

Path. 709.

H 4 3580

med

Patz pice

Lambosma

~~240~~

VENTRIS

FLUXUS MULTIPLEX

EX ANTIQUIS ET RECENTIORUM
MONUMENTIS PROPOSITUS

A

N. L A M B S M A

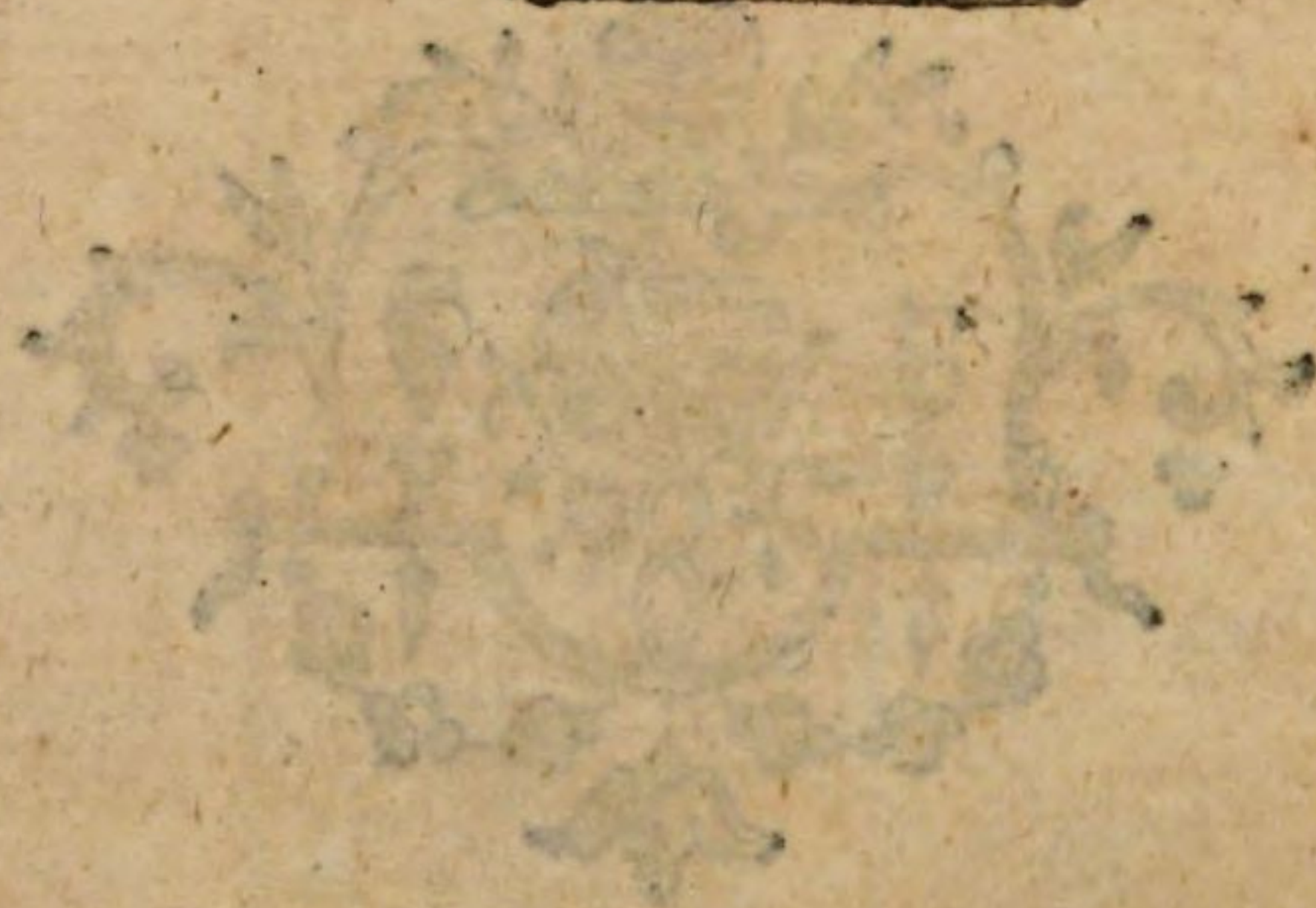
Phil. & Med. D.

A M S T E L Æ D A M I

Apud JOHANNEM SCHREUDER
& PETRUM MORTIER Juniores.

MDCCLVI.

A M I C O S U O
JACOBO HOVIO

S. P. D.

NICOLAUS LAMBSMA.

E Go, cum principibus viris placuisse
haud ultima laus sit, toties mihi venas,
supra modum, tumere sentio, quoties a-
nimum subit ingens illud beneficiorum pon-
dus, quo me fere oppresserunt, & Artis
salutaris Professores, Ouwenius, atque
Camperus, quos serior nobis invidebit æ-
tas, & optimus quisque mercentium, maxi-
meque Tu, amicissime Hovi, quem eo
solo nomine compellari voluisse, bene me-
mini. Adulari nescius, rigida Frisiorum
de gente natus, lubens tuis votis obse-
quar, & quantum Tibi, in hoc opello,
(quod ex tuis thesauris, te duce, con-
fe-

fectum est) quantum tuis meritis, debeo,
semper tacita, sed grata mente recon-
dam; neque unquam lucidum illud tem-
pus, quo contemplationem medicinæ, pa-
tria in schola, edoctus, ipsos ægros, æ-
grorumque curam visendi causa, maxi-
mam Reipublicæ urbem, novus hospes,
tuis præcipue sub auspiciis, pervagabar,
e memoria evelli sinam, quæcunque etiam
mibi sors in posterum erit; cui parva ru-
ra, & tenuem spiritum Parca non men-
dax dedit, & malignum spernere vul-
gus. Vale.

Dabam Harlingæ.

PRÆ-

P R Æ F A T I O.

UT omnem rerum naturæ notitiam, sic rationalem quidem Medicinam esse debere; instrui vero, ab evidentibus causis; obscuris omnibus, non a cogitatione Artificis, sed ab ipsa arte rejectis, inter sapientiæ professores æque, ac inter ipsos medicos convenit. Igitur, cum multum artis in observatione experimentorum sit, ea, quæ diligentes homines, per omnia sæcula, notarunt, ordine proposuisse, non inutile erit; ut, si jam incidit horum genus aliquod, protinus videri possit, cui rei id proximum sit; tentarique remedia queant, similia illis, quæ vicino malo sæpe succurrunt, & per ejus similitudinem, opem reperiri. Ex quibus quam maxime ad sanitatem pertinere dejectio videtur, huic potissimum insistendum credidi, & quæ experientia summos viros docuit,

P R Æ F A T I O.

exponere adgressus sum. Quod, si id vel minimum solaminis unico ægro, vel tantillum voluptatis bono medico adferret, omne oleum, & operam non mihi perdidisse videbor; maxime, cum ipse materiem hanc difficilem digerendo, (quæ quasnam vires desideret, vix quisquam, nisi expertus, novit) utilitatem haud contemnendam acceperim. Illud autem facile percipiet lector, me, more magni medici Meadii, non sensa tantum, sed & ipsissima verba Celsi, ut res tulit, imitando exprimere voluisse, quod utinam sane facere, mihi sæpius licuisset. Loca vero ejus, atque effata Hippocratis & Boerhaavii, quæ in medentium memoria insculpta esse suppono, infra paginas, non citavi: reliqua sedulus attuli, plerumque ex editionibus vulgatissimis, sed e Charterii Hippocratem & Galenum; editione tamen Mackii, quousque in lucem prodit, usus fui.

ELEN-

ELENCHUS CAPITUM

CAPUT PRIMUM pag. 1

Quomodo venter in secunda valetudine excernat.

CAPUT II. 59

Qualia cita alvus in quoque morbi genere reddat.

CAPUT III. 65

De ventris fluxu mucoso.

CAPUT IV. 67

De ventris fluxu aquoso.

CAPUT V. 76

De dejectionibus glutinosi.

CAPUT VI. 77

De bilis profusione.

CAPUT VII. 83

De puris profluvio.

CAPUT VIII. 103

De ventris fluxu sanioso.

CAPUT IX. 104

De sanguine per alvum reddito.

CAPUT X. 114

De hæmorrhoidibus.

CAPUT XI. 133

De varii generis calculis alvo redditis.

CAPUT XII. 141

De hydatidibus.

CA-

ELENCHUS CAPITUM.

C A P U T XIII. 144

De alienigenis.

C A P U T XIV. 148

Quando venter fusus febricitantibus conveniat.

C A P U T XV. 200

De causa proxima ventris fluxus.

C A P U T XVI. 226

De causis magis remotis.

C A P U T. XVII. 231

Quid a dejectionibus venturum sit.

C A P U T. XVIII. 244

Quomodo varia alvi profluvia curari debeant.

C A P U T. XIX. 274

De tenesmo.

VENTRIS FLUXUS MULTIPLEX.

CAPUT PRIMUM.

Quomodo venter in secunda valetudine excernat.

Ventris fluxus est, ubi & liquida alvus & sæpius quam ex consuetudine fertur. Is ponit cognitam expulsionem moderatam, cujus habita ratione solito profusior est. Si à medicamentis petitur, *purgationis* nomine venit.

Semper autem fibræ, quæ stomachum, ventriculum, & intestina succingunt, cibos humoresque, undecunque huc confluant, ad inferiora pellere nituntur. Ideoque partes has cavos musculos nominarunt.

Proprie tamen hic contextus, cum ex fibris non carneis, sed albicantibus constet, neque in musculos colligatur, in eorum numero non poni posse videtur. Melius igitur tunica Musculosa vel carnea audit, si quidem ex fibris conflata est, quarum u-

nita coacervatione musculus omnis proprie dictus fit. Fibræ vero fila quædam tenuia sunt, eademque mollia, sequacisque lentitiæ, &, quoad sensibus possunt cognosci, simplicia, inter seque in aliis atque aliis partibus diversa, modo partibus quibusdam intertexta, modo alia aliis variatim adnexa, atque implicita. Hæ, cum in membranarum speciem positæ sint, vel in musculos partesve musculosas collectæ, sicut omnis musculus, motus animalis instrumenta sunt. Neque color albicans, quo gaudent, repugnat. Musculi enim rubedo a cruore, quo eloto pallet, moles a tumidis arteriis, venis, cellis oleosis, atque lymphaticis vasis quam maxime pendet; quod illo experimento scitur, quo tamdiu tepida in arterias ejus, ut e venis effluat, adigitur, ipseque simul extrinsecus manibus leniter & alterne comprimitur, laxaturque, donec humores inquilini eloti esse appareant: eo enim multum extenuatur. (a) Neque arteriæ (quarum tamen decursum inter fibras quoque intestinorum observarunt anatomici (b)) proximam contractionis causam faciunt, (c). Musculis non rubris infecta, in quibus oculo non apparet caro, motus exercent.

Morbi quoque evincunt, fibras has musculorum officio fungi. Interdum resolutio, interdum rigor, quæ propria musculorum vitia sunt, eas infestat.

Non-

(a) Boerh. Inst. 400. B. S. Albin. Hist. Musc. l. 1. c. 1. 2.
 (b) Ruyfch. th. 1. No. XI. not. 3. Catal. rar. thec. A. repos. III. No. XXI. B. S. Albin Acad. Annot. l. 3. c. 11. (c) Id. Histor. Musc. l. 1. c. 3.

Nonnunquam gula dimidia resolvitur, dextra parte, vel sinistra (a). Nonnunquam tota resoluta est, quod interdum per se, interdum ex morbo aliquo fit, ut in attonitis. Communia sunt: æger non cibum devorare, non potionem potest, quin tussis atque strangulationis periculum adsit; nam si quis intra os liquidum cibum infundat, in arteriam subterlabitur, quum neque tonsillæ ad impulsu ciborum concidant, neque Epiglottis in proprium locum subsidat, quæ arteriæ operculum a natura facta est. (b) Vulgatissimum quoque stomachi vitium est resolutio; (c) Idque certe fibrarum ejus constrictionem desiderat (d). Sæpe ventriculus, ubi gulones nimium se replerunt, omne robur amittit, & postea, cibis elapsis, quasi resolvitur, haud aliter ac vesica, si ob involuntariam præverecundia retentionem in coetibus hominum, aut in conviviiis repleta distendatur, constringere non valens, nihil amplius excernit (e); & ubi per fistulam humor evocatus est, manet sæpe diu molestissimum urinæ stillicidium, si resolutus simul sphincter ejus collum stringere non valet (f). Ergo male tepida, qua laxitatem augent, stomachum hesternis vitiis onustum eluere tentant; potius si ex crapula caput doleat, vini meraci heminam bibat (g). Etiam in intestinis calidum quandoque re-

(a) Aretæus de morb. diut. l. 1. c. 7. (b) Id. de morb. acut. l. 1. c. 4. (c) Cels. l. 4. c. 5 (d). Mead. Monit. Med. p. 109. (e) Aretæus de morb. acut. l. 2. c. 10. de morb. diut. l. 1. c. 9. (f) v. Swieten comm. t. 2. p. 134. t. 3. p. 367. (g) Hipp. epid. l. 2. Charter. t. IX. p. 192.

4 VENTRIS FLUXUS

refrigeratum est, ut neque concoctionem, neque digestionem moliatur: sed præ imbecillitate retinere non potest, omnemque elaborationem alimentum subterfugit. (*a*) Sæpe imbecillis, otiosis, & virginibus, quibus aquosus albo corpore languor, venter parum reddit, sed contrahentibus movetur, aucta fibrarum vi. Siquidem certæ quædam res sunt quæ in pluribus ventrem aut adstringunt, aut resolvunt. Inveniuntur tamen, in quibus aliter atque in cæteris idem eveniat. Quidam inflationibus vexatus, quoties vomitum reprimentibus supprimeret, toties in alvi profluvium incidit. (*b*) Ferunt etiam nonnumquam mala cydonia, quæ ante pastum adstringunt, sumto cibo alvum ducere. (*c*) Pari modo attonitis vesica & laxum intestinum inter se proxima, interdum ad excernendum debilitantur, resolvuntur, recrementorumque semper plena reperiuntur. Vesica vero & in maximam molem intumescit. Interdum autem ita resolvuntur, ut purgamenta retinere nequeant. Per ipsa enim tanquam inanima supervacua delabuntur. (*d*) Aretæus propterea stomachum etiam, & intestina & vesicam, oblongumque intestinum usque ad principium idem vitium pati existimavit: sed interiora membra resoluta latere, obscuraque esse; imperfectas vero esse ac dimidiatas eorum functiones. (*e*)

Ri.

(*a*) Aretæus de morb. diut. l. 2. c. 10. (*b*) Wedel. amoen. m. m. l. 2. f. 2. c. 1. (*c*) Rega meth. med. part. 3. c. 5. (*d*) Aretæus de cur. morb. ac. l. 1. c. 4. (*e*) de morb. diut. l. 1. c. 7.

Rigor autem ea æque occupare consuevit. Nam modo in morbo, quem hypochondriacum & hystericum appellant, constrictores (a) pharyngem contrahunt, quando retento & calefacto aere dilatatur, idemque sensus oritur, ac si ossa deglutienda gulæ inhæreret; modo singultus oritur, fitque inflatio, & ventris murmura oberrant; quæ quidem mala, spiritu per superiora vel inferiora cum sono prorumpente, haud raro solvuntur, soluto nimirum rigore. (b) Et qui comitiali morbo concidunt, ubi ad mali remissionem perveniunt, tunc sponte urinam reddunt, alvus fluit, nonnullis etiam, adstrictis compressisque vasculis genitura excernitur. (c) Itemque sæpe a metu urina & venter profluit; quosdam, si quid improvisi aut ingrati accidit, mox murmura cum flatibusprehendunt (d); quidam, cum sanguinis detractionem horrent, protinus ligato vulnuscule, fellas patroclianas quærunt. Haud raro, qui in periculosa necessitate deprehensi male sibi metuunt, ad fellas ire coguntur, & prohibiti in caligas dejiciunt. Id cum de principe quodam dubitaret legatus, ingentem militum manum vicinas terras occupasse jamque urbi imminere, ex improvise inter fercula referens Morio nativam ipsius pusillanimitatem, alvo in caligas effusa, vel odore prodidit. Sæpe militibus quoque metus, utut artificio & consuetudine occultatus, in alvum erumpit, & dejectiones vomitusque molitur.

(a) B. S. Albin. hist. musc. l. i. c. 54. 55. 56. (b) Sydenh. process. integr. p. 570. (c) Aret. de acut. morb. l. i. c. 5. (d) Pechlin. l. 3. obs. 17.

litur. Sed ne hi quidem interdum, qui & arte & facundia insignes sunt, opus adgredi possunt, antequam solutus aliquoties venter partem metus aut conceptum intus pudorem, inter flatuum murmura detraxit (a). Legati canum, ut viderunt vultum magni Jovis, totam timentes concacarunt regiam. (b)

Nervo discisso, rupto, vel compresso, protinus muscoli resolvuntur, ad quos pertinet: (c) virtus se contrahendi musculo redit, simulatque in integrum idem nervus restituitur. (d) Quo quidem experimento palam fieri crediderunt, causam proximam contractionis per nervos accedere. In eo igitur e fibris contextum ventriculi & intestinorum involucrum a vero musculo differt, quod hæ partes a morte & a reliquo corpore separatæ pergant moveri (e); Quare de his idem forte verum, quod de corde dixit Galenus: Thorace exemptum diu moveri videtur, igitur nervis ad suam functionem non indiget, quare musculus non dici mereatur, sed actio nativa visceri existit, & hujus visceris substantiæ inest (f). Et alibi: Cor sibimet ipsi agitationis origo (g). Conjicere fortasse possumus,

(a) Ib. obs. 18. (b) Phædr. l. 4. fab. 17. (c) Galen. de Hipp. & Plat. plac. l. 2. c. 4. Charter. t. V. p. 95. 96. de motu musc. l. 1. c. 1. t. V. p. 365. 366. de nervor. dissect. c. 1. Charter. t. IV. p. 241. Galeno ascript. liber de mot. manif. c. 1. Charter. t. V. p. 397. (d) Galen. de anatom. adm. l. 8. c. 4. Charter. t. 4. p. 173. 174. de locis affect. l. 1. c. 6. t. 7. p. 395. Morgagn. epist. anat. XIII. §. 33. 34. 35. (e) ac. R. Sc. 1699. Wepfer. hist. cicut. aq. c. 8. Haller. act. Gott. t. 2. p. 147. (f) de anat. admin. l. 7. c. 8. t. 4. p. 155. (g) de Hipp. placit. l. 6. c. 3. t. 5. p. 187. B. S. Albin. acad. annot. l. 2. p. 71.

mus, quadam se naturæ vi adstringere, rursusque relaxare. In situ autem, & nexu harum fibrarum diffensio est. In lacertofo tenues, atque albicantes adeo sibi invicem intricantur, ut evidentem fibræ decursum vix prosequi quispiam possit, & quamvis fibræ muscoli veri, qui in distincta extrema abit, se in longum extendant; si quis tamen accuratius eas examinet, videbit, quod variis modis deflexæ, creberrime se subducant, aliæque se aliis flexuose immisceant, rursusque aliæ emergant, multæ etiam cum vicinis ita conjungantur, ut difficile dictu sit, utrum confluant in unum, an tantummodo arctissime cohæreant. (a) Ad earum quidem reptatus investigandos partes elixas scrutati sunt (b) sed fibræ, cum elixantur, indurescunt & comprimuntur; ergo simul materies cellulosa, quæ fibras nectit, obdurata premitur. (c) Neque ex homine eam partem fuisse videntur, quem errorem Willisio objicit Verheyen (d) ac ne iste quidem quicquam de hac fabrica scripsit, quod non ante a Falloppio traditum fuit. Fibræ autem tunicæ carneæ quam maxime inhærere videntur, ab interiore parte rotundæ, ab exteriori longitudinales. Utriusque generis vetustus scriptor Galenus meminit. (e)

Sic tunica musculosa, quæ stomachi membranam

(a) B. S. Albin. hist. musc. l. I. c. 1. (b) Fallopp. obs. anat. op. t. I. p. 93. 94. Willis pharm. rat. f. I. c. 2. p. 7. (c) B. S. Albin. hist. muscul. l. I. c. 2. (d) anatom. p. 202. (e) de anatom. adm. l. 6. c. 7. t. IV. p. 140. de usu part. l. 4. c. 8. t. IV. p. 375. ib. c. 17. p. 390.

8 VENTRIS FLUXUS

nam contegit, ex plurimis circulis constat, ita tamen, ut ex parte exteriori fibræ, juxta longitudinem positæ non æqua, per omnem viam, serie decurrant. (a) Cingunt vero pharyngem, qui stomachi principium est, constrictores inferior, medius, superior, ambeunt eum, quæ latus, quæque vertebrae colli spectat, alius supra alium. (b) Atque is, cum depulsum & quasi detrusum cibum accepit, depellit: primum autem constrictor pharyngis superior partem, quam ambit, premit, constringit; dein medius, post quem se contrahit inferior, ex quo species quædam suctionis oritur, quam etiam, digito in imas fauces demisso, percipimus (c). Cum vero deglutiendum depulsum est in stomachum, nixus deglutionis cessat, relaxant se omnia & restitunt (d). Stomachus autem naturaliter adstrictior, dilatatur ab eo, quod impellitur deglutitione; ipsius autem partes eae, quæ sunt infra id, quod devoratur, dilatantur: quæ autem supra, contrahuntur (e) eoque deglutiendum paulatim ad ventriculum, cum quo stomachus committitur, depellunt, quod animadvertere possumus in cygno bibente, bove ruminante: percipimus in nobismet ipsis, cum calida aut frigida, aut acria deglutimus. (f) Ad eam vero depulsionem vi quædam opus esse, majora quævis, aut duriora, quæ de

(a) Ruysch. th. 3. no. 77. th. 2. no. 14. not. 3. Santorin. obs. an. c. VII. §. 19. 20. Morgagn. ep. an. XI. §. 50. 51. 52.
 (b) B. S. Albin. hist. musc. l. 2. c. 11. (c) B. S. Albin. hist. musc. l. 3. c. 54. 55. 56. F. B. Albin. diff. de deglutit. §. 17.
 (d) B. S. Albin. hist. musc. l. 3. c. 58. (e) Cic. nat. Deor. l. 2. c. 54. (f) F. B. Albin. diff. de deglutit. §. 20.

deglutiuntur, ostendunt: ut quæ difficulter demittuntur, & in itinere sensum quasi doloris excitant. Non pauci ossa fructuum valde magna, sæpe plurima devorant: quidam annulum aureum, quem ore tenebat, imprudens deglutivit: alter vero nummum; alius aliud durum quoddam, & quod confici non potest; attamen hi omnes excreverunt ea, quæ devoraverant, nullo illis superveniente symptomate. (a) Præter hæc etiam evincitur cibum potionemque pondere non descendere. Galenus Erasistratum hoc solum de deglutitione recte dixisse monet, multa eorum animalium, quibus longum collum est, inclinato corpore deglutire (b). Sunt quoque homines, qui, inclinato corpore & collo, commode deglutiunt: sunt, qui vertice suo nitentes, erecto in altum trunco pedibusque, deglutiunt, tum esculenta, tum potulenta. (c) Tunc sola vis stomachi, quamvis pondus obstet, ea propellit. Nonnulli, quibus gula resoluta fuit, experientia comprobarunt, cibum usque ad gulæ principium deglutitum non potuisse ulterius descendere, ideoque cibum in itinere sibi detineri conquerebantur. (d) Addi potest, stomachum transverso septo, ubi per carnem ejus in abdomen penetrat, mox supra ventriculum, contrahi: quam angustiam assumpta pondere vix superabunt: in eo quo-

(a) Galen. de natural. fac. l. 3. c. 4. Charter. t. V. p. 58. academ. de chirurg. t. 2. p. 444. (b) de natural. facult. l. 3. c. 8. T. V. p. 65. (c) F. B. Albini diff. de deglutit. §. 21. (d) H. Fabric. de gula. c. de action. v. Swieten. comm. t. 2. p. 702.

quoque supra septum motum vidit Hallerus, quobolus fursum deorsumque agebatur, additque, quod irritatione laceffit se contrahat. (a)

Haftenus ea stomachi actio exponitur, quæ ipsi maxime propria & naturalis est, ac contractione pellis musculosæ deglutita ad ventriculum fert. Nunc alios, quos exercere valet, motus videamus. In singultu fibræ, quæ juxta stomachi longitudinem discurrunt, contrahuntur, quo ipso ventriculum, sequente etiam septo, & gulam ad se invicem adducunt, mox vero septum agitur deorsum, sicque singultus restituitur. Hinc in ipso nixu singultus, dolor ad orificium ventriculi sinistrum, & simul incommodi quid circa fauces sentitur, dum præcordia & ilia trahuntur introrsum & fursum. Hunc affectum Sylvius, quia a multis pro lubitu excitari potest, transverso septo solum tribuit, eumque voluntarium vocat (b). Sed a quolibet excitari nequit, & plures toto die ex Epicuri nepotulis videre licet, qui quoties volunt, per os & alvum flatus emittere possunt. Illa tamen actio nunquam ad voluntatis motus refertur. (c)

Vomitum vero fit, ubi fibræ musculares faucium, stomachi, & ventriculi motu retrogrado valido convelluntur; ubi leviter, potius in animalibus ruminatio est, sive lenis contentorum ventriculi expulsio; in homine illa dicta exprobratio, qua pars quædam ex cibi receptaculo, absque nausea, in fauces adscendit. Ventriculus enim, ubi animal

ru-

(a) Act. Gotting. t. 2. p. 146. (b) prax. l. 1. c. 23. (c) misc. n. c. d. 2. a. 4. p. 297.

ruminat, cibum acceptum in stomachum repellit, cujus partes, quæ sunt infra id, quod repulsum est, contrahuntur, quæ autem supra, dilatantur, donec assumptum in os revolvatur &, si vera ruminatio est, cibus non modo in os refundi sed remansus iterum deglutiri consuevit. Quidam homines partem eorum, quæ in ventriculo hærent, pro lubitu in fauces regurgitare possunt, quidam etiam vere ruminant (a). Reperiuntur quibus vomendi consuetudo in naturam abiit: hi alimentum etiam pro lubitu e ventriculo in os revocant, iterumque deglutiunt (b). Talis fuit bibo ille Melitenfis, quem vidit Th. Bartholinus: hic epotos 20 vel 30 aquæ Cyathos, pro lubitu spectantium, celeriter revomuit, & instar salientis ex ore fontis modo singulos cyathos ordine replevit, modo universam aquam ad pedes 20 & amplius rejecit, passim & alii hoc artificium imitati sunt; alii fumum tabaci copiose deglutitum pro voluntate pleno impetu ex ore rejiciunt. (c) Tantum valet consuetudo sola.

Stomachus autem, postquam per foramen, quod ejus causa in carne septi transversi paratum est, in abdomen transiit, dilatatur, & in ventriculum abit, quo ostium intus oritur, cui *καρδία* nomen est. Ipsi vero non inferitur, neque cum eo committitur, sed vera continuatione membrarum, in ventriculum se explicat, qui cibi & po-

tionis

(a) Peyer de ruminant: l. 1. c. 6. l. 3. c. 3. J. Rhod. obs. cent. 2. 59. Salinuth. cent. 1. obs. 100. (b) Peyer. ib. l. 3. c. 3. (c) hist. anat. cent. 1. hist. 39.

tionis receptaculum est. Hunc, atque intestina antiqui ex duabus membranis constare credebant, quarum exterior carnis aemula est. (a) Tergora Celsus vocat. Nonnunquam torminosi oblongum quiddam in pluribus non discretum, instar fani intestini dejiciunt: & ignaris rei suspicionem præbuit intestini. At negotium sub Aretæo ita se habet: Intestinorum tunicae perinde ac ventriculi geminae sunt, & altera alteri oblique superinjecta est. Igitur quum earum connexio dissolvitur, interior tunica, secundum longitudinem absistens, foras egreditur: exterior sola intus remanet, & carnosa efficitur, & cicatrice solidatur: sanescuntque homines, & noxa soluti vivunt. (b) Galenus multos, quibus a torminibus maxima pars intestinorum adeo vitiata erat, ut in pluribus locis tunica omnis interior esset exesa, se sæpe vidisse testatur, eosque tamen superstites vixisse: id ipsi fieri non posse videbatur, nisi secunda quædam alia tunica extrinsecus corruptæ accessisset. (c)

Pellis autem musculosa ventriculi, ab interiore parte, stomachi modo, constat ex circulis plurimis fibrarum: ab exteriori rectæ, similes rectis stomachi, per ejus longitudinem feruntur; aliis etiam diverso situ & ordine per has discurrentibus: Ideoque textura hæc admodum contorta explicatu difficilis est, & forte varia in variis hominibus. Positus vero est supra, inter utrumque ejus ostium, in-

(a) Galen. de anat. admin. l. 6. c. 7. Chart. t. 4. p. 140. de usu part. l. 4. c. 8. t. 4. p. 375. (b) de morb. diut. l. 2. c. 9. (c) de usu part. l. 4. c. 17. t. 4. p. 391.

insignis fibrarum fasciculus. Omnes simul pellem albam constituunt, tenuem, muscularem, non tantum laminæ contiguæ instar, media cellulosa connexæ, sed & sibi invicem quasi implicitæ. (a),

Si quis jejunus subita præsertem morte perit, ventriculus ita in rugas contractus, ut intestinum minus perito facile videretur, apparet. (b) Ergo si cibos non concoquat, primum quiete & inedia labores remittat, oportet. Ita enim eo vires recurrunt. (c) Sanus etiam, cibo & potione distentus, semper se contrahere nititur, & sive sit ingesti scopia parca, sive major, contenta undique tam arcte comprehendit, ut iis uniri, & adhærere diceres; æque ac uterus foetum complectitur. Id sexcenties Galenus divisa membrana, quæ *περιτόναιος* nominatur, in animali vivo vidit (d). & Walæus, qui centenos, & plures, vivos canes, vario post cibum tempore, hanc ob causam se cuit, semper observavit, ventriculum undique cibum quem recipit, etiamsi duarum tantum unciarum, esset, eodem fere modo includere, quo plicatæ crumenæ globulum tenent. (e) Non vero causæ, qua distenditur, vehementer resistit, neque vi æquabili cavum per omnem ambitum coarctat, sed contractione musculosa, quae per sectiones

(a) Conf. Fallop. obs. anat. op. t. 1. p. 94. Willis pharm. rat. f. 1. c. 2. Verheyen anat. p. 55. Heister. anat. §. 209. Wepfer. hist. cicut. aq. c. 8. Winslow. tr. du Bas-ventre §. 56-61. Haller. phys. §. 623, Santorin. obs. an. c. 9. §. 6. (b) Santorin. ib. (c) Aret. de curat. morb. diut. l. 1. c. 7. (d) de natural. fac. l. 3. c. 4. t. 5. p. 57-59. (e) epist. de motu chyli.

nes fit, mox adstringitur, mox relaxatur: eaque, a principio ventriculi incepta, motu quasi undoso versus portam inferiorem progreditur, quod vivorum animalium corpora incisa demonstrant.

(a) Sublata cute, illum in minoribus, quibus septum & levis membrana, quam περιτόναιον nominari diximus, pellucet, hora diutius quam ipsa intestina reciproce moveri, nuperrime Hallerus, se vidisse, memoriæ prodidit. (b) Est etiam apud alium, & in canibus dissectis motus tam ordinatos ventriculo ac intestinis esse, atque non solum juncturam, quam πυλωρὸν Græci vocant, & quæ in canibus protinus cum septo in conspectum venit, infra imam ejus partem oscillari, sed mediam quoque contractione reciproca cibos deorsum propellere. (c).

Igitur ventriculus omne quod, accepit, cogit & confundit: at id, quod nimis aridum est, non exacte commisceri, vomitus post mensam docet: solidusque cibus in vivorum canum ventriculo eundem, quo sumitur, ordinem, nisi potus ingesti fluctuatione permutetur, servat (d). Quod autem receptum est, ut mutari & concoqui facile possit, ab eo per aliquod tempus continetur, solidum longius, liquidum minus; probat usus aquarum mineralium. Octo bibones intra duas horas hauserunt cerevisiæ tenuioris, quæ urinam movet, octoginta & ultra lagenas vel mensuras (e). Sed cibus, qui in ventriculo retinetur, potu, saliva, & ejus li-

(a) Wepfer. hist. cicut. aq. c. 8. (b) act. Gotting. t. 2. p. 146. 147. (c) philos. transf. no. 243. (d) Walæus l. c. (e) Lieberkuhn diff. de villis intest. p. 28.

liquore permadescit, mox mollis & rarus evadit, dein discerpitur, & dividitur, tandem tenius cremoris hordei similis evadit; & tum demum ad intestina protruditur. Multum vero interest, quodnam genus ciborum sumtum fuerit: quidam difficulter coquuntur; quidam facile vitiantur; breviori mora commutatio peragitur in paucis & facili cibo bene masticato; longius tempus exposcit crassus, magna copia, frustis magnis deglutitus. (a) Situm autem & figura ventriculus, quod accepit, retinet: nam ima ejus pars paulum in dexteriores partem conversa, in summum intestinum coarctatur; hanc juncturam *πυλωρὸν* Græci vocant, quoniam portæ modo in inferiores partes ea, quæ excreturi sumus, emittit. Nihil quippe magnum vel durum, quodve non in succum mutatum sit, vel incoctum transire potest: sed velut janitor quidam justus hæc angustia nulli facile ad inferiora, antequam coctum est & confectum, transitum concedit. (b) Locum, ubi duodenum incipit, strictiorem esse, & intus per os ventriculi coarctari, promptum est exploratu, si modo in animali vivo, factum in vicinia foramine, digitus minimus immittitur. Potius tamen is, quoniam levi pressione ventriculi chylum transmittit, concidisse, quam constringi videtur (c). Ipsius angustiam quoque auget membrana intus pendula, prima sillarum, quæ in intestinis juga dicuntur: ac sic quidam porta adeo clau-

(a) Walæus ib. (b) Galen. de usu part. l. 4. c. 7. Chart. t. 4. p. 375. (c) Eustach. t. 10. f. 3. Walæus epist. cit.

clauditur, ut nihil præter humidum & læve transeat. Attamen Galenus jam, ossa fructuum magna, annulum aureum, nummum, aliave duriora deglutita, absque incommodo alvo exiisse animadvertit. Et quondam apud Anglos moris erat, adversus obstructions & ad ventriculi inflationes, colive dolores, calculos devorare. Juvenis Londini quotidie plures capillos sine noxa deglutiit: plurimi sanitatis gratia eadem consuetudine usi sunt. Lapilli figura ovali sed compressa ad magnitudinem gutturis aptabantur (a). Interdum tamen assumpta hæc ventriculo immorantur (b) interdum hanc angustiam claudunt. (c)

In plerisque anatomicorum tabulis ventriculus, utroque ostio æquus fere positus conspicitur, cum lævo dextrum multo inferius subsidat, ut in suis notat Eustachius (d). Quamobrem veteres bina hæc orificia in superius & inferius distinxerunt. (e) Atque duodenum porta, cum qua committitur, duobus aut tribus digitis superius est ac superincumbit, supraque eam attollitur, unde in homine erecto, assumpta, ubi ventriculo exeunt, coguntur adscendere. Deinde id intestinum, ubi parum assurgit, recurvatum in ima dirigitur, & quasi circumvolvitur: qua obicem iis, quæ excreturus est ventriculus, ponit: sed, si is plenus est, fundum anteriori parti abdominis obvertit, illamque com-

(a) Glisson. de ventric. & intest. c. 24. §. 10. (b) id. ib. misc. n. c. d. 1. a. 3. p. 179. d. 2. a. 9. p. 47. (c) Kerkring. obs. an. 1. (d) tab. 10. fig. 1. 3. (e) Winslow tr. du bas-ventre §. 47. Martini comm. in Eustach. p. 53.

complicationem cum duodeno minuit, situ mutato. Docent id experimenta in cadavere, confirmat tumor qui juxta hanc regionem sentitur, in macilentis laute pastis.

Igitur cibos per quoddam tempus in ventriculo morari, sensim ea, quæ cocta & confecta sunt, expelli, manifestum est.

At imbecillus ingesta haud undique complectens, spatium, quo locum mutant, relinquit, diutius quoque ea tenet, fluctuationemque cum sonitu movet, premitur, & aggravatur. Contra in validis panis & carnis etiam magna copia facile descendit. Ac ne his quidem solum scitur, alimenta diutius in laxo ventriculo contineri, sed & vomitu. interdum quidem homo sanus, qui & bene valet & jejunos est, humores spissos, falsos aut amaros eructat. at qui ægrius concoquunt, quidquid in cæna assumitur, id sæpe vomitu matutino inconfectum reddunt; quidam vero, non post tres quatuorve horas, sed jam media nocte, ubi multum temporis a cibo intercessit, omnia prorsus, quæ sumserunt, evomunt. (a) Tantum abest, quod imbecillis cibi e ventriculo citius exeant. Robustus vero miles, cui ex vulnere coli in latere sinistro anus quidam sed patulus erat, carnis & panis modicum cum pauca cerevisia fortiori in alvo retineri horas novem decemve, nec nisi mutata excerni, Albino confessus est; fructus, qui horæi vocantur, legumina, olera, & id genus her-

(a) Galen. de natural. facult. l. 3. c. 4. t. v. p. 57, 58.

herbas recentes in alvo vix horas duas remanere & nisi molliora sunt, ut fructuum pulpa, fere integra excerni, plerumque ne colore quidem perduto; nec permisceri cum reliquis excrementis; quo plus butyri vel pinguis additum iis inter coquendum fuerit, eo diutius ab alvo retineri, sæpe totos dies tres; si cerevisiæ nimium biberat, aliove alvum potu repleverat, intumescere elapsa intestina & fordescere multumque flatus ac liquidi cum excrementis summam partem emittere; sumtos autem aliquot cerevisiæ cyathos, si nihil illo die comederat, post horam effluere (a).

Si vero id morbi genus est, quo ostium superius & inferius rigore contrahitur, aer & quicquid inflare consuevit ventriculum expandit: quod præcordiorum tumor, & anxietas sequitur. Stomachi dicitur inflatio. Id malum hystericos, hypochondriacos, otiosos sæpius afficit, atque largum sequitur usum eorum quæ inflant (b). Solutis vinculis, pressus aer, velut agmine facto, qua datâ porta ruit; si superius ostium laxatur, ructu expoditur, si inferius per intestina se dispergit. Quidam hanc materiam alterna pressione abdominis expellunt. Experimenta in animalibus vivis capta rem omnem evincunt. Cum a croco metallorum canis jejunos vomere coepisset, abdomine inciso, vidit Wepferus ventriculum ex vulnere nondum satis amplo prorumpentem flatibus distentissimum esse, & utrumque ostium arctissime clausum flatus tam-

(a) Acad. Annot. l. 2. c. 8. (b) Cels. l. 2. c. 26.

tamquam carcere continere: simulac vero ventriculus manibus fortiter premeretur, flatus per stomachum & gulam ceu ructus emisit; itemque, etiamsi aliquoties adhibebatur pressio, vehementer denuo fuit impletus & distentus (a). Alteri, vero, cui scrupulus dimidius Mercurii sublimati datus fuerat, abdomine ad sinistram aperto, mox etiam prorupit ventriculus perquam inflatus, spiritumque pressione per os elisit, quo expulso mox iterum distentus erat (b). Similiter ex esu cicutæ aquaticæ spiritui & ingestis exitus intercluditur, tumor in præcordiis fit, ostiis constrictis (c).

Etiam vomitionis actum canis vivus sectus ostendit. Namque primo porta inferior, mox inde ad superiorem ventriculus ex toto se contraxit, tandem stomachus coarctatus materiem effudit. (d) Wepferus quoque nudatis omnibus imi ventris visceribus, ventriculum catelli, cui magisterii jalappæ scrupulum dimidium dederat, in media parte aliquoties se contraxisse vidit, & dein, ubi intestinis ad latus remotis lacteum canalem prope renem succenturiatum intueretur, multum muci spumei cum grumis evomuisse, licet septum ad stomachum usque divisum esset, tantummodo in dextro latere integrum (e). Atque in alio cane, sive is sua sponte a croco metallorum, sive ventriculi irritatione vomituriebat, motus a duodeno orfus, cum ad infimam & mediam ventriculi partem progred-

(a) Hist. Cic. aq. c. 20. hist. 1. (b) Ib. c. 22. (c) Ib. c. 8. (d) Ol. Rudbeck obs. anat. 20. (e) l. c. c. 15. Hist. 1.

deretur, vomitum produxit. (a) Quidam ad supplicium ductus de nausea conquestus in ipso capitis amputati momento vomens erectus adhuc ex collo truncato non solum sanguinem copiosum, sed & quicquid in stomacho continebatur, in altum magno impetu evomuit, quod vidit Plateus (b). Ex his autem non colligi potest, omnem ventriculum, ut interdum vomitu fit, propria contractione posse evacuari: ejus fibræ valde quidem contractiles, sed tamen omne, quod intus est, expellere non valent. Itaque externa pressio, qua intra prælum quasi turgetur, accedat, necesse est, sive valida convulsio septi transversi atque musculorum abdominalium, quæ ventriculum in vomitu exprimit. Hincque alius usus multiplex vomendi intelligitur: in ipso quippe vomitu abdomen constringitur, quæ id continet, premuntur, atque alterno hoc concussu vomitus in morbis vel utilis vel noxius deprehenditur: medicamenta quoque, quæ ejus causa assumuntur, hoc solum nomine vel profunt vel nocent. De usu navigandi scripsit Plinius: neque enim Ægyptus propter se petitur, sed propter longinquitatem navigandi, quin & vomitiones ipsæ instabili volutatione commotæ plurimis morbis medentur, omnibusque, propter quæ elleborus bibitur. (c) Qui mox vomiturus est, ipso momento, quo septum deorsum agitur, circa præcordia dolorem sentit, isque, vomitu peracto, qui-

(a) Ib. c. 20. Hist. 1. (b) Obs. l. 3. p. 803. (c) l. 31. c. 6. Hipp. aph. 4. 14.

quiescit. Neque ventriculi vehementem contractionem esse experientia docet. In cane illo, cui mercurius sublimatus exhibitus fuit, lentissima erat; calida per gulam in ventriculum subinde injecta semper quidem cum muco & spuma rediit; ipse tamen ventriculus non multum contrahi, sed septum valide, ac si cum musculis abdominalibus vomitum promoveret, succuti videbatur. (a) Et quo tempore, alterius, qui crocum metallorum sumferat, ventriculus se adstrinxit, septum vomitum quasi adjuvit, forti quadam succussione, eaque brevissimis intervallis repetita. (b) Neque van Swieten vivi canis ventriculum apice cultelli, postquam abdomen apertum erat, irritando, vomitum, sed convulsionem fecit, etiamsi fortissime contractus ad sextam, quam tenere potest, partem minueretur. (c) Fereque, puto, patet; ventriculi fibris convulsis, leviozem vomitum excitari, validum vero & qui omne ejicit, simul requirere septi & musculorum abdominalium convulsionem. Vomitus, si quando necessarius, per voluntatem excitari nequit, hunc autem penna in gulam demissa excitat. Alvo etiam ex toto suppressæ, cum neque spiritu retento neque summo voluntatis nixu solvitur, lotionibus succurri posse notissimum est. Interdum quoque, quamvis horum musculorum actio maxime necessaria sit, intestina & vesica per se exinaniuntur. Sublatis in cane vivo abdominis musculis, intestinum rectum se exoneravit

(a) Wepfer. Ib. (b) Ib (c) Comm. t. 2. p. 253.

ravit & vesica, ut tandem vix nuce juglande major esset, omnem urinam expulit. (a) Estque male transversi septi & muscutorum abdominalium sola contractio vomitus causa nonnullis authoribus. Neque enim, ubi fœx dura vel & fœtus expellitur, violentissima convulsio vomitum movet: neque is funambulos, bajulos, & qui maximis laboribus insudant, exercet; hi autem, quoties munere suo funguntur, quo plurimum spiritus admittant, toties, depresso & contracto septo, pectoris cavitationem augent, simul etiam summum ventrem stringunt.

Ventriculus, qui medius inter stomachum & intestina interjacet, in summum intestinum coarctatur: ideoque id simili fabrica constat: & fibræ, quæ intestinorum tunicæ carnosæ inhærent, majori ex parte transversæ sunt: his veluti velum quoddam integrum, ex fibris rectis textum, insidet, atque ambo stomachi modo juncta sunt, ut unam quasi tunicam efforment. Hoc, quod ex plurimis rectis fibris, si anatomicis credimus, constat, spissum est, sed tenuissimum, ob quam tenuitatem pars hæc a subjecta vix distinguitur, & pro una tunica exteriori sumi potest, quam nervosa membrana peritonæi contegit. Fibræ vero annulares firmæ, densæ, crassitie & copia longitudinales superant, & juxta se invicem arcte apponuntur. Eæ intestinum cingunt, non vero ex integris circulis

(a) Wepfer. ib. c. 20. hist. 1. 2. Haller. act. Gott. t. 2. p. 147. 142.

culis compositæ sunt: nam pars nullo ordine media via se subducit, pars vicinis fibris innectitur: hinc adeo intertextæ sunt, ut decursus per totum ambitum intestini observari nequeat. (*a*) Ob hæc forte fibras spirales ad ipsam intestinorum imam regionem, heliceis instar, propagari crediderunt; ut tota muscularis tunica, unus modo esset concavus heliceles musculus (*b*). Et duce, alii, Willisio, inferi fibras mesenterio tanquam tendini, volunt. (*c*) Sed proximæ his, sub mesenterii fimbria, fibræ longitudinales junguntur, & inter lamellas mesenterii posita membrana cellulosa est, quæ in millenos loculos divisa, flatu vel aqua detegitur, quæ in homine sano modo collapsa modo repleta est, adiposæ, quæ cuti subest, similis, & in morbis interdum aere distenta. Igitur, cum ejus lamellæ media cellulosa connexæ, ubi intestina attingunt, secedunt, ipsumque conscendunt, intervallum autem cellulosa laxa, densa, in obesis pingui referta, complet, fibræ laminis, quibus intestinum cingitur, inhærere nequeunt, nec cellulosa laxa stabile punctum dare potest. Forte nervi & vasa, quæ ex mesenterio ad intestina decurrunt, sententiæ Willisii ansam dedere: hæc enim, ubi sanguine privantur, neque injecta cera turgent, col-

(*a*) Vid. Fallopp. obs. anat. oper. t. 1. p. 98. C. B. Albin. spec. anat. de intest. ten. §. 6 7. Helvet. ac Reg. sc. 1721. Winslow trait. du bas-ventre. §. 94-96. Monro ess. Edinb. vol. 4. art. 12. (*b*) Cole de motu intest. peristalt. vid. Morgagn. adv. an. 3. anim. 3. (*c*) Pharm. rat. l. 1. c. 2.

collapsa incauto imponunt. (a) Deinde fibræ, quas longitudinales esse modo posui, tenues, decussando extimam superficiem annularium ambiunt, cui quoque innexæ sunt: non enim continuo quasi filo per totum intestinum ducuntur, sed postquam paululum spatii confecere, mox ad interiora velut inflexæ absorbentur, progressu etiam ulteriori evanescente, & rursus aliis quasi in ipso loco emergentibus: Ideoque modo, quo musculi recti abdominis in partes dividuntur, interruptæ adparent, neque a se invicem separari possunt: politæ vero sunt super contrariam mesenterio sedem, latitudinis digiti transversi, vel pollicis, & firmiter, non intercedente cellulosa, communi tunicæ cohærent, quæ iis tendinum loco esse videtur: sic saltem quibusdam visum est. (b) Alii rectarum fibrarum situm & nexum, modo plane ab hoc diverso, proponunt. Hallerus in locis a regione annexi mesenterii eas quidem crebriores vidit, exteriori quoque tunicæ insertas, at præter has in reliquo ambitu subtiliores dixit esse & breviores, easque interruptas. (c) Verum Monro fibras longitudinales clarius & distinctius, ubi membranæ mesenterii secedunt, conspici credidit, cum eo loci membrana cellulosa, tenera adeo, ut fibrarum subjacentium conspectus non tollatur, facile

(a) C. B. Albin. l. c. Monro l. c. (b) vid. Willis. pharm. rat. f. 1. c. 2. Wepfer. cicut. aq. c. 9. C. B. Albin. l. c. Winslow. l. c. Heister. anat. §. 211. & t. 2. not. 2. litt. 2. (c) Physiol. p. 386. Not. in inst. Boerh. t. I. p. 315.

cile separari possit: in reliquo autem ambitu intestini, fibras immisceri vult fibris tunicæ communis, quæ carneas mentiuntur. (a). Morgagni in jejunio intestino rectas fibras fasciæ instar, quam in duas mesenterium discernit, manifestiores & validiores se conspexisse refert. (b) Et hæc quidem inter celeberrimos anatomicos parum constant: neque illud convenit, cellulofam inter tunicam communem & carneam dari: neque, si deder, utrum ab ea intestina undique cingantur, an ad certum duntaxat a mesenterio spatium. Cum sæpissime obesi adipem, quæ semper cellulosæ innascitur, inter tunicam exteriorem, & carnosam, colligant, numerum tunicarum adauxit Ruyschius, addendo cellulofam, quæ sita esset extimam inter & carneam, nonnunquam adeo insignis, ut sub cute vix plures cellulæ dentur. (c) Ea vero Winslowio audit lamina interior tunicæ communis (d), estque Albini propago, quam a mesenterio ferri, supra annuimus: ejus enim lamellis per intestinum discretis, spatium, quo cellulosa protracta locetur, relinqui dicit: inde eam ab utraque parte, communem inter & muscularem membranam, majori primum copia ferri, mox extenuari, ut tandem e regione annexi mesenterii, ubi fibras musculares tunicæ communi accretas ponit, nec flatu nec alio quovis artificio cellulosa fabrica de-

(a) Med. ess. Edinb. l. c. (b) Epist. An. 14. §. 8.
(c) Thes. 6. No. 9. Tab. 6. fig. 2. Thes. 10. No. 48. (d)
l. c. §. 62. 93. 96.

demonstrari queat: quam ob causam, cum totum intestinum non ambiat, nec distinctæ tunicæ nomen mereri, neque eo loci, quo tunica musculosa communi inhæret, pinguedinem vel in obesissimis unquam visam esse, putat sedulus ille naturæ speculator (a), monetque, id, quod pro cellulosa, quæ sub communi sita sit, habuit, fefellisse tum Ruyschium, tum etiam alios, qui fidem ei adhibuerunt, esseque tunicam nerveam, non sub communi sitam, sed inter musculosam & internam. (b) Morgagni tamen in obeso tenuia conspicienti non uno in loco sese obtulit pinguedo inter rectas fibras & inter communem tunicam posita, ut eas non esse hujus fibras evidentissimum esset. (c) Hæc autem membrana copiosa in duodeno reperitur, circa jenunum parcior est, in ileo minima. (d) Sed nervea tunica ab altera parte cum interna conjungitur, ab altera cum musculosa; ut cellulosa cum cute & musculis: eaque, ubi concidit, membrana densa est, ut cellulosa, quæ sub cute, & tractando densatur magis; quum diducitur, & distrahitur, fit rarior. (e)

Sed & musculosum involucrum, simili modo e fibris contextum, spissius tamen, intestina crassa obvolvit (f), atque alterno motu adstringit. (g)

Præ-

(a) C. B. Albin. diff. de intest. tenuib. §. 5. (b) B. S. Albin. Acad. Annot. l. 2. c. 7. l. 3. c. 11. (c) Epist. an. 14 §. 8. (d) Winslow. l. c. §. 108. 119. (e) B. S. Albin. Acad. Annot. l. 2. c. 7. (f) Winslow. l. c. §. 137. (g) Walæus ep. de motu chyli Haller act. Gott. T. 2. p. 147.

Præter hoc autem ad appendiculæ vermiformis initium tria ligamenta incipiunt seu fibrosæ productiones, quæ per longitudinem coli porrecta sunt, quæque ex fibris rectis carneis constant, atque hoc intestinum in varias cellulas & concamerationes dividunt; sub finem vero coli sensim & lateſcunt & magis carnea fiunt: unaque hæc tria efficiunt vaginam musculosam, quæ ex fibris rectis constat rectumque intestinum continet: quo simul constat, quod ipsorum natura sit carnea; tum quod in bo- bus, ubi eæ fibræ toto fere intestinorum crassorum tractu per longum excurrunt hæc circumdantes, nulla ex ipsis productionibus occurrit. (a)

Intestina igitur tum adstringuntur, tum relaxantur, ut omne, quod acceperunt, cogant, & confundant: reliquæ autem cibi depelluntur tum adstringentibus se intestinis, tum relaxantibus (b). Motus vero eorum, ut testantur observatores, in animali vivo utique perpetuus est. Nonnumquam nascuntur infantes, quibus circa umbilici funem, simul cum tegumentis, pars musculorum deest; tumque is locus tenui tantum translucida pelle obducitur; si ea partu difficili rumpitur, intestina pro- cidunt. Insanabile id malum est, & celeriter pau- cis a nativitate diebus jugulat: herniam umbilica- lem, cum umbilicus demum delapso funiculo fiat, quidam male nominant. Et quod ad motum in- testinorum pertinet; Ruyſchio, qui id sæpius vi- de-

(a) Vid. Eustach. T. 10. fig. 2. 4. 5. Valsalv. dissert. Anat. 1. p. 128. Morgagn. Epist. Anat. 14. Winslow. §. 143. 144. 145. 174. (b) Cic. Nat. Deor. l. 2. c. 55.

derat, commodissima occasio fuit. (a) Medendi autem causa chyrurgus, tumore inciso, quem pro sarcomate habebat, magnam simul partem ex intestinis imprudenter abscidit. (b) Facillime etiam Helmontius motum hunc in puero, cui intestina prolapsa fuerant, vidit: namque umbilicus, veluti tenuis cuticula, totus pellucidus erat, ad sesqui palmæ extensionem. (c) Eundem quoque in intestinis extra abdomen effusis observarunt alii (d). Et si vivum animal inciditur, intestina instar magni lumbrici, aut longioris serpentis more agitari contendunt. (e) At motus hic subtilis, qui cumulo lumbricorum, quia varie torquentur, & absque ordine quasi serpere nituntur, conferri solet, vix verbis exprimi potest, potius inspectione recenter mactati animalis cognoscendus. Is, ac si repente ab una parte in aliam procederet, vermicularis dicitur, sive *peristalticus*: quamvis appareat, quacunque ratione ad motum respexerimus, nihil rationis, sub Hallero quidem authore, reperiri: ubi superior pars intestini constringi incipit, quod accepit, in inferiorem laxatam transmitti, manifestum est. (f) Fere autem pro eodem sumitur, qui a mor-

(a) Obs. Anat. 71. fig. 59. Obs. 72, 73. Vid. Misc. N. C. dec. 2. a. 6. p. 263. Dec. 1. a. 3. p. 166. d. 3. a. 5. 6. append. p. 118. (b) ib. D. 3. a. 2. p. 286. (c) De flatib. §. 38. (d) Miscell. N. C. d. 3. a. 5. 6. p. 222. Blegny Zod. Med. Gall. ann. 1680. p. 125. Peyer: Parerg. Anat. Ex. 1. c. 4. Ex 2. p. 105. (e) J. Riolan. Fil. Anthropogr. l. 7. p. 416 Walæus epist. de motu chyli. Glisson. de ventr. & intest. c. 15. Willis Pharm. Rat. s. 3. c. 1. Wepfer cic. aq. c. 8. Drelin. canicid. 5. (f) Act. Gott. T. 2. p. 148.

morte, intestinis celeriter e corpore exemptis, superesse consuevit, & quem inspexisse videtur Tyr-
rhenæ gentis haruspex, dum

— — — *Maſtatarumque bidentum,*

Quid ſibi ſignificent, trepidantia conſulit exta. (a)

Si quidem, Hallero quoque authore, in iis, per plures partes diſcerptis, motus reciprocus videri poteſt, & quavis irritatione contractio (b) Idem ille motus, ſi quæ experimentis fides, ubi aliquamdiu cibo abſtinet animal, languescit, quo magis autem id victu repletur, eo crebrius & vividius intestina dilatantur & contrahuntur, adeo ut vibratio vel quinquies ſpatio minuti primi in eadem parte contingat. (c)

Contrahuntur vero, ſiquidem in animali vivo & ſano mire arctata ſunt, intestina virtute muſculoſa; ideoque a morte flaccida reperiuntur, & a ſpiritu, qui intus eſt, diſtenta pellucet. Galenus intestinis contractis teneri ingeſta ſexcenties in animali vivo conſpexit. (d) Iſque motus quoque periltaltici ſæpius meminit. (e) Hoc itaque motu contenta referunt verſus noviffima intestina propelli.

Eſt etiam obſervatio quædam, qua is ante ipſos oculos poſitus fuiſſe feratur; cum cuidam pars ilei

(a) Ovid. Metam. l. 15. v. 575. (b) Act. Gotting. t. 2. p. 137. (c) Lieberkuhn. diſſ. de vill. inteſt. p. 21. (d) De Natur. Facult. l. 3. c. 4. T. 5. p. 59. (e) Ib. c. 8. p. 63. de uſu part. l. 4. c. 8. T. 4. p. 375. c. 9. p. 378. c. 17. p. 390. comm. 3. in Hipp. de Viſu acut. T. 2. p. 99.

ilei, extra abdomen delapsa, vulneris oræ accrevisset. Nam sub illa fibræ circulares successivo ordine contrahebantur, primæ ventriculo proximæ, deinde alternatim, quæ subsequuntur; ideoque fæces ad finem intestini resecti, e quo per vires prodibant, sensim detrudebantur: identidem vero intestinum se movebat vermis in modum, qui, ubi progreditur, modo fibras caudæ vicinas contrahit, modo dilatat, mox se illis, qui capiti propinquiore sunt, vibraturus: atque ita continuo nunc has nunc illas movendo, primas extendit, eodem tempore, quo contrahuntur, quæ a tergo sunt (a). Ramex etiam, qua mulier quinquagenaria per septem annos vexata erat, cum retrocompelli non posset, in suppurationem versa, intestinorum motum visui subiecit, ano supra consuetudinem in dextro inguine facto. Namque duæ portiones intestinorum ita prolabeantur, ut tunica villosa extus flecteretur, atque non secus ac vivi vermes huc atque illuc volutæ, modo minuebantur, modo crescebant: ima pars vividior tactu anguillæ instar bis se circa digitum torisit; superior, ani vicem gerens, minus movebatur, pustulisque referta erat. Ipsa autem ex toto intestina, alternis vicibus, jam dilatata & mollia, jam coarctata & in rugas contracta apparebant: prior pars, stercore depulso, desedit, posterior, eo accepto, tumebat. Alia vero motus species, qua ex tortuosa

(a) Blegny *Zod. Med. Gall.* a. 1686. p. 124. 125. 144. *Miscell. N. C. d.* 3. a. 5. 6. p. 222.

sa ad rectam magis lineam trahuntur, illam antecedere videbatur, eaque extimam superficiem, mesenterio contrariam in rugas plicari, per fibras juxta longitudinem positas. Is motus semper frigore intendi, frigusque coli dolores excitare consueverat. (a) Extremum quoque duodeno continuum, si intestinum, vulnere, vel gangræna, ut in herniis fieri assolet, divisum est, motu vermiculari chylique elapsu dignosci proponunt. (b) Profecto verisimile est, ubi universum, aut maxima pars tenuioris intestini in scrotum irrupit, contenta solo hoc motu propelli: per quod enim intruderentur, cum nihil sit, quod a se motum habet? Septum transversum & abdominis muscoli hic potius obesse quam juvare videntur.

Ante omnia autem succus, ut oscula venularum lac exsugant, in intestinis agitari, sed lente propelli convenit. Id faciunt valvulæ (c); forte etiam reciproca contractio fursum & deorsum, qua, quod depulsum jam est, in priorem locum repellitur, aliquid confert. In muliere, cui a latere sinistro, supra inguen magna pars intestinorum extra abdomen propendebat, ambo & Wepferus & Peyerus, admota manu se observasse testantur, quod motus fibrarum modo a superiore parte, modo ab inferiore inciperet, adeo ut materies, quæ intus fluctuabat, fursum deorsumque concuteretur, absque ullo ægrotantis dolore, vel torminibus (d).

Et

(a) Philosoph. Transf. abridg. No. 460. (b) Littre ac. Reg. Sc, a. 1700. p. 308. (c) B. S. Albin. Acad. Annot. l. 3. c. 4. (d) Peyer Parerg, Anat. 1. c. 4.

Et hi, si modo attento oculo animalis vivi intestina lustrantur, evidenter patere affirmant, motu *peristaltico* ea, quæ intestina continent, transmitti, mox eodem motu retrogrado repelli, iterumque depulsa tandem lentissime in ima deduci. (a) At Muraltus, si motus *peristalticus* retrocedit, vomitum facilem fore, contendit. Peyerus vero, nauseam & vomitum excitari concedit, si modo naturalis motus incitatur, & fit convulsivus. (b) Insistit alter, valvulas, quæ in intestinis connivent, humores satis retardare, neque motu retrogrado opus esse: cui prior, valvulas neque tam amplas, neque tam validas esse, respondit, ut cibos tanquam in vinculis continere possint; eas aliquam moram tantum injicere, ac illidentem succum quasi repercutere, uti torrens crebris repagulis frangitur & languescit; verisimile autem non esse, eas motui intestinorum tantopere resistere, ut pellis musculosæ virtutem superare, aut illudere valeant. Præter hæc (quod ipsi evidentissimum argumentum videtur) leporum, piscium, multarumque avium intestina coeca prælonga esse, & varie intorta, plurimumque materie continere, nec valde tenuis, nec perquam crassæ, illi, quæ in vicina reperitur, valde similis; hæc autem ingredi quidquam, aut ex iis exire non posse, nisi reciproco motu fibrarum, ultra citrave fuerit impulsum. Rugitum quoque & strepitum ventris, quem, ma-

xi-

(a) Id. Ib. Wepfer. Cic. aq. c. 8. 20. V. Swieten Comm. T. 2. p. 377. (b) Peyer. Parerg. An. 2. p. 104.

xime in fæminis, absque crepitu vel flatu audimus, oriri credidit, tempore, quo motus non tantum deorsum, sed etiam, reciprocatione quadam, sursum vergit, sic ut materies huc illucve agatur. (a) Eademque ratione Galenus in crassiore intestino motum retrogradum amplectitur; partibus enim, quæ in sede sunt, ante contractis, intestinum, dixit, ab inferioribus constringi incipere, & sursum contenta propellere; idque evidentissimum esse, ubi excrementa ad anum effusa sponte retinentur, quod iis, quos negotium quoddam occupat, vel qui procul a latrina absunt, supervenire consuevit; tum vero ea sursum celeriter recurrere, ut, neque vi facta, postea prompte obediant, neque descendant. (b) Ob quam causam, ubi alvus lotione ducenda est, si id, quod infunditur, infusum est, quantum fieri potest, continere se in lectulo debet æger, nec primæ cupiditati dejectionis protinus cedere; ubi necesse est, tum demum desidere. (c)

Quod si motus retrogradi plus est, & vera inversio, intestina, quod acceperunt, in ventriculum remittunt; tumque facile id vomitu rejicitur (d), quo fit, ut cum lotionibus stercora prorupta dicantur, volvulo lethali. verum in his medicos forte similitudo fefellit. Si intestinum tenuius intra ramicem occludatur, nec alvus, nec spiritus in-

fra

(a) Id. misc. N. C. d. 2. a. 4. p. 197. (b) Comm. 5. in Hipp. Epid. 6. T. 9. p. 533. (c) Cels. l. 2. c. 12. (d) Galen. Comm. 3. in Hipp. de Victu acut. T. 11. p. 99.

fra transmittitur, sed vomitus oritur, primo biliosus, mox varius, dein mali odoris stercorei liquido simillimus, quæ tamen materies tenuiori intestino, supra locum obstructum, innascitur. (a) Cæterum valvula coli reditum in tenuiora impedit. (b) Aliis etiam, ubi intestinum ex nimia inflammatione cancer occupat, & dolor quiescit, infra transmittitur, ægrumque in exitum præcipitat. (c) Cæterum intra ipsa tenuia intestina, si crassa transitum permittant, nunquam verum stercus nascitur. Quidam autem, cum ab utero matris nullum ani aut colis indicium habuisset, post concoctionem, consueto tempore, duras alvi fæces per os reddidit, inserto cornu, atque ut fœdum saporem ablueret, semper gratum potum aut aquam secum tulit, cætera sanus. (d) Quidam, qui similiter ultra viginti annos vixit, sub meridiem mensæ opiparæ accumbere solitus, convocatis sæpe quibusdam nobilibus, comedit & bibit, nulli in convivio secundus, isque sub primam, ut pridianum prandium revomeret, a mensa surgere consueverat, postridie retenta recens sumpta, iterum ut hesternae egesturus putridissima atque stercorei simillima vomitum autem cum semel, magna copia, & ex facili fecisset, abluto aquis odoratis ore, mox ad prandium redire solebat, a coena vel jentaculo alienus. (e) Igitur, ut ad propositum meum rede-

(a) Vid. Morgagn. adv. 3. animadv. 11. (b) B. S. Albin. acad. annotat. l. 3. c. 2. (c) Tulp. obs. med. l. 2. c. 41. (d) Th. Bartholin. hist. an. c. 1. hist. 65. (e) Ab Heers obs. 29. vid. Schenck. obs. l. 3. p. 391. Stalp. v. der Wiel. Cent. 1. obs. 56.

deam; cui motum *peristalticum* videre contigit, ipsi facile, si invertitur, vomitus causa est; nam is, ubi sponte supervenit, longas dejectiones supprimit (*a*); atque ab eo, si curari difficilius id malum potest, oportet incipere, etiamsi nihil offensæ, quod ventrem turbare solet, in stomacho sentitur. Van Swieten feliciter in ejusmodi diuturno fluore ægros, cum nihil quævis remedia juvarent, aliquoties vomere coegit (*b*). Contra sæpe vomitum solvit fusior alvus, mutato, ut videtur, intestinorum motu. Ideoque illud quoque scire oportet, quod ventrem vomitus solutum comprimit, compressum solvit. Itemque comprimit is vomitus, qui statim post cibum est; solvit is, qui tarde supervenit. (*c*)

Intestinum autem, quo arcte adstringitur, contra id tumere solet. nonnunquam venter ictu aliquo perforatur, sequiturque, ut intestina evolvantur; ea, si angustius vulnus est, quam ut commode refundantur, flatu intumescunt. quod ubi incidit, acu, ut Paræo placuit (*d*), hinc inde perundi debent, vel incidendum vulnus est, donec satis pateat (*e*). Nonnunquam intestina rigore contrahuntur, & vehemens fit inflatio; distentione finita, spiritus emittitur. Omnibus, quos hystericas & hypochondriacos vocant, quoties quid comedunt, in ventriculo id vitium incidere consuevit (*f*). Ubi vel sponte, vel lachryma papaveris

(*a*) Hipp. a. 6. 15. Cels. l. 2. c. 8. (*b*) Comm. t. 2. p. 390. (*c*) Cels. l. 1. c. 3. p. 32. (*d*) l. 10. cap. 36. (*e*) Cels. l. 7. c. 10. (*f*) Sydenh. dissert. Epist.

ris vel odore asæ foetidæ & similium morbi accessio quiescit, mox crebri ructus erumpunt, rigore soluto. Quibusdam ex animi motu inflationes sunt. Jam a voluntate etiam nostra flatus & excitari & regi fere prodigiosum est; vidi tamen, qui, quoties vellent, in os alvumque protrudere flatum poterant. utrum consuetudine in libidinem versa, an obstinatio voluntas, specie animi adfectus, flatus provocaverit, alii exponant. (a) Si inflatio recens sine inflammatione in superioribus partibus dolorem tumoremque fecit, bonum signum est sonitus ventris inde ad inferiores partes devolutus, magisque etiam, si sine difficultate cum stercore excessit (b). Et a plurimis venenis venter tumet, non quia, ut vulgus putat, spiritum gignunt (arsenicum & mercurius sublimatus in vacuo Boyleano nihil tale ostendit) sed quoniam aer, qui ventriculum inter & intestina arcte constricta capitur, rarefcit calore, & loca, in quibus continetur, expandit, unde crepare quis vel dissilire a veneno dicitur. Wepferus pertinacissimam fibrarum contractionem reperit in intestinis hominum, quos morbus colicus sustulit, & animalium, quibus medicamenta dederat, quæ corpus exedunt, aut purgant, adeo ut flatus, vel contenta inter duas contractiones intermedia, vix ulterius propelli potuerint. (c)

A

(a) Pechlin. l. 1. obs. 57. (b) Hipp. coac. 281. Edit. Mack. t. 1. p. 163. Cels. l. 2. c. 3. p. 50. (c) Cicut. aq. c. 8.

A rigore quoque is morbus oriri videtur, quem choleram siccam nominant: siquidem in hac venter inflatur, strepitus insunt, nihilque alvus deiecit, sed adstricta est. (a) Id autem vitii genus sæpius eos, qui, præter consuetudinem, laserpitium simul cum caseo assumunt, infestat: (b) Ita affectum, ne vomat, servato, verum alvus subducatur. Clysterem itaque calidum, ac pinguisimum celeriter injice; perunctumque in aquam calidam & quam plurimam, in folio collocatum, & calida sensim affusa demittito; ac si calefacto ipsi alvus subducatur, liberatus est. Hunc etiam dormire confert, ac vinum tenue, vetus & meracius bibere; oleum quoque dato, ut quiescat & alvus subducatur, & solvitur morbus; a cibis autem atque cæteris abstineat; verum si dolor non remiserit, lac asininum bibendum, donec purgatus fuerit, exhibeto (c). Huic morbo quoque affinis videtur, qui hodie colica Pictorum dicitur, quique per intervalla revertitur. Namque in ipsa accessione intestinum tenuius adstrictum nihil in inferiores partes transmittit, venter contrahitur, neque ex motu spiritus intus sonus est, ventriculus, quod accepit, non continet, sed protinus vomitu rejicit, quo simul bilis æruginosa prorumpit, ructus frequens sed inutilis; tandem spiritus cum sono per inferiores partes erumpens indicat solvi distentionem, tuncque brevi deiectione

(a) Hipp. s. 4. de vict. acut. Ed. Mack. t. 2. p. 132.
 (b) Ib. p. 129. (c) Ib. p. 132.

jectio sequitur. Atque eadem hic conveniunt auxilia, quæ in cholera sicca laudavit Hippocrates. Venter oleo & iis quæ molliunt fovendus, eadem in alvum immittenda, cæterum medicamenta, cum retineri nequeant, inter initia, dejectionis causa, non exhibeantur; satius est ejus rei causa potiones assumere, qui ventrem molliant, donec distentione soluta per se excernat, tunc autem levi medicina ex facili solvitur. (a)

Etiamnum in vivis intestina hinc inde constringi visum fuit Helmontio. Mira de puero, cui ea circa umbilicum, levi tantum cuticula tecta, prominebant, memoriæ prodidit. Illo quoque authore, ubi aer libere transit, intestina, etiamsi spiritu distendantur, non sentiunt, sed ubi hinc inde contrahuntur, tum demum dolent (b) Quod ad puerum vero pertinet, in torminibus ilei procella ipsis oculis spectari poterat, illud enim, ac si obambulando ebullierat, torqueri & verti videbatur, maxime cum nova tormenta intenderentur. Longe vero secus in sanitate, motus, quo se intestina exercebant, erat; nam quoties quid superne ad anum transmittebatur, protinus intestinum se contraxit, ac si penitus clausum fæces infra se depelleret, idque fiebat contractione successiva, non secus, atque fidicen digitum post digitum aperit, & priorem laxat. Eaque ratione spiritus cum excrementis protrudebatur, ipse tamen ilico ad pristinum locum retrocedebat. Ergo cum vidisset, flatus

(a) Mead. mon. med. (b) De Lithias. c. 9. §. 32.

tus ab ileo ad anum, cum iis, quæ excernenda sunt, non continuo propelli, sed potius retrorsum ire ad partes ab excretionē laxatas, eos naturales atque utiles esse putavit, minimeque onerosos (a); si vero intestina convellantur, fieri noxios. (b)

Torminum quoque naturam, & quomodo oriuntur, viventis ranæ intestina demonstraverunt, siquidem, variis in locis laceffita, pertinacissime mox se constringebant; quicquid autem continebant, sursum deorsumque protrusum hinc inde in cumulos quasi congerebatur, quo aliæ intestini portiones valde fuere repletæ, aliæ prorsus inanes & arctissime adstrictæ perstiterunt, donec resolutis fibris meatus liberior redderetur. Atque cum intestina hinc inde contracta chylum fæcesque sursum vel deorsum projicerent, partes quædam supra consuetudinem ampliatae alias ejusdem intestini portiones, quæ contractæ erant, intra se receperunt, easque, per quoddam tempus, sinu suo absconditas detinuerunt. Tandem, fibris laxatis, pars, e latibulo alterius, in pristinam sedem rediit, velut e domunculo limax in propatulum venit. (c) Si veneno partem intestini tetigeris, angustatur ea, & in proximam sursum vel deorsum materiem evacuat, ut nodus ibi nascatur, & adeo accurate stringitur, ut nulla cavitas supersit. In cuniculo etiam, qui venenum sumserat, pars intestini contracta in vicinam irrupit, iterumque eodem modo exiit,

(a) Id. de Flatib. §. 38. (b) Ib. §. 42. (c) Peyer. Patherg. An. I. c. 9.

exiit, cibis æquabiliter sursum deorsumque compulsi. (a) Acria quoque non solum in loco, quo adplicantur, contractionem excitant, verum sæpe in vicinis pluribus locis eodem tempore, ut nihil per fistulam intestinorum aut stomachum transmitti possit. Ventriculus canis jam per aliquot horæ momenta mortui, cultelli apice irritatus vel forcipe laceffit, non in loco, quo tangebatur, sed paulum inde remoto fortissime se contraxit, ut quinque sextas partes suæ capacitatis amitteret. Dum olei vitrioli exigua guttula viventis canis intestini exteriori superficiei applicabatur, intestinum illico in hoc loco sic contrahebatur, ac si funiculo constrictum fuisset. (b) Van Swieten, dum leviter irritaret intestina, vidit spasmum fieri in loco irritato, vel & aliquando in loco vicino: ubi vero deinde in alio loco similem irritatiunculam faceret, vidit priorem spasmum cessare & ipsi similem alio in loco nasci; unde credidit, remedia, quæ carminantia dicuntur, simili fere modo agere; hæc enim æque observantur flatus producere, quam dissipare. (c) Interna vero ventriculi & intestinorum superficies valde irritabilis videtur: utraque hæc pars aperta, si veneno tangatur, labia vulneris revolvit, & spumam movet. (d) Vesica canis forcipe leniter fauciata stringendo omnem urinam expellit. (e) Vulva quoque a partu secundas, atque con-

(a) Haller. act. Gott. T. 2. p. 148. (b) V. Swieten, Comm. T. 2. p. 235. (c) Ib. p. 240. (d) Haller. act. Gott. T. 2. p. 146. 148. (e) Drelin. Canic. 2. Foelic. diff. de motu perist. exper. 4. 6. Haller. ib. p. 142. 143. Kaau Impet. fac. p. 448.

concretum sanguinem per naturam expellit, ejusque motus in animalibus vivis observari potest. (a) Cathartica quoque inspersa utrique parti intestini, quod a ramice apertum fuisse alias dixi, motus vermiculares cum mucī quadam specie suscitavit; cassia minus, manna soluta magis; pulvis vero e radice jalappæ liquore permixtus multum feri ex intestinis elicuit & vehementi motu ægræ tormina fecit. (b)

Hippocrates, latera diducendo, contractionem intestinorum superare annisus est: Quum volvulus corripuerit, venter durus redditur, nihilque dejicit, dolorque totam inferiorem alvum detinet, & febris & sitis; interdum etiam præ dolore bilem æger vomit; hunc & intus & extra humectare oportet; & multa calida lavare; eaque bibere, quæ & alvum moveant, & urinam deducant; & alvum subluere, si admittat. Quod si clysterem non admittat, fistula propendulo utriculi petiola alligata & inflata, multus flatus immittendus; quumque intestinum & venter a flatu elevata fuerint, exempta fistula, statim clyster injiciendus; quem si admiserit, alvus dejiciet, & convalescet; si vero ne ita quidem clysterem receperit, septimo potissimum die moritur. (c) Hocque malum oriri dicit, si intestinum indurato stercore intumescat, & occludatur. Interdum etiam recentiores viri, si durum ster-

(a) Rudbeck obs anat. 14. Haller. ib. p. 143. (b) Philos. tranfact. No. 460. (c) De affect. c. 6. Ed. Mack. T. 2. p. 310.

stercus absque inflammatione dolorem movet, hanc medendi viam recte secuti sunt. Cuidam os multum, alvus nihil reddidit; cumque frustra lotiones & glandes ano inditæ fuissent, ubi apto folle fabili, quo ignis accenditur, primo spiritus, dein clystere lenis medicina, adjectis *Trochiscis Albandal*, in alvum immittebatur, stercus dissolutum est, & eductum. (a) Eademque ratione salus & alii facilis fuit. (b) Et filius Altimari medici instantem mortem evasit, aere subtus impulso, sed calido (c); quoniam frigus intestinis inimicissimum est. (d) Salius quoque felicem hujus curationis eventum vidit. (e) Alia tamen ratione folle usus est. Hippocrates in volvulo, qui intestinorum inflammationi debetur: Resiccatur intestinum & constipatur ex inflammatione, ita ut neque flatus, neque alimenta pertranseant, sed venter durus sit, & vomat interdum, inprimis quidem pituitosa, deinde vero biliosa, postremo etiam stercus; sitim patitur, ac dolorem, maxime circa hypochondria, totus etiam venter dolet, & inflatur, & sese jactat; febres invadunt, fiuntque maxime septimo die. Hos sic curare oportet; Sanguis e capite & cubito detrahendus; — æger in aquam calidam collocandus atque oleo illiniendus, tepentes fottus humidi admovendi; — glans decem digitorum subjicienda, quoad stercorea recti intestini sub-

(a) Amat. Lusitani. cent. 1. curat. 100. (b) Ib. cent. 4. curat. 95. (c) Epiphan. Ferdinand. histor. 75. (d) Cæl. Aurel. acut. morb. l. 3. c. 17. p. 241. (e) Comm. in l. 3. Hipp. de morb. p. 311.

subducas. Quod si sic paruerit, postea clyster injiciendus; sin minus, folle fabrili indito, in ventrem flatus immittendus, ut tum ventrem tum intestinum contractum distendas; deinde, extracto folle, clyster injiciendus ex iis, quæ stercus dissolvunt, & emolliunt; deinde, obturata sede spongia, in aqua calida desideat clyfma continens. (a)

Neque solum hæc consideranda sunt, sed etiam, quod grave corpus per intestina in sinus vehementer implicita, & huc atque illuc voluta, modo deorsum modo in altum propelli possit, unde harum partium robur intelligitur. Sphæræ plumbeæ vel aureæ ad iliacam passionem a nonnullis præscribuntur, fausto quandoque eventu. (b) Sic mulier, cum tres globulos e plumbo tornatos, & inter eos unum drachmæ pondere, eadem die deglutiisset, ab intestinorum dolore liberata fuit, simul cum umbilici vitio, qui indecore prominebat; quem autem ultima vice sumserat, primum alvo reddidit, dein duos minores. (c) Aliquando tamen ut ossa fructuum aliaque duriora, quæ confici nequeunt, ita & glandes in itinere sistuntur, & molestissima mala ventri inducunt. (d) Et hodie, si lumbrici occupant alvum, stannum rasum, ut efficacissimum re-

(a) De morb. l. 3. c. 13. Ed. Mack. T. 2. p. 256.
 (b) Lanzon. consult. med. 87. T. 2. p. 180. A. Paré l. 17. c. 55. Majern. prax. Tr. 2. c. 1. p. 61. Glisson. de ventric. & intest. c. 24. §. 10. (c) Velsch. Hecatost. 2. obs. 33.
 (d) Giffon ib. Stalp. v. der Wiel. cent. 2. obs. 18. Academ. de Chyr. T. 1.

remedium, exhibent (a). alii ubi ad ultima fere ventum erat, ægros volvulo correptos, dato vivo argento liberarunt (b), quod sani etiam quotidie ad uncias sine noxa assumunt (c), & puerulis, quos lumbrici exercent, sæpius profuisse, experimenta docent (d). Motus vero reciprocus ventriculi atque intestinorum papavere ita sistitur, ut sponte desinat, nec ulla ratione resuscitari possit. (e) Eo quoque cibi desiderium minuitur (f); difficilis & tarda concoctio redditur (g) ac si tergora stomachi & intestinorum resoluta sint. Quam ob causam antiqui, an theriaca vitata sit, exploraturi, cujus præcipua virtus ex lachryma papaveris dependet, prius eam, dein medicamentum, ex alvum ducentibus, dabant; tumque si venter non moveretur, theriacam efficacissimam indicabant, quoniam purgationem ei, qui medicamento usus est, prohibuerat. (h) Kaau cani parvulo, tribus granis papaveris vesperi circa horam octavam datis, subitum somnum conciliavit, & ubi sexta matutina dormientis abdomen secaverat, ventriculum valde distentum atque in intestinis contractis motum lentissi-

(a) Med. eff. Edenb. T. 5. art. 7. Mead. monit. med. p. 119. (b) Ambr. Paré l. 2. c. 46. Epiphan. Ferd. hist. 74. Rhodius obs. med. cent. 2. obs. 80. act. phys-med. vol. 5. p. 518. Mead. l. c. p. 114. Lanzon. oper. T. 3. p. 410. (c) Avicenn. T. 2. p. 200. Ab Heers obs. 3. Rhod. obs. cent. 3. obs. 85. med. eff. Edenb. T. 2. art. 34. T. 3. art. 31. (d) Matthiol. in Dioscor. l. 5. c. 70. l. 6. c. 28. Fallopp. de metall. c. 38. Rhod. cent. 3. obs. 85. (e) Haller. act. Gott. t. 2. p. 147. 154. (f) Willis pharm. rat. f. 7. c. 2. (g) Geoffr. M. M. T. 2. p. 698. (h) Galen. de ther. ad Pison. l. 1. Charter. T. 13. p. 932.

tissimum vidit; crassiora etiam cum vesica tumere invenit, si quidem somni tempore nec alvus, nec urina emissa erat; verum in summo intestino nihil succi, quo nutritur animal, adesse deprehendit, sed multum bilis cum liquore, qui ex pancreate fertur, mistæ, ima parte ventriculi clausa; eoque inciso panem, hesterno pastu cum lacte deglutitum, ac si solum calore fota forent, acida, nulloque modo concocta, cum odore papaveris naribus percepit. (a) Fereque similia in cane, circiter duplo majori, cui cum lardo sex grana papaveris lachrymæ juscule liquata dederat, conspexit, & ne quidem intestina acus cuspide laceffita motum incitarunt. (b) Ex aperto ventriculo foetor exhalabat rancidus, in quo damnabat odorem nauseosum papaveris, adeo ut papaver ita ipsius ventriculi motum impediatur, ut ipsum cum ingestis exire non potuerit, licet quasvis vires corporis supprimat. (c) Hallero tamen, semel in fele reciprocam intestina movendi vim, eo cohibere difficile fuit. (d)

Quidam, cui imperio motus ventriculi atque intestinorum subjicitur, quærunt? Sed naturalium actionum quæstio ideo supervacua esse videtur, quoniam incomprehensibilis natura sit, quam Helmontius vocavit jussu dei, quares

(a) Impet. fac. Hipp. §. 434. (b) Ib. §. 435. (c) Ib. §. 436. Willis pharm. Rat. f. 7. c. 1. de anima brutor. c. 16. Boerhav. inst. §. 1138. Helmont. jus duumvirat. §. 62. med. eff. Edinburg. T. v. art. 12. sect. 3. No. 12. V. Swieten. comm. T. 1. p. 370. (d) Act. Gotting. T. 2. p. 154.

res est id, quod est, & agit, quod agere iussa est (a). Olim medici quidam, itemque sophistæ fieri non posse dicebant, ut quis medicinam norit, nisi sciat, quid sit homo, & quomodo primum factus, & compactus sit. Sed his Hippocrates: Ego vero ea, quæ alicui sophistæ, aut medico de natura dicta sunt aut scripta, minus cenſeo medicæ arti convenire, quam pictoriæ. Judico autem de natura aliquid manifestum ac evidens cognoscere, ex nulla parte aliunde contingere quam ex medicina: atque hoc tunc condiscere possibile est, ubi quis ipsam medicinam totam recte comprehenderit: atque ipsi necessarium visum: ut omnis medicus de natura sciat & omni studio annitatur, ut cognoscat, si aliquid eorum, quæ fieri debent, recte præstare velit (b). Ipse autem sedulus naturæ humanæ scrutator censuit, hanc esse vim quandam sine ratione cientem motus in corporibus necessarios, quos singulari corpori proprios destinaverat naturæ author; hinc ait: Quæ faciunt, nesciunt; quæ vero non faciunt, scire videntur: & quæ quidem vident, non cognoscunt: Et tamen his omnia necessitate Divina contingunt, & quæ volunt & quæ nolunt; — fatalem suam fortem unumquidque complet; — lignum homines ferra secant, & hic quidam trahit, alter vero trudit: idem tamen faciunt, idem &

(a) Phys. Aristot. §. 3. natur. contrar. nesc. §. 39. (b) De vet. med. c. 11. Ed. Mack. T. 1. p. 33.

& hominis natura partim quidem propellit, partim vero trahit: partim dat, partim etiam accipit &c. (a) Natura omnia omnibus sufficit. (b). Morborum naturæ medicæ (c). Invenit natura sibi ipsi vias non ex intellectu. — Sed a nullo edocta & citra disciplinam omnia quæ conveniunt efficit. Quem locum innuere videtur Galenus, cum dicat: Facultas quædam corporibus inest, quæ ab ipsa gubernantur, quam Hippocrates naturam appellare consuevit. Hanc quidem & indoctam & non didicisse ait, sed tamen ea efficere, quæ oporteat: siquidem ipsa sine magistro novit, motus voluntarios ab omnibus effici animantibus. Hæc autem effici nos evidenter cernimus: quomodo autem fiant, hoc vero humanum ingenium superat: nec magis quicquam, quam admirari, possumus intelligere. (d) Veluti enim Homerus Vulcani instrumenta finxit sua sponte moveri & folles quidem, simulac jusserit dominus, varium & expeditum flatum emittere, ancillas vero illas aureas ut ipsummet opificem moveri per se ipsas: ad eundem modum intelligas, in animalis corpore nihil esse otiosum, neque immobile, sed omnia varium expeditumque opus efficere cum conveniente constructione divinis quibusdam virtutibus a Conditoribus ipsis

(a) De sanor. vict. l. 1. c. 5. ed. Mack. T. 2. p. 12. 13. vid. act. Gott. T. 1. p. 116. (b) De alimento. ib. T. 2. p. 90 (c) Epid. l. 6. Charter. T. 9. p. 509. 513. (d) In Hipp. de aliment. Charter T. 6. p. 265.

sis inditis. (a) Et postea: Nemo est enim, quam primum natus infans est, qui ipsum doceat, quomodo aut linguam movere, aut mammas accipere, aut maternum lac deglutire, aut omnes naturales actiones obire debeat; quo nihil inveniri admirabilius potest. Sed quoniam hæc & omni tempore & singulis horis & ab omnibus geruntur, idcirco ipsa, nisi idem amicitia junctus sit iis, qui clari ac sapientes evaserunt, admiratur. (b) Experimentis quoque commonstrat, quod natura animalium, nullo docente, ipsa indocta omnia perficiat, neque solertiæ, industriæ vel imitationi laudem deberi: Quum gravidas capras dissecaret, foetum, priusquam matrem videret, abstulit, & in locum deposuit, ubi multæ pelves erant, aliæ vini, aliæ olei, aliæ mellis vel alterius humoris plenæ, fructus quoque aderant arborei & cereales. Incedebat hoedus, excutiebat quam a matre contraxerat humiditatem, uno pede latus scalpebat: singula dein vasa olfaciebat, sed lac tandem forbuit: quibus visis omnes exclamarunt, verissimum dixisse Hippocratem: *Animalium naturæ non edoctæ*. Exactis duobus fere mensibus, tenellos ei fruticum & plantarum ramos obtulit, quorum iterum omnium expertus odorem, alios contempsit, alios gustavit, atque sic ad consuetos caprarum cibos conversus est. Sed hoc fortasse parvi

(a) De usu part. l. 4. Charter. T. 4. p. 371. (b) In Hipp. de aliment. Charter. T. 6. p. 295.

parvi momenti, illud vero magni, quod fo'iis & teneris ramusculis devoratis bibit, tumque paulo post ruminare coepit, quod omnes videntes exclamarunt, naturales animalium facultates admirati. (a) Bestiæ aquatiles, quæ generantur in terra, veluti crocodili, fluviatilesque testudines, quædamque serpentes ortæ extra aquam, simulac primum niti possunt, aquam prosequuntur. Ingenita hæc animantibus natura modo suæ spontis sit, hoc efficit, nullo docente, nec consuetudine nec imitatione. Namque anatum ova gallinæ sæpe supponunt, e quibus pulli orti primum aluntur ab iis, ut a matribus, a quibus exclusi fotique sunt. Deinde eas relinquunt, & effugiunt sequentes, cum primum aquam quasi naturalem domum videre potuerint. (b) Ubi animal quoddam ex iis, quæ lacte aluntur, utero excutitur, omnis fere cibus matrum ad ubera ruit lactis specie, idque, quod paulo ante natum est, mammas, quarum ubertate saturatur, sine magistro, duce natura appetit. Negavit quoque Galenus, datam esse quibusdam bestiis machinationem quandam atque solertiam, sed natura magis quam ratione facere conjectabat, apes nimirum favos confingere, formicas cibos condere, aves cubilia sibi nidosque construere, araneolas rete texere, & nere sine doctore. (c) Et quis solertiam miratur in

(a) De loc. affect. l. 6. Charter. T. 7. p. 527. (b) Cic. nat. Deor. l. 2. c. 48. (c) l. 1. de usu part. c. 3. t. 4. p. 286.

in vitibus, quæ sic claviculis adminicula, tanquam manibus, apprehendunt, atque se ita erigunt ut animantes? Corpus igitur hominis creando Deus dedit ipsi simul semelque cunctas partes, apta semper, semper eadem, compositione ita consentientes in concinnam unius fabricam, ut actiones inde modo possent perfici, quas illi singulari proprias Creator destinaverat. Quando vero exercendis omnibus officiis erat quam aptissimum, tum demum corpus hoc facultatem possidet illam, quam naturam hominis dicebat Hippocrates; sua scilicet in specie perfectissimam intelligendo valetudinem; ut sapienti viro natura humana audiat summa requisitorum, omnibus ut muneribus suis corpus fungi queat, expedite, absque dolore, fatisque constanter. Qui intestinorum actionem seorsum excutere contendit, aliarum partium simul notionem se egere experietur: hæret nempe omnibus, quam seclusam ab aliis eligit indagandam. Non finis hic, non principium; sed, ut voluit Hippocrates, circulus est humanum corpus. (a) Neque summo Numini injuriam faciunt medici, dum naturæ tam multa tribuunt; per hanc enim intelligunt *creati corporis fabricam*. Errant vero, qui hoc nomine comprehendunt, sapiens aliquod, intelligens, suo corpoream machinam regens nutu, suoque provide movens consilio: aliud a mente quidem principium, sed & a corpore aliud. (b) Sed
ut

(a) vid. Boerhav. orat. de honor. med. servitut. (b). J. Oosterdyk Schacht orat. morb. remed.

ut cuncta obnoxia certo authoris naturæ instituto, & nunquam violabili præcepto parere jussa, ita & corpus humanum, quod Deus instruxit artificiosis tot machinis, affabre in unum opus aptatis, tot irrigavit, & variis humoribus, eoque temperavit motuum citamine, ut tandem universorum conspirantium ope tales perfici possint actiones, quas illi proprias destinaverat.

Galenus motui intestinorum, quem peristalticum appellant, excernendi facultatem præposuit; idque satis pie: Etiam si vocabulum id eos offendat, qui locum, ubi de hac mentem exponit, non recte cepisse videntur. Si quis me rogat, inquit, qua in re animalia superant stirpes; respondeo ea & sensum, & appetitum, & expellendi vim habere, quam non animale sed naturalem voco; cum eo neque medicinæ neque philosophiæ quidquam incommodi videam accedere; — quo etiam modo cum ex illa notione, quam omnibus natura probat, quo nihil sine causa fieri existimamus, causam eorum, quæ fiunt, aliquam subesse concipimus, etiam si quænam sit causa horum operum non intelligatur, imposito inde nomine, quod facere ea potest, quæ facit, vim esse rerum, quæ fiunt, singularum effectricem. Sic omnes scamnoneum ventrem purgandi facultatem habere dicunt. (a) Nam cum præsentis rei internam naturam sive essentiam ignoramus, facultatem eam appellare consuevimus. (b)

Ejus

(a) de Substant. natural. facult. t. 5. p. 4. (b) de Natural. facultat. l. 1. c. 4. t. 4. p. 11.

Ejus autem, aliorumque opinio, vero non adeo similis est, hanc facultatem monitore indigere, quo instigata pigritiam excutiat, ut opus suum aggrediatur. (a) Bilis enim duplex fibras motrices stimulare dicitur, quæ ex hepate fertur minus, vesiculæ plus, & eam cathartici naturalis ad instar, copiose e vasis biliosis stillando purgationem spontaneam movere contendunt. Verum ventriculus, quem bilis stimulare nequit, ut intestina, movetur. Neque ejusmodi acrimonia, qua magis tunicam villosam intestinorum, quam vesiculæ suæ propriam exagitet, bili sanorum subesse videtur. Medicamentis etiam, quæ alvum vehementius ducunt, diu & sæpius adhibitis corpus adsuescit; cur non & bili? neque ea ob saporem linguæ ingratum acris dici potest. Consuetudine amarissimæ tincturæ tandem fiunt perquam gratæ. Lachrymæ oculis sensilissimis amicus liquor, linguæ ob falsedinem displicent, genasque erodunt multum profusæ. Neque omnia amara alvum sollicitant. Neque etiam vermes bilem fugiunt, potius ea maxime delectari videntur. Hi autem, quoties acupunguntur, vel adurente medicamine vellicantur, doloris signa ostendunt. Sæpe in carpionibus, alioque piscium genere, pars intestini, in quam ductus bilarius fluit, plurimis latis lumbricis, iisque longis & albis plena conspicitur, quorum nullus alibi versatur, in stomacho, ventriculo, vel intestinis

(a) L. 5. de usu part. t. 4. p. 399.

stinis (*a*). Ruyschius jecinoris vermem in mure (*b*) & in asello majori vidit (*c*). eorumque in-
tortos funiculos Thom. Bartholinus in membranis
animalium hepaticis aliquoties reperit. (*d*) Atque
ovibus vulgaris & pervagata lues est, qua animal-
cula hepati innascuntur. (*e*) Interdum vivi ver-
mes ipsam vesiculam fellis ejusque itinera occupant
(*f*). Interdum vermiculi, instar hirudinum oblon-
gi, feles in duodeno exercent, reliquis intestinis
innoxiiis (*g*). Sæpe etiam vermes, ubi in ventri-
culum repunt, ore redduntur. Præter hæc falsa-
menta, ciborum condimenta, irritamenta gulæ,
aromata, acetum, sal, vinum, similiaque, quo-
rum usus frequens esse solet, alvum non movent.
Vigilanti inscio ad palpebræ motus non opus est
stimulo. Igitur alia proprietas, qua ventrem re-
solvit bilis, necessaria est: siquidem ubi ea
iners est, aut multum infra vel supra erupit, alvus
supprimitur, orto glutine vel acido spontaneo;
tuncque herbæ amaræ, fellis instar, aloe, absyn-
thium, purgandi vim habent. Si vero meatus,
quibus ad intestina bilis defertur, interclusi fue-
rint, stercora albicantia sunt, & argillam simu-
lant, corpus flavo colore tingitur, & venter val-
de siccus est. (*b*) Galenus tamen nonnunquam in

(*a*) Morgagn. Ep. an. 14. §. 45. (*b*) Thes. 2. aff. 5. no. 5.
(*c*) Obs. 64. tab. ib. litt. A. (*d*) Anat. l. 1. c. 14. (*e*) Bid-
lo de animalc. in hepat. detect. (*f*) Hildan. cent. 1. obs.
53. 60. Wepfer. cicut. aq. schol. histor. 9. Ruysch. de valv.
c. 4. obs. 18. & obs. anat. 64. (*g*) Rudbeck obs. anat. 19.
(*b*) Aretæus de morb. diut. l. 1. c. 15.

in morbo regio fæces, quæ plerumque inalbes-
cunt, flava bile vehementer tinctas conspexit. (a)
Siquidem fel non raro lentore, nonnunquam etiam
nimia raritate peccat. In priori casu jecur durum
evadit, adstrictior est alvus, fæcesque crassæ,
argillæ vel luto similes, ægre dejiciuntur; in poste-
riori ventris fluxus, cum febre, & liquidis flavis-
que dejectionibus, assidue sollicitat: illi morbo
obnoxias reddit vita desidiosa, sine debitis corpo-
ris exercitationibus acta: hoc plurimum ii laborant,
quibus facultates suæ inutiles sunt; & qui genio
indulgentes vino meraciori corporis humores ac-
cendunt (b).

Atque hoc quidem modo, si homo sanus est,
cibi potionesque descendunt. Diluuntur vero ubi-
que per omnem viam humoribus inquilinis, so-
lentque referre liquoris spumosi atque aliquantum
lentescentis speciem, donec tandem, quæ parum
nutriunt, ad novissima intestina crassescere inci-
pian; nam cum saliva & muco, quem os, stoma-
chus & ventriculus secernit, intime commiscen-
tur, acceditque in intestino duodeno (quod pro-
tinus id, quod accepit, in inferiores partes trans-
mittit) & bilis utraque, & humor, qui ex pan-
create fluit. Dein (cum omnes membranæ, ma-
xime & fabrica & natura & usu diversæ, arteriis
& venis per totam longitudinem singulari certo-
que modo & ordine dispositis superbiant) ab ulti-
ma

(a) De loc. affect. l. 5. t. 7. p. 504. (b) Mead. monit.
med. p. 158. 159.

ma arteriolarum propagine, roris ad instar, in intestina subinde tenuis humor multum exhalat, fitque mucus in intestinis ope vasculorum, quæ in tunica interna sunt vel per corpuscula in fundo eorum posita; quales folliculi in laxo intestino intus undique dispersi sunt. Igitur dum liquida per ora vasorum lacteorum intrant, sumtorum pars, quæ magis crassa est, pingui muco glandularum lubricata in coecum intestinum transmittitur, quo omne id, quod solvi potest, educitur; idque in foetu & recens natis vix conspici potest. Inde autem durum stercus incipit, quodammodo figuratum & foetidum. Tum colon, late fusum, atque sinuatum, siccas & olidas fæces detinet, donec sensim impleatur rectum, quod cum quadam fere distentione nervorum exinanire cogimur; quamvis ne spiritus quidem, sine voluntate, prorumpat. Neque absque ratione Tiberius Claudius Cæsar dicitur meditatus edictum, quo veniam daret, flatum crepitumque ventris in convivio emittendi, cum periclitatum quendam præ pudore ex continentia reperisset. (a) Sæpe Fernelius mortuis corporibus incisis, eorum, qui flatu cohibere consueverant, colon intestinum ita laxatum fuisse invenit, ut brachium facile comprehendere posset; quibusdam etiam spiritus ex inferiore parte sursum ad ventriculum ferri expertus est, & pro crepitu ructus explodi (b).

Ubi

(a) Sueton. in ejus vita c. 32. vid. Nicandr. Antholog. l. 2. c. 44. (b) Patholog. l. 6. c. 10.

Ubi autem fæces in rectum descenderunt, validas fibras, quibus ejus extima pars cingitur, vel mole sua vel acrimonia irritando, cito dilabuntur ad musculos, quorum interior anum, exterior cum ano cutim sibi proximam contrahit, & adstringit (*a*). Et ubi illa pars resoluta est (*b*) vel exulcerata (*c*) vel incisa, stercus invito elabitur, sed, ut in sanitate, coactum, & per longiora intervalla, cum, quod vulnus coli sequitur, crebrum sit, & fere continuum liquidi profluvium. (*d*) Et in morbis optimum est, spiritus absque sono vel crepitu exire; cum sono tamen prodire melius est, quam ibi revolvi: isque sonitus dolorem vel delirium subesse testatur, nisi æger fortasse ex industria crepitum emittat, idque sanus facere solitus sit. (*e*) Alvus quoque mala est in febribus, quæ sine voluntate erumpit, & cerebrum affici significare videtur, nam si ei vulnus infligitur, fæces sponte dilabi, sæpe visum fuit. (*f*) Medulla etiam, quæ in spina est, discissa vel percussa, femina resolvuntur, sensus intercidit, interposito tempore aliquo, sine voluntate inferiores partes vel semen, vel urinam, vel etiam stercus excernunt; (*g*) etiam-

(*a*) B. S. Albin. histor. musc. p. 677. (*b*) Galen. de us. part. l. 4. c. 19. t. 4. p. 392, de loc. affect. l. 6. c. 4. t. 7. p. 514. ib. l. 1. c. 6. p. 399 Forest. l. 10. obs. 94. (*c*) Stalp. v. der Wiel. c. 1. obs. 89. Galen. de motu muscul. l. 2. c. 8. t. 5. p. 393. (*d*) B. S. Albin. acad. annot. l. 2. p. 33. (*e*) Hipp. prognost. c. 7. Ed. Mack. t. 1. p. 66. Coac. 495. ib. p. 180. (*f*) Marchett. observ. med. 15. (*g*) Hipp. de artic. Charter. t. 12. p. 390. prædiæ. l. 2. c. 11. Ed. Mack. t. 1. p. 132. Paul. Æg. l. 6. c. 117. Cels. l. 5. c. 26. l. 8. c. 14. Galen. de loc. affect. l. 6. c. 4. t. 7. p. 515. de anat. admin. l. 8. c. 5. t. 4. p. 376. Du Verney mal. des ost. l. 1. p. 241.

etiam si inter initia alvus nonnunquam supprimatur. (a) Idem casus manet eos, quorum spina gibba medullam comprimit (b) siquidem nervi qui ad musculos anum cingentes feruntur ex lumborum & sacris proveniunt. (c)

Et hi muscoli, si ea, quæ excreturi sumus, sint lævia, aut liquida, eodem tempore relaxari videntur, quo levatores ani, posticam & transversa perinæi extimam laxioris intestini partem premendo, stercorea per illud deorsum acta expellunt. (d) Ventres animalium discissi fæces reddiderunt. (e) Igitur intestina crassiora, dum adstringuntur, contenta in rectum intestinum, quod excernit, depellunt. (f) Veri etiam simile est fasciolis suis coli cellulas adduci, & concuti (g) & fortasse succum ex appendice in coecum intestinum exprimi, multumque muci, ex lacunis glandulisve juxta anum positae elici. Si vero sterco aridum, & intestinum siccum, vi fere convulsiva simul thorax arctatur, & spiritum recipit, atque ventris musculi maximeque septum transversum abdomen contrahunt, & quæ id continet premunt, expulsionem adjuvant, quam nonnulli, manibus ventri admotis, promovere nituntur (h); quarum etiam ope, si

quan-

(a) Tulp. l. 1. obs. 27. Saviard. obs. 30. du Verney ib. t. 2. p. 115. Petit. mal. des os. t. 1. p. 101. (b) Hildan. c. 6. obs. 74. (c) Winsl. tr. des nerfs. §. 304. (d) B. S. Albin. hist. muscul. p. 677. (e) Wepfer. Cicut. aq. c. 20. hist. 1. 2. Haller. act. Gott. t. 2. p. 147. Foelic. dissert. de mot. peristalt. (f) vid. p. 22. 27. (g) Valsalv. dissertat. anat. 1. Morgagn. Epist. anat. 14. (h) De loc. affect. l. 6. c. 4. t. 7. p. 515.

quando vesica resoluta est (a), vel in scrotum delapsa, urina interdum expellitur. (b)

Sed quamvis pro lubitu venter constringi, & spiritus cohiberi possit, minime tamen ex voluntate fæces descendunt; interdum vel retento diutius spiritu, vel sub gravi fasce intestina circa ilia prolabuntur, alvus vero nihil reddit.

Igitur per certos circuitus stercus excerni consuevit, sed varios in singulis hominibus, sicut dissimilem habent rationem, pro diversa temperie, ætate, victu, vel loco. Alios enim semel, aut bis, adstricta, alios resoluta alvus, ter quaterve de die exercet. Alvum adstringit labor, sedile, cibus imminutus, vel ex ventrem contrahentibus, exigua potio, & post cibum quies, venus denique crebra: contra solvit aucta ambulatio atque esca, motus, qui post cibum est, subinde potiones cibo immixtæ. (c) Quibus vero juvenibus fluxit alvus, plerumque in senectute contrahitur, & quibus in adolescentia fuit adstricta, sæpe in senectute solvitur; melior est autem in juvene fusior, in senectute adstrictior. Aquilo quoque ventrem adstringit, & auster alvum solvit. Diu quoque, etiamsi, ubi pluribus diebus non descendit alvus, plerumque morbus instet (d), suppressa legitur sine omni noxa; tum quicquid intus nocet, & corruptum est, flatu excutitur, venterque aridas fæces reddit. Juvenis Brassavolus, optima sanitate gavissus, modo per novem

(a) Morgagn. adv. 3. Animadv. 39. (b) Ruysch. adv. 2. p. 23. obs. an. 98. acad. de chyrurg. t. 2. p. 17 (c) Cels. l. 1. c. 3. l. 2. c. 29. 30. (d) Glass. de febr. comm. 7.

vem modo per duodecim dies, nihil, maxime inter equitandum excrevit: ex consuetudine tamen vesci solitus multum per renes & sudore emisit, fæcesque adeo torridas reddidit, ut nulla spurcitie quid inquinarent (a). Cæterum ventrem probe concoxisse intelligimus, si is neque multum solito citior, neque tardior est; si malagmata copia iis convenientia quæ assumuntur, reddit; eaque & fulva, & mollia, & æqualia, per anum transeundo figurata, & non valde olentia sunt.

C A P U T II.

Qualia cita alvus in quoque morbi genere reddat.

Cum de his dictum sit, quæ venter secunda va-
litudine reddere assuevit, ad alvum nimis fusam
veniendum est, quam *διάρρῳα* Græci vocant. Est au-
tem frequens & copiosa per alvum egestio excre-
mentorum liquidorum, sive ex cibo, potuve, sive
ex humoribus quibuscunque undecunque delatis in
intestina exorta fuerint, vel uti Celsus: dejectio,
ubi & liquida alius, & sæpius quam ex consuetu-
dine fertur; in qua interdum tolerabilis dolor est,
interdum gravissimus. Id malum vulgo aliud, ali-
udque nomen habet, prout se intendit. Omne in
alvi quasi perfluvio consistit. Ideoque Celso ventris
flu-

(a) Schenck. p. 397. vid. Fernel. pathol. l. 6. c. 10. act.
Hafniens t. 4. p. 164. Ab Heers obs. 29. Stalp. v. der Wiel.
cent. 1. obs. 55.

fluxus, Lommio & Fernelio alvi profluvium audit. *Loop* a Belgis nominatur. Sed hoc, dum modicum est, atque sinceriores humores sine gravi dolore excernuntur *διάρροια*; ubi vehementius est, ut dejicere æger sine torminibus & alvi difficultate non possit, *δυσεντερία* appellatur: quod, quamvis plerique alvi fluxum cruentum reddant, recte tormina Celsus vocat: nam in hoc, frequenti dejiciendi cupiditate, modo cum stercore aliquo, modo cum quibusdam quasi mucosis, semper quoque liquida sed cum ingenti dolore, excernuntur: interdum simul quædam carnosæ descendunt: interdum tamen nullus cruor ex intestinis emanat. Tormina quæ Neomagi contagio fiebant, non in sanguinis profluvio constiterunt. (a) Neque etiam ea, quæ milites in castris excruciarunt, (b) Similia quoque Londini sine hoc visa sunt (c), nam, ubi primus rigor & horror se remiserat, calor in toto corpore ortus, simul & ventris dolorem attulit, & post hunc, dejectiones crebras, easque omnes mucosas nisi quod stercoreis quid, absque multo dolore, nonnunquam interponeretur cum ingenti cruciatu, & molestissimo, quoties quidquam emitteretur, viscerum omnium quasi prolapsu: atque modo leviter subcruenta descendebant, modo ne minimum quidem sanguinis, per omnia morbi tempora, profluxit. Hinc Syden-

(a) Degner. hist. Dysent. p. 21. (b) Pringle observ. on the Diseases of the Army. p. 215. (c) Willis pharm. rat. p. 46.

Sydenhamus, qui ob rigorem, æstum cæteraque febribus solemnia mala, eum pro febris sui generis ad intestina delata habebat, dysenteriam, dummodo dejectiones sunt, cum ventris torminibus & colluvie mucosa, vocari posse putavit: cujus ope quod intus læsulum erat, utiliter effundebatur. (a) Præter hæc, si plenior aliquis, & speciosior, & coloratior factus est, sæpe, citra vehementes dolores, qui torminosos male habent, sanguinem, per inferiora, reddit. Et quibusdam tamen parum recte, qui purgationem hanc habent, *Dysenterici* vocantur, adeo ut ipse Hippocrates iis, quibus propter sphacelum pars descissa, vel decidua fuit, dysenterias expectandas esse moneat, sed nec diuturnas, nec lethales (b); siquidem oriuntur a vasis sanguinis copia adaperitis: sic ut similis affectus sit, ac ubi sanguinis per quædam etiam velut ora venarum, quas *αἱμορροΐδας* Græci appellant, non in ano sed in intestinorum anfractibus, aut ad initium recti longe ab ano, profusio fiat. (c) Hujusmodi etiam profluvia, quæ mutilato membro, aut ubi quis ab exercitatione ad otium se convertit, superveniunt, tempore Galeni, cruentas *dysenterias* nominarunt (d).

Nonnunquam autem cibi potionesque, quas ventriculus recipit, ex inferioribus partibus non mutata redduntur. *Δυσεντερία* Græce vocatur. Atque ex tormi-

(a) P. 179. 182. 6CI. (b) De artic, Charter. T. 12. p. 450. 451. (c) Galen. comm. in. l. c. (d) Id. de loc. affect. T. 7. p. 407.

minibus interdum intestinorum lævitas oritur, quæ continere nihil possunt, & quicquid assumptum est, inconfectum protinus reddunt. Cibi dejiciuntur liquidi, incorrupti, dolor non adest, corpus autem extenuatur. (a) Atque in hoc morbo, non since-
 riores humores, ut in diarrhoea, sed epulæ, po-
 tionesque, sine dolore, crudæ, inæquales, aquosis-
 simæ sic cito dejiciuntur, ut nihil fere de forma
 amiserint sua, citra sanguinis aliquem, aut bilis
 complexum (b). Aretæus Cappadox tamen inco-
 ctum liquidi alimenti profluvium, *διάρροειαν* vocat. (c)
 commodeque intestinorum lævitas, sub hoc no-
 mine, comprehendi potest.

Proxima vero huic inter alvi profluvia, chyli
 dejectio est, una cum fœcibus alvinis, quam affe-
 ctionem coeliacam nominant: nunc video, si lævia,
 & æqualia, sui que similia, sub chyli aut cremoris
 specie profluunt, hoc nomen servari, ventris fluo-
 rem inæqualem & dissimilem, in quo cibi nec ob-
 triti, nec confecti substantia aperte cognoscitur
 lenteriam, appellari (d); quamvis minus subtiliter
 Galenus in his discretis nominibus utatur. Ea
 quæ lenteriæ & coeliacæ affectiones vocantur,
 communia ventriculi atque intestinorum vitia esse,
 credidit, atque ex eorum imbecillitate oriri, quia
 retinere contenta, ne exiguo quidem tempore,
 possunt, sed omnia subito excernunt, sensusque
 qua-

(a) Hipp. de affect. c. 7. Ed. Mack. T. 2. p. 311. (b)
 Lomm. obs. med. l. 2. p. 156. (c) De morb. diut. l. 2.
 c. 7. (d) Fernel. pathol. l. 6. c. 10.

quasi stercoris est, ut urinæ difficultas crebro hominem mingere cogit (a).

At in vitio, quod *τελευσμον* Græci vocant, æque, atque in torminibus, frequens desidendi cupiditas est, æque dolor, ubi aliquid excernitur: descendunt autem pituitæ mucisque similia, interdum etiam leviter subcruenta, sed his interponuntur ex cibo quoque recte cocta. Et, quem idprehendit, ei sanguis & mucus secedunt, dolor in inferiori alvo oritur, maxime ubi ad secessum devenit. (b) Non dissimile est id genus, quod crebra & inanis egerendi voluntas a Plinio nominatur. (c)

Præterea mentio quoque facienda est cholerae: quia commune id stomachi atque intestinorum vitium videri potest. Nam simul & dejectio, & vomitus est: præterque hæc inflatio est, intestina torquentur, bilis supra infraque erumpit, primum aquæ similis, deinde ut in ea recens caro lota esse videatur, interdum alba, nonnunquam nigra, vel varia. Sed hic quidem morbus inter intestina, stomachumque versatur sic, ut, cujus potissimum partis sit, non facile dici possit.

His propositis, primum cujuslibet speciei historiam ex optimis & veterum & recentiorum monumentis conflata, qua possum, sedulitate fideliter tradam; tum ordine, prout res sese offert, subnectam, quæ ad causas & curationes uniuscujus-

(a) De loc. aff. l. 6. c. 2. T. 7. p. 509. (b) Hipp. de affect. Ed. Mack. T. 2. p. 311. 312. (c) L. 38. c. 14.

jusque pertinebunt, quodlibet quidem profluvium ad suam speciem & classem referendo, nominum vero ratione non nimis superstitiose habita. Idque eo minus mihi vitio verti posse existumo, quo majori libertate, & antiqui, & nostri sæculi ferme omnes hac in re usi fuisse videntur, probe gnari, contemplationem rerum naturæ, rigida mathematicorum norma, comprehendere non posse. Δυσεντερίας & tormina minus periculosa Hippocrates & Celsus perhibent, dum febres cæteræque accessiones hujus morbi absint. λειεντέρια sive intestinorum lævitas, qua quicquid assumptum est, inconfectum protinus reddunt, facilius a teneris ætatibus depelli dicitur, si ali corpus incipit. (a)

Cum itaque alvi profusiones magna recipiant discrimina: eæ omnium optime, pro varia, quæ excernitur, materie, in suum quemque locum, & ordinem, ponenda arbitror: mucum siquidem alia, alia lympham, alia gluten educat: bilem alia, alia faniem: alia est sanguinea, alia purulenta: aliam denique alienigena quævis proferre, contendunt.

(a) Hipp. l. 2. prædict. c. 13. Ed. Mack. T. I. p. 136.
Cels. l. 2. c. 7.

C A P U T III.

De Ventris fluxu mucoso.

Tenuis humor, qui semper per villos & ex folliculis destillat, venulis resorptus, tergoribus ventriculi atque intestinorum, mucum, quo nervi hic dispersi tegantur, apponit: siquidem extrinsecus: ubi acria, quibus vescimur, oculo, vulnere, aut nudo nervo applicantur, dolor intolerabilis fit. Igitur, si pituitæ mucisque similia descendunt, olea, veluti amygdalinum vel simile, eas partes, instar muci obliniendo, tormina levant, quæ modo per se fiunt, modo validis medicamentis excitantur (a). Frequenter a purgatione æque, ac in morbis pituitam, utique post extremam alvum, sequi, visum est. (b) Mucus vero non eo solo fine, sed ut lubricitate quadam fœces descendant, datus esse videtur: Nam, in inferiori alvo, ubi excrementa siccescere incipiunt, plures glandulæ sunt, plusque muci est. Et cui sano, simulac alvus non respondet, crebra purgatione mucus evocatur, is ventrem adstrictam habet. Lubricantia quoque, quoniam ea alvum molliunt, medicamentis, quæ purgandi vim habent, annumerari solent, veluti sunt olea blanda, jura pingua, decocta emol-

(a) Kaau de perspirat. p. 120. (b) Stalp. v. der Wiel. c. 1. obs. 62. vid. Lieberkuhn. diff. de Villis Intest. p. 15. 17. 18.

mollientia, saccharum, mel, cassia, quæ proprie sterminus ducunt, & τῶν ἐκκοπρώτικῶν nomen merentur. Antiqui cibos, potionesque, qui simul & alunt, & ventrem molliunt, assumerunt. Plurimi, quoties quid muci venter effudit, toties, ne humor, uti vocant, falsus intestina exasperet, vehementer alvum lotionibus sollicitare censuerunt; sed mucus, qui intestinis innascitur, per has magis profluit, dolor atque exulceratio, nudatis nervorum papillis, intenditur. Itaque magna cura animadvertere oportet, utrum hic mucus, quo naturaliter intestina vestiuntur, an pituita, quæ in destillatione, vel in gravedine fit, huc se conferat. Nam interior tunica ventriculi atque intestinorum, ejusdem ferme indolis est, ac illa, quæ cum naribus fauces, & stomachum ambit, & quam Schneiderianam appellant, atque non multum a gravedine distans malum patitur. Quæ, si nares occupat, tenuis primo per has pituita profluit, mox crassior facta, eas claudit: si circa fauces est, has exasperat, vocem obtundit, tussiculam movet (anginam catarrhosam vocant) sub eadem vero falsa est saliva: si pulmonem quoque afficit, præter sternutamenta, & tussim, est etiam capitis gravitas, lassitudo, sitis, æstus, biliosa urina. Peripneumonia notha vocatur. Hæc autem omnia κορύζας Hippocrates nominat. At, si membranam infestat, quæ stomachum & intestina succingit, pituita ex villis, folliculisve, de quibus proxime dictum est, copiosius prorumpit, ac venter mucosa reddit. Sæpeque fit, ut a naribus per fauces in

in.

intestina id vitium progrediatur: quo cibos non appetit æger, antequam mucus sive arte, sive per se, alvo effluat. Antiqui humores de capite in has partes destillare putabant: atque infantes, quibus frequens dormiendi necessitas est, alvus mucosa exercet, quoniam omnem & oris & narium pituitam, & sputa, quæ e pulmone in fauces ascendunt, fere devorant.

C A P U T IV.

De ventris fluxu aquoso.

§. I.

Solet autem interdum etiam tenuis humor descendere; solet & interdum ex laxo intestino multa aqua, torminum modo, profluere. Eaque multos ab hydropico morbo liberavit. (a) Quæ inter cutim est, in intestinorum lævitatem feliciter commutata est (b). Atque hic ars quoque, naturæ æmula, alvum mollire conatur.

Levius vero ventris profluvium est, ubi aquam tantummodo refert. *Diarrhoea lymphatica* vocatur. cinerei coloris pejus est, *Diarrhoeam cineream* (*graauwe loop*) Belgæ appellant. Utrumque ab hu-
mo-

(a) Hippoer. coac. 457. Ed. Mack. T. I. p. 177. coac. 482. ib. p. 178. aretæus de morb. diut. l. 2. c. 9. p. 61. l. c. (b) Ib. c. 10. p. 63.

more blando, aqueo, qui semper de innumeris arteriis, in cavum ventriculi, atque intestinorum copiose destillat, provenit. Hunc (gastricum, atque entericum nominant) si homo sanus est, magna ex parte venulae resorbent. (a) Interdum autem in minimis arteriis laxitas, vel in venis obstructio, sic ut liquor ex intestinis profluat, oritur: nam, ut relaxatis quoque vasculis, quae sub firma valetudine insensibiliter perspirant, sudor evocatur: sic ea, quae in cavum tubi intestinalis hiant, ubi resolvuntur, humores magis spissos effundunt. Suntque haec alvi profluvia, quasi sudores intestinorum, qui suppressa perspiratione moventur, fitque quasi inversa perspiratio. Plurimi autumno, ubi corpus & aestate, & subinde meridianis caloribus relaxatum, subito frigore excipitur, in laevitatem intestinorum, qua humor multus aquae similis exit, etiam pluribus diebus incidunt. (b) Sed ejusmodi dejectiones, saepe pro valetudine sunt. Frigus vitare, cibum siccum capere fatis est: si mansit, vehementer omnia, praeter ventrem, perfricare, ad ignem lumbos, scapulasque admoveere, cibis uti, sed ventrem contrahentibus, vino non multo, meraco. Verum surrexisse etiam, quibus alvus suppressa est, diluculo, & hora prius assueta, profuit (c). Quantum enim perspirationi detrahatur, tantum alvo accedit.

Quod

(a) Kaau ib. p. 87. 82. 93. 201. 202. (b) Piso de morb. a colluv. serof. sect. 4. c. 1. p. 260. (c) Willis pharm. rat. s. 3. c. 1. p. 35.

Quod si vero aut vasa intestinorum vehementius resoluta sunt, aut ex viscere, quod *παικρέας* Græci vocant, nimius humor manat, ipsum sanguinis serum excernitur, corpus fit aridum, anima deficit; ad hæc febris lenta accedit: quibus concurrentibus non mirum est, si Batavi profluvium cinericeum, non secus ac pestim, timent: vulgus, quod semper alvi profluvio id, quod intus nocet, utiliter effundi putat, errat: nam hæc species bonos humores educit, viresque consumit. Et, cum liquidissima, quæ cerebrum recipit, per dejectiones excernuntur, animi deliquia & convulsiones instant. Æque in eo quoque, cui a medicamentis serum diffluere incipit, anima deficit. Fortissimo & succi pleno, si a scammono subita humoris profusio fit, totum corpus subsidet, oculi fiunt cavi, collabuntur tempora, genæ flaccescunt, pulsus debilis est. Verum in morbis, ut simile aquæ quidam profluit, sic sanguis aliquando exit, ore aliqujus vasis patefacto.

§. II.

Neque vero ventri cum cute tantummodo consensus est, fit etiam cum ipsa quoque saliva, quæ eo magis secerni solet, quo alvus adstrictior est. Quibus inflationes increscunt (hypochondriacos vocant) eos multa tenuis salivæ sputatio exercet, sed venter suppressus parum reddit, & intus rugit, flatibusque turbatur. Pancreas quoque salivam, sicut glandulæ, quæ pone aures positæ sunt, emittit:

ejusque succus, ubi copiose in intestina destillat, idem malum affert, ac saliva per fauces nimis re-
 sorpta. Quibus supra consuetudinem saliva fecer-
 nitur, his plerumque etiam immodicus humor
 ex pancreate prorumpit, & per duodenum ad va-
 cuum ventriculum fertur. Aquæ in eo fluctuantis
 sensus est, maxime jejunis. Post prandium, ubi
 succus cibo inmixtus descendit, melius se habent:
 exit enim ex hoc viscere humor spissus, falsus,
 quem sæpe sani, vacuo stomacho, prono thorace
 eructant: isque citissime circuitum, per intestina
 facere consuevit. Igitur, si graviter erumpit,
 & ex corpore exit, æque consumere hominem po-
 test, ac cum saliva ex ore movetur. Æque Mer-
 curio, quando ejus vis ad alvum ruit, elicitur. Ni-
 miumque salivæ fluorem alvus vehementius ducta
 comprimit. Inter salivandum vero ex pancreate
 liquor non fluit in intestina, vel parcissime, foeces
 crascescunt, venter adstrictus etiam pluribus diebus
 nihil, tandem summo nixu, scybala durissima,
 quibus sæpe rectum intestinum afficitur, ita ut san-
 guis quoque effluat, reddit.

Mercurius, plurimæque compositiones, quæ ex
 eo fiunt, quacunque via sanguini vitali miscentur,
 globos rubros solvunt, ferosos flavos minuunt:
 omnesque corporis humores in laticem vertunt flui-
 dum, tenem, cadaverosum: quo cito per quasvis
 vias erumpunt, & exsudant: neque refert, utrum
 homo sanus sit, an Venere corruptus. Plerumque
 vero salivam ex ore evocant, maxime si fots ac-
 cedit, calidus capitis, cervicis, colli, & faciei;

at-

atque ubi anima foetere incipit, ubi gingivæ dolere videntur, os subinde egelida colluitur aqua. Interdum autem idem vivum argentum, ut luem curret, salivas ex intestinis elicit. Litu Mercurii alvum modo uno die, modo cum torminibus fluxisse N. Massa testatur (a): eamque Petronius, cum certissime a lue liberet, si vires ægri patiuntur, minime supprimendam, si ferre nequeunt, sistendam esse dixit (b). Id arte quoque fieri potest: nam, si ante unctionem, & ubi ungitur corpus, alvus mollita lotionibus ducitur, Mercurius facile transit in intestina: siquidem ventris fluor, cum fit, ægrum, antequam saliva bene profluit, invadere solet: eaque non, nisi alvo adstricta, copiose effunditur (c). Olim, simulac ex foetido spiritu, & gingivarum dolore, salivas instare percipiebant, materiem motam, quæ ad os tendebat, alvi ductione utiliter evocare conabantur (d). Neque tamen verum est, quod P. Defaultio videbatur, (e) qui quicquid somniaverat, id ilico habebat pro certo, & explorato, (f) fatius esse alvum quam salivas movere: nam si ex Mercurio, interpositis rebus alvum subducentibus, leviores sint dejectiones, levissima tantum morbi species sanabitur: si ingens profluvium oritur, perniciosus humor linguam & gingivas rodere assuetus, ægrum in pessima tormina præcipitabit. Itaque si ejus vis vit
ad

(a) Vid. Aphrodisiac. p. 97. A. (b) Ib. p. 1299. (c) Sydenh. p. 339. (d) Vid. Astruc. de morb. ven. p. 164. 1117. (e) Dissert. sur les Malad. Vener. (f) Astruc. ib. p. 1096.

ad alvum, papavere, & quæ perspirationem augent, opus est: si nimia saliva nocet, aliquantulum leni purgatione coercenda est. Qui hic bene dividit, is tuto imperat. In quibusdam tamen Mercurius fallit, ut vix ulla salivæ aut ventris fluxus indicia sint: sed his, quibus alvus non respondet, vix etiam saliva ore elicitur. (a)

§. III.

Alterius quoque generis morbum, id est, variolosi, natura modo dejectionibus, aut largo sudore vexasse, modo salivæ fluxu finivisse legitur: (b) & intra idem tempus fluorem ventris populumprehendisse. Quæ cum eadem febres essent, quibus diversa tantum mala accedebant, ex toto, sic hæc, ut illa curari debebant. (c)

Ubi vero variolæ consistunt, morbive decedentis notæ sunt, perspiratio prohibetur, humores ad interiora pelluntur, & si ingens pustularum numerus occupavit, salivam adultis, ventrem pueris, maxime, ubi confluunt, movent: estque ea evacuatio, quæ quocunque tempore incidit, semper in hoc morbo manere debet, tam necessaria, ac pustulæ ipsæ, aut faciei & manuum tumor (d). Temeraria muliercularum medicina, cum utiles fluxus terruerunt, multa infantum millia interemit (e). Pueros, cum alvo liquida, a variolis sanari, quo-

(a) Sydenh. p. 341. (b) Id. p. 163. 164. (c) Ib. 169. 170. (d) Sydenh. p. 138. 592. (e) Ib. p. 165.

quotidie videmus: interdum sine hac vix quisquam, cui confluunt, evadit (*a*). Atque in hoc quoque genere ut alvo puerilis ætas sic salivæ fluxu corpora seniores tentantur: isque non minus, quam pustulæ aut manuum tumor præsidio est. Sydenhamus unicum eo morbo implicitum, in quo spumæ non profluebant, vidit. (*b*) Itemque semper fere, si cutis exasperata est per pustulas continuas, saliva exercet: fluitque ea (secus ac vulgo traditur) nonnunquam incredibiliter intra 24 horas, ubi variolæ discretæ, sed confertiores sunt (*c*) aut inordinatæ. (*d*)

Frequens autem saliva, ac si Mercurio excitaretur, quamvis non ita male olet, cum in confluentibus maxime prodest, summopere annitendum est, ut manet: neque ea temere cohibenda est: quamdiu enim funditur, æger omni periculo vacat. Eam non expuisse in hoc morbo, vel ex toto spueri desiisse, pessimum est (*e*). Plerumque tamen circa diem undecimum fluxus per se desinit: quo suppresso, omnes fere, si faciei & manuum tumor non subsequitur, & diutius perdurat, opprimuntur: (*f*) plurimi etiam, licet vehementer cutis affurgat, occumbunt (*g*) sæpe ne quidem ulla arte excitari potest salutaris tumor (*h*). Adeo ut parum in natura spei, vix quidquam in consue-

ta

(*a*) Bagliv. prax. l. i. p. 90. (*b*) p. 137. 138. 359.
 (*c*) Freind. Epist. de purgant. in secund. variol. febr. (*d*)
 Sydenh. p. 201. 202. Huxham. obs. de aer. T. 2. p. 179.
 (*e*) Id. p. 138. 154. 156. 140 Freind. de febr. comm. 7.
 Mead de variol. c. 4. (*f*) Sydenh. p. 160. 592. 138. 140.
 154. 376. (*g*) Ib. p. 160. (*h*) Mead. Epist. ad Freind.

ta medicina sit. Quod si enim, inter initia, facies, instar pulveris e limatura acicularum, respersa apparet, quamvis æger morbum ipsum non difficulter ferre videatur, mortem febre secundaria consecuturam esse, satis certo prædici potest (*a*) eumque vix ulla medicina periculo subtrahit (*b*). Ob quam causam boni medici est, protinus, si qua ejus morbi suspicio est, summa experiri remedia, utpote cum vulgata auxilia non respondeant, plurimi moriantur, & nemo, nisi sponte, evadat. Sydenhamus, in ipsa accessione, cavere voluit multo & puro aëre, sanguinis detractione, medicamentis refrigerantibus, ne variolæ jamjam erupturæ confluerent (*c*) eas tamen interdum, quodcunque sequatur curationis genus, confluxuras esse, professus est (*d*). Minus utique per sanguinis missionem mature morbo occurrere prodest, ac cubare quam maximo conclavi. Juvenacula, cum ante, sanguine aliquoties detracto, articulorum dolore fuisset liberata, pessimis confluentibus, undecimo die, obiit (*e*) Plures etiam, cum vena incisa, & frigido aëre, malos affectus anteverterent, hoc genere tentati fuerunt (*f*). Quo magis falluntur, qui per sanguinis missionem variolas, intra justos limites, coerceri posse concipiunt.

Ideoque celebris medicus Mead, cum Londini, anno 1708, ample ualetudinarios in æde, quæ a di-

(*a*) Sydenh. p. 356. (*b*) Ib. p. 357. (*c*) Ib) p. 149. 380. (*d*) p. 366. 149. (*e*) p. 361. 380. Freind. comm. 7. de febr. (*f*) Med. Ess. Edinb. T. 3. art. 2.

divo Thoma nomen habet, curaret, quia nonnullos variolis, quæ maxime pestiferæ videbantur, implicitos observaverat, orto, circa nonum, aut decimum morbi diem, vel & citius ventris fluxu, præter spem, incolumes evasisse: in quibus alvus ex toto adstricta erat, ad medicamenta, quæ eam molliunt, sub finem morbi confugit: & cum plures, qui in præcipiti jam erant, hac via servati fuissent, eam amico suo Freindio exposuit, quam is secum & multi postea medentium, tam in urbe, quam ruri feliciter tenuerunt (a). Neque dubium est, quin vix quisquam, cum in gravissimis casibus alvus etiam pluribus diebus utiliter fluat, cui per hanc modo solutam, modo, ut sustinere spatium affecturi mali possit, compressam, noxiam materiem subtrahunt, periclitetur. (b). Nam & Freindius, qui vix ullum, graviter eo morbo correptum, nisi cui declinante febre copiose urina, aut venter profluebat, evasisse dicit, citamque semper alvum, ad infantum salutem, plurimum contulisse, reperit alvi ductione per varium morbi cursum, ægros cujusvis ætatis, cujusvis corporis, nullo discrimine sexus, quocunque cælo, quocunque anni tempore, omni periculo vacare (c). Et in variolis malignis, quæ auno 1729 Londini grassabantur, Huxhamus, cum vix ulla alia medicina proficeret, sæpius liberis suis carissimis, & quam plurimis aliis feliciter alvum subduxit.

(a) Mead. de Variol. in præfat. & cap. 3. (b) Id. Epist. ad Freind. (c) Freind. comm. 7. de febr.

xit. (a) Igitur nunquam non, si materies purulenta, quæ variolis jam inclinatis copiose sanguinem intrat, neque per renes excernitur neque in artus pro dignitate morbi abscedit, utilis est liquida alvus maxime ubi perspirationem cutis obturata prohibet. (b)

His autem omnibus consensus, quo ejusdem indolis humores sæpe effectu æque salutifero per os & infra funduntur, satis intelligi potest.

C A P U T V.

De Dejectionibus glutinosis.

Gluten quoque muco naturali tenacius, alvo exit. Itaque sequi videtur, ut de hoc dicam. Est autem pituitæ quædam species, quæ, cum intolerabili dolore, plerumque excernitur, gelatinæ instar tremula, insipida, inodora, tactu interdum frigidissima, pellucida. Vitream antiqui vocabant.

Sed rarus morbus difficulter quoque cognoscitur; diu enim hominem, antequam quid prodit, excruciat. Galenus in se ipso deceptus calculum in alterutra venarum, quas οὐρητήρας Græci vocant, sentire putabat (c). Medici, integris sex annis,

car-

(a) Observat. de aere T. 1. p. 36. 37. (b) Glass. comm. de febr. p. 149. (c) De loc. affect. l. 2. c. 5. T. 7. p. 405.

carcinomate Caroli V legatum laborare crede-
bant. (a) Uterque alvi lotionibus curationem re-
cepit. (b) Masculi quoque bini, quoties alvum
exonerabant, pituitam ovi albuminis similem, sæ-
pe in pelvi, a reliquis fœcibus separatam, non sine
torminibus, reddiderunt: hique medicamentis,
quæ ventrem adstringunt, & calefaciunt, per os
& subtus datis, brevi sanitatem recuperarunt (c).

Sed in hoc quidem morbo sæpe non multum sibi
vendicare ars, aut natura potest. Itali, quem ve-
hemens dolor sustulerat, plerius intestinum inci-
sum pituita obfessum apparuit, adeo ut digiti tan-
tum crassitiæ foramen, ad fæces transmittendas,
esset (d). Id etiam alteri, ex ventris suppressione
mortui, crassa pituita penitus clausit. (e) Quidam
tamen gulo humorem glutinosum, limi instar, ano
excrevit ad crassitudinem pedis. (f)

C A P U T. VI.

De bilis profusione.

§. I.

Sæpe vero bilis, si vesicula tumet, aut motu,
nervorum distentione, vel quicquid animum ve-
he-

(a) Fernel. pathol. l. 6. c. 9. p. 395. (b) Vid. loca
citata. (c) Stalp. v. der Wiel. cent. 1. obs. 62. (d) Sal-
muth. cent. 1. obs. 78. p. 49. (e) Fernel. l. c. (f) Du-
ret. in Holler. l. 1. de morb. intern. c. 44. p. 333.

hementer perturbat, irritatur, supra infraque erumpit primum flava, dein viridis, nonnunquam nigra, vel varia, siquidem color, momento temporis, mire mutatur. Sic porraceam foeminae, quibus ex vulva malum nasci dicitur, ejiciunt. (a) Frequenter sanus homo, qui vel cœlum, vel locum mutat, aut in gyrum ducitur, bilem primo, flavam, mox viridem evomit. Fereque, si stomachus aut cerebrum membranave ejus vulnus accepit, aut concussum est, bilis vomitus insequitur. Propria etiam dentientium, distentiones nervorum, & alvi dejectiones virides, maximeque caninis dentibus orientibus, male habet. Bonum vero indicium fuit torminosus, quibus ante accessionem alvus solito adstrictior erat, bilis flava, & adhuc magis viridis, sponte aut medicamentis, quocunque morbi tempore, maximeque inter initia, ore, vel alvo reddita: brevique tempore eos, quos id malum subito invaserat, multa bilis viridis, & æruginosa evocata levavit. (b)

Nam, etiamsi infra septum transversum dolores, qui purgatione egent, deorsum purgante opus esse, indicant: visceraque sub præcordiis posita, motu inprimis inverso venæ portarum, si Viæ ejus, quibus cum ramulis venæ cavæ in hepate committitur, clausæ sunt, liquida in intestinis excernunt: sæpe tamen, ubi nausea est, absque inflammatione, vomitu instans gravis morbus discutitur: eoque in febribus continuis, quæ in autu-

(a) Sydenh. p. 389. 390. (b) Degner. l. c. p. 26. 27.

tumnum cum intermittentibus incidunt, (a) & quæ petechiis accedunt, (b) foetidæ dejectiones antevertuntur: siquidem bilis, cum omnium humorum, qui in corpore circumfluunt, acerrimus sit, & facillime putrescat; celeriter, si calor abundat, tormina pestifera excitare consuevit, quibus eadem, ac in dejectionibus biliosis, sed acriora descendunt. Frustulum albuminis ovi per aliquot dies incubati aut vitellus putridus tetro sapore, stomachum & intestina movet, non minus quam quodlibet purgans. (c) Magis itaque putrida bilis, dum continuo in intestina destillat, sensiles tunicas lædit, aliosque etiam pessimo odore afficit. Corruptæ quoque, quoniam fastidio urgetur æger, misceri nova materies difficulter potest. Ridicule vulgus ab ovis, quibus in omni fluore ventris utuntur, malum intendi obstupefcunt.

Sæpe autem mortuorum vesiculæ, bilem viridem & subnigricantem, in conspectum dant. Sic folliculus puellæ, quam virides dejectiones substulerant, ad ovi gallinacei magnitudinem, felle æruginoso tumebat. Similiter quoque turgentem vesiculam in aliis infantibus, qui eodem fluore, aut cholera obierant, bilem per spatiosius iter, fudisse, repertum fuit. (d) Aridam vero, cum tribus calculis duris, se ostendit in episcopo Malleacensi, per viginti dies dejectionibus biliosis implicito

(a) Van Swieten comm. T. 1. p. 264. (b) Huxham. obs. de aere. T. 1. p. 106. 108. T. 2. p. 48. 147. 173. (c) Bellin. de motu cordis 96. p. 28. Huxham. lb. T. 2. p. 42. (d) Diemerbroeck Anat. l. 1. c. 15. p. 77.

cito. (a) In his ex hepate bilis in intestinum descendit.

Interdum etiam fit, sed raro, ut atra bilis ex jecinore feratur. Eam antiqui modo vitii cruris, modo acerrimi aceti saporem habere dixerunt. Galenus Hippocratem, dum ait, alvum nigram sanguini atro similem repentinam sive cum febre, si ve etiam sine hac est, perniciosam esse, dejectiones, quæ a priscis medicis nigræ vocantur, annuere concepit, non vero bilem proprie atram dictam: quoniam illæ neque exedunt, neque fermentant: sed sunt, veluti sanguinis limosi rivi, fœcum vini similes: quem succum aut sanguinem atrabilarium vocant. Illumque, si diutius in corpore hæret, tenuiorem fieri dixit, & in atram bilem converti, gustu & odore acidam, ita ut terra respersa eo spumet. (b) Quibuscunque autem ex morbis acutis, aut ex diuturnis, aut ex vulneribus, aut aliter quocunque morbo extenuatis bilis atra, vel qualis sanguis niger prodierit, postridie moriuntur. In his enim natura imbecillis neque coquere, neque secernere, neque excernere potest, quæ ita prava sunt, ac dejectiones sanguini atro similes, vedum ipsa atra bilis, quæ ab iis differt, (c) & protinus, si supra vel infra se ostendit, hominem rapit. Humerorum tamen dolores, qui ad scapulas, vel manus tendunt, vomitu atræ bilis solvuntur. Tormina vero ab hac orsa, cum nihil ab ulcerato carcinomate distent,

(a) Riolan. Anthropol. l. 2. c. 22. p. 27. (b) Comm. in Hipp. aph. 4. 2. T. 9. p. 145. de loc. affect. l. 3. T. 7. p. 433. (c) Id. comm. in Hipp. aph. 4. 23. T. 9. p. 147.

stent, mortifera sunt, nullamque curationem recipiunt (a). Aretæus Cappadox atram bilem in acutis morbis, si ex ore prorumpit, celeriter ægrum absumere, si ad inferiora descendit, non periculo vacare testatur, in longis autem, si ad alvum ruit, in tormina, jecorisque dolorem finire: (b) Discernere itaque oportet, inter atram bilem, & sanguinem concretum longa cessatione, longoque ductu præassatum, ac liquidæ pici, vel Cassiæ medullæ similem, quo plurimi, sub specie atræ bilis, falluntur: is ubi funditur, cruentus vomitus, quo tinctorum lintea rubescunt, vel adest, vel præcessit: & fellis nigræ dejectiones nihil tale ostendunt. (c)

§. II.

Si humor atrabilarius, qui ex crudo, aut vitioso sanguine provenit, fluit in jecur, ejusque vesicam, atra bilis nascitur: quæ, cum ad intestina fertur, nauseas, vomitus & gravissima tormina facit: estque modo perquam acida, ita ut metalla rodat, & cum terra mista ebulliat, modo putrida, vel, quæ omnium pessima est, oleosa corrupta. Ubi vero similis humor viscera, quæ sub præcordiis, sunt, occupat, vena portarum, si transitus sanguini in ramulos venæ cavæ difficilis est, illum tandem, motu retrogrado, atrum veluti picem,

(a) Id. comm. in Hypp. 4. 24. T. 9. p. 148. (b) De morb. Diut. l. 1. c. 5. (c) Lommius obs. med. p. 152. Fernel. Pathol. l. 6. c. 10.

cem, crassum instar fæcum vini, in ipsa intestina effundit.

Helmontius proterve nimis, quod atram bilem dicant interdum acidam esse ita, ut terram fermentet, antiquos, pro more suo derisit: verum eorum æmulus, Boerhaave, qui ipse bile, ut oleo vitrioli, terram effervescente, & dentes stupefieri vidit (a) antiquitati fidem non derogari oportuisse, manifesto proposuit. Dejectiones etiam nigræ, splendentes, tenues, & cum sanguline mixtæ, quibus anno quadragesimo ætatis, intra quinque dies occubuit quidam natione Græcus, terra attacta, aceti acerrimi modo, ebullivere. (b) Ac nauclerus e virginia redux, primum torminibus gravissimis, deinde nervorum distentionibus, & delirio correptus, plurimum bilis viridissimæ, subinde aterrimæ ac quam maxime acidæ, evomuit (c).

Is autem morbus, sub æstatis finem, & autumnii initio, in regionibus calidis, Ægypto, apud Chairum Civitatem, Arabia, Africa, & India, frequens ubique est, quo lusitani sæpe implicantur. Nam acris & torridus humor, qui sub fervido cælo corporibus innascitur, in India potissimum, & Ægypto, quia carnibus vescuntur animalium, quibus cassia fistularis purgatoria pro pastu & cibo est, periculosa tormina excitat, a quibus vix

(a) Prælect. acad. ab. Haller. Edit. T. 6. p. 174. vid. van Swieten comm. T. 1. p. 84. T. 3. p. 499. (b) Amatus Lusitan. Curat. med. cent. 2. cur. 45. (c) Huxham de Morbo Colico Damnon. p. 20.

vix quisquam tandem, summo molimine sanatur. Robustus miles ab hoc sævo morbo superstes, vix intra annum solitos vires recuperavit. Maxime vero id malum, quod plures ibi ad inferos detru-
dit, quam quispiam alius affectus, eosprehendit, qui spiritu vini, *Arac* vocant, abutuntur, & quod ex oryza & holothuriis chinenfes conficiunt. At-
que ob eandem quoque causam multi subito intra 24 horas, vel etiam citius, cholera fatis cedunt. (a) Profecto ex pomis, quæ immodice toto die assumuntur, maxime si acida, & austera simul sunt, eorumque succo non bene fermentato, & defæcato, gravia pericula sunt. (b) Quo victu cum abuteretur juvenis, coli & articulorum vitiis tentatus, ipso sanguinis sero, succi instar e po-
mis expressi, viridissimo, laborare visus fuit, vena secata. (c)

C A P U T VII.

De Puris profluvio.

§. I.

A bile ad pus veniendum, est, quod nonnun-
quam osculis venarum exesis, succi instar, quo
nu-

(a) Bontius de Med. Indor. p. 64. 70. (b) Huxham, ib. p. 23. (c) Ibid. p. 21.

nutrimur, sanguinis cursu abreptus, per arterias, quæ in mesenterio sunt, ad intestina defertur. Coxæ tumor, quem chirurgus mane aperire decreverat, tribus purulentis alvi dejectionibus media nocte evanuit. (a) Magnus quoque abscessus cubiti per globulum plumbeum fracti, pus jam maturum, ventris fluxu effudit, posteaque novo pure repletus, simili modo disparuit, periculoso vulnere sanescente (b).

Vix tamen unquam pus purum & album venter reddit, sæpe reliquiis ciborum, bile, aliisque humoribus mistum. Discernere etiam inter verum pus, & materiem puri similem, nemo facile potest. Nam in gravedine crassa pituita, puris instar, e naribus, & ex pulmone excreatur: estque lippitudinis genus, quo diu lacryma cum crassa pituita profluit: aliquando vero mucus, qui ab interiore parte vesicam contegit, puri similis mingitur. Interdum etiam fieri solet, ut mucosa fordes, quæ purulenta non est, nec ab ulcere manat, pluribus diebus ex ano feratur. Idque multos specie puris fefellit, (c) maxime in torminibus. (d) Quin febris quoque materiem, quæ in pus conversum esse videtur, cum reliquis humoribus, donec e corpore exeat, agitare consuevit. (e)

Et quamvis interdum ex abscessibus pus feliciter alvus evocet, ad intestina tamen id tendere semper

(a) Miscell. N. C. D. 2. a. 2. p. 82. (b) v. Swieten comm. t. 1. p. 706. (c) Fernel. pathol. l. 6. c. 10. (d) Freind. histor. med. (e) vid. v. Swieten. comm. t. 1. p. 707.

per periculosum, sæpe pestiferum est. Itaque, si non altius movetur, ex arte debet emitti: penitusque condita suppuratio, ubi vel per se, vel per medicamenta, vel etiam ferro aperiri nequit, leni alvi ductione tantummodo curari oportet, duce natura.

§. II.

In tabe vero alvus si turbetur, actum est (*a*) & cita utique vitanda est: siquidem cibi crudi descendunt, corpus non alitur, nihilque æger excreat, nisi pituitam spumantem, alvo irritata omnia ad se trahente. (*b*) Si quis etiam in eo morbo diutius traxit, ubi capilli fluunt, ubi urina quædam araneis similia supersidentia ostendit; atque in sputis odor foedus est; maximeque, ubi post hæc orta dejectio est, protinus moritur: rupta quoque pulmonis vomica, si venter liquidus est, periculum certum est (*c*) perverso enim naturæ conatu fluor ægrum male erercet, fractis viribus (*d*). igitur in phtysi alvus cita vitanda est.

Raro fit, ut Thorax & pulmo per alvum purgetur. Galenus Thoracis vomicam. (*e*) Bartholinus plus semel, in lateris doloribus & tabe pus (*f*) alvo expurgari viderunt. Meiboomius (*i*) atque
sep-

(*a*) Aretæus de caus. morb. diut. l. 1. c. 8. (*b*) Hipp. l. 1. de morb. c. 7. Ed. Mack. t. 2. p. 186. (*c*) Id. coac. 429. 436. ib. p. 175. aph. 4. 14. 12. (*d*) Duret. comm. in Hipp. coac. 429. p. 305. (*e*) De loc. affect. l. 6. c. 4. t. 7. p. 517. (*f*) Epist. c. 4. Ep. 87. (*g*) De Abscess. p. 104.

Septalius (a) purulentis dejectionibus ex vomica a costarum parte orta, desperatos convaluisse testantur. Aliaque, quæ a pulmone nata erat, etiamsi nulla spes superesset, torminibus per plures dies supervenientibus, tam integre sanata fuit, ut spina a pure distorta sponte reponeretur. (b) Nonnumquam etiam, quæ a vulneribus nascuntur, alvo cita levare visum fuit. (c) Pulmo graviter ictus, cum ex plaga vix quidquam puris prodiret, ad sanitatem pervenit, orto, vicesimo die, ingenti per anum proluvie. (d) Si enim materies cito, intra diem, hac via expurgatur, non amplius quidquam e vulnere manat, febris quiescit, protinusque æger in bona spe est (e). Quod si vero sanies ex lateris morbo ad intestina aut vesicam fertur, vomica quidem rupta est, sed vetus ulcus, quod vix sanescit, lateri inducitur. (f)

Proinde, si ex nimia inflammatione suppuratio fit, id agendum est, ut pus extusfiatur: quod si fieri nequit, in ventrem plerumque erumpit, unde quidem melius se habere videntur, cum ex angusto in ampliorem locum materies delabatur. (g) Hi tamen non facile sanescunt, nisi multa signa bonæ valetudinis subsecuta sunt. (h) Quemadmodum enim pus, quod ferro aut igne emittitur, si

(a) Animadv. med. l. 6. §. 127. (b) Acad. R. S. 1731. stalp. v. der Wiel obs. cent. 1. o. 34. (c) Marchett. obs. 43. (d) Valercola l. 4. obs. 10. (e) Marchett. ib. (f) Aretæus de caus. morb. acud. l. 2. c. 1. (g) Hipp. l. 2. de morb. c. 16. Ed. Maek. t. 2. p. 228. (h) P. Salius Divers. comm. in l. c. Hipp. p. 242.

est læve, album, & unius modi, sine ullo metu est: & quo effuso, febris protinus conquievit, desieruntque urgeri cibi fastidium, & potionis desiderium: ac contra si pure extrinsecus emissio, febris non quievit, aut quamvis quieverit, tamen repetit: item si sitis est, si cibi fastidium, si pus est lividum, & pallidum & mali odoris, periculum certum est: atque ubi pus acervatim profluxit, mors in propinquo est. Similiter periculosissimum sæpe est si vomitam secuta subito dejectio est. (a) Interdum alvus cita, æque ac scalpellum vel ustio, prodest. (b) Vix tamen pus sincerum & album, ob longa itinera, edi solet (c) Maxime signa quæ antecesserunt, & si fluxu ipso levatur malum, id sine noxa, ex pulmone & thorace in intestina descendere, monstrant.

Ex his autem, cum pus, per insolitas vias proveniat, scire licet, ea, quæ natura interdum adhibet, artem sequi non posse, potissimum, quia levi medicamento noxia materies non dematur, validum vero vires consumat, in quibus solis salutis posita est. (d).

§. III.

At si exulceratio stomachum infestat, modo in eius partem exteriorem, ventremque, modo intus pus pro-

(a) Hipp. l. 1. de morb. c. 4. Ed. Mack. t. 2. p. 181.

(b) P. Salius Divers. comm. in Hipp. de morb. p. 58. 76.

(c) Fernel. pathol. l. 6. c. 11. p. 402. (d) Septal. animadv. med. l. 6. §. 127.

prorumpit, vomitu, aut dejectione conspicuum
 (a) Idque puella, rupto abscessu, supra & infra
 emisit. (b) Sæpius tamen per os redditur. (c)
 Mead aliquoties, ægros, magnam sanguinis, si-
 mul & purulentæ materiæ copiam evomuisse vidit.
 (d) Terret fane iste casus, at plerumque non
 magnum periculum adfert: adhibendi leves & glu-
 tinosi cibi sunt, sed citra satietatem. Omnia acria
 atque acida removenda: vino, si febris non est,
 dulci, aut, si id inflat, certe levi utendum: sed ne-
 que perfrigido, neque nimis calido: iisque adsump-
 tis, quæ membranas exulceratas conglutinant, in-
 primis *balsamo locatelli* redit sanitas. (e) Verum,
 cum vomica ventriculi minus frequens morbus sit,
 raro curatur, causa mali non bene cognita. Inter-
 dum etiam pituita stomachus impletur, fereque
 eadem, quæ in suppuratione, signa sunt. Fæmi-
 næ tumor cum dolore, sub præcordiis erat: acce-
 debatque anxietas, atque nausea: nonnunquam
 humor supra erumpebat, qui referre pus videba-
 tur: sed adhibitis, quæ puri digerendo sunt, for-
 tuito vomitu morbus simul cum materia, quæ coi-
 verat, subito discussus est. (f)

(a) Fernel. pathol. l. 6. c. 1. Riolan. Anthropogr. l. 2.
 c. 20. p. 117. vid. Avenzohar. l. 1. tr. 2. c. 3. (b) Phi-
 losoph. Transact. 1751. p. 406. (c) Meiboom de abscess.
 p. 48. (d) Monita med. p. 112. (e) lb. (f) Meiboom
 de abscess. p. 48. 50.

§. IV.

Ubi vero abscessus, post dolores, qui ventrem infestant, pus in intestina emittit, tormina purulenta fiunt, pro conditione ulceris, varia: si quidem ex vomica intestinorum sincerum pus, quod raro ab alia parte descendit, alvo exire potest. (a) Igitur purulenta alvi dejectio mala est, & ulcus, malignum sæpe & insanabile, in intestinorum anfractibus latitare, significat (b). Fertur autem primum e podice pus saniosum, deinde album & concoctum; idque vel seorsum, ac sincerum, vel fæcibus propulsum, & permixtum: tumque dolor & febris quiescunt, alvus, impedimento sublato, libere redditur: sed ulcus non facile sanescit, fereque in fistulam, vel in cancrum abit, exitque fæcies modo cruenta, modo purulenta. Vix tandem cicatrix inducitur. (c) Quidam tamen, ab alvi dejectione purulente, convaluerunt (d). Sæpeque intestina, quæ vermes exederant, fuere curata. (e) brevi mulier, cui ex abscessu in inguine, vivis lumbricus prodierat, ulceris cura probe habita, malum evasit. (f) Alteraque cui sub umbilico fæces, & intra quatuor dies, plus quam centum vermes, spithamam longi, eruperant, viginti diebus,

(a) Galen. comm. in Hipp. aph. 7. 8. t. 9. p. 295. (b) Hipp. coac. 608. Ed. Mack. t. 1. p. 190. Hollerius in l. c. p. 1057. (c) Fernel. path. l. 6. c. 9. Meiboom ib. p. 55. (d) Holler. l. c. (e) vid. Meiboom l. c. (f) Tulp. l. 3. obs. 12.

bus, ex toto convaluit. (a) Magnus quoque abscessus in dextro inguine virginis ortus, ubi primum puris fetidi libram circiter, dein decem ad minimum lumbricos, tandem chylum, fæcesque effuderat, plenam curationem recepit (b). Et puero novenni vulnus, per quod cibi intestino exibant, consolidatum est (c).

Super hæc, inguen quoque nonnunquam raxem implet. Βυβωνοκλήλην adpellant. isque sæpe nimis audacter inciditur. (d) Cum medicus, ut pus excluderet, tuberculum supra inguina aperuisset, stercus subsecutum est, & in colo abscessus manifeste apparuit. (e) Cumque forte adolescens in pestilentia tumorem saltando sibi excitasset, alter cum chirurgo, bubone, ut putabant, inciso, fæces effundi, vulnusque tandem, post mula tædia, coalescere, demirati sunt (f) multum enim in malo imprudentia curantis factò, apta manus proficit. Marchettis, stercore elapso, villici, ramicem quem barbitonsor, bubonem venereum esse ratus, scalpello secaverat, intradecem dies, ad sanitatem perduxit. (g) Similiter in alio rustico, prudentis quoque medici auxilio, vulnus circa umbilicum, cu-

(a) Miscell. N. C. Dec. 1. a. 1. p. 321. Dec. 3. a. 2. p. 245. (b) Ib. Dec. 2. a. 4. p. 219. (c) Lamzweerd. obs. 55. Miscell. N. C. Dec. 2. a. 4. p. 250. act. phys-med. vol. 1. p. 294. vol. 3. p. 38. vol. 4. p. 160. vol. 8. p. 235. medic. Ess. Edenb. t. 1. art. 19. Schenck obs. l. 3. de Lumbricis. p. 373. (d) vid. Fabric. ab. aquapend. operat. chyr. c. 72. (e) Galen. l. 1. de loc. affect. c. 1. t. 7. p. 379. (f) Stalp. v. der Wiel. cent. 1. obs. 54. (g) Obs. 55.

curatum fuit, quo æque lippus tonsor fæces, e laxiori intestino, emiserat. (a) Interdum etiam, ubi inflammatione hernia intumuit, reducere non potest, cancer excidit, ulcusque agglutinatur: a quo nobilem matronam, quæ septemdecim annis ramice vexata fuerat, cum ejus callus & caro putrida fecederent, perfanavit Hildanus, nulla relicta fistula. (b) Idque in aliis etiam, quamvis fæcis effluerent, perfectam curationem admisit (c). Diu tamen victu tenui, ne recrudescat, utendum est (d).

§. V.

Fiunt etiam in cellulis membranæ, cui intestina nectuntur, & circa ejus glandulas, abscessus de quibus, propter signa dubia, inter authores parum constat. Videntur autem primi Fernelius, (e) & Salius, (f) id vitium ab aliis non clare propositum, optime explicasse: eos Lommius insequitur. Ubi suppuratio fit, gravitatis cujusdam in ea parte, sed vix doloris, nisi premitur, sensus est: febris lenta, nullis molesta casibus gravioribus, vitæ officia hominem tenere patitur: plerumque, inter ini-

(a) Act. Berol. d. 1. vol. 3. p. 82. 83. (b) Lib. de Gangræn. c. 6. p. 778. & cent. 1. obs. 55. (c) Medic. eff. Edinb. vol. 1. art. 20. vol. 5. art. 34. Academ. de Chirurg. t. 1. p. 343. Philosoph. Transact. No. 443. remarq. sur Dionis p. 57. (d) Academ. de Chyrurg. t. 1. p. 343. (e) Pathol. l. 6. c. 7. 10. (f) In Avicennam. p. 244. vid. Lomm. obs. p. 178. Fr. Hoffman, med. rat. tom. 4. sect. 2. c. 13.

initia, rubra sanies alvo exit: interdum venter nil, nisi coacta, reddit: semper vero intumescit: nonnunquam rupto abscessu, pus album vomitu educitur: sæpius fæcibus permistum, vel etiam, sine mistione sincerum, magna copia, absque dolore, ad inferiora descendit: utique si morbus ad intestina novissima vergit; quod aliquando celebres medicos magna admiratione, & controversia torfit: pus purum & album paucis diebus excretum periculo subtrahit; si sanies diutius destillat, prævum fit ulcus, & insanabile: (a)

Remedium vero non est: sed qui hoc profluo fetidi puris (quod nonnunquam quotidie, bis vel ter cum fæcibus excernitur) laborant, cum reliquarum partium sanitate fruuntur, etiam per plures annos, superesse possunt. (d) Quædam protinus ex inflammatione mesenterii male se habuit: eaque in suppurationem conversa, melius & sana sibi visa fuit: sed singulis diebus, bis terve in quartum annum usque, pus mali odoris, nullis excrementis mistum, ano reddebat. (c)

Interdum enim, humorem acrem, maxime quibus venter prominulus est, ex mesenterio, in quo antea colligitur, in intestina prorunpere, manifestum est. (b) Id, corpus viri, quem tormenta sustulerant, conspectui subiecit: namque colon & rectum minutis abscessibus scatebat, & qua
par-

(a) vid. Meiboom. de abscess. p. 61-65. (b) R. Dodonæus pax. p. 485. (c) Id. Annotat. in Beniven. obs. 33. p. 135. (d) Fernel. pathol. l. 6. c. 10.

parte tubercula ruperant, lacerum erat: ac multæ glandulæ, in mesenterio positæ, tumebant, maturo pomo similes; ruptæque pus foetidum, quale ægro effluxerat, ejiciebant (a). Quin etiam alteri materiem purulentam, quæ continuo per alvum, nonnunquam, ac si renum vitium esset, vesica exibat, easdem glandulas effudisse, vix dubitari potest. Semper enim fæces puræ prodibant: idque indicium est, malum, extra rectum intestinum, hæerere, cujus sphincter quoque dolebat, exiquo foramine tuberculi patulus. Si quando pus copiose rueret, dolor remittebat, coacervata materia iterum intensior, rursus, cum pus ad libras effluxisset, levatus, adeo ut idem malum, per circuitus rediret. tormina autem, circa umbilicum, vexabant, & in ventre, ruptæ quasi vesiculæ, ante puris effluxum, sensus erat. Tandem vero ossi sacro & coxendici tuberculum increbbebat, quo inciso, pus tanto foetore & acrimonia, ut scutellam argenteam, qua excipiebatur, atro colore inquinaret, copiose erupit. (b) Hofmannus tres casus fanati hujus mali posuit. Milite enim, quem sinistra parte præcordiorum percussa, diu tumor & dolor supra os ilium infestaverat, fanitas in propinquo fuit, simulac tormina, quæ interpositis pluribus diebus, accedebant, & quibus per tres menses, sæpe octies vel decies uno die, modo stercus, modo cruenta sanies descendebat, levare

coe-

(a) Thom. Barthol. hist. Anat. cent. 6. hist. 2. (b) Ib. cent. 4. hist. 96.

coeperunt. (a) Et in agresti, dolor cum febre, a lapsu in stipitem, supra umbilicum, ortus, deinde post aliquot dies, cruento pure supra, infraque multum erupto, quievit, & sic, per circuitus & dolor & dejectio repetens, penitus desiit. (b) Tertiusque casus est nobilis qui cum ex vehementi ira in dolorem cum sensu gravitatis, circa lumborum primam vertebam, incidisset, purulento fluore ventris & vesicæ etiam, diu debilitatus, tandem vires suas recepit (c).

Illud autem jure aliquis cum Riolano (d) mirabitur, quomodo hi tumores sine manifesto dolore solum sensum gravitatis habeant, nam & morbi, qui in ea parte deteguntur, & nothus dolor colicus, cujus Fernelius meminit, (e) illam acutissime sentire, satis ostendunt. Sed absque inflammatione abscessus fuint. ἀποστήματα vocant. Qui, ubi intus latent, sæpe nulla, vel dubia indicia dant: ut in tuberculis pulmonum frequenter accidere solet.

§. VI.

Difficulus quoque abscessus in maxima corporis glandula, quam *πανκρέας* Græci vocant, ab aliis qui infra septum hærent, dignoscitur. Tantummodo ex tumore & gravitate circa eam partem levis su-
in-

(a) Med. Rat. t. 4. sect. 2. c. 13. p. 580. (b) Ib. p. 550. (c) Ib. p. 583. (d) Anthropogr. l. 2. c. 15. p. 109. (e) Pathol. l. 6. c. 10.

spicio nasci solet. Neque etiam id scire multum interest. Nam omnes tabis metum incutiunt, similemque curationem requirunt. Commode veropus, solito itinere, in intestina, indeque alvo effluere potest. (a) Id viscus, Tulpius in cadavere juvenis supra infraque extuberans, ac turgidum, intusque sordido pure, ac viscida pituita infarctum, conspexit, (b).

§. VII.

At lienis ubi affectus est, intumescit, simulque cum eo pars sinistra: quæ & dura est, & prementis renititur, venterque intentus est. Interdum etiam, cum inflammationi sit obnoxius, suppuratione in eo fit: sed pus cinereum foeculentum, aut lividum, nunquam purum & concoctum excernitur (c). Idque casu nonnunquam medicamento, quo bilem & pituitam dejiciunt, feliciter evocant medici, (d) & inopinanter. (e) Purgatione mulier, cui ea parte vehemens dolor erat, audito, simul cum ancilla sibi proxima, strepitu, cruentum pus, ad libras quatuor, & amplius per os, & infra emisit: & quamvis ex sequenti crebra profusione anima deficeret, brevitamen ad se rediit. (f) Similiter, ex rupto abscessu intestini, convaluit vir,

(a) Meiboom de abscess. p. 67. (b) Tulp. obs. l. 4. c. 32. (c) Aretæus l. i. de caus. morb. diut. c. 14. (d) Hipp. l. i. de morb. c. 4. Mack. p. 180. (e) Salius comm. in l. c. p. 55. (f) Act. Phys-med. vol. 3. obs. 73.

vir, cui venter triduo suppressus, ac lotionem mol-
litus, primo pus & sanguinem, mox torminibus
integras tunicas, compositas ad imaginem canalium
intestinorum, cum stercore; tandemque materiem
purulentam, pluribus diebus, effuderat. (a)

Sæpe, quibus magni lienes sunt, his sanguis ali-
qua parte prorumpit. Fernelius sanguinem sto-
macho redditum, cum in grumos coagulatus con-
spiciatur, non tenuis ac rubicundus, sed crassus,
& contretione nigrescens, semper aliundi diduci
putavit. (b) Sed nonnumquam is, si abundat, re-
laxatis ventriculi vasis, evomitur, & mulier san-
guinem vomens, profusis menstruis, liberatur:
eaque per certos circuitus, cruento vomitu, pro-
venire visa sunt. (c)

Plerumque tamen, a jecinore vel a liene male
affectis, cruor erumpit. Qui ab hepate venit, ma-
gis splendet, ac purior est: quem lien fundit, is
turbidior, subniger, interdum acidus est (d) pici
liquatæ, vel cassiæ similis: & sæpe ex tumore cir-
ca splenem collapsio, dignosci potest. (e) Frequen-
ter enim ante, in sinistra parte præcordiorum,
tumidus lien, qui, post vomitum, evanescit,
manifeste sentitur. (f) Indolens tumor, & præ-
longus, quem vir mediæ ætatis, per decem
an-

(a) Miscell. nat. cur. d. 3. a. 9. & 10. p. 315. (b) Fer-
nel. l. 6. c. 3. (c) Hipp. aph. 5. 32. Stalp. v. der Wiel
cent. 2. obs. 17. (d) Lommius obs. p. med. p. 148. (e)
Archigen. apud ætium tetr. 2. serm. 4. cap. 62. (f) Do-
don. in scholio obs. 26.

annos, in sinistro latere gestaverat, improvise copiosi sanguinis vomitu, horæ spatio, sublatus fuit (a). Alterque quotannis e regione lienis, tactu, ad pugni magnitudinem, increfcens, ubi ad summum pervenerat, ruptus, ingentem sanguinis copiam, interdum ad IV. vel V. librarum pondus, in stomachum effudit, vomituque peracto, confestim defidit, donec pedetentim collecto sanguine turgens, iterum simili modo evacuaretur. (b)

Sæpiissime sanguis simul sursum & deorsum fertur. Qui juxta curriculum habitabat, cum noctu sanguinem vomuisset, postero die, cruento vomitu, suffocatus fuit. A liene quoque deorsum multus cruor manaverat. (c) Alius, cui lien valde intumuerat, atri sanguinis, & grumosi plusquam decem libras emisit: rursusque, post annum, aucto tumore, simili profluvio correptus, in aquam mortiferam incidit (d).

Instantis autem profusionis signa sunt, anxietas, tensio, & dolor in latere sinistro: animaque citius deficit in eo, maxime ubi splen vitatus est, quam in omni alio sanguinis profluvio. (e) lienem intus tabefactum, solum ad exteriora integrum cadaver exhibuit, viri crebro vomitu sanguinis mortui. (f) Isque in sexagenario, subito, sine vomitu, aut dejectione cruenta, raptus, putridus erat, ventriculo,

(g) Miscell. n. c. d. 3. a. 7. & 8. p. 359. (b) Ib. d. 2. a. 7. p. 376. (c) Hipp. l. 5. Epidem. Ed. Charter. T. 9. p. 342. (d) Marcell. Donat. hist. med. Mirab. l. 4. c. 9. p. 208. (e) Fr. Hoffmann. Med. Rat. T. 4. part. 2. sect. 1. c. 3. (f) Bonnet. Sepulchr. anat. T. 2. p. 120.

culo, quem grumofus fanguis impleverat, non affecto. (a)

Quidam fanguinem ab hepate vel a liene in ventriculum fluere poffe negant: fed nullæ valvulæ, nec in vasis lienis, nec in brevibus ventriculi, recursum impediunt: nam, ubi in cadavere, vena, quæ per omentum, vel inter id & ventriculum difcurrit, aëre, vel humore impletur, ambo & lien & ventriculus, venis undiquaque turgidis, non folum affurgit, fed interdum liquor in ipfum ventriculum ftillat. Nonnunquam etiam, ad apertis ejus vasis, edax humor lienis, vomitum atrii fanguinis & coagulati, excitat, quo in ὑδρωπία, quam Græci vocant, incidunt (b). Vas breve in fenatore qui cruenta furfum & deorfum profufione, diem supremam obierat, digiti magnitudine latum in ventriculum hiare, confpectum fuit. (c) idemque in matrona, poft diuturnos, in latere finifiro dolores, & poft frequentes fanguinis vomitus vomendo exftincta, calami majoris, quo litteras pingimus, fimile, unico trunco a liene in ventriculum tendens, ramum in ipfius cavitatem, ita ut ftylum admitteret, apertum habebat, reliquis per ejus tunicas difcurrentibus: atque non procul inde aliud vas quoque pervium erat. (d) Medici etiam, in cadavere Cardinalis Cibonis hoc vomitu occifi, viderunt, coarctato ventriculo lienem turgescere, irum-

(a) Comm. acad. petropol. T. I. p. 383. (b) Drelin. de lienof. c. 14. §. 4. (c) J. Riolan. anthropogr. l. 2. c. 17. p. 114. (d) Miscell. N. C. dec. I. a. 9. & 10. p. 68.

iterumque splene compresso in ventriculum, copiosum sanguinem, per vas breve, infundi. (a)

Qui vero ex liene sanguinem fundunt, interdum, sed raro, in prima vomitione, deficiunt, sæpe in altera, vel & tertia, vel & post eam, sequenti alia. Renascuntur autem, per incerta tempora, subinde paucis, subinde pluribus mensibus intermediis: quarum aliquam si non est mors consecuta, in uterum multus humor, quo tandem pereunt, contrahitur (b). Mulier quidem post vomitus frequentes, ea morbo, implicita, sanari videbatur, sed paulo post sanguinem iterum vomens, occubuit. Neque virum aqua, quamvis, per prominentem umbilicum, laneo filo transmissio, sensim effluerat, periculo subtraxit, vitio liene, concreti sanguinis simili. (c) Uno tantum & alteri, primo vomitu, sanitas rediit. (d)

Quibus autem dextra parte præcordia dolent, & sanguis spumofus ex hepate evomitur, mors instat (e) frequenter in ipso vomitu, uti cuidam, ubi longo tempore ex jecinore se male habuerat, accidit (f)

§. VIII.

Si vero jecur vomica laborat, pus intus ad vesicam, vel ad intestina prorumpere potest: ubi
in

(a) Spigelius Anat. l. 8. p. 241. (b) Dodonæus præx. c. 26. p. 325. 326. & obs. med. 26. (c) Ib. (d) Ib. in scholio. (e) Hipp. coac. 450. Ed. Mack. T. I. p. 176. (f) Dodonæus obs. med. c. 26. p. 45. vid. Galen. de loc. affect. l. 5. c. 6. Charter T. 7. p. 494.

in intestinum descendit, ex alvo primum aquea feruntur, postea humor, in quo sunt lotæ carnis similia, nec non qualia in torminibus, quando intus intestina exulcerantur, exire solent. Interdum cruentum virus, interdum concretus sanguis effunditur: fertur & bilis flava, sincera, aut porracea, & postrema, quæ interitum secum trahit, nigra bilis. (a) Saniei quoque fluxus in ventrem, si stomachum occupat, periculosissimus est. (b) Cruor autem paucus sensim ex ulcere jecinoris manat, multo virulento, turbidoque pure imbutus. Leviculus etiam doloris tractus, juxta jecinoris regionem sentitur, atque ejus ulceris, quod illic inhærescit, aliquæ ante notæ fuerunt. (c)

Quod si non bonum pus, sed mali odoris, veluti putredinem venter expellit, crudum alimentum præterfluit, atque ignis facer insequitur, omniaque in pejus vertuntur. Carnes colliquatione contabescunt, (colliquatos nominarunt, qui post ulcera jecoris tabefacti moriuntur), motus exiles arteriarum, & spiritus difficultas mortem subesse testantur. Quibusdam etiam, quamvis tormina, ulcusque sanari viderentur, morbus tamen in aquam inter cutem desiit.

Quod si vero omnia remittuntur, pus album læve, æquale, inodorum venter dejicit, & cibos concoquit, homo in bona spe est. (d) Virgo,
quam

(a) Aretæus de morb. diut. caus. l. 1. c. 3. (b) Ibid de morb. diut. curat. l. 1. c. 13. (c) Lomm. obs. med. l. 2. p. 182. (d) Aretæus de morb. diut. caus. l. 1 c. 3.

quam per annum calidus tumor in latere dextro, sub costis spuris, cum siti, & ciborum fastidio vexaverat, accedente ingenti foetidi puris profluvio, convaluit. (a) Et mulieri, cui praecordia diu, cum sensu doloris dura in dextra parte tuebant, libram circiter, quasi materiei quam *παρέγχυμα* Græci nominant, alvo excessisse profuit. (b)

Plerumque tamen semper æger diu luctatus moritur. Vixque fanati abscessus exempla prostant fide digna. Hepar enim natura biliosum bonum pus non dare, ejusque ulcus vix unquam sanescere potest. (c) Ideoque si effluit, velut: *ἀμωπή* (olii foecem Græci nominant, cui similis hepatis putredo) aut si pus cruentum e jecore exit, pereunt. Carnem enim ejus intus vitiatam esse, mortiferum est. (d) Sanies etiam ferro emissa, cum lethum acceleret, mirum non est, si humor corruptus, semper in intestina distillans (qui fluxus colliquativi nomine venit) ciborum fastidium movet, longa & pessima tormina facit, nullam medelam, vix palliationem capit. Sæpe id malum totum viscus devorat. In extenuato corpore militis, qui ex inflammatione in fluxum hepaticum inciderat, loco hepatis, sola membrana, quæ illud contegit, reperta fuit, sacci instar crassa, saniem loturæ carnis similem tenens, qualis ægro per sex menses effluxerat. (e) Atque in hepate juvenis viginti li-
bras

(a) Miscell. n. c. dec. 2. a. 10. p. 212. (b) Medlc. Eff. Edenb. t. 4. art. 29. (c) Fernel. pathol. l. 6. c. 5. p. 385. (d) vid. Galen. comm. in Hipp. aph. 7. 45. t. 9. p. 316. (e) J. Bontius obs. 9.

bras puris invenerunt. (a) Sic ren quoque suppuratus, faccus inutilis fit. (b) Denique ipsum jecur, quod maxime mirum videri potest, absque sanguinis profusione sæpe consumitur. (c) Sed in tabe illud quoque nonnunquam accidere solet, ut, exigua parte pulmonis superstite, vix cruentum aliquid, cum pure, excreetur. (d)

Si vero extrinsecus membrana, integro hepate, suppurat, pus bonum fieri potest. Itaque, ubi scalpello aperiunt, & ipsam vomicam adurunt, si ex ea fertur pus purum, salus facilis. Id enim malum in tunica est: a quo omnes, si modo hepar non affectum est, servantur. (e) Isque a periculo tutus est, cui pus album effluit, concoctum, læve, olidum, & crassum, febres remittunt, omniaque facile quiescunt. (f) Frequentissimus, in india, is abscessus est. (g)

§. IX.

Igitur, si jam incidit in aliquo viscere abscessus, cujus pus sapiens natura alvo emittere consuevit, medico de rebus cogitandum est, alvum subducen-
tibus. Id vero ex suppuratione uteri, atque vesicæ, quod nonnunquam in intestinum rectum pro-
rum.

(a) Paw. obs. anat. 7. vid. Dimerbroeck anat. l. 1. c. 14. (b) Barthol. hist. anat. cent. 3. hist. 35. paw. obs. 4. (c) Ballon. conf. l. 1. conf. 53. St. Blancard. prax. p. 136. (d) Hipp. aph. 7. 45. Galen. comm. in l. c. Charter. t. 9. p. 316. (e) Aretæus l. 1. de caus. morb. diut. c. 3. vid. Saviard. obs. chyr. 39. 40. 41. (f) Bontius de med. Indor. c. 8.

rumpit, (a) potius, per sua itinera, educi, evidentissimum est. Gravitas, & ardor, & distentio, & dolor & durities in ventre, præcordiisque, summa cura explorari debet, ne forte latens vomica medicamento rumpatur, & tormina ac dejectiones excitet, quæ nullis remediis curari possunt. Quam ob causam, ubi pus per intestina educere velis, lac eductorium esto, præcipue quidem, asinæ, sin id non adsit, capræ aut ovis: succi autem lubrici, & abstergentes præbeantur, qualis est hordeacus. (b).

C A P U T V I I I.

De Ventris fluxu sanioso.

Ubi vero sanies ex ano distillat, scire licet, ulcus aut καρκίνωμα alicubi in ventre hæerere. Nam si ex inflammatione jecur non suppurat, tumor durus subsidet, quem σκίρρον Græci vocant, venter squallet, & crebræ dejectiones fiunt. (c) Et, si in intestinis id vitium nascitur, dira tormina perpetuo ægrum excruciant, resolutio nervorum, aut distentio insequitur, donec tandem mors unico sit miseriæ solatio. Fæmina tamen quinque annis lenta febre cum intolerabili dolore ventris conflictata,

ta,

(a) vid. Meiboom de abscess. p. 77. 84. (b) Aretæus de morb. diut. curat. l. 1. c. 13. vid. Meiboom de abscess. p. 53. (c) Aretæus de caus. morb. diut. l. 1. c. 13.

ta periculum evasit, postquam, vomitus causa, potionem sumisset, qua, cum dejectionibus torminosis, corpus glandulosum, secuta sanguinis profusione, excreverat. Id autem latitudine binos digitos, longitudine tres palmas adæquans, septem unciarum pondus habebat (a).

C A P U T IX.

De Sanguine per alvum reddito.

At plerumque evenit, uti sanguinem nec pus, nec sanies sequatur. Nonnunquam, inter dormiendum, cruor ex naribus per fauces deglutitus, ad stomachum & intestina descendit, ægrumque, ubi alvo effluit, vano metu, interdum etiam medicum terret. (b) Sed, si sanguis aut calor abundat, frequens est, ut alvo profluvium sanguinis fiat. *δυσεντερία* interdum vocant. Per eam, æque ac per venas, quæ in ano, vel in ore vulvæ fæminarum sunt, totum corpus a puro sanguine, ob copiam sui, exinanitur (c), maxime in his, qui athletice valent, quive ex nimo labore ad subitum otium transeunt, vel quibus membrum quoddam excisum est: interdum etiam mulier, quæ menstruis non purgatur, sanguinem dejectione, aut vo-
mi

(a) Kerckringh. obs. anat. 56. (b) v. Swieten. comm. t. 3. p. 375. (c) Galen. l. 2. de loc. affect. c. 5. charter. t. 7. p. 407.

mitu fundit, hostiæ occisæ similem (a) Fereque adolescentia, si solitus ejus, ex naribus cursus deficit, cruentæ profusioni ventris objecta est (b). In plerisque sic per intervalla redit, ut sanitati nihil demat: Nam intermissus ordo exercitationis non sine noxa est, & quies, & ubi membrum excisum est, cum id nutriri non possit, si viscera integra sunt, quicquid incontinentur ex consuetudine assumitur, & menstrua suppressa, sanguinis abundantiam augent eoque, per certos circuitus, utiliter dejicitur. (c) Quam ob causam Hippocrates, ubi dixit, sanguinem splendidum excernere, periculosum esse, addit, maxime si dolor adest. (d) Atque idem, alio loco, si membrum corruptum decidit, aut abscissum est, ubi nigrities & sanguinis profusiones substituerunt, cruentas dejectiones expectabat, non tamen diuturnas, aut mortiferas, adeo ut neque ciborum fastidium sequi soleat, aut abstinentia opus sit. (e) Quamvis interdum homo, simul omni vi effusa, præcipitatur. Miles, cujus cruri utroque abscisso, cicatrix inducta erat, cum jam convalesceret, in febrem continuam, cum torminibus, incidit, ac ve-

(a) Ib. l. 5. c. 8. p. 503. (b) Hollerius. l. 1. de morb. intern. c. 43. p. 341. & in coac. Hippocr. p. 668. 1056. Duret. in coac. Hipp. p. 344. vid. Jacotium in coac. Hipp. p. 876. (c) vid. Galen. comm. 4. in l. Hipp. de artic. t. 12. p. 450. id. comm. 2. in Hipp. de natural. hominis. t. 3. p. 142. id. l. 3. de Symptom. caus. t. 7. p. 96. id. l. 3. de natural. facult. t. 5. p. 70. (d) Holler. oomm. in coac. Hipp. p. 1056. (e) de Articul. charter. t. 12. p. 450. 451. & L. Mochlicus t. 12. p. 546.

vehementi sanguinis profusione, quæ nullis remediis curari poterat, defecit. (a) Ipse rationem quoque, cur sanguis onere nocet, dat, si modo, quæ de lacte habet, huc transferuntur. Nam mammæ ait, nimium humorem a reliquo corpore avertunt; siquidem mulieri, cui propter vitium, aut quadam de causa, harum alterutra sublata est, vox asperior fit humores ad gulam feruntur, spumæ profluunt capitis dolores vexant. Lac enim, quod ab utero venit, dum ut antea, adscendit, neque propria vasa reperit, in principes partes, cor & pulmones ruere debet, atque spiritus difficultatem movere. (b) Sauromatæ apto instrumento æneo, dextram mannam puellarum, in tenera ætate, adurunt; ut ejus incrementum prohibeant, & ut omne robur ac copia ad humerum & brachium ejusdem lateris convertatur. (c)

Facile autem consortium vasorum, quæ in utero & intestinis posita sunt, ut sanguis modo hac, modo illa parte erumpat, efficit. Rustica, a partu, semel tantummodo menstruis purgata, dein tempore quo ea ante provenire solebant, alvi profusionem, quæ plerumque intra duos, interdum intra plures dies sponte cessabat, cum iisdem signis habuit, quibus antea sibi, & vulgo aliis mulieribus sanguis ex utero fluere assuevit. (d) Virgo pestilenti profluvio sanguinis ægra, cum menstua, oc-

(a) Hildan. cent. 2. obs. 100. p. 182. de gangræn. c. 27. p. 829. vid. Vesal. p. 1082. (b) de Giandulis Ed. Mack. t. 1. p. 295. (c) de ære aquis & locis. c. 10. Ed. Mack. t. 1. p. 330. (d) Miscell. n. c. dec. 2. a. 10. p. 375.

tiduum citius solito prorupissent, mox altero die, tormina pene evasit, tertioque jam sanata fuit (a).

Neque hercules, semper necesse est, vel exesa parte aliqua sanguinem ex intestinis exire, vel rupta, sed oribus adapertis, vasa, quæ per eorum membranas discurant, æque ac illa, quæ in ano, & circa naturalia mulierum exsudent, cruorem fundere possunt. Nam & interdum summa cutis, per quam vix quidquam moveri sentimus, relaxatur ita, ut ipse ruber sanguis profluat. Puellæ quindecim annorum bene valenti, sed per tres annos nimia menstruorum purgatione, & a quinque annis nervorum distentionibus vexatæ sanguis, quavis diei atque noctis hora, modo simul cum distentionibus, modo post eas, quasi sudor per cutim, in quacunque corporis parte erupit, ex auribus, labiis lingua, mammis, & per omnia membra, moxque iterum, absque ulla nota, ex toto evanuit, sic ut affectus, per quinquennium subinde decederet, subinde reverteretur. (b) Juvenis, postquam ab exercitatione, & vino incaluerat, sanguinis guttas primo e gingivis, dein ex omni superficie corporis, copiose emisit. (c) Et interdum statò tempore, sanguis mingitur, non vitiatò rene. (d) Denique, materies, quam cum cera con-

(a) Ib. dec. 2. a. 5. p. 108. dec. 3. a. 1. p. 106. Bagliv. l. 1. p. 110. Bartholm. hist. anat. 3. obs. 19. (b) Th. Schwenek. sang. hist. p. 130. (c) Hildan. cent. 6. obs. 76. Ruysch. adv. dec. 3. obs. 3. (d) Aretæus de caus. morb. diut. l. 1. c. 3. Galen. de loc. affect. l. 6. c. 3. t. 7. p. 510. Stalp. v. der Wiel. cent. 1. obs. 80.

conficiunt, si arteriis vehementius injicitur, per glandulas spurias, in ipsa intestina erumpit, nonnunquam amisso colore rubro. (a)

Igitur, cum fines vasorum, quæ ad ea feruntur, facillime dilatari possunt, sæpe, si sanguis abundat, aut exæstuat, magna copia, quamvis nulla exulceratio intestinorum antecesserit, effunditur, sed sine dolore. Atque, ubi rubet corpus, sanguinis profusiones, quæ certum habent circuitum, salutare sunt, neque supprimi debent. Si vero quid parti, qua pererrumpit, metuendum esse videtur, detractio facile quoque avertitur sanguinis impetus. (b) Sed, quoniam fines tenues venæ, qua portæ modo sanguis fluere solet, cum ramulis cavæ venæ committuntur, junganturque viis, quibus fel fieri incipit, nonnunquam etiam ora patefacta, per bilis itinera, sanguinem, loturæ carnis similem, in summum intestinum transmittunt: facileque jecur, ex tenerrimis vasis constans, sub præcordiis, ab ipso septo, & ventre, semper agitatam, cruorem atrabilatium, ore, vel alvo, reddit. Isque fluor, quem hepaticum vocant, demta materia, per se desinit. (c)

Quod si vero transitus ejus in hepate difficilis est, sanguis, cursu inverso, per initia venarum, quæ in intestinis hiant, fluere potest. Nam si aqua in illam venam, quæ in jecinoris porta consistit

(a) Ruyfch. Epist. II. p. 9. 10. Thes. an. I. aff. 2. no. IV. Thes. 3. no. 74. Thes. 5. no. 101. van Swieten comm. t. 2. p. 375. Lieberkuhn. diss. de villis Intest. §. 6. (b) Forest. l. 22. obs. 20. (c) vid. v. Swieten comm. t. 3. p. 126.

fistit, injicitur, in intestina descendit: pulchre ibi densior quoque materies figuram teretem, oblongam, & abruptam cum colore suo retinet, & ubi refrixit, villos rigidos facit, eorumque osculis inhæret. (a)

Sic in morbis humorum cursus sæpe mutatur, maximeque in eo, quem interdum arquatum, interdum regium nominant. Pluribus, qui adhuc sani videntur, subito intolerabilis anxietas accedit, vomitus insequitur, & ubi viæ clausæ sunt, bilis ad hepar retrocedit, & per venam cavam, in totum corpus, diffunditur: interdum etiam cum urina excernitur; sæpeque id malum, per certos circuitus, cum iisdem accessionibus redire consuevit. (b) Boerhaave, ubi hepar centurionis, qui eo morbo diu tractus, ex aqua inter cutem perierat, vix palmæ magnitudinem, sed corii crassitiem habere invenit, ac ubi lien decies magis solito tumere, conspexit, omnem sanguinem a ventre, & intestinis allatum, in tunicis venosis, quæ ad jecoris portam coeunt hæsisse suspicabatur, donec, orto rigore, aut vomitu, ex venis sub medio intestino discurrentibus, in arterias sibi junctas, atque hinc, in ipsam magnam, reflueret, ac illo modo sanguinis cursum inverti. Ruifchius, ut experimentum faceret, rogatus, materiem suam, ex illis venis, in arterias transire, respondit. (c) Lieberkuhn, quamvis tercenties arterias, quæ ad intestina feruntur, di-

(a) Kaan de perspirat. p. 204. Lieberkuhn. l. c. (b) v. Swieten. comm. t. 2. p. 192. t. 3. p. 94. (c) Haller. not. ad. Inst. Boerh. §. 450. t. 3. p. 187.

diversi coloris materie, quam venas, implevisset, quoniam, ob brevius iter, facillime it, reditque, difficulter in eodem villo arteriolas, alio colore, alio venulas tinxit. (a)

Vix autem, si neque tormina adsunt neque morbus præivit, aliquæ notæ indicant, e quibus vasis sanguis effluxit. Cruenta, sincera, quæ absque dolore, aut desidendi cupiditate, modo ante, aut post fæces, modo inter excernendum descendunt, ex oris venarum, in interiori ano, stillare videntur (b) eaque seorsim cum stercore non permixta apparent. (c) Nonnunquam, ubi in laxiori intestino coeunt, rubra concreta procidunt. Vasa, sub medio intestino posita, paucum sanguinem fundunt, non liquidum, aut rutilum, sed atrum, longo atque sinuato itinere, coactum. (d) Profusiones vero aquæ similes, in qua recens caro lota est, utique ab hepate oriri, manifestum est (e) siquidem dilutus sanguis in ejus porta confluit.

§. II.

Periculose autem, vi morborum, sanguis ita solvitur, ut vasis teneri non possit. Sæpe maculæ nigræ, quibus cancer discernitur, cutim cum variolis occupant, & sanguis vitiatum undique profluit. (f) Avicenna cruentum alvi profluvium in eo morbo pessimum esse, jam olim confessus est (g).

Ri-

(a) Diff. de Villis Intest. p. 4. 7. (b) Fernel. pathol. l. 6. c. 10. p. 400. 401. (c) lb. c. 11. p. 403. (d) lb. c. 10. p. 400. (e) Galen. l. 5. de loc. aff. c. 8. t. 7. p. 499. vid. Aretæum de curat. morb. diut. l. 1. c. 13. (f) Mead. de variol. c. 2. (g) tom. 2. l. 4. fen. 2. tract. 4. p. 73.

Riverius ex omnibus pueris, ejusmodi fluore ægris, unicum tantum sanitatem recepisse, vidit: reliquis, præcipue ex ingenti profluvio, mortem instare, certo præfagiit. (a) Frustra etiam sydenhamus, quamvis fervorem leniendo, pustulas lividas discuteret, terribilem ejus impetum prohibere, conatus fuit (b). In constitutione tamen anni 1733, sanguinem, quibus ex vesica intestinisve processit, commodo suppressere potuit spiritus vitrioli multum assumptus. (c) Utiliaque sunt in eo casu, quæ sanguinem cogunt, ne ex minimis arteriis erumpat, maximeque, inter hæc, cortex Peruvianus, alumen, oleum vitrioli: (d) eaque medendi via, nonnunquam sanitas redit. (e) Variolis, quæ plerosque, anno 1735, pessime infestabant, sæpe accesserunt omnibus corporis partibus sanguinis profluvia, & pustulæ lividæ, aut nigræ: atque ex his malis fere omnes moriebantur. Sanguis quoque vena missus ita tenuari & corrumpi coeperat, ut frigore juxta consuetudinem, non coiret, sed, ac si putris fanies erat, diffunderet. (f) Verum in idem tempus pestilens febris incidit, quæ frequenter cum pustulis aut petechiis purpureis, & lividis orta, ægros dejectionibus, cum tanto foetore, interemit, ut nonnunquam funera, intra 24 horas, efferri deberent. (g) In hoc genere morborum, mox inter initia, raro postea, fan-

(a) Centur. i. obs. 71. p. 486. (b) p. 160. 551. 541.
 (c) Medic. eff. Edenb. t. 3. art. 2. (d) Mead. de Variol. c. 3. (e) Ib. (f) Huxham. obs. de aer. t. 1. p. 103. (g) Ib. p. 105. 106.

sanguinem misisse profuit. Temeraria ejus detractio parum tuta erat. Cruor effusus vix unquam crassus; serum, aut viride, aut, quod pejus, subrubrum, apparuit. (a) Optima vero fuerunt, quæcunque bono odore roborant, quæque leniter sanguinem reprimunt (b). Nam, ut ex ictu humor suffunditur sub cute, & color coeruleus fit, sic tenuis sanguinis cursu, in arteriolas, per quas serum naturaliter fluit, pestiferæ maculæ & vibices oriri videntur: ac sæpe evenit ut globuli rubri, ex toto, solvantur, & copiose, quavis parta, prorumpant. Ideoque variolis, febribusve, quibus maculæ accedunt, apta sunt, quæcunque acida, & quæ austera sunt: sanguinis detractio magis inimica esse, quam convenire videtur. (c) Variolæ, mitiores cæterum, nautis, militibus, captivis atque scorbutius funestæ observantur, atque in his sanguis male cohæret (d).

Similiter, ubi diutius manet morbus arquatus, omnis humor vitiatnr, sæpeque sanguinis profusiones ingens periculum afferunt. Unica spes est, in acidis, aquis acidulis, & quibus eadem vis est. (e)

In aliis quoque morbis, maximeque in pestilentia, sanguis non coire sed vitiose diffluere solet. (f) Quam ob causam Pareus, ubi cruor sincerus, præter alios humores, subinde descendit, fer-

(a) Ib. p. 108. (b) Ib. p. 109. & t. 2. p. 122. (c) Ib. p. 116. t. 1. (d) Ib. t. 2. p. 66. 151. (e) Ib. t. 1. p. 142. & seq. (f) Shwencke hist. sang. p. 129. vid. Huxham. Ess. of Fevers c. 5.

firmis etiam militibus certam mortem denuntiare potuit: eorumque corporibus incisis, laxata oscula vasorum, quæ in intestina hiant, ac si racemi erant, tumere, & digito pressa sangunem emitte- re, conspexit. (a) Eademque ratione Diemerbroec- kius, ubi cruenta dejectio incepit, (b) aut fan- guis, per urinæ iter, erupit, ad ultima jam ven- tum esse, testatus est. (c) Quinetiam quodvis fan- guinis profluvium, semper supprimi debere, sæpe non posse, animadvertit: (d) ejusque ex naribus cursus, si die judicationis intervenit, summum periculum habere, alio die, ipsam mortem osten- dere,prehendit. (e) Idem quoque discrimen esse a sanguinis mictu, & mulieri a purgatione: (f) adeo ut venam incidere, utique in hac pestilentia, inimicissimum esset. (g)

In torminibus etiam interdum sanguis solvitur: qualia sunt ea, quæ, cum maculis lividis, indos infestant. (b) Interdum vasa intestinorum tantum- modo relaxari videntur. Quæ Londini quolibet anno pervagantur, quamvis multus cruor, pluri- bus diebus, descendere solet, non tamen pestilen- tia, aut mortifera sunt. (i) Et quæ ægros, in constitutione anni 1671, vehementer excrucia- runt, non cito perimere, sed diu, interdum, per

(a) L. 22. c. 47. p. 564. & c. 30. (b) de peste. c. 15° no. 20. p. 68. (c) lb. no. 24. (d) lb. p. 70. & l. 3. c. 10. p. 173. 242. (e) lb. l. 1. c. 15. no. XI. p. 68. 71. (f) lb. no. 24. 25. (g) lb. l. 2. c. 8. p. 103. l. 3. c. 3. p. 130. (b) Bontius de mad. Ind. p. 106. 107. (i) Willis pharm. rat. l. 3. c. 3. p. 49.

per menses, multum sanguinis quotidie fundere, consueverunt: firmis quoque, & qui commoda medicina usi sunt, sæpe pepercerunt. (a) Quod, sanguine multum soluto, aut vitiato, sperari non potest. Semper autem, ubi is, ex solis intestinis, procedit, resolutio vasorum, quæ in eo loco exsudant, accedat, oportet.

C A P U T IX.

De Hæmorrhodibus.

Sæpe in ano, ora venarum tanquam capitulis quibusdam turgentia, sanguinem fundunt *αἱμορροΐδες* græci vocant. Idque etiam in ore vulvæ fæminarum incidere consuevit.

Hoc autem vitium, modo extrinsecus, modo intus ortur: prius in ano conspici potest; estque vel cœcum, vel apertum: cœcum vocant, quod nihil sanguinis fundit, & intuentibus minus patet, ac vehementem in ano dolorem, maxime ubi durum stercus exprimitur, movet. Quod vero jam patefactum est, sanguinem interdum sponte, semper in conatu, maxime, post extremam alvum, emittit. Quod intus occulitur, fere, sine dolore aut tumore, cruenta dejicit, isque cruor desidendi cupiditate exit, fæcibus non immistus. (b)

Quic

(a) Ib. p. 78. (b) Fernel. pathol. l. 6. c. xi. pag. 403. Lommius obs. l. 2. p. 174.

Quicquid autem venas, quæ in interiori tunica & cellulis recti intestini positæ sunt, premit, nodos aut varices circa anum, extus & intus efficere potest. *αιμορροϊδες* cæcas nominant. Hæ, si nimia distentione, aut duri stercoreis exitu, rumpuntur, sanguinem fundere solent, & venis compressis, arteriolas subinde tumores occupant, quos *ἄνευρίσματα* vocant. (a) Sæpe tamen, ut in naturalibus mulierum fieri consuevit, ora arteriarum adaperre sanguinem fundunt.

At vix ea, similiaque sanguinis profluvia, ante pubertatem inchoantur (b). Sed incipiente jam pube, ejus ex naribus cursus, & post adolescentiam, per quædam etiam, velut ora venarum profusio fit: hique proprii sunt huius ætatis affectus (c). Siquidem tum sanguis abundare incipit, non quod copiosior, quam antea, fiat, sed quod nunc minus consumatur, quia vix amplius hac ætate corpus increscit (d) fereque eodem tempore, & ob eandem causam, mares sanguinem fundere, mulieres menstruas purgationes habere videntur, ut, cum ante, corpus simul & nutriri, & adolescere solet, jam nutritionem superans materia dematur. (e) Murifaber ab anno ætatis 20 ad 60 usque sanguinem dejecit, cum iisdem accessionibus, quæ mulieri, cui menstrua proveniunt, supervenire, con-

(a) Vid. not. in inst. Boerh. § 112. Haller. t. 1. p. 448. Le dran operat. de Chirurg. p. 229. (b) Hipp. coac. 512. ed. mack. t. 1. p. 182. (c) Hipp. aph. 3. 27. 30. Galen. in l. c. t. 9. p. 127. (d) Galen. in aph. 3. 27. t. 9, p. 127. (e) Ballonius de morb. mul. t. 4. p. 27.

consuerunt: iisdem quoque remediis, quibus vulvæ succurritur, nimiam purgationem coercuit, suppressam solvit. (a) Quibusdam vero simili modo, ut ex ano sanguis etiam, per circuitus, ex vesica fertur: huiusmodi affectus hæmorrhoidum profluvio similis est: similis quoque est corporis constitutio: & quum excretus est sanguis caput levius & agilius redditur: At si per circuitum nihil sanguinis effluerit, capitis dolore vexantur, oculorum acies hebet, tenebræ eis obversantur, vertiginem patiuntur. (b) Solent enim, ut in podice, vel fæminarum sinu, aut matricis collo, etiam in vesica hæmorrhoides per intervalla sanguinem fundere (c). Nonnunquam, suppressis ani venis, vasa renum patefacta sanguinem transmittunt, ad quod medicus attendat oportet. (d) Vir, cui consuetum sanguinis profluvium, per se, desierat, certis intervallis, in mictum cruentum incidit: qui iterum, venis ani adapertis, cessavit. Similiter, ex menstruis suppressis, sanguis mulieri ex vesica ordinate processit, & ubi. juxta, talum, evocatus erat, impetus averti potuit. (e) Sed vasa, quæ ad intestinum rectum porriguntur, & quæ urinam dimittunt, & quæ in utero stillant, ex eadem regione incipiunt.

San-

(a) Miscell. n. c. dec. I. a. 2. p. 294. (b) Aretæus l. 2. de caus. morb. duit. c. 3. (c) Coel. aurel morb. chron. l. 5. c. 4. p. 574. (d) Vid. forest. l. 24. obs. 9. act. phys. med. vol. I. obs. 46. vol. 5. obs. 107. vol. 6. obs. 3. miscell. n. c. dec. 3. a 9 & 10. obs. 119. (e) Galen. de atra bile c. 8. t. 3. p. 176.

Sanguinem etiam ora venarum, nisi ante solita fuerint, non fundunt, ab anno quadagesimo secundo, usque ad annos sexaginta tres. Quia illa ætate, copia sui, non male habet. Erasistratus, cum quibusdam sanguis ex naribus, aut ex ano, modo per certos circuitus, modo inordinate procedit, & quibusdam subinde detrahitur, profusionis consuetudine tantum necessarias fieri, dixit; sed ob quam causam prima incepit, plures deinde eadem opus habent, ut a nimia ejus abundantia natura, vel arte liberentur (a).

Vere tamen maxime, quæcunque humoris motu novantur, in motu esse consueverunt. Ergo tum profusio sanguinis oriri solet: quia plenæ venæ tument, corpus rubet, & calor omnis, ut sanguis prorumpat, efficit (b). Ideoque, si hyeme plenior aliquis, & speciosior, & coloratior, qui eo ani affecta laborat, immodice bibit, ipsi multum spei esse, ut, circa ver, sanguinem alvo reddat, præfagire licet. (c) Nam is tunc in vasis accumulatus, cutim facit rubicundam, & quibusdam, ut mulieri menstrua feruntur, ex naribus, aut ano erumpit, vel etiam vomitu expuitur (d).

Per hyemen vero potissimum, cum corpora magis implentur, boni sanguinis copiam augeri, hominum non in se solum, sed etiam animalium expecte-

(a) Galen. de consuetud. c. 5. t. 6. p. 545. (b) Hipp. de natura homin. c. 3. ed. mack. t. I. p. 101. aphos. 3. 20. (c) Hipp. l. 2. prædict. c. 2. t. I. p. 120. (d) Galen. comm. in aph. citat. t. IX. p. 115. in l. de natur. human. t. 3. p. 119.

perimento cognitum est. Veterinarii sub finem veris, priusquam æstas incipit, tum sibi, tum illis, sanguinem detrahunt, memores morborum, quibus conflictari solent, si calor frigus subito insequitur. Eo enim sanguis augescit, & exæstuat, neque amplius vasis, per quæ hætenus fluxit, teneri potest: sed aut ea rumpit, aut exedit, vel in aliqua parte inflammationem excitat (a). Igitur is, qui suspecta habere sua bona debet, circa vernum tempus sanguinis missione, cavere oportet, ne in morbum incidat. (b) Ipse Helmontius, ex rusticis suis petulantibus, & sanis, qui altera die festi, quod πεντεκοστος a Christianis nominatur, sanguinem mittere solebant, discere potuerat, ubi ducentorum cruores, unico die, examinat, sanguinis copiam, quamvis adhuc nihil lædat, minui debere, ut mala avertantur, quæ facillime, si quicquam accedit, supervenire consuerunt. Nam dum, *ara nudus sere nudus (ignava hyems colono frigoribus parto) plerumque agricolæ fruuntur, mutuaque convivium, inter se læti curant: invitat genialis hyems, curasque resolvit.* (c) atque adeo plus sanguinis, eo tempore subest, ne, sub fervido cælo, calor increseat, venæque pleniores tumeant, antequam potui meraciori indulgent, recte sanguinem detrahi volunt, fortasse proprio damno edocti. (d) Namque ea

cor-

(a) Galen. comm. in hipp. aph. 1. 15. t. 9. p. 31. (b) Hipp. aph. 1. 3. 6. 47. 7. 53. galen. comm. in hipp. aph. 6. 47. t. 9. p. 280. Aretæus de caus. acut. morb. l. 2. c. 2. de caus. morb. duit. l. 2. c. 3. (c) Virgil. georg. l. 1. vs. 298. (d) Helmont. de febr. c. 2. § 25.

corpora, quæ more athletarum repleta sunt, inflata vino rubent, prominentibus venis, tuncque vel obmutescunt, vel sanguinem profundunt (a).

Sed, ut mulieribus, quia molliora corpora habent, menstrua tuto feruntur, sic viris plenioribus & obesis, mediocre profluvium ex ano non infrequens, aut inutile est: maxime si in adolescentia sanguis ex naribus aut vomendo erupit, & ignavia corpus hebetat (b) eumque, cui mature hæ venæ patefiunt, neque lateris aut pulmonis tentare inflammatio, neque ulcera exedentia, neque cutis vitia, quam λεπρήν & ἑλεφαντίασιν græci vocant, neque atrabilis aut quartana febris solet. (c) Idque plurimis, demta sanguinis copia, adversæ valetudinis præsidium est. (d) Atque in quibusdam parum tuto supprimitur, qui eo imbecilliores non fiunt, habent enim purgationem hanc, non morbum: Ideoque curati quidam, cum sanguis exitum non haberet, inclinata in præcordia ac viscera materie, subitis & gravissimis morbis correpti sunt, quales sunt, laterum & renum dolores & furor, quam atra bilis concitat, maximeque per quasvis vias insolita sanguinis profusio (e). Ideoque curationem adhibere Alcippo dissuasum fuit: &

(a) Hipp. aph. 5. 5. de morb. l. 2. c. 7. Ed. mack. t. 2. pag. 214. Aretæus de caus. morb. acut. l. 2. c. 2.

(b) F. Hoffman. med. rat. t. 1. p. 230. 231. t. 3. p. 203. (c) Hipp. de humor. c. 8. Ed. mack. t. 1. p. 89.

l. 6 Epid. charter. t. 9. p. 469. (d) Galen. de Curand. rat. per. v. s. c. 6. t. 10. p. 434. Comm. in l. hipp. de humor. t. 8. p. 578. (e) Hipp. l. de humor. & Epid. 6. locis citat. & galenus comm. in loco citata.

& quidem merito: curatus enim in infaniam incidit, quæ febre acuta succedente cessavit. (a)

Cui vero hæc profluvia non respondent, ne gravi morbo conflictetur, loca irritanda sunt, & alvus solito profusior fervanda est. (b) Sanguinem quoque, si cunctatur, neque descendit, antequam copia sui nocet, mittere expedit, potissimum, si instantis valetudinis signa adsint, veluti in his, qui laterum dolore, aut sputo cruento vexari solent, aut pulmones affectos habent. (c) Nam Juxta Hippocratem, quæcunque recte fiunt, ubi morbus præsens est, ea, ubi incipit, vel instat adhibere, satius est, ipsumque anteverunt. (d) Protinus igitur, quamvis antea nullo malo graviter laboravit, vena incidenda est, siquidem ad id suscipiendum aptus esse potest, nondum tamen ob solitam profusionem quidpiam perpeffus. (e) Galenus, cum Romam appulisset, quosdam medicos sanguinis detractionem vehementer horruisse queritur, adeo, ut potius, quam venas incidi, ægrum ex nimia abundantia strangulari finerent. Atque mulieri per hanc occurrere veriti, cui anno ætatis vigesimo primo, ex menstruis suppressis facies rubra erat, tussis, & spiritus difficultas, frustra iis, quæ vulvam purgare dicuntur, opem ferre conati fuerunt, namque spirandi difficultas eam strangulavit. (f)

Na-

(f) Hipp. epid. 6. t. 9. p. 333. (b) Aretæus de curat. morb. diat. l. 1. c. 5. (c) Id. ib. Galen. de curand. rad. per v. s. c. 6. 7. t. 10. p. 434. 435. (d) Ib. c. 9. p. 438. (e) Ib. p. 439. (f) Id. de v. s. advers. Erasistr. c. 1. t. 10. p. 406.

Naturam autem ubique in ejus modi morbis imitari, & sanguinem mitti juxta talos convenit: maxime si hirudines non momorderunt, quæ prima curatio esse debet (a).

Antiqui per ora venarum subitas profusiones, vel tormina, insaniam tollere putabant, non solum, quia sanguis abundans, sed crassus etiam & cum atra bile mixtus funditur. (b) Varicemque itidem ortum prodesse, quia sanguis ater & biliosus, quæ insanix causa est, in partes inferiores, circa femora, & ad crura descendit (c).

Verum non solum viri, sed etiam fæminæ, quæ menstruis non purgantur, si sanguinem ex naribus fuderunt, omni periculo vacant, & nonnunquam eum per intervalla ano utiliter reddunt (d). Maximeque inter has viduæ (e) & quæ ætate provectæ pleniores manent (f). Interdum quoque fit, ut, quibus sanguis abundat, profluvio ani æque, ac vulvæ lætentur & si illud desinit, quamvis hoc bene procedit, inflationibus laborent. (g) Sæpe etiam in gravidis, ubi purgatio cessavit, ora illa venarum patefiunt, aut promoventur; & quandoque post partum sanguinem cum uteri profusione emittunt. (h) Atque mulieri prægnanti inter initia,

(a) F. Hoffman. med. rat. T. 3. p. 209. 210. (b) Galen. comm. in hipp. aph. 6. 11. T. 9. p. 254. (c) Id. comm. in aph. 6. 21. p. 260. (d) Hipp. coac. 522. Ed. mack. T. 1. p. 183. Galen in hipp. aph. 5. 33. T. 9. p. 214. Heurnius comm. in aph. 6. 11. Miscell. N. C. dec. 1. a. 3. p. 41. dec. 2. a. 5. p. 52. (e) Holler. l. 1. de morb. int. c. 55. duret. ib. (f) Bagliv. de fibra motrice prop. 1. (g) F. Hoffman, ib. p. 204. (h) Duret. in. Holler. ib. Hoffman, l. c. p. 203.

tia, ob menstrua suppressa, quorum copiam partus digerere nondum potest, sanguis ex ano prorumpit (a) postremis mensibus, & inter parturiendum, ob uterum supra intestinum rectum prementem, alvus non nisi coacta reddit, & ani vasa, dum ægre transmittunt, tumescunt, veluti his, quibus ventrem comprimit labor, & athletica valetudo (b).

Hippocrates hunc affectum in regionibus sub meridiem positis homines magis infestare animadvertit. Hodie tamen ubique viri septentrionales, cum corporum suorum robora, effæminatis moribus, minuerint, molliti, muliebri quoque profluvio laborant. Idque vitium inbecillis, quo in numero magna pars urbanorum, omnesque pene cupidi litterarum sunt, frequens est, si quod vel corporis vel studii ratio detrahit, cura non restituat. Atque hæreditarium quasi, a parentibus in liberos latius serpere, experientia docet. Hoc tempore plurimi etiam medentium, qui omnes fere longos morbos ex ejus suppressione oriri, male putant, pilulis, præcipue quæ aloen in se habent, illud in corporibus prius ad id non dispositis, provocant (c). Namque aloë ora venarum ani, æque ac vulvæ, aperit: & si harum alterutra solitum sanguinem non fundunt, recte assumitur (d). Siquidem ex centum qui sæpius ejusmodi pilulas de-

(a) Duret l. c. mauriceau mal. des femm. gross. l. 1. ch. 18. (b) Id. ib. & l. 3. ch. 6. (c) F. Hoffman. ib. p. 203. 204. (d) Geoffr. mat. med. t. 2. p. 658.

devorant, nonaginta in tale profluvium incidunt (a) quod olim venetiis, patavii, & in vicinis regionibus, frequens ubique erat, quia sæpe purgatione, aut lotionibus alvum movebant, aut glandes supponebant, & ob tumores lienis ibi frequentes aloen dabant (b).

Neque vero is sanguinis cursus semper utilis cenferi debet: prodest tantummodo, ubi repletum corpus, & si nigra excernuntur, atque hujusmodi humor abundat. Æque enim magnum malum est, sanguinem, supra modum, effundi, quam ex toto suppressi (c) & sæpe nimia profusio interitum secum affert, aut in aquam inter cutim, & malum corporis habitum transit: quam ob causam nonnulli ab ea liberari volunt (d) quæ natura quoque contraria esse videtur, cum, qui modico victu, & exercitatione corpus firmat, illo adjumento non indiget (e).

Itaque istud profluvium, quod multis nimio impetu, aut subita profusione periculum facit, & dolores vehementes movet, nisi necessitas urget, ex consuetudine fieri non oportet (f) Neque illis credendum est, qui plerosque morbos ob sanguinis copiam, ex menstuis & ani venis suppressis, oriri contendunt (g) utileque tantum hoc genus auxilii est,

(a) R. a. Fon seca T. 1. consult. 27. (b) Id. ib. & consult. 28. (c) Galen. in l. hipp. de humor. T. 8. p. 577. Fernel. pathol. l. 6. c. 11 p. 404. (d) Galen. de curand. rat. per. v. s. T. 10. p. 449. (e) Duret. in Holl. l. 1. de morb. c. 55. (f) Martian. in hipp. coac. hipp. p. 393. ballon. l. 3. consil. 98. (g) F. Hoffman. med. rat. T. 3. p. 211.

est, quoties atra bilis intus nocet. Ac eorum quoque vitia, qui vanas imagines accipiunt, sic optime curantur. Et his, quibus solita ejus profusio suppressa fuit, potest convenire, maxime si sanguis, qui huc tendere assuevit, alia parte minus tuto prorupit. Quando hirudines, quas sanguifugas vocant, ano admovendæ, quæ sanguinem hac parte extrahunt; decidunt satietate, & pondere ipso sanguinis detractæ, aut sale aspersæ: Aloë etiam hæmorrhoidas pellit, subdita pro balano, quas & revocat, si devoretur: cæterum, qui ex animi intemperie & jactatione oriuntur affectus, quos hypochondriacos vocant, hæmorrhoides quidem excitant, quæ tamen ægritudinem non levant; male igitur hoc in casu, si deficient, per artem elicuntur. (a)

Febres autem illa profusione vix unquam terminari videmus: quo fit, ut sæpe hæ venæ non sine periculo aperiantur, potissimum in febribus acutis: frustra que contrarium experientia in ipsis curationibus docuisse, dicitur, quia, si quid contulisse visum fuit, id minus auxilio, quam tempori, quo datum fuit, & genio morbi per se facilis, tribuendum est. Nam, dum plerumque in ipso vigore sanguis ex ano elicitur, & non longe post, plurimi morbi, præter pestilentiae casum, ad sanitatem se inclinare incipiunt, vulgus, quoniam solutio morbi subito insequitur, id quam maxime prodesse credidit, quod multis noxam & mor-

(a) Ib. p. 212. 3.

mortem attulisse manifestum est; cum quidam ex imbecillitate deficient, quidam, humoribus in caput concitatis, infania, vel dormiendi necessitate opprimantur, dum is, quem hirudines non vexarunt, parum periclitatur: ob quam causam in omnibus id auxilium non convenit; atque in febribus hæc profusio, tum demum, ubi æger ei maxime assuetus est, excitari oportet. Neque Hippocrates, ubi dixit, dolores ex lumbis diuturniores, qui febre tertianæ generis modo exacerbantur, grumofum sanguinem dejicere faciunt (a), eam intellexisse videtur; siquidem ora venarum ani patefacta (nisi pars quædam intestino recto inhærens coit) sanguinem non fundunt in grumos concretum, atque adeo, si ea morbum solverent, sanguis non grumofus exiret. (b) Accedit ad hoc, quod repugnante natura, medicina nihil proficiat, neque hætenus remedia cognita sint, quibus vasa ista certo, & tuto aperiri quant: quæ eo fine adhibentur, non nunquam mala, a medico imperito suppressioni adscripta, efficiunt (c). Atque Hippocrates iis, quibus hæmorrhoides non proveniunt, sanguinem mitti jubet (d) de earum admonitione parum sollicitus; sic & fæminis, quibus menstrua non proveniunt, interdum in febribus sanguis mittendus est.

Sed

(a) Coac. 305. Ed. mack. T. I. p. 164. (b) Martianus in coac. cicat. duret. in coac. citat. (c) Vid. v. Swieten. comm. T. 2. p. 333. F. Hoffman l. c. p. 213. 214. 215. (d) Coac. 346. Ed. mack. T. I. p. 167. aretæus de curad. morb. duit. l. 1. c. 3.

Sed qui profluvium suppressi nolunt, auctoritate Hippocratis uti conantur, cum dicat, plurima mala eo præcaveri (a) quia quicquid abundat, aut corruptum est, hac via educitur (b): verum addit, intempestive curatos iis malis corripere, quæ cæterum hæc evacuatio antevertit (c). Et male medicus curat, qui non sanguinis missione, medicamentis, aut exercitio materiem detrahere molitur, omniaque capitula simul tollit (d). Nam sub eodem, quicumque vetus vitium sanaturus est, ne aquam inter cutem, aut tabem subsequi periculum sit, unum relinquere debet, quo malus humor, per ea fundi solitus, exeat (e) maxime, cum sanguinem mittendum esse, non semper indicia sint (f). Aetius vero, si modico victu, & sanguinis missione, apto tempore, succurritur, omnia ora venarum tuto suppressi posse, existimat, & Hippocratem, hoc in loco, cum de sanatione agat, tabem, aut aquam inter cutem, nisi unum fervetur, non timere contendit, sed si qua intemperantia subest, & æger non sibi cavet (g) neque id omnino a vero alienum esse videtur quia alibi capitula ita aduri præcepit, ut nulla iniusta remaneant, sed omnia undique absumantur (h).

Galenus tamen unum relinquendum esse intellexit

(a) De humor. c. 8. Ed. mack. T. 1. p. 89. l. 6. epidem. charter. T. 9. p. 469. (b) Galen. in hipp. de humor T. 8. p. 576. (c) Locis citatis. (d) Galen. in loc. citat. (e) Aph. 6. 12. galen. in aph. citat. T. 9. p. 254. (f) Id. in hipp. de humor. T. 8. p. 577. (g) Tetrab. 4. ferm. 2. c. 5. (h) De hæmonhoid. charter. T. 12. p. 148. 150.

lexit (a) & Celsus, si ora venarum, sanguinem solita fundere, subito suppressa sunt, aut aquam inter cutim, aut tabem sequi, interpretatus est. (b) Paulus quoque, si plura sunt, unum maluit, purgationis causa, apertum tenere (c): idque etiam ubi eorum curam tradit, suavit Hippocrates (d). Quaecunque autem vera ejus opinio sit, vix dubitari licet, quin omnia tolli possint, si modo sanguinis copia, & malus corporis habitus, ante vertitur, & natura sensim ab hac profusione desuescit. Id, duce Avicenna, optime fit incidendo, si plura sunt, non omnia simul, sed unum post aliud. (e) Inter hæc, ubi resectus est æger, Elleboro, five potius, quæ bilem leniter evocant, alvum ducere decet, exercitationibus sudores elicere, & ante exercitium, mane, multas frictiones adhibere: cursum vitare, ebrietatem, & acria, vomere septem diebus, aut ter in mense (f) sanguinem quoque interdum ex brachio mitti expedit. (g) Difficillima tamen curatio est, si ad animum ægri, cui inutilis libertas est, non ad morbum, respicis; ideoque in iis, qui ex toto sibi temperare non possunt, tentanda non est, siquidem dolorem & mille tædia desiderat. Nam in quo id vitium curandum suscipitur, ei vena incidenda est, sobrium vitæ genus sectandum, multa exercitatione

(a) Galen. in Hipp. aph. 6. 12. t. 9. p. 254. (b) l. 2. c. 7. (c) l. 3. c. 60. l. 6. c. 79. (d) de Victu acutor. Ed. Mack. t. 2. p. 134. (e) l. 3. fen. 17. tr. 1. c. 4. (f) Hipp. de Victu acut. l. c. (g) Aet. l. c. Cels. l. 6. c. 18. Holler. l. 1. de morb. int. c. 55.

ne digerenda materies est & unum capitulum, quo fluor non nimis subito, sed lente cohibeatur, relinquendum, donec, corpore bene sanato nullum amplius apertum tenere opus sit. (a) Quibus vero alvus non movetur, nec sanguis detrahitur, tristitia & obscœnis somniis affligi solent (b) fereque, penes ægrum, arbitrium esse potest, num unum, quo sanguis certis circuitibus feratur, fervari velit, an venæ sectione & medicamentis, per intervalla, sese obligare, nisi forte his deterior sit, aut gravius fert profluvium ex ano (c) Et, qui eo suppresso, insolitam tristitiam experiuntur, commodissime sanguinem iterum, hac parte herudinibus eliciunt. (d)

Anus vero vitia, ubi medicamentis non vincuntur, manus, quoque auxilium desiderant: de quo multa antiqui authores posuerunt: quod tamen recentiores viri, cum ægros macie extenuari fiant, ob imperitiam, vel metum, aut desidiam, aut propter quendam pravum animi affectum, plerumque adhibere, male negligunt. (e) Nam anus aduri, incidi, confui, exedi, quamvis ea terribilia esse appareant, sine ulla noxa potest (f) mulier, quæ menstruis bene purgabatur, sanguinem tamen nonnunquam supra dimidiam libram, ante, & post fæces, octo mensibus, ano excrevit: eaque, fluore suppresso, dum menstrua ordinate pro-

(a) Holler. l. c. (b) Id. ib. (c) Hildan. l. de valetud. tuend. p. 645. (d) Le Dran. trait, des operat. p. 237. (e) Severin. Pyrotechn. l. 2. part. 1. c. 97. (f) Hipp. de hæmorrh. c. 2. Charter. t. 12. p. 148.

procedere pergerent, vires suas, quæ pene defecerant, feliciter recepit (a) & viro, qui a dolore in vehemens profluvium inciderat, capitulis incis, ligatis, & adustis, brevi pristina sanitas rediit. (b) Idque etiam, in alio, quod cujusvis quoque generis medicamenta non præstare valuerant, ignis subinde adhibitus effecit. (c)

Si ora venarum tanquam capitulis quibusdam turgent, neque sanguinem fundant, hirudines admotæ sanguinem extrahunt; si contra sanguinem fundant, varia ratione tolluntur. Optima esse videtur, si capitulum exiguum est, basinque tenuem habet, filo adstringere paulum supra, quam ubi cum ano committitur, quia nullum sanguinis profluvium excitat, & ubi filum decidit, vix vulnus remanet. Si id majus est, & basis latior, hamulo excipiendus est, paulumque supra basin incidendum, neque relinquendum quicquam ex eo capitulo, neque quicquam ex ano demendum est: quod consequitur is, qui neque nimium, neque parum hamos ducit: vel acus debet immitti, infraque eam lino basis capituli constringi. Si sanguis cum impetu profluit, supra lanam impositam, digito aliquantum comprimendus is locus, & sic deligandus. Si duo, plurave sunt, omnia simul curanda, ne, tempore eodem, quo prius inciditur, reliqua dolor recondat. Quo autem magis ora promoveantur, alvus lotione ducenda est; eoque fit, ut omnia

(a) Epiphan. Ferdinand. hist. med. 16. (b) Alex. Mass. f. præct. med. l. 3. c. 24. (c) Severin. pyrotechn. l. 2. part. 1. c. 97.

nia vasa quasi capitula conspicua tolli possint, natis diductis. Ubi vero plura abscissa sunt, necessarium est, intimam intestini membranam laxatam, quæ limbum facit, quantum fieri potest, ano indere, & intus implicitum in longitudinem linimentum (quod *λημνίσκον* Græci vocant) in unguento pus movente tinctum demittere, supraque succidam lanam aceto madentem deligare, altero die solvere, nisi dejiciundi necessitas urgeat, & vulnus sicut alia vulnera curare; cumque jam ad sanitatem tendit, plumbeam fistulam, medicamento cicatricem inducente, illinire, eamque intus dare; supraque idem medicamentum injicere donec ad cicatricem plaga perveniat, ne per malam curationem ora fanescendo jungantur. Interdum autem limbus, non nisi diebus aliquot interpositis, reduci potest. Capitula vero, quæ non introcedunt, ubi livescere incipiunt, mox cum limbo præcidi debent, quoniam ab ano adstricta facile cancer sequitur. (a)

Solet etiam oriri inflammatio, maxime ubi dura alvus eum locum læsit, aut equitatio antecessit & sanguinis nihil ex oribus venarum effusum est.

(b) In hac cum dolore & febre frequens sed inanis desidendi cupiditas est, atque anus videtur pro-

ci-

(a) vid. Le Dran. trait. des operat. de chirurg. chap des hemorrhoid. Hipp. 1 de hæmorrh. Charter. t. 12 p. 147 de victu acut. Ed. Mack. t. 2. p. 134. Paulus l. 3. c. 60. l. 6 c. 79. act. tetrab. 4. serm. 2 c. 5. Cels. l. 6. c. 18. l. 7. c. 30.
(b) Lomm. med. obs. l. 2. p. 176.

cidere (*a*) hicque interdum tam arcte clausus est, ut neque vel tenuem acum possis adigere, & spiritui exitum præcludat (*b*); interdum etiam urina difficulter redditur (*c*) ejusque exitus clauditur quia ambo inter se copulantur anus & vesica; quorum uno affecto & alterum afficiatur necesse est. (*d*) Hic autem morbus, quem, ob effectuum similitudinem, plerique pro hæmorrhoidibus cœcis habent, solvitur dejectionibus subcruentis, sicuti sputa flava, ubi quid cruoris mixtum est, pulmones liberant, unde Hippocrates scripsit: Quum tenesmus prehenderit, sanguis & mucus secedunt (*e*). Ergo in hoc casu sanguinis detractione fervorem lenire, sæpe utile est; tum in aqua dulci desidendum est, & si fistulam admittat anus, alvus lotionem ducenda (*f*).

Si quando autem ex inflammatione pus in his oritur, ubi primum id apparuit, incidendum est, ne anus ipse suppuret: neque tamen ante prope-
randum est, nam si crudum incisum est, inflammationi multum accedit, & puris aliquanto amplius concitatur. Sed si diutius relinquitur, plerumque tenuia latera intestini magis quam densam cutim penetrando, sinuosum ulcus facit; ex quo sanies ante primam alvum exit, vel, si media dejectione

(*a*) Hipp. de fistul. Charter. t. 12. p. 143. Fernel. pathol. l. 6. c. 11. (*b*) Aretæus de caus. morb. acut. l. 2. c. 6. (*c*) Hipp. ib. & aph. 5. 58. Aretæus de caus. morb. diut. l. 2. c. 4. (*d*) Aretæus ib. Galen. comm. in aphor. cit. t. 9. p. 231. (*e*) de affect. c. 7. Ed. Mack. t. 1. p. 312. (*f*) Hipp. ib. Le Dran. l. c. p. 232. 235.

ne fertur, excrementis tamen non mista, quod aiter in superiorum partium abscessibus evenit. Nonnunquam id malum vesicam perforat, tum miçturo spiritus per naturalia æque ac ano emittitur: & pars fæcum purisque cum urina effluit. (a)

Aliquando ex inflammatione quadam tubercula nasci solent, quæ κονδυλώματα appellantur; & modo, orta exulceratione, perpetuum stillicidium & pruritum in ano excitant, modo in verum carcinoma transeunt (b) Ea, ubi induruerunt, hac ratione curantur. Alvus ante omnia ducitur. Tum volfella tuberculum apprehensum, juxta radices, exciditur. Quod ubi factum est, eadem sequuntur, quæ supra post curationem adhibenda esse proposui: tantummodo si quid increfcit, medicamento adurente coercendum est.

In omnibus autem ani vitiis toedii plenis, neque acribus cibis utendum, neque crassis, neque alvum comprimentibus: ne aridum quidem quicquam satis utile est, nisi admodum paululum. Solet enim oriri inflammatio, ubi dura alvus eum locum læsit. Liquida, lenia, pingua, glutinosa, meliora sunt.

Quandoque in malo corporis habitu ora venarum vitiosum sanguinem fundunt: idque vitium manu non curatur; missio sanguinis adeo non prodest, ut etiam noceat: sed medicamentorum auxilia de-

fide-

(a) Fernel. pathol. l. 6. c. 11. Lomm. ib. J. R. Lavaterus diff. de Atritæis & hypospad. p. 16. (b) Fernel. l. c. le Dran. l. c.

siderat, atque inter hæc idonea habentur, quæ sanguinem cogunt atque inspissant. (a)

C A P U T XI.

De varii generis calculis alvo redditis.

§. I.

Nonnunquam calculi quoque alvo redduntur: hi- que modo in intestinis, modo in hepate crescunt. Galenus quosdam torminibus, & vehementi desi- dendi cupiditate, lapides, similes iis, qui in vesi- ca nascuntur, ano excrevisse, memoriæ traditum refert: eos tamen nunquam se vidisse, neque quen- quam, qui viderat, cognovisse fatetur. (b) Quam- vis Paulus ipsum eos vidisse, dicat (c) At Ferne- lius sæpe calculos cellulis intestini coeci, aut coli innatos sine dolore descendisse, testatur, qui nu- cis juglandis, & in quodam castaneæ magnitudi- nem implebant. (d) Ruifchius plures, veluti ma- jorum acicularum capita, in tunicis coli dispersos, ostendit, easque glandulas esse, quæ induruerunt, existimavit, cum sæpe in intestinis equorum, acer- vi pars sana, pars in lapides concreta, reperia- tur. (e) Fibras etiam vesicæ undique arenulis ob-

(a) Huxham ess. of fevers c. 5. J. Lind. treat. of the Scur- vy p. 163. (b) l. 6. de loc. aff. c. 11. t. 7. p. 506. (c) l. 3. c. 41. (d) pathol. l. 6. c. 9. p. 395. (e) Catal. rarior. p. 35. 36. 74.

obsitas vidit. (*a*) Verum cuivis quoque corpusculo, calculosa materies increfcere confuevit. Ruiſchius medium calculum, quem equus alvo reddiderat, e grano avenæ conſtare, deprehendit, ſicut lapidi Bezoardico fructum ligneum, aut ſimile quid ineſt. (*b*) Et officulum ceraſi, quod diu faucibus inhæſerat, ſenſim tartareo quaſi involucro, obductum fuit. (*c*) Alii æque, ac globulo ſucci-
ni, eadem materies, in naribus, accrevit (*d*)

Itaque, ſi oſſa fructuum devorata ſunt, aut medicamenta, quæ ex multa terra conſtant, copioſe aſſumta, mirum non eſt, calculos in ſtomacho, & inteſtinis naſci, quorum in corpore multum diſcrimen eſt, atque varia inde, & ſæpe latentia genera morborum oriri. Sic, ventriculo incifo, lapides circa ſeptum, gravitatis ſenſum, vomitus, necemque attuliſſe, detectum fuit. (*e*) Et mulier, diu torminibus excruciatâ, primo globum concretum, dein plurima oſſa prunorum, quæ jam ante annum deglutierat, ano excrevit. (*f*) Alia, ubi medicamentum ſumſerat, lapidem extus fuſcum, intus pellucidum, cum fæcibus, reddidit. (*g*) Puellæ etiam, ſex annis ventris dolore afflicta, officulum pruni, cruſta calculoſa, inductum (*b*) & incipiente pube, virgini, quam renum & coli dolores

(*a*) Theſ. 3 p. 6. (*b*) Theſ. 2. p. 39. tab. 2. fig. 4. 5. 6. Haller. opuſc. pathol. obſ. 33. (*c*) Thom. Bartholin. hiſt. an. c. 4. hiſt. 85. (*d*) Ruysch. obſ. an. 44. (*e*) Phil. tranſ. no. 459. (*f*) Ib. no. 304. (*g*) Barthol. act. Hafn. vol. 1. obſ. 100. vid. Ambr. Pare liv. 25. chap. 15. Ben. Silvati. cent. 3. conſ. 7. Rhod. cent. 2. obſ. 74. Saluſ in Altom. d. 497. (*b*) v. Swieten. comm. t. 3. p. 193.

lores vexare putabant, ter calculus alvo excessit, colore, duritie & magnitudine varius. (a) Viro quoque, cui quindecim mensibus alvus liquida fuerat, ingens lapis, ex intestinis erupit: (b) binosque alter, quorum unus novem unciarum pondus habebat, emisit, tertio, post septem annos interpositos, cum is ob magnitudinem reddi non potuerat, occisus. (c) Alter dolore & desidendi cupiditate pressus, intra 14 dies, unum digito, alium hamulo sibi ano extraxit. (d) Mulier vero quædam, postquam ter maturos partus ediderat quorum calvariis spinose sinuatis dimidium aurantii pomum excipi potuit, cum durum stercus mire figuratum difficulter, ac cruenta sanies subinde alvo & vulva redderetur, tandem torminibus extenuata, asperum quoddam corpus, circa anum, in intestino, hæere sentiit: &, ubi, eo dilatato, medicus spinosum & faxeum calculum, cujus orbis ultra decem pollices, pondus octo uncias cum semisse implebat, manu eduxerat, brevi, vulneribus curatis, integre convaluit, nisi quod aures obtusæ manerent, & aliquot digiti manuum, pedumque contracti. (e)

§. II.

Non raro autem, ubi diutius vexat regius morbus, plurimi calculi, ipsi aut hordei magnitudine
ex

(a) Phil. transf. No. 291. (b) Ballon. paradigm. T. 3. p. 419. (c) Phil. transf. No. 304 (d) Ib. No. 170. (e) Ib. No. 458.

ex hepate proveniunt. (a) Si quis intus bilis itineri se opposuit, ea parte vehementes dolores excitat, totum corpus intense flavescit, comprimitur venter, acceditque nausea, & inanis vomendi cupiditas. Quod si calculi excidunt, omnia mala subito & ex toto remittunt, sensimque color sanus redit in cute. Senex, qui ex præcordiorum dextri lateris longo dolore, in spiritus difficultatem, & aquam inter cutim, inciderat, cum valentiori medicamento, plures lapides, easque nigricantes & leves, deiecisset, repente sanatus fuit. (b) Et interdum, quæ vomitus causa sumuntur morbo arquato vexatis, fellis calculos ano excutiunt (c) Fæmina etiam mediæ ætatis, gravissimo dolore, circa præcordia, & quovis genere malorum, ultra mensem implicita, ubi alvus variis medicamentis ducta fuerat, cum tormenta, e fellis vesicula, juxta lineam albam procederent, parva quædam corpuscula, veluti lapillos pisiformes, dejectionibus biliosis, reddidit; & modo plura, modo pauciora, proximis diebus, excrevit: rursusque, post tres septimanas, simili dolore correpta, triangularem calculum, fabæ magnitudine, eodem auxilio, deiecit: eoque bonam valetudinem recuperavit. (d) Ruifchius quoque Judæam, sumta purgatione, ob dolentem stomachum, magnum lapidem alvo expulisse, narrat. (e) Pluresque repræsentat, e bilis

(a) Fernel. Pathol. l. 6. c. 5. p. 386. (b) Hoffmann. med. rat. t. 3. f. 1. c. 7. p. 164. ib. t. 4. part. 2. p. 268. (c) Id. consil. med. t. 2. cas. 57. (d) Med. ess. Edinb. vol. 2. a. 29. (e) Thes. an. 2. p. 39.

lis vesica propulso, leves, & aquæ innatantes. (a)

Plerumque tamen calculosa materies, fistulæ modo, intus cava, vias, quibus bilis fertur, occupat. Glissonius, ubi ineunte vere, hujusmodi longos tubulos, calculis similes, sed figura diversos, & ramulis biliosis implicitos, ac si coralli essent, boum jecinoribus adeo firmiter increvisse reperierat, ut absque ruptura vix evelli potuerint; eosque, quamprimum a stabulis ad prata ducitur animal, raro occurrere; hominibus etiam, qui fragmina lapidum alvo emittunt, simile quid in hepate nasci, putavit (b). Atque sexagenaria, cum, verno tempore, succo graminis, & fero lactis poto, circa æstatem, haustis aquis Spadanis, & sub hyemem assumpto sapone Veneto, & melle, fœtidam materiem argillæ similem, arenulis asperis undique respersam, ex toto eluisset, intra biennium, a longo morbo arquato, convaluit (c). Similiterque pauperculus ab eo liberatus fuit, multum, & diu bibendo aquam in qua solum gramen coctum erat. Et hac medendi via talis ægritudo subinde curatur, fæcesque calculis, vel arenulis plenæ descendunt (d). Ubi vero mala urgent, maxime prodesse videtur plurima aqua cum hordeo decocta: nam facilem vomitum excitat, & diutius ferendum, quo nonnunquam fit, ut tenax materies discutiatur. Prodest etiam, molli

(a) Thef. 5. p. 8. No. 32. (b) Anatom. hep. c. 7. p. 81. 82. Haller. opusc. pathol. obs. 33. hist. 10. (c) Van Swieten. comm. T. 3. p. 130. (d) Ib. p. 137.

lotione alvum ducere. Si a vomitu anxietas, aut dolor intolerabilis oritur, papavere utendum est, ut pars adstricta resolvatur, & lapides commodius exeant (*a*).

Calculi autem e fellis vesicula expulsi proprias quasdam notas habent, quibus ab aliis dignoscuntur: nam nigri sunt, & leves, atque aquæ innatant, cum, qui e renibus, aut vesica evelluntur, in imum subsidant (*b*). quidam tamen fundum petunt (*c*); at hi in aquam coniecti, primo ad summum redeunt, dein, emissis bullis, descendunt. Contra, qui in urina nascuntur, non emergunt, sed recta deorsum feruntur (*d*); eorum etiam, qui, dum integri sunt, & firmo cortice tuti, aquam non imbibunt, quamvis pluribus diebus in vase relinquantur, fragmenta disrupta primum aquæ supernatant, dein quædam citius, quædam ferius, ad fundum cadunt; indeque exempta & in minores partes diffracta, intus humida apparent (*e*). Molles calculi, etiam magni, ultra dimidiam partem, calida solvi possunt (*f*). Atque tales, plusquam nonaginta in mulieris vesicula biliosa reperti, ex toto diffluxerunt (*g*); duriores tamen, coctione in aquam, non liquantur (*h*).

Quos-

(*a*) Ib. p. 136. (*b*) Fernel. pathol. l. 6. c. 5. p. 386. Holler. l. 1. de morb. int. c. 48. p. 379. Bidlo vindic. p. 28. Barthol. ep. med. cent. 3. ep. 86. miscell. n. c. d. 3. a. 9 & 10. obs. 171. Morgagn. adv. anat. 3. anim. 28. Ruysch. thes. an. 5. No. 32. thes. 9. No. 80. (*c*) Morgagn. ep. an. 1. § 45. 46. p. 49. 50. 51. Hoffman. med. rat. T. 4. part. 2. p. 261. (*d*) Morgagn. l. c. Hoffman. l. c. (*e*) Id. ib. id. ib. (*f*) Hoffman. l. c. p. 262. (*g*) Borrich. Barthol. epist. cent. 3. Ep. 85. (*h*) Hoffman. l. c.

Quosdam vero igne in totum, quosdam pro parte consumi, Morgagni primus se experimentis invenisse gloriatur. Unus ex centum & viginti, quos ex mortuo corpore mulieris extraxerat, lucernae admotus, primum turgere, & ebullire, sed nihil ingratum foetere coepit: dein flammam concipere, atque servare, & subinde, inter arandum, cum levi crepitu, scintillas emittere; tandem ad extremum usque, flammam ita aluit, ut nulla cera magis, qua literae signantur, id facere possit. In reliquis flammae expositis, etiam post duodecim annos, idem accidit. Et qui ex septuaginta duobus, quos in alio, ante tres menses, invenerat, incensi fuerunt, flammam aequae, post viginti annos, ac recentes, servaverunt. Postea autem comperit, calculos ex alia vesicula exemptos, leviter quidem crepitare, sed non flammam tenere, & capillos combustos olere: eos, inter subjectos digitos, facile quoque in frustra dilabi, & extrinsecus atro colore, veluti carbones, obductos esse, conspexit; primi autem magis duri, subvirides, & ex varia serie flava compositi erant. Atque ab eo tempore, semper calculos, quos frequentes in bilis receptaculo invenit, flammam flavescentes, aut subvirides servare, animadvertit: sed nigris similes eam minus alere (a). Unde fortasse Bidlo bilis calculos, cujuscunque sint coloris, figurae, aut magnitudinis, igne comburi, nimis praecipitanter, unico experimento, collegit (b). Nam & Hofmannus fuscis

om-

(a) Epist. an. I. § 49. adv. anat. 3, animadv. 27. (b) Vindic. p. 28.

omnes, ac in refinam pellucidam quasi concretos, flammam tenere, fereque absumi, & albos, ac cinereos, qui gypsi aut cretæ similes sunt, levem tantummodo lucem capere, atque ceræ instar in lamina ferrea ignita diffluere, expertus est (a).

Vix autem distingui potest, num ex viis biliosis aut ex fellis vescula, calculi proveniant. Sæpe bobus quidem & ovibus, bilis itinera ejusmodi lapides infestant (b). verum hi, in homine, raro reperiri consuerunt (c); & qui experimentis subjecti sunt eadem, quæ de calculis nigris modo dixi, spectanda dederunt (d); neque semper eos vesiculis inhærere, manifestum est (e): Morgagni ex illis, quos in mortuorum corporibus reperit, pluresque alii, vivos quid detrimenti accepisse, vel colorem cutis mutatum fuisse, vix perceperunt: sed quos morbus arquatus diutius vexat, his lapides in culpa esse, suspicari licet (f).

(a) L. c. p. 262. (b) Ruysch. obs. an. 24. post. dilucid. valvul. Glisson. anat. hepat. c. 7. (c) Hoffman. l. c. p. 261. (d) Morgagn. epist. an. 1. § 43. 49. (e) Adv. an. 3. animadv. 28. epist. an. 1. § 50. Haller opusc. pathol. obs. 33. p. 72. 76. vid. Bartholin. act. Hafn. vol. 5. obs. 65. hist. an. cent. 4. hist. 49. miscell. n. c. d. 1. a. 2. obs. 89. a. 4 et 5. obs. 99. dec. 2. a. 7. obs. 136. obs. 244. d. 3. a. 9 et 10. obs. 246. academ. de chirurg. T. 1. commerc. litterar. a. 1738. p. 137. (f) Fernel. pathol. l. 6. c. 5. p. 386.

C A P U T XII.

De Hydatidibus.

Desiderant etiam propriam animadversionem vesiculæ, quas integris membranis humor distendit, & quæ in omni morbo longo partes quas-
cunque occupant, maximeque viscera; (a) *ὕδατιδες* nominari consuerunt. Hos vero, vel a male affectis finibus vasorum sanguineorum, fieri (b); vel in membrana cellulosa, quæ circa venas & arterias est, ubi hac gravatæ occalluerunt, incrementum accipiunt. (c) Nonnumquam omne jecur ita vitiose mutatur, ut in quodam, qui ex aqua inter cutim consumptus erat, magna vasa ne quidem dignosci potuerint: ipsaque arteria hepatica, quæ satis capax est, cum quinque majoribus ramis venae portarum, & tribus cavæ venæ in vesiculas conversa fuerint, quibus humor gelatinæ similis increverat (d). Nonnunquam talis acervus, vel naso, vel stomacho, vel intestinis innascitur, aut utero, aut vesicæ inhæret (e): ipsumque cerebrum preffit folliculus, cui humor suberat

(a) Ruysch. adv. anat. dec. 1. adv. 2. p. 7. (b) id. ib. vid. B. S. Albin. acad. annotat. l. 1. p. 69. (c) Ruysch. adv. an. 6. No. 104. vid. et Schreiber. in vita Ruyschii p. 61 et Grashuys de hydatid. natura § 10 et seq. (d) Ruysch. thes. an. 1. p. 23. (e) Bidlo exerc. anat. de hydat. p. 18. 19. P. Borell. cent. 1. obs. 38. vid. Stalp. v. der Wiel cent. 2. obs. 14.

rat (a). Vesiculæ quoque pusillæ, crebræ, humoris plenæ, in loco, ubi ἀσκήτης fieri solet, excitantur (b).

Sæpe evenit, ut, tumore rupto, sive id sponte, sive medicamentis, vel manu fit, varii latices e corpore profluant; siquidem humor, qui intus est, cum vicinarum partium liquore commiscetur, unde medentes, nullis discriminibus satis cognitis, hunc, sub vano nomine habent (c). Chirurgus, cum cui-dam in pectus aquam contractam esse, sibi imaginaretur, loco thoracis, præcordiorum dextra parte incisa, multas vesiculas subinde erumpere, animo trepidus vidit: frustra, turunda immissa, Ruischii auxilium imploravit: verum is, in mortuo corpore, viscera pectoris integra esse, nullumque insolitum liquorem habere, conspexit: hepar autem membranæ, quæ περίτοναίος nominatur, accretum, maxima parte ex vesiculis constare; easque facile emitti potuisse, quoniam locus, inter membranam intestinis communem, & propriam hepatis, folliculis aqueis plenus erat (d). Similes mulier ex abscessu, sub dextris præcordiis, emisit: in qua sinistra quoque pars vehementer intumuerat, & a morte, lien, plurimas vesiculas humore repletas, eorumque membranulas disruptas, continere repertus fuit (e).

Sunt, qui perhibent, ejusmodi ampullas intestinalia transiisse, (f) & si in corpore franguntur, gluten

(a) Lancis. de subit. mort. l. 1. c. 11. § 13. (b) Aretæus l. 2 de caus. morb. d. c. 1. (c) Bidl. l. c. p. 19. (d) Obs. an. 65. p. 61. (e) Phil. trans. No. 460. (f) Aretæus l. 6.

ten album, instar albuminis ovorum, interdum ad libras, ano expelli, intermixtis membranis (a). Fæmina mediae ætatis, teneræ constitutionis, & mali habitus, variis affectibus, ex dextra parte præcordiorum ortis, & regio quoque morbo, diu implicita, multas vesiculas, subinde aciculæ capiti, subinde gallinæ ovo magnitudine similes, & humore, modo albo, modo flavo, gelatinæ instar, plenas, pluribus diebus, alvo liquida & fœtida, sed sine tormentis dejecit: tumque sanitatem recepit (b). Verum gracilis sacerdos, ejusdem fere ætatis, per sex annos, jocinoris morbo conflictatus, ubi febris accessit, sub dextris præcordiis majores dolores sentiit, cum nervorum quasi distentionibus, ac si mors esset in propinquo: & materiem modo flavam, modo viridem alvo emisit; nonnunquam tetram, &, ad quod maxime attendendum est, a vigesimo die ante obitum, vesiculas numero plusquam ducentas, mole dissimiles: quarum album aliæ, aliæ flavum, mixti aliæ coloris humorem continebant. Semper autem urinam croceam, in hoc morbo, reddidit: mortui vero viscera omnia sana fuerunt, præter hepar: quod, dum Valsalva a dextris, qua valide nexum erat septo transverso, separare nititur, copiam feri cum quibusdam vesiculis dimisit, &, ubi cum annexo duodeno eximitur, tertia fere parte suppuratum, reliqua integrum esse: atque, in eo abscessu, plures vesiculas fero ob-

(a) Bidlo l. c. p. 19 vid. & Stalp. v. der Wiel cent. 1. obs. 28. in schol. (b) Phil. trans. No. 295.

obscuri coloris innatare; aliasque minores corpori hepatis, alias valide ipsis lateribus vomicæ, quasdam etiam laxius, inhærere, deprehensum fuit. Ostium quoque, in quod quasi in pelvim se expanderat bilis iter, reliqua parte ita dilatatum, ut digitum facile admitteret, & spatia excavata, e quibus vesiculæ antea exciderant, conspici potuerunt. Vesicularum autem maximæ decorticatedum gallinæ ovum, mediæ columbinum, parvæ ciceris granum, magnitudine referre, omnesque ex triplici membrana, qua nullæ viæ, nullaue sanguinis vasa erant, constare visæ sunt (a). At, in cadavere virginis, triginta circiter annorum, cui, ex morbo arquato, aqua intus in ventrem contracta erat, hepar subflavum, & magna parte exsiccatum, sed vesiculam fellis in magnum & tenerum saccum expansam, pluribusque folliculis, & materie partim spissa, partim aquæ simili, vel biliosa, qualia ægræ alvo effluxerant, tumidam; viam quoque in summum intestinum ita patulam, ut digitum minimum caperet, invenerunt (b).

C A P U T. XIII.

De alienigenis.

Non tam facile his fidere est, qui se alienigena quævis, filices, ossa, animalia, dejecisse
con-

(a) Morgagn. epist. anat. 3. p. 10 & seq. (b) Acad. R. S. 1701. vid. v. Swieten comm. T. 3. p. 129.

contendunt. Primum, quia protinus ea, quæ prima fronte apparent, nimis creduli obstupeſcunt. Deinde, quia fraus ſæpe ſubefſe poteſt. Quidam enim adeo pravæ indolis ſunt, ut, ob quæſtum, vel ob aliorum ſtuporem, quaslibet impoſturas ament. Et nonnunquam ſimultas quoque ſubefſt. Sæpe vero ejusmodi incantamenta, ſi curioſe examinantur, ſubito tolli poſſunt. Leidæ tenellus puer acus & aciculas ſubinde cacavit: eas quoque, a matre in ſedili pertuſo depositus excrevit, præſentibus Prætoſe, & Scabinis. Et ruſtica anus, de ſcino accuſata, in vinculis conjeſta fuit. Sed, infans, jufſu magiſtratus a matre ſemotus & ſeorſim in cuna cuſtoditus, nihil ejusmodi amplius reddidit. Proinde matrem, quæ minis increpata, fallaciam ſuam, & odium in vetulam, fateri cogebatur, virgis publice cæſam, urbe ejecerunt. Ultrajecti etiam parentes puerum, offacula, ungues equinos, fragmenta pannoum laneorum, conglomeratos capillos muliebres, ſimiliaque quamplurima ano emiſſe, dixerunt: mulieremque ſcinationis crimine ream eſſe. At, puero, quatuordecim diebus in curia detento, fraus erupit, nec hujusmodi quidquam prodiit; parentesque clanculum flagellis caſtigati fuerunt (a). Ab aliis lateres coſti, & calculi ſaxeï miraculi ad inſtar, dicebantur emiſſi: neque ii ab amicorum conſortio coërciti, fraudem

ce-

(a) Diemerbroek. vid. obſ. i. poſt Sculteti armam. chirurg. p. 571.

celare valuerunt (a). Credendum utique mulierculis non est, aut quos atra bilis vexat, cum, ut mira de se narrentur, sæpe quasvis fallacias machinari soleant: maximeque cavere oportet, ne in proferendo iudicio, per vafras foeminarum technas decepti, existimationis detrimentum patiamur. Virgo, per sesquiannum, lumbricos terrestres, erucas, lacertas vivas, & mortuas, ascaridas, ranarum coxas, pluraque prodigiosa, alvo excreta, simulavit tanta dexteritate, ut non solum domesticos, ac medicos, Sturmium & Vallenfem illuderet; sed & medentium celebriores, qui e vicinis urbibus, ob casus raritatem, Delphos confluerant, nullam fraudis speciem, quamvis omnia oculis, exactoque iudicio, examinarent, detegentes. Ideoque fabula hæc pro vera historia habita fuit, donec callida muliercula, sub agone mortis, confiteretur, se omnia ista portentosa, subtili artificio, finxisse, non alio fine, cum ipsa dives esset, quam quod ejus nomen, non modo in patria, sed & per universum orbem, celebraretur (b). Etiam mendici, ut aliena misericordia vivant, cutim exulcerare consueverunt, ranunculo bulbofo (c). Suntque in terris homines, qui, quod non est, corpori vitium conciliant. Cœnobii ancilla, cum operas diurnas non sustineret, morbum mentita, medicamentum ex calce viva, & sapone conflatum, quo fonticulos

ex-

(a) Ib. vid. Bartholin. epist. med. cent. 3. ep. 60. Harder apiar. obs. 80. Lamzweerd. molar. uter. histor. p. 276.
 (b) Lamzweerd. ib. p. 275. 276. (c) Casp. Hofman. de medic. officin. l. 2. c. 192. p. 550.

excitari noverat, variis mammæ locis imposuit; itaque eam, veluti cancro correptam, chirurgus curare incepit: sed, crustis dilapsis, novas renasci, miratus fuit. Neque ab eo malo maligna hæc fœmina fuisset liberata, nisi forte ex adurente medicamine, quod per imprudentiam ulceri adhæserat, in vafra-menti suspicionem incidisset. Interdum etiam hi, quos turpis egestas urget, ut victum in valetudina-riis emendicent, tibias hinc inde erodunt (a). Atque Galenus jam libellum conscripsit, in quo, quibus modis ficti morbi dignoscantur, edocet (b). Bekkerus quoque in eo volumine, quod mundum fascinatum vocavit, magnam partem in hoc con-sumpsit (c).

Illud tamen non sine ratione a Salio dictum vi-deo, dubitari posse; an non interdum a causa natu-rali intus generentur corpora, qualia nonnunquam, veluti ossa, carbones, pila, ungues, testas & similia, viri arte insignes, in abscessibus externis, se rep-perisse, dixerunt (d).

(a) Severin. chyrurg. effic. part. 2. c. 139. p. 133. de si-milibus imposturis vid. A. Pare l. 25. des monstr. c. 20. 21. 22. 23. 24. (b) Charter. T. 8. p. 916. (c) l. 4. (d) An-notat. in Altomar. p. 492. vid. Galen. l. 14. method. med. c. 12. Chart. t. 10. p. 331. Cels. l. 7. c. 6. p. 420. Paré l. 7. ch. 4. 20. Severin. de abscess. anomal. c. 6. p. 104. c. 16. p. 114. Meiboom de abscess. p. 8. Harder exerc. anat. med. 11. p. 53. Saviard. obs. 95. Ruysch. adv. an. 3. p. 1. 2. 3. 4. obs. 18. thes. 3. No. 63. thes. 6. p. 19.

CAPUT XIV.

Quando venter fusus febricitantibus conveniat.

§. I.

Haëtenus reperiuntur ea genera profluviorum ventris, quæ sine febribus ita sunt, ut iis certa tempora assignari non possint. His propositis, primum dicam, quando venter fusus febricitantibus conveniat, tum ad singulas febrium species transibo, pauca de judicatione præfatus.

Acuti morbi, nisi error accedat, per certa spatia increscunt, consistunt, atque minnuuntur: κρίνεται dicuntur, cum subito, quovis modo, permutantur (a). Vehemens quædam perturbatio, quæ hanc mutationem præcedere solet, etiam quibusdam κρίσις dicitur (b). Sola autem subita ad sanitatem conversio, quoniam omnium, quæ in morbis contingunt, mutationum optima est, atque natura, quæ præter eam sunt, superante exquisite perficitur, Galeno, & omnibus, qui ante eum scripserunt, simpliciter & per excellentiam κρίσις appellatur (c) & quidem omnino fit, per manifestas

(a) Hipp. de affect. ed. Mack. T. 2. p. 304. Galen. de cris. l. 1. c. 1. T. 8. p. 377. (b) Galen. ib. de dieb. decret. l. 1. c. 9. T. 8. p. 464. (c) Id. de cris. l. 3. c. 1. 2. T. 8. p. 428. 429. ib. c. 8. p. 438. confer. Hipp. de judicat. c. 1. ed. Mack. T. 1. p. 90. epid. l. 1. Charter. T. 9. p. 74. Coac. 150. de victu acutor. ed. Mack. T. 2. p. 130. aph. 1. 20.

festas quasdam excretiones, aut effatu dignos abscessus; quicunque enim aliter quieverunt, malignius recurrunt. Antecedit autem hujusmodi excretiones, & abscessus non mediocris perturbatio in corpore ægrotantis, quæ decretoria dicitur (a) hinc subito profusus erumpit sudor, aut sanguis ubertim e naribus fertur, aut vomitus multi humoris incidit, aut alvus multum solvitur, aut hæc omnia simul contingunt; post quæ, siquidem bona futura judicatio est, febris incipit tota conquiescere (b). Sin vero morbus remittat quidem, nec tamen finiatur, imperfecta dicitur judicatio (c) & morbus, qui remanet, iterum levi de causa exasperatur (d), nisi reliquias, quibus inhæret, admotum aliquod auxilium discutiat. Neque medici primum id nomen invenerunt, sed idiotæ, qui conspicientes vehementem in corpore ægrotantis perturbationem, quam mox insequitur copiosa excretio, perterriti atque conturbati, pronunciarunt, quod, ut in foro, judicium tunc de vita ægrotantis haberetur, & κρίσις rem ipsam nominarunt (e). Sed scire licet, ubi sine magna perturbatione, & lentis gradibus, repetitisque evacuationibus, ægri febribus absolvuntur, hos quoque judicatos in historiis ægrotorum pronunciare Hippocratem (f); Galenus autem subitas tantum morborum cum per-

tur-

(a) Hipp. aph. 1. 13. Galen. de cris. l. 3. c. 2. T. 8. p. 429. de dieb. decretor. c. 1. T. 8. p. 451. (b) Id. de cris. l. 3. c. 2. T. 8. p. 429. (c) Galen. de cris. l. 3. c. 1. T. 8. p. 428. (d) Hipp. aph. 2. 12. (e) Galen. de cris. l. 3. c. 2. T. 8. p. 429. de Dieb. decret. l. 1. c. 1. T. 8. p. 451. (f) L. 1 & 3. epidem.

turbatione permutationes proprie judicia appellari voluit (a); atque alibi subitam in morbo ad salutem aut mortem mutationem κρίσιν vocat (b), quæ mala ipsi audit, si subita morte decernat (c); quod si paulatim, neque statim tempore, finiatur morbus, hanc mutationem λύσιν simpliciter, non κρίσιν, nominari voluit (d). Contra ἀπόλυσις morbi etiam Hippocrati κρίσις dicitur. Quum autem judicia frequentiora, & eorum indicia firmiora certis diebus contingere viserentur, hos, tanquam tunc de ægris judicaretur, κρίσιμους nominabant antiqui (e); adeo ut Hippocrates, si alio die febris desinat, recidivam timere sit solitus (f); id Asclepiades injuria ut vanum repudiavit (g); interdum quidem morbus non terminatur, ut assuevit, interdum in ipso morbo dierum ratio mutatur, nonnunquam etiam nulla perturbatio futuram mutationem præmonstrat (h); nonnunquam morbi initia dubia, ut dierum numerus distinguere nequeat. Sed Hippocrates, qui boni medici merita in acutis morbis probari voluit (i), præmonuit, vix ulla perpetua præcepta medicinalem artem recipere (k), & in acutis morbis fallaces magis notas esse & salutis & mortis (l).

Igi-

(a) De cris. l. 1. c. 20. T. 8. p. 406. (b) Comm. in Hipp. aph. 2. 13. (c) De cris. l. 3. c. 1. T. 8. p. 428. (d) Id. ib. & l. 1. c. 20. T. 8. p. 406. Hipp. præcept. c. 1. Mack. 1. p. 55. (e) Cæl. avel. acut. morb. l. 1. c. 14. (f) Aph. 4. 61. coac. 145. de judicat. c. 5. ed. Mack. T. 1. p. 95. Galen. de dieb. decretor. l. 1. c. 1. T. 8. p. 451. (g) Cæl. Aurel. l. c. Cels. l. 3. c. 4. (h) Hipp. ep. 1. T. 9. p. 95. Nihell. obs. de pull. p. 84. (i) De victu acutor. c. 1. ed. Mack. T. 2. p. 97. (k) De loc. in hom. c. 15. ib. T. 2. p. 160. (l) Aph. 2. 29.

Igitur ignoscendum etiam bono medico, quem in acutis morbis interdum conjectura fallit; neque tamen, si quid in quibusdam aliquem decipit, id fidem non habet, cum per plures homines respondeat. Veteres, maxime Hippocrates, propriis & aliorum experimentis edoctus, ex illis, quæ in febribus, arte non mutatis, sponte & sæpius responderant, probavit, ægris, per quosdam dies majus vel minus periculum esse (a), rerum magis eventis emonitus, quam ratione ductus. Sed post inventa hæc experimenta, cum subtilis medicinam ratio mutaret, homines de causis eorum differere cœperunt, in detrimentum artis. Quæ sita ratio, sed non inventa; & si inventa idem doceat, quod experientia, supervacua esse videtur; hæc medico facundiam, sed sanitatem ægris medicina promittit. Agricolaë sola experientia tempestatum mutationes præfagiunt. More Hippocratis febrium eventa magis quam horum causas quæri oportet, ut tandem, experimentorum copia, adhibita necessaria cautione, de judicationum modo & tempore constet. Est autem alia etiam de materie, quæ excerni solet, dubitatio. Corpus hominis ea lege conditum, ut, dum integrum suas actiones perficit, se ipsum destruat: docet inedia. Namque viribus circumduktorum humorum tenerrima, quibus conflamur, flamina deterrun-

(a) Aph. 2. 23. 24. 4. 36. 61. Coac. 151. vid. G. Martine ess. on the periods ad crises of diseases. Glass. comm. de febr. 3. p. 17.

runtur, simulque liquida immutantur, atque corrumpuntur. Igitur inutilem eam materiam, quæ, si immoratur, lædit, natura per cutim, vesicam, atque intestina excernit. Estque illa humorum nostrorum, vel dum athleticè valemus, indoles, ut, enata febre, per morbi efficaciam mutantur atque a pristina & blanda sua indole degenerent in materiem morbosam. Hæc raro digeritur (a) sed plerumque natura eam definito tempore a reliquis sanis separat, colligit, atque sub fine morbi, per sudores, urinam, vel dejectiones excernit. Sæpe etiam judicatio omnibus hisce vacuationibus, non semper unica perficitur. (b) Hæc autem materies in fine ægrimonix reperta damnofo errore quibusdam pro materie & prægressa mali jam devicti causa habetur, cujus merito effectus censendus erat: id enim, quod finis morbi, ut excrementum per judicationem abjicit, in principio mali erat naturale corpori, sed vi ægritudinis corruptum jam degenerat: si itaque in initio extinctus esset morbus, critica materies vitæ amica perennasset. Metus, & ira, & quilibet alius animi affectus, venas concitat, atque febrim excitare valet, quæ juxta genium speciei, ad quam pertinet, diversa sua spatia percurrit, humoresque commutat, materiemque morbosam debito ordine ac via tum fecernit tum etiam expellit. Sed contagii, atque veneni

vir-

(a) Galen. de cris. l. 3. c. 2. t. 8. p. 429. Fernel. meth. curand. febr. c. 9. p. 301. Freind. comm. de febr. 1. Martine ib. p. 8. (b) Hipp. l. 1. Epid. Charter. t. 9 p. 74. Galen. de Cris. l. 3. c. 2. t. 8 p. 429. Septal. de peste p. 239. Glanville. comm. 4. de febr. p. 32. Lomm. p. 43.

virtus in corpora salubria asserti veritatem evincit. Qui vim pestiferam (quæ morbi semina infert) simulac recepta venis, arte correxit, vel expulit, omnem jam judicationem antecepit medicus. Contagium pestis, licet ab omnibus hauriatur, non omnes homines peræque afficit, & ubi corpori jam insertum, non lædit ex sua indole, sed febrim singularem excitat, sui semper genii tenacem, cujus effectu discrimina atque pericula oriuntur. Namque si protinus, ac receptum est, sudoribus expellatur, homo integer manet (a). Antidota hic quidem maxime desideranda sunt, sed, quæ eo nomine adhiberi solent, juvant, quatenus sudores movent. (b) Hauserit argentum vivum, cui a rodendo nomen, homo robustissimus. quid fit? Omnium pervertitur actionum ordo, candescit æger aestu, putrescunt humores, atque corrupti colluvies per omnia corporis emissaria, qua data porta, ruit. Omnis hic impetus, post tot excreta fileat. Non enim judicationem hanc otiosus præstolatur medicus: sed toxici assumpti virus illico domans omnem liquorum corruptelam antevertit. Stibii quædam præparationes (c), licet sensibus detegi nequeant, assumptæ febrim, sudores, vomitus atque dejectiones excitant; silent hæc omnia, si spiritu acido fossili veneni virtus infringatur. (d)

Hip-

(a) Diemerbroeck de peste l. 3. c. 5. 6. Sydenh. p. 114. 127. 576. Glass. comm. 10. de febr. p. 179. F. Hoffman. diss. de canto vomitor. us. obs. 7. (b) Sydenh. p. 113. 114. 120. 126. (c) F. Hoffman. diss. citat. obs. 1. Pechlin. l. 2. obs. 58. (d) Geoffroy. mat. med. t. 1. p. 239.

Hippocrates febres ardentes proponit vulgares; per quas ex quatuor maxime signis servabantur ii, quibus ex naribus bene sanguis profluxisset, aut urina multa, in qua quod desidebat, copiosum & laudabile erat, per vesicam processisset; quique aut per alvum turbulenta, biliosa, tempestive dmitterent, aut in difficultatem intestinorum delaberentur. Multisque usu venit, ut non ab uno ex descriptis signis judicarentur, sed ut plurimi per omnia percurrerent, & gravius habere viderentur. Sed hi omnes, quibus ista contingerent, incolumes evaserunt (*a*). Idem vero author harum febrium & aliam constitutionem describit, in qua ex naribus paucus stillavit sanguis, plerisque alvus recrementis crudis, tenuibus, multis turbabatur, urinae multae, tenues, neque judicatorii neque boni quicquam habebant. Neque aliud quicquam in ita affectis decernebat: neque enim rite sanguis e naribus profluebat, neque aliud quicquam eorum, quae abscedere nata sunt, judicatione tentabatur, moriebaturque unusquisque, uti fors ferebat, vago & incerto ordine, plerumque circa judicationes. (*b*) Atque hanc rem exemplis confirmat; namque quadraginta duas ægrotantium historias recenset, quorum viginti quinque mortui sunt (*c*); qui evaserunt, omnes interveniente evacuatione judicati sunt.

(*a*) Epid. l. 1. Charter. t. 9. p. 74. Cope demonstr. med. pract. p. 32. (*b*) Epid. l. 3. Chart. t. 9. p. 271-275. Cope demonstr. med. pract. p. 222. (*c*) l. Epid. 1. st. tert. ægr. 1. 2. 4. 8. 9. 11. 12. l. 3. sect. 1. ægr. 2. 4. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12. sect. 2. ægr. 1. 2. 3. 4. 5. 13. 14. 15. 16.

sunt. (a) Anaxioni lateris dolor sputis præcipue finiebatur (b); Pythioni circa sedem facta suppuratio (c); reliqui, sanguinis profusione, urinis vel dejectionibus salvi evaserunt. Adeo ut Hippocrates etiam, si die non decretorio, vel sine solutionis signis febris desisset, recidivam timere sit solitus (d). Solam vero spontaneam ventris resolutionem continuam febrem tuto ac perfecte judicare, Fernelius author est (e); quod una hæc putridam materiem, perfecta jam concoctione apparatus, prorsus excludere possit. Namque sanguinis profusiones, sive e naribus, sive ex utero, (idem effectus (f)) quæ febrim ardentem solvunt (g), febrim continuam putridam, in qua humores degenerant, terminare nequeunt, & si forte per febrim judicatio sanguine e naribus fuso cœperit, hanc mox effusi sudores complent, absolvuntque (h), vel simul venter resolvitur (i); haud raro etiam, sanguis, quoad sensus distinguunt, integer effunditur. Tunc, quæ sedare solent, cum postea apparent, ea, si prius fiant, ne superveniant, impedimento sunt (k). Namque iis malis venæ sectio utilis esse consuevit, quibus profluvium sanguinis sponte superveniens prodest. Neque putridæ febris

(a) L. 1. st. tert. ægr. 3. 5. 6. 7. 10. 13. 14. l. 3. ægr. 1. 3. 5. sect. 2. ægr. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12. (b) l. 3. sect. 2. ægr. 8. (c) l. 3. f. 1. ægr. 1. (d) Prognost. c. 15. Ed. Mack. t. 1. p. 77. (e) Meth. curand. febr. p. 298. (f) Hipp. Epid. 1. Chart. t. 9. p. 74. (g) Ib. p. 65. 66. 67. (h) Lommius obs. p. 43. Hipp. Epid. l. 3. f. 2. ægr. 7. 11. 12. (i) Id. Epid. l. 1. Chart. 9. p. 66. 68. (k) Hipp. de humor. c. 8. Ed. Mack. t. 1. p. 89.

bris continuæ perfecta judicatio sudore fieri potest. Lenis quidem febricula sudore finitur, & accessiones febrium, quarum & certus circuitus, & finis integer, & liberaliter quieta tempora sunt, cum decedunt, plerumque sudorem movent; isque juxta Hippocratem (*a*) decretorio die confert, & febris fervorem lenit, & impetum sedat; non tamen potest crassiores eam materiem educere, quam ipsa febris procreavit; sed liberationem per alias evacuationes inceptam & protractam sæpissime perficit. (*b*) Ardentes atque biliosas febres, ut plurimum tertio vel undecimo die liberali sudatione plerumque cum alvi fluxu ad finem pervenire quadraginta annorum experientia edoctus notavit Hoffmannus (*c*). Corpus quoque quod æqualiter molle, quodque æqualiter totum insudat, si morbus quavis alia excretionem judicetur, securitatem pollicetur; ita ut lenis ille mador, qui sub fine morbi plerumque apparet, mali jam devicti potius signum haberi debeat, quo modo etiam ab Hippocrate proponi solet, qui etiam medicamenta, quæ sudores movent, nunquam in febrium curatione commendavit. (*d*) Solanus quidem inter excretionem, quibus febres finiri solent, sudores recenset (*e*). Sed quæ in hanc rem proponit exempla non evincunt, has febres fuisse acutas continuas, &

(*a*) De judicat. c. 1. Ed. Mack. t. 1. p. 90 aph. 4. 36.
 (*b*) Hipp. Epid. l. 1. Sect. 3. ægr. 14. l. 3. f. 1. ægr. 3. Freind. comm. 3. de febr. Glass. comm. 10. de febr. (*c*) Medic. ration. t. 3. p. 330. (*d*) Freind. l. c. (*e*) Nihell. obs. de puls. p. 7.

& solo sudore fanatas (*a*). De urina major dubitatio videtur; siquidem in multis probæ per vesicam expurgationes bono sunt, (*b*) quod in ea subsidit læve atque æquale, si insigni copia constanter prodit, morbi solutionem brevi instare plerumque denotat, sed ex se gravem morbum raro solvit. Neque unquam Solanus simplicem crisin per urinam sine dejectionibus observavit (*c*). Pericles (*d*) atque Nicodemus (*e*) copiosa urina, in qua multum subsidebat, atque profuso per omne corpus sudore a febre liberati sunt. Haud raro etiam in acutis malis tunc demum quædam in urina subsidunt, quando finita febre jam ad sanitatem venit corpus (*f*), quod nisi contingat, recidiva metuenda est (*g*) & in febribus, quæ intermittunt & per certa intervalla revertuntur, post finitam accessionem, ubi corpus jam integrum videtur, in urina quædam subsidunt & in imum deferuntur. Vomitus continuas febres raro judicat, unicam proponit historiam Hippocrates, ubi post varios & irritos naturæ conatus tandem decimo quarto die biliosa, flava crebra vomitione sunt refusa, obortoque sudore a febre judicatione liberata est mulier (*h*). Neque unquam Solanus observare potuit, vomitu, nisi simul adsint dejectiones, febres desisse (*i*). Sed potius exemplo Hippocratis credendum, sæpe plures, nunquam

(*a*) Ib. p. 33. (*b*) Hipp. Epid. l. 3. Chart. t. 9. p. 282. (*c*) Nihell. ib. p. 7. (*d*) Hipp. Epid. l. 3. Sect. 2. ægr. 6. (*e*) Ib. ægr. 10. (*f*) Ess. Edinb. t. 3. art. 2. (*g*) Huxham de ær. t. 2. p. 56. (*h*) Epid. l. 1. ægr. 13. Chart. t. 9. p. 115. (*i*) Nihell. obs. de puls. p. 6.

quam non aliquam evacuationem morbum judicare; tunc si sine calore corpus est, si ex facili spirat, si noctu dormit, si interdiu vigilat, si non conflictatur, si venter mollis per se excernit mollia & figurata, defieruntque urgere cibi fastidium & potionis desiderium, jam ad sanitatem devenit, & in quo omnia hæc adfunt, is ex toto judicatus & tutus est. Neque Hippocrates alia indicia habuisse videtur febrim omnino non esse. Sed post eum alii, si venæ, quæ sub febre celeriores, jam bene conquieverunt, febrim jam penitus desisse testantur. Hippocrates autem, licet primus nomen pulsus litteris mandaverit, atque artem, quam complectitur, non videatur ignorasse, hanc tamen artis partem non multum elaboravit; neque cuilibet artiarum motui hoc tribuit nominis (a); sive signa ex pulsibus desumta non noverit, sive non magni momenti æstimaverit. (b)

§. II.

Alvum quidem semper facilem inter febres, præterquam circa judicationes, exoptavit Hippocrates. (c) Ante omnia autem scire convenit, naturam corporis, quia alios adstricta, alios resoluta alvus, exercet. Hinc inter bona signa notavit, si venter reddat, mollia, figurata, atque eodem fere tempo-

(a) Galen. de puls. differ. c. 2. Chart. t. 8. p. 15. (b) Id. l. 3. de Crif. c. 11. t. 8. p. 448. (c) de Judicat. c. 1. Ed. Mack. t. 1. p. 90.

pore, quo secunda valetudine assuevit (*a*); namque ex eo, quod venter suppressus parum reddit, etiam in sanis inflationes, caligines, capitis dolores, febricula, aut subita dejectio instat; quæ igitur mala in acuta febre, si alvus ex toto suppressa, febris vires addunt, atque ægrotos excruciant. Ergo, cui satis alvus non reddit, cibos potionesque assumat, qui ventrem molliunt, vel levi medicina, aut lotione etiam ex pura aqua (*b*) alvus ducenda est. Perniciosa enim purgatio, ubi febres sunt, si nimis valenti medicamento fiat. Hippocrates etiam in acutis pulmonis & laterum morbis, qui cæterum sputis coctis & facile rejectis solvuntur, (*c*) alvum lotione subduxit. Atque hoc quidem facere oportet, si satis alvus non reddit quotidie, adusque fere judicationes, circa eas vero contrahi debet venter (*d*); nisi hac via morbus exitum petat. Vulgus quidem, licet in acuta febre contra consuetudinem pluribus diebus non descendat alvus, quum nulla cibi cupiditas adsit, ejus solutionem timet, quod cibi tantum reliquias per intestina depelli credat, adeoque dejectionem modo convenire debere his, quæ assumuntur. Sed quicquid jam corruptum ex omni corpore in partes inferiores derivatur, accedit bilis, pancreatis, ventriculi, atque intestinorum succus, quæ omnia intra intestina

(*a*) Coac. præn. 601. ib. p. 189. prognost. c. 6. ib. p. 65. (*b*) Aet. tetr. 1. Serm. 3. c. 159. Cels. l. 2. c. 12. (*c*) Progn. c. 9. Ed. Mack. t. 1. p. 68. de affect. c. 3. ib. t. 2. p. 303. 304. Galen. de Cris. l. 1. c. 18. t. 8. p. 412. Huxham obs. de aer. t. 1. p. 63. 153. 156. (*d*) Hipp. de judicat. l. c. Coac. citat.

stina diu retenta, ubi aëri obvia sunt, calore febrili putridissima evadunt, & noxia. Igitur lenis alvi ductio, dempta hac materia, superioribus partibus levatis, morbum ipsum mollit. Neque unquam in acuta febre, per illud tempus, quo de ægro judicari nequit, cita alvus terrere protinus debet, si non lædit, si levatur febris, si procedente tempore paulatim contrahitur, & rufa est; aut si præcordiorum inflatio, capitis dolor, vel delirium hac evacuatione remittat; semper enim Hippocrates bonæ evacuationis indicium proposuit *ευφρίαν* sive ferendi facilitatem (a) & tunc talia purgantur, qualia purgari oportet: e contra, si per evacuationem ingravescant mala, sistenda erit (b).

Putavit Galenus nulla esse propria signa, quæ inter febres docent decretorias dejectiones instare (c); interim expectari debent, si ructus adsunt, & flatus, strepitus ac elevationes ventris (d), si membra inhorrescunt cum jactatione, si lumborum dolor supervenit, totumque corpus lassitudinem sentit (e), si futuræ judicationis signa adsunt, nulla tamen quæ sanguinis profusiones vel sudationem præmonstrant. (f) Commodum vero videtur, his addere ejusdem fluoris notas, quas nuperrime proposuerunt Solanus atque Nihell, pulsus intermittens certum indicium est futuræ diarrhææ criticæ, tunc que tandem portendit mortem, cum robur, ad per-

(a) Hipp. a. 1. 2. 23. 25. a. 4. 3. Galen. comm. in aph. 4. 2. (b) aph. 4. 2. (c) de Cris. l. 3. c. 11. Charter t. 8. p. 449. (d) Hipp. Coac. 143. Ed. Mack. t. 1. p. 151. (e) lb. Coac. 18. p. 145. (f) Galen. l. 6.

perficiendam crisin requisitum deficit. Spatium temporis intermissionibus absumpti, quantitatem materiæ, quæ evacuabitur, vel numerum dejectionum significat. Intermissio, quæ spatio unius diaстоles durat, vel in qua una tantum diaстоle deficit, parcam evacuationem innuit, vel paucas dejectiones: ea, quæ duplicis diaстоles spatium absumit, ingentem evacuationem significat, vel multas dejectiones: ea denique, quæ duas diaстоles cum dimidia absumit (longissima a Solano observata intermissio) admodum profusam evacuationem, vel ingentem numerum dejectionum indicat. Tensio arteriæ pulsui intermittenti conjuncta certum est vomitus critici, diarrhææ superaddendi, indicium. Major minorve arteriæ tensio majorem minoremve per vomitum evacuationem, plures paucioresve vomendi conatus denotat. Intermissionis duratio simpliciter junctæ diarrhææ quantitatem, vel numerum dejectionum respicit. (a) Neque tamen perpetua hæc observatio, licet raro fallat (b).

Quo autem facilius ægri judicentur, id, quod spissum est, tenuari, quod acre, molliri oportet, cavendum est etiam, ut emissaria, per quæ corpus noxiam materiem expellere consuevit, aperta maneant, ut placido, quantum morbus permittit, humorum motu dierum judicantium accessiones expectentur: tumque ea, quæ judicantur & judicata sunt

(a) J. Nihell. obs. circa crisium prædict. ex pulsu. p. 5. 6. 25. & seq. (b) Ib. p. 56. 57. 112. 63.

sunt perfecte, neque movere oportet, neque innovare, five medicamentis five aliis irritamentis sed finire (a). Atque vigentibus morbis quiescere melius est (b). Medicus rem omnem naturæ committere & solum ad victus rationem omnem curam suam transferre debet. Notavit Hippocrates omnia jam vehementiora esse (c); nam febriles impetus increscunt, ut fecernatur sincero quod corrigi nefas, & expellant quod mora noceret; natura, quæ jam sibi sola sufficit, labore conflictata irritamenta ferre nequit.

Febre autem ipsa crudam materiam naturaliter digeri, concoctamque atque a sinceris secretam sæpe per vasa, quæ sub præcordiis discurrunt, in intestina excerni, professi sunt antiqui. Hippocrates plerosque morbos, qui populum invadunt, alios per spontaneum alvi profluvium sensim levatos fuisse, aliis valetudinem integram cito restitutam, animadvertit (d). Certus igitur hoc præcipue auxilio; naturam febribus occurrere vel mederi, atque diligens naturæ imitator (e), sæpe inter febres alvum ducere consueverat, si sponte non descenderet: idemque omnes memoria digni, qui post eum medicinam exercuerunt, experimentis ducti probaverunt (f).

Hæc

(a) Hipp. aph. 1. 20. de humor. c. 3. ed. Mack. T. 1. p. 83. (b) Hipp. aph. 2. 29. (c) Galen. comm. in Hipp. aph. 1. 20. Charter. T. 9. p. 37. in l. de humor. T. 8. p. 544. (d) Freind. comm. 7. de febr. (e) de arte. c. 10. ed. Mack. T. 1. p. 14. de alimento ib. T. 2. p. 90. Galen. comm. in l. c. Chart. 6. p. 265. Hipp. epid. l. 6. Charter. T. 9. p. 509. 513. (f) Freind. ib.

Hæc autem medendi ratio in morbis acutis plurima eget cautione (a) atque aptissimam desiderat moderationem. Inter antiquiores, post Hippocratem, dejectionem quidam variis atque valentioribus medicamentis crebraque alvi ductione in omnibus fere morbis moliebantur; donec Asclepiades, multarum rerum author bonus, hanc medendi rationem ex magna parte non sine causa permutaret; hic enim medicamenta non sustulit, sed damnavit merito purgationes tunc supra modum frequentes; putavitque, in morbis acutis, ubi febres sunt, si venter suppressus parum reddit, dejectionem a medicamento non esse petendam, fatius esse, cibis potionibusque uti his, quæ hoc præstant; dehinc, si parum illa proficiant, alvum lotionibus ducendam esse (b). Postea vero recentiores viri purgandi præcepta, quæ primus clarissime condidit Hippocrates, secuti sunt, atque excoluerunt. Nihil autem horum utique perpetuum est; refert enim, qualis morbus sit, quale corpus, quale cœlum, quod tempus anni, quæ morborum, qui per populum vagantur, constitutio (c).

Cum ea, quæ judicantur, & penitus judicata sunt, finire oporteat, atque vigente morbo, quiescere melius sit, medicus sæpe rem naturæ committere, & solum ad victus rationem omnem curam suam transferre debet, aliquando etiam medicamenta

ad-

(a) Hipp. a. 1. 24. (b) Cæl. Aurelian. acut. morb. l. 1. c. 14. Scribon Larg. ad C. Jul. Callist. epist. Cels. l. 2. c. 12. (c) Hipp. aph. 1. 2.

adhibere: nam ut illud, ubi bona judicatio facta est, vel fit, in plerisque morbis utilius est, sic, ubi jam consistat morbus, neque sequatur evacuatio, vel ubi parum judicentur ægri, id, quod deest, addendum est, ne postea iterum similia mala corporibus incidant (a). Quidam dicunt, omne auxilium necessarium esse, incrementibus morbis, non cum jam per se finiuntur. Quod non ita se habet; potest enim morbus, etiam qui per se finem habiturus est, citius tamen adhibito auxilio tolli. Quod duabus de causis necessarium est: &, ut quam primum bona valetudo contingat, & ne morbus, qui remanet, iterum, quamvis levi de causa, exasperetur. Potest enim morbus minus gravis esse, quam fuerit, neque ideo tamen solvi: sed reliquiis quibusdam inhærere, quas admotum aliquod auxilium discutiat. Vigentibus vero morbis, dum graviores dolores, accessionesque urgent, quiescere melius est, siquidem, ubi de ægris judicatur, ingens pugna esse consuevit, qua nulli remedio aut irritamento locus est, ne natura medicamento oneretur, aut corpus ipsum exinaniatur, summo ægrotorum damno, quasi non sufficere videretur morbi vis, nisi accederet medici imperitia (b). In morbis acutis a medente quidem nullum

ma-

(a) Hipp. aph. 2. 27. 12. vid. Galen. comm. in Hipp. aph. 1. 20. T. 9. p. 37. Fernel. meth. med. l. 3. c. 12. p. 76. 77. Lomm. de curand. febr. p. 149. Freind. comm. 7. de febr. & epist. de purg. in variol. (b) Hipp. aph. 2. 12. 27. 29. præcept. c. 1. ed. Mack. T. 1. p. 50. Galen. comm. in Hipp. de humor. T. 8. p. 544. in aph. 2. 29.

malum inferri debet, satis enim sunt, quæ ab ipsis morbis adsunt, sed bonum quoque pro viribus conciliari. Quod si, probe quidem curante medico, morbi magnitudine superetur æger, hæc medici culpa non est; si vero, cum recte non curet, neque morbum cognoscat, a morbo superetur, medici culpa est (*a*); plurimi enim falluntur, dum se quovis die, & accessionibus instantibus, levatu-
 ros morbum, aut sanguinis missione aut coacta dejectione, sperant. Sæpe eo tempore medicamentum, quamvis lene, ingentes tumultus, maximeque, ubi bilis ægrum male habet, nimias purgationes inducit (*b*). Attamen & illud notare oportet, judicationem sæpius sine prævia memorabili perturbatione perfici, & post insignes etiam per missionem sanguinis purgationemque evacuationes occurrere (*c*). Sed si nulla, vel leviora, judicia sint, tum demum, quæ ducere oportet, quo maxime vergunt, ducenda sunt, qua via commode expelli possunt (*d*). Cumque ei rei alvus aptissima est, medicus, si humores deorsum, & ad intestina se conferunt, ventrem mollire debet; utique si ejusmodi tempestates aut species morborum corripiant, quæ id requirere videntur.

Servanda vero illa sunt, ne in acutis affectionibus alvus crebro inter initia ducatur; ne ulla cru-
 di-

(*a*) Hipp. de affect. c. 3. ed. Mack. T. 2. p. 306. (*b*) Galen. in Hipp. de humor. Charter. T. 8. p. 544. Ballon. l. 1. conf. 84. (*c*) Nihell. de puls. p. 84. (*d*) Hipp. aph. l. 21. de humor. ed. Mack. T. 1. p. 83. Galen. comm. in aph. cit. T. 9. p. 38. in l. de humor. T. 8. p. 547.

ditate substantive: concoctam enim materiem medicamentis educi & moveri oportet, non crudam, neque primis diebus, nisi turgere, plurima vero non turgent (a). Antiqui, medicamentis quibusdam datis, concoctionem moliebantur; eo, quod cruditatem maxime horrebant: deinde eam materiam, quæ lædere videbatur, ducendo sæpius alvum, subtrahebant. Illa autem materies, quæ sub fine morbi expelli consuevit, cum sit effectus febris jam pene finitæ, inter initia turgere nequit. Igitur turgens illud, de quo hic loquitur Hippocrates, videtur aliquid molestum sub præcordiis circa primæ digestionis vias hærens, quod aut per os, aut per alvum, plerumque excuti potest, atque haud raro ventriculum aut intestina ad sui expulsionem irritat: id docent indicia, quibus constat, inter febres purgationem convenire, quum sint notæ materiæ turgentis, siquidem ubi ea non turgere, medicamenta sub ingressu febris prohibuit. Nam medicamentorum dari potiones & alvum duci, ubi febres sunt, oportet, si nausea est atque cibi fastidium,

(a) Hipp. aph. 1. 22. Nota: πέποινα φαρμακύνειν, καὶ κινεῖν, μὴ ὁμᾶν, μὴ γὰρ ἐν ἀρχῇσιν, ἢ μὴ ὄργᾶν γὰρ γὰρ πλεῖστοι σκ' ὄργᾶν. Id ὄργᾶν, quod turgere vertimus, proprie significat, ad coitum impetu ferri, ab animantibus in Venerem concitatis; ad humores translatus est. Sic succi dicuntur ὄργᾶν in plantis. Et, quemadmodum animalia quiescere non possunt, titillata, atque impulsæ ab ejusmodi affectus impotentia; sic & humores plerumque, dum motu feruntur concitiori, & ab una parte ad alteram transfluunt, statim initio morbi hominem infestant, concitantes & titillantes nec quiescere sinunt. Ideoque ὄργᾶν de humoribus dici solet, qui ad exitum paratissimi sunt, & urgent. vid. Galen. in aphor. citat. T. 9. p. 39. Glass. comm. 7. de febr. p. 89.

dium, si lingua fordibus obfessa, si oris ventriculi morfus, si anxietates, si in stomachum biliosa quædam concurrunt vel etiam pituita eo se confert, si præcordia tument, si in imo ventre dolores sunt, si caput grave est, si oculi caligant, si stercoris odorem nihil dejiciens æger ex spiritu suo sentit &c. (a). Hæc autem mala accidentia febribus vires addunt, nec prius ulla arte cessant; quam materia turgens commoda purgatione expulsa sit: igitur, ubi turget, inter initia febrium omnino purgandum est; si autem sursum tendat, vomitu educere eportet, si deorsum, dejectiones ciere: siquidem proxima quaque via, modo commoda sit, morbus evocandus est. Tunc gravia illa accidentia, quæ materiem turgentem indicant, levantur; ex quo ægri facilius ferunt febres, & absque vehementi perturbatione judicantur (b). Minime tamen, demta hac materia, ad integritatem venit; sed accessiones leviores fore, febrimque citius finiri spes est.

Hippocrates incipiente morbo purgationes non rejecit, tantummodo quando cruditatis signa essent primis diebus minus aptas apprehendit (c). Atque idem, alio loco, ipsas accessiones, inter initia constitutionis morborum intueri docuit, & ex
his

(a) Hipp. de affect. c. 2. ed. Mack. T. 2. p. 302. c. 3. ib. p. 305. c. 4. ib. 306. 307. Coac. 142. 143. 281. epid. l. 1. Chart. T. 9. p. 61. de victu acutor. l. 4. ed. Mack. T. 2. p. 120. 122. 123. 125. aph. 4. 18. Glaff. comm. 7. de febr. (b) Fernel. method. cur. febr. c. 8. p. 300. (c) Martianus in aph. 1. 23.

his conjectare, an medicamentum purgans, vel aliud quodcunque necessarium auxilium vires ferre possent, ne postea, dum morbus se inclinavit, & æger imbecillis est ex validiori remedio, deficient (*a*). Philiscus, quem acuta febris prehenderat, cum altero die omnia ingravescerent, alvo lotione subducta, meliuscule habuit (*b*). Neque spontanea alvi solutio inter febres, dum hæ increscunt, nisi modum excedat, malum portendit. In febre ardente, si alvus valde soluta sit, lethale dixit Hippocrates (*c*), ut Sileno contigit (*d*), sed Clazomenius vehementissima febre correptus ab initio ad decimum quartum diem usque multa tenuia dejecit, inde commode habebat, dein alvus suppressa est; ad trigesimum primum ex alvi profluvio aquosa excrementa multa & cujusmodi in difficultate intestinorum esse solent, prodierunt, crassas urinas reddidit, convaluit (*e*).

At quibus per initia febrium urinæ nebulosæ aut etiam crassæ sunt, hos, si cætera quoque conferant, subpurgare oportet; quibus vero urinæ inter initia tenues, eos ne purgato; sed, si videatur, alvum subluere (*f*). Solutam materiem jam moveri ex hoc indicio cognosci volunt (*g*).

Unum illud & semper & ubique servandum est,
ut

(*a*) De affect. c. 2. ed. Mack. t. 2. p. 302. (*b*) Epid. l. 1. Charter. t. 9. p. 99. (*c*) Coac. 128. ed. Mack. t. 1. p. 151. (*d*) Epid. l. 1. ægr. 2. (*e*) Ib. ægr. 10. vid. l. 3. sect. 1. ægr. 5. (*f*) Hipp. de victu acutor. ed. Mack. t. 2. p. 124. (*g*) Martian. l. c. Barker ess. sur la conformité de la medic. p. 175.

ut turgens materia quovis tempore evocare liceat, (a) ut morbi genus, quod alvo cita levatur, medicus consideret, & quamdiu increscit, ventrem liquidum teneat, & si tempore judicationis defectum naturæ vereri cœperit, medicamentis subveniat.

§. III.

Hæc magis per pleraque genera febrium perpetua sunt: nunc ad singulas earum species descendam. Igitur, si ex bile putrida febris fuit, quæ intra septimum, & quartum decimum diem, dejectionibus solvi consuevit, octavo, aut nono alvum ducere oportet, nisi eo tempore sudor aut pustulæ id prohibeant. Ante etiam lotionibus uti, & ventrem mollire convenit, ut corrupta materies evocetur, morbusque fluore desinat (b). Quæ, anno 1719, per Angliam vagabatur, sæpe, duodecimo die dejectiones adeo vehementes movit, ut ægrorum vires prosternerentur. Plerumque vero, ubi, in toto morbi decursu, venter liquidus erat, minus & calor, & delirium, & membrorum jactatio urgebant, febrisque facilius, circa sextum decimum diem, orto sudore, judicabatur (c). Atque, in alia constitutione, præcipue, si a vomitu curatio non inceperat, sub finem, ventris fluxus, interdum cruenta tormina accesserunt, quibusdam etiam mortifera. Commode vero lenia medicamenta po-

(a) Guy patin. t. 1. lett. 43. (b) Huxham ess. of fevers. c. 8. (c) Glass. comm. 7. de febr. p. 88.

potissimum ex rhabarbaro, reliquias corrupti humoris expurgabant; valentissimis, & quibus aloë mixta erat, tormenta, cum sanguinis profusione, intendebantur. Quies tamen, quamvis asperioribus non uterentur, potione adhibenda erat (a). Itemque multum, febrem popularem anni 1735, rheum quotidie datum levavit, viresque restituit spiritus vini subinde adsumptus (b).

§. IV.

Etiam in lenta febre medici cura esse debet, ut hoc modo morbum mutet: sæpe enim curationi opportunior fiet. Neque alienum est, si diu frigus est, & torpor, & jactatio corporis in ipsa febre dare, mulsi tres, aut quatuor cyathos, vel cum cibo vinum bene dilutum. Exque rheo alternis diebus, modice sumto, cum sensim vitiosus humor effluit, sequitur etiam remissio, qua remediis locus fit. In his potiones quoque, si nimis liquida alvus fertur, quæ ex odoribus fiunt, cum succo papaveris, idoneæ sunt (c) & frictio ex oleo & sale salubris videtur, ratione habita subinde & virium hominis, & morbi.

§. V.

At, si continua febris consistit, neque levior unquam fit, cum eo tempore fere, vigiliæ, deliria, æstus,

(a) Huxham obs. de aëre T. I. p. 33. 34. (b) Id. ib. p. 110. (c) Id. ib. p. 160. 161.

æstus, sitis, jactatio vexant, verendum est, ne si quid tunc moverimus, fiat aliquid asperius. Ob hæc, purgatione, malos affectus antevertere fatius est, febre adhuc increscente. Id tum neque accessiones, quæ nondum ad summum venerunt, impediunt, neque materies morbi dehortatur, quæ jam plurima parte maturuit. Extenuata enim, juxta jecur vicinasque venas biliosas, & magis cocta, ducendo alvum, subtrahi potest; quæ eo longissime distat, & forte adhuc cruda est, proximæ judicationi excernenda relinqui (a). Si vero ardens febris extorret, nulla medicamenti danda portio est: nam ingens profluvium alvi, interitus periculum ostendit. Levior autem dejectio die judicationis, interdum præsentissimum auxilium est. Cui etiam satis alvus reddit quotidie, raro hujusmodi febre laborat: quive ex hac moritur, plerumque, ante morbum, eam suppressam habuit. Itaque levi medicina corruptam materiem extrahere, febrisque fervorem lenire, optimum est (b).

§. VI.

In pestilentia autem minime utile est, aut medicamentis uti aut ducere alvum. Et adhuc integro cum securus esse non possit, non movenda alvus, atque si per se mota est, comprimenda est. Hippocrates, in hoc genere morborum, crudas dejectiones,

(a) Vid. Fernel. l. 3. method. c. 12. p. 78. Lomm. de cur^and. febr. p. 145. 147. (b) v. Swieten. comm. T. 2. p. 479. 487.

nes, sive cum febre, sive sine hac erant, nihil levare, animadvertit: ventrem quoque ex dolore suppressum, malum esse, & purgatione deteriorem, fieri: omnesque, quotquot interierunt, brevi aut diu tracto ventris fluore fuisse peremptos. (a) Alvus quoque liquida in ea, quæ Galeni ætate, diutissime grassabatur, pestifera erat. (b) Nul- lumque eorum, quos noverat, Hildanus Laufannæ a pestilenti profluvio se explicuisse, confessus est. (c) Id etiam, semper ejusmodi ægris, ingens pe- riculum effecisse, Diemerbroeckius affirmavit, nam, cum protinus medicamentis venter non con- sisteret, postea nullis remediis, succurri poterat. (d) Alvus vero adstricta, donec febris decederet, bona fuit, nemini noxia. Cita vix centesimo viam pepercit. (e) Levissima etiam medicamenta, quæ ventrem liquant, dejectiones mortiferas excitarunt. (f) Vix unquam fluxus per se desit: sæpe nullo modo impetus ventris prohiberi potuit. (g) Quo- vis morbi tempore, perspirationem & tumores in- tendere, omnique ope, sudorem evocare, neces- sarium erat. (h) Quod sæpe, in febribus pestilen- tibus, efficacissimum est. Riverius multa potione ex iis, quæ perspiratione movendæ sunt, (i) Sy- denhamus, si nihil dari vomitus patiebatur, mul- ta veste ægros operiendo, periculosissimos ventris flu-

(a) L. 3. Epid. t. 9. p. 225. 226. 274. 275. 279 280. (b) Galen. in loc. Hipp. citat. (c) cent. 4. obs. 22. (d) de peste l. 3. c. 11. p. 174. l. 4. p. 196. (e) Id. ibid. l. 1. c. 15. p. 68. (f) Ib. p. 212. (g) Ib. p. 71. 72. (h) Ib. l. 3. c. 11. p. 174. (i) Prax. l. 17. sect. 3. c. 1. p. 495.

fluxus, subito cohibuerunt. (a) Fereque omnes Lutetiæ, quos anno 1568. ejusmodi tempestas corripuerat, calidis medicamentis curationem receperunt. (b) Palmarius etiam, qui per biennium valetudinariis medebatur, in febre pestilente Britannorum ad id confugit, quod quotidie fumendo Rex Mithridates dicitur, adversus venenorum pericula tutum corpus suum reddidisse. (c) Contra hi, qui se *ἐμπειρικοὺς* ab experientia nominant, plurimos, vena incisa, aut valida alvi ductione in ipso impetu jugularunt; (d) paucis tantummodo servatis, quibus forte ulterioribus diebus dejectiones moliebantur. (e) Ergo in his morbis ratio idem docet agendum esse, quod experientia: non facile sanguinem mittere: non facile alvum ducere (f) nisi jam inclinante febre, (g) sed sudationibus curare.

§. VII.

Plurima tamen, in tempestatum habitu, discrimina reperiuntur: siquidem in quibusdam aliter atque in cæteris idem evenit, & certæ quædam constitutiones sunt, quæ aut sanguinis detractio- nem desiderant, aut dejectionibus solvuntur. (b) Maxime in his, peritissimus etiam medicus, ex-
pe-

(a) 125. 126. (b) Palmar. de febr. pestilent. c. 7. p. 507. (c) Id. ibid. p. 508. (d) Id. l. c. Forest. l. 6. obs. 17. t. 1. (e) Id. ib. (f) vid. Pareum l. 4. de peste c. 26. Fernel. de abdit. morb. caus. c. 12. p. 138. (g) Palmar. l. c. p. 508. (b) Ballon. l. 2. consil. hist. 5. t. 3. p. 105.

periundo discere cogitur. (a) Galenus quadam ætate, pestilentiam diu sæviisse, memoriæ tradidit, qua, quamvis nono, aut septimo, aut undecimo die, dejectiones, quas nigras appellant, accederent, plurimi liberabantur: pustulæ vero, si alvus non fluebat, circa totum corpus fiebant, similes his, quas ἐξανθήματα Græci vocant: omnesque, quibus bilis atra se promittit, facile consumebantur. (b) Atque, alio loco, nigras dejectiones & ei, qui a periculo tutus, & qui in præcipiti erat, ab exusto sanguine ortos fuisse, dixit, non in principio, aut incremento, sed fine morborum cum ante fulva, vel rubicunda venter redderet (c).

Cremonæ autem, & in ejus loca vicina, anno 1735, febrem malignam, quæ maximam incolarum partem prehendit, paucos peremit: (d) profusio alvi, pluribus diebus, antecessit, plerumque, incipiente morbo, ex toto suppressa, vel certe minuta: nonnunquam ante eum, nausea, & vomitus, & præcordiorum anxietas fuit. (e) Sæpe, inter initia, ex dejectionibus biliosis, & mali odoris, anima defecit. (f) Plerisque septimo die petechiæ proruperunt, (g) sine ullo levamine. (h) Et fusior alvus, flava magis, ac foetida erat: intentaque præcordia, maxime dextra, levi pressione, dolebant. Circa octavum, leviores accessiones interdum cum crebra dejectione, venerunt: rur-

(a) Hoffman. med. rat. t. 4. part. 1. p. 268. (b) de atra bile c. 4. t. 3. p. 169. (c) in Hipp. a. 4. 21. t. 9. p. 144. (d) Valcareng. med. rat. p. 160. 161. (e) lb. p. 162. (f) lb. p. 164. (g) lb. p. 165. (h) lb. p. 174.

rurfus nono & fluor & febris increvit: fequens vero dies paulo remiffior fuit: fed, ab undecimo, ad quartum decimum, quo de ægris five male, five bene judicari solebat, omnia retro revolvi, vifa funt. Interdum, ubi morbus confiftebat, singultus fupervenit, plerumque alvi profluvio fublatus. Cui vero, a nono id malum cum frigore accellerat, dextraque præcordia vehementur tumuerant, mors, quarto decimo die, fuit in propinquo, præcipue, fi bilofa alvus minus proflueret (a). Neque fudor, neque urina, neque fanguinis etiam e naribus curfus febrim folvit, (b) fed venter modice fluens (c). Tutiffimum fuit, aut alvum, fi fufior effet, lotionibus, aut, fi graviores accelfiones urgerent, medicamento ducere, (d) quo, fi quid corruptum intus hæere, vomitus, naufea, fpirandi difficultas, aut os amarum fignificaret, fuperans materies diduci, faciliusque judicationes, confueto tempore, peragi poffint, mollitis inteftinis. (e) Leve tamen, quod proximam tantum materiem extrahit, adhibere, fatis fuit (f). Eoque modo, mala femper minui confueverant, quæ cæteroquin, nifi venter per fe flueret, increfcebant (g). Procedente vero morbo, prout alvus magis, minusve adftricta effet, accelfionibus, lotionibus, aut levi medicamento fubveniendum erat (h). Tempore autem judicationis, quotiefcunque

na-

(a) lb. p. 165. 166. 167. (b) lb. p. 169. 170. 173. (c) lb. p. 168. (d) lb. p. 210. (e) lb. p. 205. 215. (f) lb. p. 208. 215. (g) lb. 217. 221. (h) lb. p. 220. 221.

natura, vel ex se, vel provide adjuta, concoctos humores effundere conabatur, eam sibi soli committere, utile fuit. Id, post septimum diem, plerumque fieri incepit, & quarto decimo finiri, interdum ad unum & vigesimum protendi. Os magis purum, cibi desiderium, somnus tranquillior, concoctæ dejectiones, morbum penitus solutum esse, docuerunt. Nausea, præcordiorum tumor, est similia mala aptæ adhuc purgationis indicia erant. (a) Sed Coloniae, tam ruri, quam in urbe, anno 1671 febris cum petechiis invasit: quam, in ipsa accessione, & gravitas præcordiorum, & nausea, & sæpe alvi dejectio urgere; septimo die, sudor solvere coepit. In hac, utique si remedia idonea adhiberentur, minus periculi fuit: facileque ventris fluxus, qui ægros, cum judicarentur, male habebat, inter initia, levi purgatione anteverti potuit, accessionesque levare. (b) Quæ vero Italiam, omnemque Siciliam confecit, raro vel sudore, vel urina, soluta fuit, foetida dejecit, maculas variorum colorum excitavit; fereque omnes, quibus erat convalescendum, post septimum, quosdam post diem nonum alvi profluvio judicare consuevit: tandem urina, adhuc cruda, interfluendum concocta, omnino finiri. (c)

Neque hercule, is his febribus accessiones maculis, quæ quarto, quinto, aut septimo die inter-

(a) Ib. p. 236. (b) Donckers idea febris petechial. p. 234. 283. 286. 290. 350. (c) G. Columba de febr. pestil. in præfat. p. 1. & l. 2. c. 21. p. 231. 233.

terveniunt, remittuntur, sed magis corpus affligunt. (a) Nihil vero plus, sub finem morbi, quam liquida alvus, prodest. Hofmannus, cum per 46 annos medicinam exercuisset, raro ea, quæ per sudores, aut sanguinis profusione erumpunt, tuta fuisse expertus est. Nihil quoque magis pestiferum deprehendit, quam alvus, primis diebus, nimis fusa, aut, judicii tempore, suppressa (b). Itaque ipsas febres medicum intueri oportet, & etiam tempestatis habitum, & ad eum dirigere curationem, seu juvant sudores, seu nocent, seu dejectiones, quæ plerumque, a die septimo ad decimum quartum incidunt, morbum solvunt. (c)

§. VIII.

Nec minus dubitari potest, an alvus ducenda sit in infania, quæ & acuta, & in febre est. (d) Græci *Φρενίτις* appellant. Nam ventris fluor id ipsum, quod gravat, extrahit & sanguinis cursum a capite avertit. Remedia vero adhibere, ubi maxime furor urget, supervacuum est: simul enim febris quoque increscit. Sed ante, si vires ægrî patiuntur, sanguis mitti debet. Fereque in omni morbo, qui in capite cum acuta febre oritur, quive circa faciem, aut cervicem innascitur, vel qui in faucibus est, & modo in spirandi, modo in devorandi difficultate consistit, sanguinem mittere opti-

(a) Hoffman. med. rat. t. 4. part. 1. p. 258. (b) Ib. p. 266. (c) Ib. p. 267. (d) Hipp. de affect. c. 3. ed. Mack. t. 2. p. 305.

optimum est: si finitum eo malum non est, ducere alvum, fatiusque est id omni ope discutere, ne antequam febris solvi possit, ex nimia inflammatione vita ipsa periclitetur. Nonnunquam, ubi febris est, delirii causa sub præcordiis hæret, tunc, quæ a capite avertunt, frustra adhibentur, sed vomitus necessarius, vel dejectio; sic enim excussa materie resipiunt. (a)

§. IX.

Ubi vero crusta ulcusculorum, quas nunc *ἄφθαι* appellant, decidit, salivæ & alvi profusio sequitur, eaque si modica est, neque pustulæ revertuntur, aut vires deficiunt, securitatem pollicetur: crustamque diu inhærere, periculosum est. Proinde gargarizare oportet, os & ea quæ intus sunt, molliter fovere tepida, lotionibus alvum ducere in imbecillis, crustas resolvere aqua, in qua cortex Peruvianus decoctus sit. At, si jam exciderunt, lenibus & quæ dolorem molliunt, utendum est; si urina subsidat, leviter reprimantibus; deinde cum decessio eorum consistit, ventrem simul movere, & firmare, expedit. (b)

§. X.

Nonnunquam autem morbus quoque, si levior est,

(a) Helmont dageraat der geneeskunst p. 287, 288. van Swieten comm. tom. 2. p. 327. (b) vid. van Swieten Comm. in Aph. Boerhaave Tom. 3. p. 210. & seqq. Huxham. obs. de aer. t. 1. p. 160.

est, qui ex pulmone oritur, alvo cita levatur. (a) *Περιπνευμονία* Græci vocant. Ergo primis diebus, danda est forbitio, vel ptisanæ vel alicæ, vel oryzæ. Profuntque, sub eo casu, imposita calida fomenta abdomini, vel ea, quæ emolliunt. Prodest etiam alvi lotio, quia leviter intestina lubricat, eoque impetum materiæ, qua pulmo vexatur, evocat. Si vero is vehementer afficitur, pessimæ dejectiones sunt, quæ per accessiones crescunt. (b)

§. XI.

Diffimile est id genus, quod Peripneumoniam notham vocant. In hoc, si satis vires sint, alternis diebus, sin minores, post majora intervalla, alvum ducere, necessarium est. (c) Secus, ac ubi acuti morbi signa sunt. (d) Nam gravedinem, si in pulmonem destillat, iis, quæ ventrem molliunt, multum adjuvari, respondet multiplex experientia. (e) Præcipue, ubi febris decessit, & humida tussis vetus facta est. (f) Nonnunquam illam, quæ hyeme quadam Anglos vehementissime urfit, mortifera tabes secuta fuit, sæpe alvi profluvium finivit. Itaque, duce natura, quando febris se inclinaverat, levi medicamento, facilis ad
bo-

(a) Hipp. prognost. c. 9. ed. Mack. t. 1. p. 68. c. 11. p. 72. Galen. comm. in aph. Hipp. 6. 16. Charter. t. 9. p. 256. Aretæus de caus. morbor. acutor. l. 2. c. 1. Huxham. obs. de aer. t. 2. p. 152. (b) Hipp. de affect. c. 3. ed. Mack. t. 2. p. 304. aph. 6. 16. Huxham. obs. de aer. t. 2. p. 156. 153. (c) Sydenh. p. 270 583. (d) Ib. p. 271. (e) Huxham. ess. of fev. c. 2. peripneumon. (f) Hoffman. med. rat. t. 4. part. 1. p. 132.

bonam valetudinem, & ciborum desiderium, recursus fuit. (a)

Interdum etiam acutus morbus, qui *πλευριτικὸς* a Græcis nominatur, ante quartum diem, dejectionibus, quæ bilem repræsentant, solvitur: tumque spiritus commodius trahi incipit, mens bene se habet, febres quiescunt, cibi desiderantur. (b) Sed ne alvus cita quidem, post quartum diem, protinus terrere debet: si, circa octavum ægros exercet, quarto decimo salus sperari potest. (c) Illud quoque scire oportet, quod modo ventrem is morbus comprimit, modo nimis solvit. (d) Quamvis enim Hippocrates, in hoc dolore lateris, & pulmone affecto, ventris profluvium accedere, malum esse, affirmaverit, interdum tamen, si levior casus est, utique cum concoctio metum detraxit, id prodest: (e) Neque etiam dejectiones, dum quidam, quos minus premit morbus, servantur, mortiferas, sed malas esse putavit. Proprie τὸ κακὸν, ægrum plus periculi habere, significat. Idque majus est, quo sputa, quæ laterum dolores finire consueverunt, orto alvi profluvio, minus excreentur. Igitur, ubi morbus jam increvit, coeperuntque sputa prodire, satis ostendit, ventrem non purgari oportere, primis vero quatuor, aut quinque diebus, ut dolor tolerabilis, & febres mitiores sint, alvum subduci. Nam, si a quin-

(a) Huxham. obs. aer. t. 1. p. 80. 81. 82. (b) Aretæus l. 1. de caus. morb. acutor. c. 10. (c) v. Swieten. comm. t. 3. p. 25. (d) Sydenham. p. 262. 582. (e) Galen. comm. in aph. 6. 16. t. 9. p. 256.

quinto die multus humor descendit, superiora ficescunt, sputatio desinit, periculum certum est. (a) Alvus liquida semper quidem suspecta, sed antequam sputa incipiunt, non adeo mala haberi debet: nonnunquam etiam, ubi copiose expuerat aeger, febrim, quæ diutius inhærebat, ex toto discussit. (b) Proinde, si sputa cito, & ex facili feruntur, alvum ducere, pestiferum est: eam quoque, si quando vehementius vi morbi fluit, suppressere expedit. Contra, si tussis nihil extundit, & natura humores ad intestina citat, illuc, quo vergit, medicamentis, quæ ventrem molliunt, ducenda est. Asperioribus tamen utendum non est, ne motu concitatori aquea prorumpant. Dejectiones tantum biliosæ, sputo flavo similes, naturaliter morbum solvunt. At, si alvus sine modo funditur, sanguinis detractio, etiam cum repetitur, nullum affert periculum, sæpe celeriter absque medicamentis, quæ adstringunt, fatis ad valetudinem profuit. (c) Baglivius impetum ventris, dixit, prohiberi, in summa cute vesiculas excitando. (d) Trillerus id medicinæ genus invenit, quod bis, vel ter, non semper, responderit. (e)

At eos fortasse, qui sæpe hunc morbum alvi profluvio solvi, nobis persuadere volunt, fefellit dolor lateris cum febre, qui tamen πλευριτικός non est

(a) Hipp. l. 3. de morb. c. 14. ed. Mack. t. 2. p. 258. c. 15. p. 260. (b) Martian. comm. in aph. 6. 16. vid. Triller. de pleurit. p. 5. 72. 98. 109. 153. (c) Sydenham. p. 266. vid. Holler. in aph. citat. (d) prax. l. 1. c. 9 p. 37. de usu & abusu vesicant. c. 3. p. 596. (e) de pleurit. p. 54. vid. van Swieten. comm. t. 3. p. 46. 47.

est (a). Nam is, nisi os amarum, totiusque pectoris gravitas remanet (b), frequenti dejectione biliosa, & liquida finire consuevit (c), modica furorem minari (d). Atque a stomacho excitatur bile vitioso (e). Huic levi dolori lateris, qui nihil significat, siue cibum aversetur æger siue hypochondrium sublatum habuerit, sanguinis missio utilis non est (f). Licetque scire hunc casum esse, ubi modo quidem tussis, modo spiritus difficultas subsequitur, non tamen febris acuta accedit, neque dolor vehemens loco inhæret, neque omnia signa acuti morbi, qui *πλευριτικός* nominatur, concurrunt (g). Maxime autem hiems capitis dolores, tussim, & quidquid in faucibus, in lateribus, in visceribus mali contrahitur, irritat: & si a prima hieme austri ad ultimum ver continuarint, laterum dolores, & infania febricitantium, quam *Φρενίτις* appellant, quam celerrime rapiunt: & sæpe, eo tempore anni, ex ventre, superioris partis mala increscunt. Ideoque sanguis, nisi semel id fit, male mittitur. Ungi enim, leniterque pertractari corpus oportet, multumque, inter hæc, adjuvare possunt, alvi ductio, & vomitus, & ea, quæ dolorem levant (h). Plurimis laterum quasi dolores fomentum discussit, vel quælibet purgatio ex refrigerantibus (i). Siquidem

(a) Vid. Bagliv. prax. l. i. c. 37. 38. (b) Coac. 43. ed. Mack. T. i. p. 147. (c) Coac. 67. ib. (d) Coac. 411. ib. p. 174. (e) Martian. comm. in Coac. Hipp. in Coac. 43. 67. (f) Coac. 491. ib. p. 179. (g) Martian. comm. in Coac. 179. & Duret. comm. in Coac. cit. (h) Ballon. l. i. epid. t. i. p. 36. 52. (i) Id. l. i. consil. 97. p. 362. 363.

dem eos maxime movent dura præcordia, & stomachus vitiato humore impletus (a). Sed est circumspecti quoque hominis videre, num in pectore aut in ventre sedes ipsa sit, si dolor circa septum sub costis, quas *νόσας* Græci nominant, est, idemque ad mammas & os pectoris procedit, quia curationem, ubi stomachum simul affici, & difficulter spiritum trahi queritur, levi medicamento recipit æger, aut superveniente cholera aut orto alvi profluvio levatur (b) & tum demum sanguinem mittere exigitur, ubi acutus dolor in summis partibus, circa claviculam, & ad jugulum consistit, cum febre continua, vehementique, nec fotu minuitur, brachium stupet, siccaque tussis est, quæ nihil emolitur, & ingens spiritus difficultas (c). Remedium enim est, magni & recentis doloris, sanguis missus. At si levior, si vetustior casus est, vel supervacuum, vel serum id auxilium est.

§. XII.

Solet etiam aliis malis inferiorum viscerum sæpe affici pectus. In jecinoris morbo, *ἥπατικὸν* Græci vocant, dextra parte, sub præcordiis vehemens dolor est, idemque ad latus dextrum, & ad jugulum, humerumque ejusdem partis pervenit: nonnunquam manus quoque dextra torpet, horror validus est. Ubi male est, bilis evomitur interdum fin-

(a) Id. l. i. epid. t. i. p. 64. 65. (b) Id. ib. p. 52. 58.
(c) Duret in Coac. Hipp. p. 388. Bagliv. prax. med. p. 40 & seq.

singultus prope strangulat. Lenis quoque tussis & crebra & sicca oritur (a). Et hæc, quidem acuti morbi signa sunt; longioris vero, ubi suppuratio in jecinore est, dolorque modo finitur, modo intenditur, dextra parte præcordia dura sunt, & tument; post cibum major spiritus difficultas est; accedit membrorum quædam resolutio. Ubi inveteravit malum, venter & crura, pedesque intumescunt: pectus, atque humeri, circaque jugulum utrumque extenuatur. Sæpe tussis quoque, propter stomachi vitium, molesta est, quam nausea, cibi fastidium, ardor, & tussendi desiderium, juxta ejus regionem, satis ostendit. In hac id, quod intus coacuit, aut computruit, supra aut infra ejiciendum est (b). Eaque, quæ pueros cum distentione nervorum occupat, vix, antequam pituita tenax evomitur, quiescit. His recte sanguis mittitur, necessarius modo semel, modo ter vel quater, post sanguinis detractio- nem, vomitus est. Utilis frequens alvi ductio, restituendus deinde cibus, & medicamentis stoma- chus (c). Vesiculas etiam, pone aures, & ad claviculas excitare, non alienum est (d). Simi- liter, in vitio, quod *ἄσθμα* humidum vocant, propter angustias, per quas spiritus evadit, sibi- lum

(a) Hippocr. de intern. affect. c. 29. ed. Mack. t. 2. p. 358. 359. Aretæus l. 2. de acutor. morb. caus. c. 7. Lom-
mius obs. med. l. 2. p. 186. (b) F. Hoffmann. med. rat.
t. 6. p. 380. 390. (c) Sydenh. p. 311. 312. Huxham obs.
de aëre t. 1. p. 75. 76. t. 2. p. 166. 167. 16. 114. 115.
105. Ess. Edinburg. t. 1. art. 1. (d) Monro anat. nervo.
Latin. p. 38.

lum elidit æger: dolor in pectore, præcordiisque est: interdum etiam in scapulis, isque modo decedit, modo revertitur: ad hæc tussicula accedit. Auxilium tamen non est in his, quæ pectori apta sunt. Sed vomitus faciendus est, liquanda alvus, interdum etiam ducenda, quibus extenuatum corpus incipit spiritum trahere commodius. Sumenda deinde, quæcunque stomachum firmant, & in potum aqua, in qua contrita capparis radix sit, aut vinum, tenue, austerum (a).

Quicumque autem sedem & nexum nervi intercostalis novit, ei facile causa consortii, quod inter varias corporis partes est, apparebit; nam is cum secundo ramo quinti paris nervorum, fortasse etiam cum primo committitur; dein octavo & nono pari, cum e cranio progrediuntur, annexus est; mox, omnibus cervicis, eique, qui ab octavo recurrit, jungitur, rursus eidem pari octavo, in regione, quam καρδίαν appellant, & in membrana, qua intestina connectuntur, ad imam ventriculi partem, implicitus, ad omnes nervos fertur, qui in lumbis, & circa os sacrum, & coccygis positi sunt (b).

§. XIII.

Biliosa etiam, & leviter subcruenta, ante quartum diem, dejectio, in morbo, quem *ἡπατίτιδα* nominamus.

(a) Bagliv. prax. med. p. 40. 104. 105. (b) Eustach. t. 18. fig. 2. Tab. 19. Winslow traité des nerfs. §. 357. not. ad Monro l. c. p. 60.

minari, modo dixi, sæpe pro valetudine est, quamvis imperito medico periculosa videatur: sed si postea indicit, suppuratio timeri potest (a). Igitur, in initio sanguinem mittere optimum est, tum venter solvendus est, maxime, ubi jam concocta materies alvo exire incipit, & inflammatio in simis jecoris partibus est (b). Imponenda extrinsecus cataplasmata, quæ diducant. Dandæ vero sorbitiones, omnesque cibi, & qui non multum alunt, & fere, qui pulmonis acuto morbo conveniunt, præterque eos, qui urinam movent, potionesque ad id efficaces. Ubi vero febris vehementissime urget, actum est, hepar putrescit, viridis cum sanguine bilis erumpit, vivo adhuc magna foeditas odoris accedit, mortuo quasi corpori. Vulgatissimum æque, ac intestinorum mala, jecinoris vitium est in India orientali: quo sub dextris præcordiis durities & tumor, & sensus alicujus ibi quasi gravis doloris est: & facile, ubi diutius manet morbus, inflammatio supervenit (c). Quod ad medicinam vero pertinet, optimum est, ventrem solvere per rheum, & cassiæ vel tamarindorum pulpam (d). Inter notissimos in iisdem regionibus est etiam is, quem fluxum hepaticum vocant, isque longis annumeratur: quo sanguis sincerus profluit ita, ut modo minus periculi quam terroris sit, modo æque, ac ipsa tormina timeri de-

(a) van Swieten comm. t. 3. p. 99. 139. 122. (b) Galen. comm. in l. Hippocr. de humor. t. 8. p. 516. (c) Bont. method. medend. Indor. c. 7. p. 71. (d) Id. ib. p. 72.

debeat: accessiones non tamen adeo graves sunt (a). Medicamentum eo malo aptissimum dicunt id, quod croco extrahitur, & habet lacrymæ papaveris plurimum (b). Maxime exercitum, dum, humida tempestate anni 1638, urbem *Salvador* in *Bahia* sitam, obsidione tentabat, fudit ejusmodi casus: sub quo neque torminibus ullum indicium, neque cura respondit, sed, citra dolorem sæpe ad finem morbi usque, purus sanguis descendit, interdum concretus, nonnunquam aquæ similis, ut in ea recens caro lota esse videatur (c).

Eos autem, quos regius morbus male habet, torminosus ventris fluor, si cito desinit, periculo subtrahit: si talis diutius permanet, hepar vitiatum esse testatur: quod, inter initia, integro viscere, æque ac pulmo per asperam arteriam, coctam inutilem materiem ad intestina, & alvum evocat, per bilis, & fortasse per ejus venæ itinera, quæ sanguinem portæ modo transmittit: ideoque morbum arquatum rigor & ventris fluxus, qui ante septimum diem oritur, levat (d). Quive sexto die, ex febre ardenti huc deciderunt, sæpe alvi profluvio liberantur (e). Cui etiam, ex terrore acutus dolor lateris erat, ei, quarto die, ubi in oculis, quod album esse debet, luteum fiebat, quinques, cum levamine, venter dejecit & ad nonum usque solutus mansit: quarto decimo sudores orti fuerunt, per totum

cor-

(a) Ibid. c. 4. (b) Ib. p. 67. (c) G. Piso de med. Brasil. l. 2. c. 15. p. 31. (d) v. Swieten comm t. 3. p. 138. 139. (e) Hipp. l. 1. epid. Charter. t. 9. p. 66.

corpus æquales (a). Hunc morbum Hippocrates ait, si post septimum diem, febricitanti ægro supervenit, tutum esse, mollibus tantummodo præcordiis substantibus: atque in eo durum fieri jecur, perniciosissimum esse; Diocles ex toto, si post febrem oritur, etiam prodesse; si post hunc febris, occidere. Ergo, si purgatio fuit, post eam, modice cibum oportet assumere, ex media materia, & levi uti medicina, ut ventris solutio remaneat.

Interdum longus talis affectus in infantes circa primos dies, & dum ubera ducunt, incidit; interdum in seniores quoque, quibus pituita, aut spissa bilis præcordia gravat, quales cupidi litterarum sunt: isque facile arte vel natura, per dejectiones effunditur: fereque, qui a graviditate est, partu, & expulso stercore, terminatur (b).

§. XIV.

At lienosis quoque bono tormina sunt, non longa: ubi inveteraverunt, nocent: & tum, si in lævitatem intestinorum, vel in aquam inter cutim conversa sunt, vix ulla succurrere medicina potest (c). Lienis enim durities torminibus solvi potest, sed, si supra modum venter fluit, vires consumuntur (d). Hippocrates lienosos, & qui morbo regio la-

(a) v. Swieten. l. c. (b) v. Swieten. l. c. p. 128. (c) Hipp. aph. 6. 48. de morb. c. 4. ed. Mack. t. 2. p. 180. Coac. 466. ed. Mack. t. 1. p. 177. aphor. 6. 43. (d) Galen. in aph. 6. 43. t. 9. p. 276.

laborant, quibus quam maxime, sub auctore Gale-
no, nigra educenda sunt (a), medicamentis non
purgari voluit, quia, quod alvum ducit, multo gra-
vius periculum efficit; nihil prodest; spontaneas li-
berationes & judicationes, quæ morbum finiunt,
turbat (b); vix succis vel lacte, ejusque sero, si-
quidem si lienis affectus est, medicina etiam mi-
nus vehemens sumpta multum extrahit. Sed in om-
nibus morbis, quibus venter solvendus non est,
alvum lotionem duci, aut glandes supponi debere,
putavit (c). Adeo, ut mirum non sit, Galenum (d)
& Celsum purgationis, in hoc casu, mentionem
non fecisse. Ipse tamen, alio in loco, inter ini-
tia (e), lac asininum, quo ventrem liquare sole-
bant antiqui, concedit, ad heminas octo, melle
affu-

(a) Comm. in Hipp. de victu acut. t. II. p. 179. (b) l.
4. de victu acut. ed. Mack. t. 2. p. 133.

(c) L. 2. de morb. c. 21. ed. Mack. t. 2. p. 235. Nam,
ubi dixerat, quod ἐρυσίπελας ἐν πνεύμονι μαλίστ' εἶναι ἐν
τῷ θωρηξίῳ, καὶ ἐν τῷ κρεοφαγίῳ, καὶ ἐξ ὕδατος μεταβολῆς
ἴσχει ὃ καὶ ἄλλως. τὸτον φάρμακον πιπίσκειν κάτω. καὶ μεταπί-
πισκειν γάλα ὄνυ, ἢν μὴ σπληνώδης ἢ φύσει. Addit, quod inter-
pretes, & qui eum explicare conati fuerunt, vehementer
torfit. ἢν ὃ σπληνώδης ἢ (nomen in codice Servini, hic non re-
perit Foësius) μὴ καθαίρειν, μήτε χυλοῖσι μήτε γαλακτι μήτε
ὀρρώ, ἈΛΛ' ὍΤΙ ὈΛΙΓΟΝ ἘΣΣΕΛΘΩΝ. (vel, si mea opi-
nio non est vana, omissa vocula ἀλλ, & mutata littera lon-
ga in brevem, ὅτι ὀλίγον ἐσσελθόν, sc. φάρμακον) πολὺ ἐξαῆσι.
ὑποκλύζειν ὃ τὰς κοιλίας καὶ βολάνοις προστιθέναι, ἢν μὴ ἡ κοιλία
ὑποχωρήῃ ἐν πάσῃσι τῇσι νέσοισι. Id, cum genio linguæ Hip-
pocraticæ conveniat, quamvis hætenus auctoritatem codicum
habere non noverim, in hoc loco tamen conjectura pericli-
tandum credidi, ne senex sibimet ipse, repugnare, eodem
momento, videatur. (d) De compos. med. l. 9. c. 2. Char-
ter. vol. 13. p. 598 vid. Martian. comm. in Hipp. de victu
acut. loc. citat. p. 288. (e) Martian. in Hipp. de intern.
affect. 9. 159. 160.

affuso (a). Igitur, cum in hoc morbo ea maxime profunt, quæ per dejectiones excernuntur, quamvis interdum, sed raro, urinæ profluvio sanitas reddatur, quod non magis mirum est, quam quod nonnunquam in pulmonis morbo, & in laterum doloribus, humor ea parte profluat (b). Medicum simulac durus lien intumescit, extrinsecus ea, quæ extenuant, imponere oportet, deinde alvum lique-dam reddere (c). Hic quoque lene rhabarbarum profuit (d). Aequè notus lienis morbus est in India, ac hepatis, & membranæ, quum *μεσεντέριον* vocant, ibique quasi proprius; quo frequentissime Brasilienses tentantur in valetudinariis. Isque clam gliscit, vulgus inops tantummodo vexat, non tamen occidit, nisi quando diu tractos, aqua inter cutem subsequitur, aut alter vetustus morbus redit. Sed facies & membra extenuantur, vires deficient, utraque parte præcordia dura sunt: intus murmur, &, in intenta ambulatione, vel cursu spiritus quædam difficultas est. Ubi inveteravit malum, totum corpus cum pallore quodam inalbescit. Milites passim obambulant, instar cadaverum, vultu decolori & confecto, cibique desiderio premuntur insatiabili. Quicumque autem, singulari beneficio, malum effugit, ei dejectionibus biliosis finivit: maxime, si ea deinde, quæ mollem alvum præstant, sumpta fuerunt (e).

§. XIV.

(a) De intern. affection. c. 27. t. 2. p. 356. (b) Holler. in aph. Hipp. 6. 43. (c) Mercurial. in aphor. citat. (d) Heurnius comm. in aphor. citat. (e) G. Piso de medic. Brasilian. l. 2. p. 24.

§. XV.

Alvus quoque ducta aliarum partium morbis, qui vix dejectionibus solvuntur, levat. Proinde, si renes affecti sunt, oportet conquiescere, cubare molliter, solvere alvum, si aliter non respondet, etiam ducere: nam si ea coacta est, laxius intestinum a stercore premitur, simulque cum eo ren, præcipue sinister (a). Urina autem copiosa, quæ septimo, aut quarto decimo die, post concoctionem, processit, & in qua crassum subsidit, naturaliter morbum tollit; diluta & tenuis mala est (b). Fusca tamen, potui, quem *Cassè* vocant, similis, in renum, & vesicæ vitiis, ob brevius iter, minus periculi timendum esse testatur (c). Subita etiam sanguinis profusio, per ora venarum, quæ in ano sunt, prodest. Itaque, sæpe desiderare in aqua alida, præcipue expedit, neque cibum, neque potionem frigidam assumere, abstinere ab omnibus falsis, acribus, acidis, pomis; bibere liberaliter, ubi inflammatio remisit adjicere modo cibo, modo potioni piper, porrum, ferulam, album papaver: quæ maxime inde urinam movere consuerunt; si vero dolor tantum levandus est, quæ ei occurrunt, prudenter danda sunt. Sed vitium in renibus his indiciis cognoscitur: si urina crassa, carunculas quasdam exiguas aut quasi capillos habet, aut si bul-
lat,

(a) Fr. Hoffmann. med. rat. t. 4. part. 1. s. 2. c. 8. p. 465. (b) Aet. tetrab. 4. serm. 11. c. 16. p. 270. (c) v. Swieten comm. t. 3. p. 233.

lat, aut male olet, aut interdum quasi arenam, interdum quasi sanguinem trahit; dolent autem coxæ, quæque inter has, superque pubem sunt, & accidunt frequentes ructus, interdum vomitus biliosus, extremæque partes frigescent, urinæ crebra cupiditas, sed magna difficultas est, & quod inde excretum est, aquæ simile, vel rufum, vel pallidum est, parum tamen in eo levamenti est, alvus vero cum multo spiritu redditur. At si paulatim destillat, vel si sanguis per hanc editur, & in eo quædam cruenta concreta sunt, idque ipsum cum difficultate redditur, & circa pubem interiores partes dolent, in eadem vesica vitium est.

§. XVI.

A visceribus ad intestina veniendum est: primoque facienda mentio est cholerae: in qua protinus, ubi cœpit, aquæ tepidæ quamplurimum bibere oportet, & vomere: potest etiam dari jusculum tenue ex pullo (a). Malum autem, medicamentis alvum ducentibus, intenditur. Cum discussa cruditas est, tum confugiendum est ad vinum, ne anima deficiat vel quies facienda est: eaque sola in tenella ætate sufficit (b). Si post suppressam choleram febricula manet, alvum duci necessarium est, tum cibus, vinoque utendum est.

In morbo vero, qui in ipsius ventriculi porta consistit, & κοιλιακός a Græcis nominatur, commodissimum est, inter initia, calida cataplasmata
toti

(a) Sydenham. p. 604. (b) Ib.

toti ventri imponere, ut dolorem leniant; post cibum vomere, atque ita ventrem exinanire: proximis deinde diebus cucurbitulas sine ferro, ventri, & coxis admoveere; ventrem ipsum liquare dato lacte, & vino falso, frigido; si vetus vitium est, cibis & potionibus calidis uti; ex inferiori parte infundere aquam pluviatilem egelidam; maximeque si dolor in imis partibus remanet.

Sed si intra ipsa intestina inflammatio fit, remedium est, sanguinem mittere, vel cucurbitulas pluribus locis admoveere, non ubique cute incisa: id enim duobus, aut tribus locis satis est: ex cæteris spiritum evocare, abunde est. Tum animadvertere oportet, quo loco malum sit. Solet enim contra id tumere. Et, si supra umbilicum est, alvi ductio utilis non est. Si infra est, alvum ducere interdum, ut Erasistrato placuit, optimum est: & sæpe id auxilii in his partibus magnum remedium est. Ducitur autem percolato ptisanæ cremore, cum oleo & melle sic, ut præterea nihil adjiciatur. Si nihil tumet, duas manus imponere oportet, supra summum ventrem, paulatimque ducere; inveniatur enim mali locus; qui necesse est, renitatur: & ex eo demum deliberari poterit, ducenda nec ne alvus sit. Illa communia sunt: calida cataplasmata admoveere, eaque imponere a mammis usque ad inguina, & spinam, ac sæpe mutare; brachia, cruraque perfricare; demittere totum hominem in calidum oleum. Si dolor non quiescit, etiam in alvum ex parte inferiore tres, aut quatuor cyathos calidi olei dare.

At ubi laxius intestinum, in ea maxime parte, qua excernit, inflammatio afficit, quæ pro hæmorrhoidibus cæcis sumi consuevit, alvo biliosa & subcruenta solvi potest. In constitutione etiam anni 1728, & 1730, acris materiæ subita dejectio coli & articularum dolores multum levavit (*a*); venterque fusus Dammoniis, quibus vehementes cruciatus in intestino pleniore erant, pro valetudine fuit, atque inde pueris, quos cita alvus plerumque exercet, morbus tolerabilior. (*b*) In hoc, a vomitu, frequens alvi ductio utique necessaria erat, interposito subinde papavere (*c*).

§. XVII.

Ex his autem fatis disci potest, dejectiones, maxime in acutis petendas esse, ubi venter suppressus parum reddit, ex eoque inflationes, caligines, capitis dolores, aliaque superioris partis mala increscunt. (*d*) Sed medicamenta stomachum fere lædunt, & alvus, si vehementius fluit, aut sæpius ducitur, hominem infirmat. Ergo nunquam in adversa valetudine medicamentum ejus rei causa recte datur, nisi ubi is morbus sine febre est; purgationes enim perniciosæ sunt, si nimis valentibus medicamentis fiunt. Et qui per ea, inter initia morborum, inflammationes solvere conantur, si de inflammata parte nihil detrahunt. (*e*) Ideoque,

(*a*) Huxham. de morbo col. Dammor. p. 12. (*b*) Ib. p. 9. (*c*) Ib. p. 32. (*d*) vid. Glass. comm. 7. de febr. p. 84. (*e*) Hipp. de victu acutor. l. 4. ed. Mack. t. 2. p. 121.

que, si vehemens febris est, quæ alvum ducunt, non exhibenda sunt; (a) siquidem omnia illa corpus vehementer movent & vires frangunt, quod in acutis, ubi peragitur coctio, utique vitandum est. (b) Sæpe inde gravia mala, maxime si natura ægri non cognita est, incidunt. Quidam enim difficulter, quidam a levi etiam medicamento copiose moventur, quod si quis non novit, periculum est, ne aut nimium evocet, aut nihil; vel moveat quidem, sed parum promoveat. Ab utraque re æger multum patitur: idque difficilius, quam ubi quis sine febre est, restitui potest. (c)

Plerumque vero lenia, quæ absque ulla vi aut noxa fordes eluunt, si alvus non respondet, quibusvis morbi temporibus prodesse consuerunt, commodeque modo per os, modo per alvum injiciuntur. (d) Satisque est his ipsis, quale rhabarbarum est, ventrem, si fieri potest, semel vel ad summum bis movere, nan amplius frequentes dejectiones, quæ concoctionem impediunt, inutiles sunt. Plurimi nihil se effecisse opinantur, nisi sæpe, & quotidie febricitantes alvum sollicitant. Sed id periculose fit, nam inde virium ingens imbecillitas contrahitur: eamque, ut in aliis, maxime in continuis febribus, semper vereri oportet (e). Aptissime vero medicamentum eo die & ea hora datur, qua plurimum sese febres remittunt, & qua corpus tam integrum est, quam maxime esse in eo genere

(a) De med. purgant. Charter. t. 10. p. 461. (b) Galen. comm. in Hipp. de victu acutor. t. 11. p. 144. (c) Id. ib. p. 45. (d) Lommius de curat. febr. p. 150. (e) Ib. l. c.

re valetudinis assuevit. (a) Tumque ipsis haud leve commodum ab hujusmodi dejectionibus accidit; nam quæ coacta & foetida sunt, evocantur, ardor febrilis mitescit, atque simul vitiosa bilis detrahitur. (b) Plerique, quia manna, cassia, rheum nondum reperta fuerant, antiquos purgationem non utiliter potuisse ciere, contendunt. Sed alvum lotionem ducebant, quod genus praesidii semper tutum est, fereque solum τῶν ἐκκοπρωτικῶν nomen meretur: siquidem, integris viribus, alvi faeces attingit, easque incidit, dissolvit, & defidendi cupitate educit: idemque saepe crassa sterco-
ra, quæ medicamentis ventrem moventibus liquantur, extrahit. Itaque, ubi urget casus a clystere omnis purgatio incipere debet, quoniam dejectionis impedimenta tollit, viam parat, & expedit. Quin etiam pro varia, quæ sumitur, materie, aut laxius intestinum, aut totus venter solvi potest. Immittenda in alvum est, si levi medicina contenti sumus, pura aqua; si paulo valentiori, mulsa; si leni, aqua, in qua fœnum Græcum, vel ptisana, vel malva decocta sit: acris autem est marina aqua, vel alia, sale adjecto: at utraque decocta commodior est. Acrior fit, adjecto vel oleo, vel nitro, vel melle quoque. Fereque eo modo, dempta materia, superioribus partibus levatis, morbum ipsum mollit. Ubi autem sublutione plane opus est, addenda acriora sunt, euphorbium, cucurbi-
tæ

(a) Ib. p. 152. (b) Ib. p. 151. Glass. comm. 7. de febr. p. 84.

tæ agreſtis interanea, aut centaurii comæ. (a) Ipſe Aſclepiades, licet medicamenta ſuſtulerit, & purgationes, aptiſſima tamen moderatione, lotionibus non quidem ſæpe, ſed in omni fere morbo, ſemel vel bis alvum ſubduxit.

Certe omnes antiqui, multiplici experientia inſignes, ſæpiſſime hanc medendi viam ingreſſi ſunt: eamque in plurimis morbis ſecutus eſt Galenus, præcipue ad alvum conſtrictam, qua multa mala inſurgunt, ſolvendam. (b) Et, quamvis Hippocrates in vehementibus febribus alvum moventia vetet, eam tamen, ſi opus eſt, lotione duci conſeſſit. (c) Peſſimas etiam dejectiones, ob bilis æſtum, ubi ſummus naſcitur ardor, medicamentis excitari, dixit; atque tempore æſtivo, in vicem eorum, lotiones præcepit; omniaque, quæ alvum vehementer movent, quoniam ſimile diſcrimen, ac in valida febre, vereri oportet, ſuſtulit a canis ortu, quinquaginta dierum ſpatio. (d) Similiterque, in laterum dolore, ſi alvum ducendi neceſſitas eſt, conſulit, ventrem mollire, infuſis in eum ſubducentibus, & refrigerantibus, hoc eſt, leni clyſtere: quo modo cuivis dolori, in ea parte, ſuccurritur (e). Id auxilium quoque, quovis tempore, inter febres vehementes, & harum etiam acceſſiones, & protinus inter initia, & circa eos dies, quibus judicari, & concocta excernere in-

(a) Aretæus l. 1. de curat. morb. acut. c. 4. ib. l. 2. c. 1. (b) De clyſter. t. 13. p. 1013. (c) de med. purg. Character. t. 10. p. 461. (d) Ib. (e) de affection. c. 3. ed. Mack. t. 2. p. 303.

incipit æger, tuto semper adhiberi posse, satis docuit, cum dicat, quarto demum die, in laterum morbo, si dolor sub thorace est, purgandum, verum, per tres primos dies, alvum subluendam esse; (a) idque etiam in pulmone aut pectore affecto, ubi sanguis missus est, ita servandum esse (b). Denique in febribus quoque, in quibus tenuis urina, inter initia, fertur, protinus ventrem lotione subduxit, non vero medicamenta dedit, ne cruditas in urina maneret, & febris diu citra sudorem, absque judicatione, protraheretur. (c) Eademque ratione Aretæus Cappadox, in pulmonum & laterum morbo, in difficultate spirandi, in uvæ, & renum inflammatione, in volvulo, ventrem compressum solvit. (d) Et Boerhaave ubique alvi lotionem acute febricitanti proposuit.

Solet etiam glans, aut balanus subditus, mole aut asperitate anum vellicando, desidendi cupiditatem inferre; atque adeo ventrem movere, clystere tamen longe ignavius. Eoque remedii genere antiqui etiam usi fuerunt & interdum levi quoque medicina, sicut serum lactis est: erantque valetudinis genera, quibus ex lacte purgatio conveniebat, præcipue quidem asinæ, si id non aderat, capræ. (e) Nam, ubi febres sunt, satis esse putabant, ejus rei causa cibos, potionesque adsumere, qui

(a) L. 4. de victu acutor. ed. Mack. t. 2. p. 128. (b) Ibid. (c) Ibid. p. 124. vid. ib. p. 120. 122. 123. 125. (d) de morb. acutor. curat. l. 2. c. 1. ib. l. 1. c. 1. ib. c. 7. ib. l. 2. c. 7. l. 1. c. 8. l. 2. c. 8. (e) Hipp. de victu acut. ed. Mack. t. 1. p. 121. Aretæus de curat. morb. diut. l. 1. c. 13.

qui simul & alunt, & ventrem molliunt, quoniam præstat, in his vim medicamenti inesse, (a) ut cum victu remedium quoque adhibeatur, fortasse etiam cum quadam voluptate. (b) Quam ob causam Galenus, si ventris purgatio necessaria erat, scamnoneum melius brassica habuit, ubi vero alvus tantummodo subduci debet, brassicæ jus præposuit. (c) Ac Aretæus Cappadox, qui nihil ab Hippocrate deflexit, medicamenta, nec varia, nec multiplicia, in peracutis affectibus adhibuit, ægrotantium ratus optimam medelam ex victu peti: ideoque, ad volvulum, juscula gallinarum, ostreorum, & ejus generis plura, alvum ducentia præscripsit (d); & in laterum dolore, ptisanam propinavit, in cremorem percolatam, solo melle conditam. Vulgatissima vero remedia ad voluptatem, varietatemque parandam, quia solus cremor fatis erat, amovit, siquidem humectare pituitam, eamque commode excreare, & quæcumque evocanda sunt, evocare, facile quoque ventrem ducere, sola ptisana potest (e).

(a) Hipp. de alimento ed. Mack. t. 2. p. 91. (b) Galen. comm. in l. Hipp. de alimento Charter. t. 6. p. 275. (c) Ibid. (d) l. 2. de curat. morb. acut. c. 5. (e) de curat. morb. acut. l. 1. c. 10.

CAPUT XV.

De causa proxima ventris fluxus

A materia profluvii varia, quam ex quibuscvis corporis locis, in ventrem ferri vidimus, ad causas transeundum est, & inprimis ad proximam veniendum, ex qua frequens dejectio oritur. Ejus hæc conditio est. Si vis, qua humores in intestina pelluntur, increvit, liquida copiosius descendunt: nam alias profusiones suppressas subsequitur ventris fluxus, sudore vel per urinas, iterum sistendus. Si vero etiam a nimia purgatione is incidit, aptissimum est, materiæ cursum, ad alias, quascunque partes, avertere. Item, si sanguis abundat, proximum est, ut profluvium sanguinis per alvum fiat, alia profusione cohibita; &, si summa cutis adstringitur, venter macosa reddit.

Non tamen liquida alvus ab hac vi tantummodo pendet. Nam, si humores, qui in intestina se contulerunt, venis bibulis resorbentur, venter ficcus manet. Interdum is, qui matutino tempore aquæ Spadanæ libras decem, vel amplius sumsit, ne guttam quidam alvo dimittit: & sæpe, qui fontes salubres petunt, pluribus diebus, nihil deji- ciunt. Sub quo casu, vires, quæ intestina adstrin- gunt, potus elapsum, per inferiora, coërcent, fereque humores repellunt versus ostia vasorum lacteorum, & in venas, quæ sub medio intestino positæ sunt.

At,

At, si eodem tempore, quo major fluxus fit, tenendi quid intestinis parva vis est, assumpta, vel quæ aliorum huc ruunt, protinus transeunt, & quasi spiritus motu, expelli videntur. Profecto veri simile non est, ex vehementi contractione ventriculi & intestinorum (ut nonnulli volunt) lævitatem qua quicquid assumptum est inconfectum protinus redditur, oriri; siquidem valvulæ, five juga, quibus intestina in sinus implicita sunt, eo magis increfcunt, quo arctius tergora constringuntur. Et, qui athleticè vivunt, cibos concoquunt, & celerius, & melius. Ipsis autem faex dura est, levis, pauca; hique valida perspiratione gaudent. ubi vero contractilis vis minuitur, a spiritu, qui intus est, inflatio fit: atque intestina jam minus sinuata, quod acceperunt, protinus in inferiores partes transmittunt. Ideoque is morbus jure *λειεντέρια*, vel intestinorum lævitas nominatur. Et cum, ubi in longinquum id vitium est, ructus acidus, qui prius non fuit, si accedit, inter bona indicia fit, intestina antea vehementer resoluta, jam ad consuetudinem suam redire videntur, cibique tam diu a ventriculo, donec acefcant, contineri. Nam in torminibus quoque, si extremam alvum spiritus sequitur, sæpe metum detrahit (*a*) nonnunquam tamen illud nihil significat (*b*). In affectione autem, quam celiacam vocant, stomachus videtur fatis validus, sed intestina nimis laxa. Atque etiam,

(*a*) Bagliv. l. i. prax. med. p. 111. Diemerbroeck obs. med. 28. p. 30. (*b*) Degner. dysent. Neomag. p. 25.

tiam, si initia vaforum, quæ lac infugunt, clausa sunt, similis ventris fluor oritur. Ubi ulcera, quas *ἄφθας* nunc appellant, eas partes obsident, corpus non alitur, & quicquid assumptum est, intestina transit. Deinde vero, ubi crustæ deciderunt, major salivæ, & ventris fluxus ægros exercet, relaxatis vasis. Illud quoque nosse oportet, quod ex glandulis sub medio intestino induratis, fluorem hunc ortum fuisse, corpora mortuorum incisa demonstrent. (a) Sæpe, in Indiis homines extabescunt, sine manifesta causa; febris nulla adest, vel mitissima; vix dolent; gravitatis cujusdam tantummodo sensus est juxta umbilicum, & in præcordiis. Is morbus ex tacita viscerum duritie oritur, maximeque ejus, quod *μεσεντέριον* vocant. Idque modo suppuratur, modo in totum consumitur: ad hæc intestina nullo ordine inter se cohærent, tenuibus pelliculis adnatis. Cibos viro æger valide appetit, quos inconfectos alvo rejicit, longoque tempore, mirum in modum extenuatus, tollitur. (b) Solet autem acre, quod intestina vellicat, humoresque exprimit, ad causam profluvii referri, si & ora venularum, quæ in mediis intestinis hiant, & vasa lactea parum transmittunt. Eademque materies, quæ leviori dejectione fertur, ubi acrior fit, tormina excitare consuevit. Itemque ob alcali spontaneum biliosa descendunt, & ab acido infantum fæces viridescunt. Ex quibus quia
quam

(a) Diemerbroeck. anat. l. 1. c. 9. p. 40. (b) Bontius med. Indor. c. 11. p. 80.

quammaxime intestina constringi videntur, fortasse quis dicet, male resolutionem nonnunquam pro causa apprehendi. Verum si vasa intestinorum, quæ humores absorbent, adstricta sunt, liquida, ad intestina delata, excerni debere videntur, trahendo spiritum. Ipsaque natura sibi cavet, ne acria corpus subeant, & facile ab his contrahuntur sphincteruli, qui initia vasculorum lacteorum cingunt, & tuta custodia limen servare nituntur. Quam ob causam, duris, acutis, vel acerbis cibus sumtis, corpus non læditur, siquidem janitores isti fideles, non decipiendi, simulac insoliti quid sentiunt, mox se claudere norunt, motumque suscitant, quo liquida, quæ acrimoniam tollunt, in auxilium vocari possint. Neque dubitari potest, quin intestinorum arteriolæ, ubi ab acribus vellicantur, humores copiosius effundant, nam oculi, si arena illabatur, nictitant, contrahuntur palpebræ, atque acria quævis lacrymas movent. Nec datur homini, ut hoc naturæ conamen avertat. Et, quæ sternutationem cient, simul quoque multum pituitæ eliciunt, qua id, quod rodit, expellatur. Et, si quid insuetum in pulmones incidit, frequens tussis id sæpe extundit.

Sed, quamvis hæc acria alvum moveant, irritando vires intestinorum contrahentes, tamen exinde non intelligi potest, cur a medicamentis venter dejiciat, siquidem acerrima, quale est Mercurius sublimatus, intestina hinc inde constringunt, & rigor intestinorum flatus, & murmura facit. A-

loë autem, utut fortiter purgat, nervis amicissimum est. Sed aromata, piper, cinnamomum & similia, fereque acida omnia, & maxime vitrioli oleum, ventrem supprimunt, cum plane acria sint, nec venis reforberi queant. Contra evacuationes suppressæ, ubi id evenit a nervosarum membranarum irritatione, per ea, quæ dolorem levant, curantur, rigore soluto. Nam lacrymæ papaveris modo alvum, modo urinam movent; ac sæpe calculos renum, vel ex intestinis lapides dimittunt. Si vero venter indurescit, dolorque ejus est, commodissimum est, inter initia, calida cataplasmata toti ventri imponere, & ea, quæ dolorem & rigores leniunt, assumere: dein ventrem ipsum liquare, dato lacte, & levi purgatione, nisi is jam ante, uti sæpe fit, contenta sponte reddidit (a).

Ea quoque, quæ *ἀνωδύνα* vocant, hunc in finem, purgantibus optime junguntur. Neque hercule ista curatio nova est, siquidem apud Galenum pastillus describitur, qui habet succi plantaginis dr. x. aloës Indicæ dr. i. mastichis dr. i. croci obolos ii. opii obolos iii. castorei obolos iii. myrrhæ dr. i. Dabaturque ad magnitudinem ciceris (b). Quinetiam Hippocrates potionem ex peplio, meconide, & grano Cnidio commendat, ad purgandum. (c) Sæpe Riverius quoque ejusmodi remediis, quibus primo coli dolor discuti-

tur,

(a) Bohnius offic. med. p. 360. (b) Galen. l. 8 de compos. medic. secund. locos. c. 2. Charter. t. 13. p. 565. 566. (c) de intern. affect. c. 10. ed. Mack. t. 2. p. 336.

tur, dein alvus solvitur, usus est (a). Et ad idem malum Hollerius medicamenta dedit, quæ simul & purgant, & dolores leniunt (b). Maximeque levant, sub auctore Hofmanno, graves intestinorum dolores, qui ab inflationibus oriuntur, pilulæ purgantes, quibus parum papaveris adjicitur (c). Quondam etiam Empiricus aloën & helleborum, cum succo papaveris, miscuit: hisque magnam sibi famam fecit. Et solebant laudari, quæ his similes sunt, Rheumelii pilulæ (d).

Præter hæc, ubi purgantia extrinsecus corpori admoventur, ea venis recepta, alvum ducunt, minime tamen corpus erodunt, neque ullum dolorem loco, cui applicantur, excitant. Si unguenta, quæ Aetius (e) memorat, abdomini illinuntur, venter solvitur. Ἐπομφάλια Græci vocant. Ea formidolosis, qui neque nomen purgationis audire sustinent, maxime utilia sunt, & delicatulis. Quale etiam est unguentum Arthanitæ, quod Alexander reperisse dicitur (f). Id adhuc satis frequens uti solet, ventrique inungitur: Nam oportet, cum molliter alvum subducatur, eo latas partes sæpius perfricare, quod supra ventrem amplum commodius fit, quam in manu, aut carpo multo minoribus.

(a) Prax. l. 10. c. 1. 2. cent. 1. obs. 63. cent. 2. obs. 1. Etmuller. oper. t. 1. p. 355. (b) L. 1. de Morb. intern. c. 41. p. 315. (c) Med. rat. t. 4. part. 2. p. 336. (d) Pechlin. l. 2. obs. 62. p. 363. vid. Martian. in Hipp. p. 190. 287. (e) Tetrab. 1. ferm. 3. c. 135. 136 Tetrab. 3. ferm. 4. c. 27. Paulus Ægin. l. 7. c. 9. Actuar. de method. med. l. 5. c. 9. 10. (f) Mesue de simplic. c. 26. p. 77. b. p. 78. a.

bus. At id quoque, propter tumores, supra femora unctum, post varia fastidia alvum movit (*a*).

Sunt etiam quædam emplastra, quæ purgandi vim habent, quale est Plateri, quod ex cocco Gnidio cum cera misto constat (*b*). Ejus generis quoque est emplastrum Martini, quo venter per aliquot dies solutus manet (*c*). Regi vero Daniæ alvus mota est, ponendo super umbilicum id, quod fit ex Arthanita, & oleo diocolocynthidis quercino (*d*).

Dejectiones autem antiqui medicamentis pedes liniendo, vel decocto hellebori lavando moliebantur. Rursus, alii ventrem liquidum reddunt, si pilam purgantem manu foveant, vel si unguento volam inungunt. Fuitque Pisis sacerdos, qui a catapotio, quod cum saliva subactum, injecta fascia, circa stomachum admoverat, intra 5 vel 6 horas, multam materiem, ac si pilulas devorasset, excrevit. Et id quidem eodem modo per biennium, observatum fuit (*e*). Pueris quoque & mulieribus unctioes, supra umbilicum, fiunt, quibus interdum alvus æque cita evadit, ac si medicamentum intus fuisset sumtum. At si Mercurio corpus linitur, saliva per os, vel ex intestinis elici potest.

Itemque purgantis solutio in venas transfusa sæpe

(*a*) Pechlin. de purg. c. 30. p. 408. (*b*) Prax. t. 2. c. 13. (*c*) Ess. of catharticq. medic. p. 165. (*d*) Act. Hafniens. vol. 1. p. 72. vid. miscell. N. C. dec. 1. ann. 6 & 7. app. p. 20. Pharmacop. Wurtenburg. p. 196. (*e*) vid. Actuar. l. c. Fallopp. de med. purg. c. 11. p. 428. c. 27. p. 525. Boyle de porositat. animal. c. 3.

sæpe ventrem resolvit. Quod auxilium in canibus antea institutum (a). Medicus Gedanensis, circumspecto cursu, non solum homines tolerare posse ostendit, sed conclamatos jam dudum mortales, una purgantis in medianam infusione, restituit, in fraudem Aesculapii (b). Sic militi, cui in eam venam lene medicamentum ex alvum subducentibus, ad drachmas duas circiter, per siphonem infuderat, interpositis quatuor horis, sine gravi molestia, dejectio orta fuit, quam in proximum diem usque, quatuor, non leves, subsequabantur. Indeque mulieri, post aliquot horas, alvus modice soluta fuit: & virgo eodem die, quo infusum erat, quatuor, & postridie quasdam etiam dejectiones habuit. Omnes vero, mox ab infusione, frequens & vehemens vomitus prehendit (c). Eamque medendi viam jam prius ab Anglis tentatam invenio, qui collo vesicæ, quam purgante solutione repleverant, siphonem ex ære conflatum aptabant, quo liquor, sensim comprimendo vesicam, stillaret, in venam apertam, eoque artificio, alvum, cum alias medicamentum in ventre cunctetur, intra horam unam, alteramve subducebant (d).

Sed purgationes quoque, quæ ore sumuntur,
ip.

(a) Vid. Schenck in epist. ad Daniel. Major. chirurg. in fus. p. 79. Scultet. armamentar. chir. in append. (b) Pechlin. de purg. c. 30. p. 409. (c) Oldenburg. act. philosoph. anni. 1667. mens. decemb. (d) Pechlin. de purg. l. c. phil. transf. No. 30. Boyle the usu fulness of experiment. philosoph. l. 11. p. 53. 54. Casp. Schott. mag. natural. c. 1. prop. 33. Sachs ocean. macrocosm. §. 155.

ipso sanguinis cursu rapi consuerunt. Mutatus a quibusdam color, & odor urinæ, indices sunt. Lac etiam nutricis medicatum infantem purgat. Nam, si vel mulier, vel capra, elaterio, aut cucumere agresti vescuntur, puerulos cita alvus exercet (a). Neque vero in cucumere aut elaterio tantummodo ea vis est, sed etiam in quibusvis fere medicamentis, quæ alvum movent; siquidem ex tithymallo vel scamnonei germinibus, quibus verno tempore pascuntur capræ, lac purgandi vim acquirit; & id satis cito, nonnunquam intra horam. Illud quoque mirari oportet, quod omnes nutrices uno ore testantur, infantem, si protinus, sumto a nutrice medicamento, mammis admovetur, cunctaque exfugit, certo expurgatum iri, nutrice intacta; at, si is lactationem mediam abrumpit, nutricem æque, ac alumnum purgari, eo tamen cum discrimine, quod longe citius infans, quam nutrix dejiciat (b). Idque interdum a tenellis vehementer fit. Puella anniculo, cui statim mater, epoto medicamento mammam porrexit, nimiae purgationis periculum incidit. Sibi vero ne semel quidem alvus subducta est (c). Sed, cum sæpe non conveniat, nutrici sanæ, in pueri gratiam, medicamentum forte, quale elaterium est, dare, neque semper leviora hanc vim lacti impertiant, interdum satius est, capræ quid simile offerre, ejusque lac, puero ad

(a) Hipp. epidem. l. 6. Charter. t. 9. p. 537. Galen. ib.

(b) Pechlin. de purg. c. 30. p. 404. (c) Martian. comm. in Hipp. de natur. pueri p. 30.

ad purgandum, propinare (*a*). Facile autem vires eorum, quæ sumta sunt in ipsa lactis materie, deteguntur, ex colore, & odore. Ac sapor quoque inde mutatur. Gravida, quæ quotidie guttas triginta extracti absynthii hauserat, a partu, lac, e mammillis expressum, fellis ad instar amarum habuit (*b*). Ergo imbecillissimis opus est, nutriri lacte fæminæ sanæ & vegetæ, vel, quod huic proximum est, asinæ, quæ cibis boni succi aluntur. Atque ex his ipsis, lactis proprietates nosse oportet minime ex crassitie, & pinguedine ejus. Ideoque lac, quod in Tabiis habetur, ad ulcera asperæ arteriæ laudant præ cæteris, quod locus sit satis editus, & aër ficcus; ipsaque pascua herbas producant salubres, agrestem lotum, & similia. Id alibi quoque arte imitari potest, si quis, in colle edito, herbas fruticesque ferit, quæ salubriter lac adstringunt (*c*). Prodest etiam adversus fluxum coeliacum lac ex agresti pastu perfectum dare, maximeque e capra, quæ lentisco, vel myrti foliis, nutrita fuit. Tradunt enim herbæ, quæ constringunt, hanc facultatem lacti; scammonci vero, & hellebori, ut modo dixi, contraria vis est (*d*). Quinetiam animalia, ubi ex stabulis in prata ducuntur, a recenti gramine frequentius dejicere solent, atque eorum lac, alvum mollit.

Effectus quoque, quos usus purgantum insequitur,

(*a*) Martian. in Hipp. epid. l. 6. p. 245. (*b*) Bartholin. act. Hafn. cent. 2. obs. 62. p. 165. (*c*) Galen. l. 5. method. med. Charter. t. 10. p. 123. (*d*) Cæl. Aurelian. morb. chron. l. 4 c. 3. p. 513.

tur, fatis ostendit, ea sanguini misceri: nam & mitissima cathartica tumultuosum impetum faciunt & ad unum omnia, quæ sub hoc nomine veniunt, naturæ sunt inimica, adeo ut ipsum habitum corporis mutant. Empyricus pulverem catharticum, in quo Mercurius esse videbatur, duobus fratribus dedit. Alter centies ad minimum, cum torminibus desidendo, intra duos dies, se exhausit. Alter, ætate paulo major, nihil quidem excrevit. Verum capilli ejus, post paucos dies, fluere, & ungues livescere cœperunt; brevique pustulæ aquosæ circa totum corpus eruperunt, quibus continuo in crustosam scabiem induratis, & subinde deciduis, mox novæ repullularunt. Idque malum, antequam tolli potuit, misellum vexavit, ultra biennium (a). Neque solum a Mercuriali purgatione ea incidunt, sed etiam interdum iis, quæ ex herbis eliciuntur, sanguis ita vitatur, ut vix longo tempore bonus reddi queat. Fereque id, quod per medicamenta, quæ alvum subducunt, evocatur, non est humor corruptus, sed mera putrilago, & liquamen, per ipsum virus medicamenti, tabefactum. Helmontius, cum ob scabiem contagio susceptam alvum pilulis molirentur medici, foetidum liquorum copiose excerni lætatus, sæpe, ex eorum consilio, in his remedium quæsit, donec in totum duas facile situlas implevisset, liquore, ut putabat, putrido, putidoque. Nam, qui antea sanus, & alacer

(a) Willis de medicam. operat. s. 3. c. 1. p. 37. 39. 45. Bellin de sang. mission. p. 199.

cer integris viribus, ac levis in saltu cursuque erat, jam summa macie extenuatus, titubante pede, genisque collapsis, vocem raucam edebat. Proinde, cum tantæ farragini, neque in capite locus esset, neque ei in pectore aut ventre spatium daretur, conclusit, istos humores non latuisse aut præexistisse in corpore, sed putridum liquamen purgatione factum fuisse: idemque, quoties pilulas devorant, eventurum esse. Unde cognovit, ea, quæ purgantia vocantur, quod vividam sui corporis substantiam liquassent, & in putrilaginem resolvissent, non purgare aut mundare, sed putrefacere (a). Atque crebra alvi ductione æque sanus ac æger liquamina dejiciunt, quorum conditio, quoad odorem & colorem, eadem est. Quam ob causam pravi humores non magis, quam quibus nullum vitium inest, educi videntur: sed promiscue medicamentum, quicquid attingit, contaminat.

Etiam, si qua inflammatio orta est, demitur copia & impetus liquorum, dejectione, & hac ratione purgatio sanguinis detractionem quodam modo supplet. Melius tamen, si copia sui male habet, vena incisa succurritur: nam & leniora tarde materiam evocant, & a valentioribus medicamentis, ut supra dixi, humores nimium moventur. Cavendum autem est, ne venæ, ubi plenæ

(a) Helmont. de febr. cap. 5 § 9. 10. 11. 13. 15. 22. scabies & ulcer. Scholar. §. 3. 4. 5. 6. Bellin. de sang. mission. p. 215.

tument, concitentur. Igitur, si sanguis abundat, audacter detrahendus est. Deinde ducere alvum oportet. Quod si vero quis propter ætatem, vel victum, detractionem ejusmodi non sustinet, huic dejicienda largius alvus est (a) per ea, quæ, licet minus acria sint, ventrem tamen multum liquant. Denique illud considerari oportet, quod plerisque præter communem purgandi vim, singularis quædam proprietas insit, qua unam corporis partem præ alia magis afficiunt. Maxime enim, quæ e colocynthide constant, tormina facere consueverunt, & si copiosius sumuntur, sanguinem sive per anum, sive etiam per alias vias fundunt, aperiendo vasa. Ora etiam venarum, quæ in ano sunt, ab aloë, etiamsi is longe mitior sit, irritari, supra dixi. Helleborus autem, maxime albus id habet vitii, quod fauces infestat, & spiritum difficilem reddit. Elaterium vero vim suam præcipue in tunicas arteriarum evibrat; atque ab eo pulsus fit celer, febrili non dissimilis, ejusque ope aqua, quæ inter cutim est, per alvum educitur. At ea, quibus scammoncum, & gummi gutta miscentur, corpus infirmant, fereque stomachum lædunt. Facile etiam a cataputiæ feminibus funesta inflammatio ventriculi oritur. Neque raro intestina verti videntur, nervique resolvi, sumta resina, quæ e radice jalappæ elicitor, atque hæc quoque hydro-picis utilis est (b). Ex reliquis vero, ubi aut cru-

ditas

(a) Galen. l. 4. de sanitat. tuend. t. 6. p. 122. (b) F. Hoffman. med. rat. t. 2. p. 248.

ditas foetida ægrum male habet, aut febris ardens extorret, potissime eliguntur tamarindi, præcipueque rheum confert ad fluorum ventris. Optime etiam profunt adversus pectoris morbos manna, & renum ubi affectus est, cassiæ pulpa (a).

Ergo proprietatem eorum, qua ventrem solvunt, non subjicit evidens stimulus. Sed aliæ quoque res sunt, quæ si assumuntur vel corpori applicantur, venis bibulis absorberi, vitæque viribus agitari videntur, donec tandem lædant functiones cujusdam partis, reliquis quasi intactis. Id de Mercurio verum esse, supra ostendi. Aëtius autem, unguentis supra stomachum inlitis, vomitum excitavit (b). Et Fernelio quoque authore, medicamenta generis ejusdem extrinsecus ventri fuere admota (c). Juvenis etiam Edenburgi, cataplasmate, quod senecionem recipiebat, circa ventriculum imposito, ægros, die lucido, vomere coëgit, eoque febres intermittentes sanavit (d). Valensque ad præcordiorum duritiem fuit id, quod fit ex tabaci foliis aceto contritis (e). Atque ea, quomodo-cumque adhibentur, vomitum ingentem movent. Firmus juvenis, cum torminibus tentaretur, neque, præ avaritia, medici consilium peteret, ubi alios in principio morbi purgari viderat, sumsit tabaci minutim incisi unciam semis; idque per noctem cerevisia tenui maceratum, postero die, coxit, & co-

(a) Rega method. medend. part. 3. c. 5. p. 440. (b) Tetrab. 1. ferm. 3. c. 135. Oribas. medic. collect. l. 8. c. 47. (c) Method. med. l. 3. c. 6. p. 68. (d) Ess. Edinburg. t. 2. art. 5. (e) Ibid.

colaturam expressam, unico haustu, ebibit. Atque eo solo remedio morbum penitus expugnavit, orta post summas anxietates vehementi vomitu & purgatione. Duos quoque rusticos hoc morbo implicitos, referunt, eodem modo fuisse sanatos (a). At insuetis ipse suffitus tabaci vomendo ventrem purgat. Idemque præstat fots vel linimentum ex succo aut decocto ejus, capiti inunctum (b). Sæpe, si caput lavatur tinctura nicotianæ, qua vulgus pediculos necat & fœdam scabiem tollit, puer titubat, vomituque corripitur. Et tres filiolæ, quorum capitibus, adversus eadem mala, pulvis tabaci vulgaris ex butyro subactus illinebatur, vehementer, viginti quatuor horis, vomuerunt (c). Quotiesque hæc herba contrita, quam vulnerariam vocant, vulneri inspersa fuit, toties vomitum movit (d). At idem effecit in puero trienni decoctum ex croco metallorum, ob feram herpetem, supra crus affectum, impositum (e). Sæpe etiam veratrum album, ano inditum, stomachum æque infestat, ad id, quod per os sumitur (f). Vini propria facultas habetur excitandi temulentiam, nec similis in ulla alia re proprietas est; nam hyoscyami, opii, stramonii longe alia est ratio, dum mentem turbant. Si Dipsas per-

(a) Diemerbroeck. obs. med. 18. p. 18. Miscell. N. C. dec. 2. ann. 8. p. 514. (b) Willis medic. operat. s. 2. c. 2. p. 21. (c) Miscell. N. C. dec. 2. ann. 4. p. 46. Kæuw de perspirat. p. 189. (d) Miscell. N. C. dec. 2. ann. 2. p. 263. (e) Miscell. N. C. dec. 2. ann. 1. p. 120. (f) Dioscorid. l. 4. c. 145. Oribas. medicinal. collect. l. 8. c. 2. Spiegel, de human. corp. fabric. l. 6, c. 4. p. 181.

percussit, inexplebile urget potionis desiderium. (a) Rabiosi canis morsus miserrimum genus morbi infert, in quo simul æger & siti & aquæ metu cruciatur: ab hæmorrhoidæ ictu ex omni corporis plaga sanguis profluit (b). Si solanum quis assumpsit, quod Bella Donna Italis vocatur, oculi hebescent primum, dein caligant uti ex senectute, post aliquot horas acies redit. Hæc & infinita id genus alia ex affectionibus corporum communibus intelligi nequeunt; natura humana ita se habet ad venena, hæc ad illam.

Pene cantharides venenis annumerari solent, fereque, ubi aut intus sumuntur, aut cuti applicantur, corpori alienæ sunt, effectu & virtute nondum bene cognitæ; maxime tamen partes obscenas lædunt. Quidam vires sali alcalino, qui ex iis arte elicitur, tribuunt. Sed acida earum vim augent. Itaque quo valentiores sint aut acetum, aut fermentum panis adjiciunt (c). Et ne sal hic quidem oleo suo destillato mistus, si manui etiam calenti effricatur, dolorem aut vesicam excitat (d). Ipsæ autem cantharides vesiculas vivo corpori tantum inducunt, minimeque mortuo (e) neque proprio veneno læduntur. Si vero aliquis eas

(a) Aretæus de caus. morb. diut. l. 2. c. 2. Dioscorid. l. 6. c. 50. Aet. tetr. 4. ferm. 1. c. 22. Lucan. Pharsal. l. 9. vs. 738 & seq. (b) Dioscorid. l. 6. c. 50. Galen. de theriac. ad Pison. Charter. t. 13. p. 940. Paulus Ægin. l. 5. c. 15. Aet. tetr. 4. ferm. 1. c. 23. Actuarius. l. 6. c. 11. Lucan. Pharsal. l. 9. vs. 806 & seq. Mead. de venen. introd. p. 17. (c) Bagliv. de usu cantharid. c. 11. p. 654. (d) Bartholin. act. Hafniens. t. 4. obs. 80. (e) Helmont. ignot. hospes morb. § 76.

eas ebibit, inde fiunt gravissima mala: Nam a stomacho usque ad vesicam cuncta morderi sentiuntur; difficulter urina, sæpe etiam sanguis mingitur, similiaque, ac in torminibus intestinorum, alvus emittit (*a*). Ei autem panaces cum lacte contusa, vel galbanum vino adjecto dari, vel lac per se debet. Sed ex his etiam libidinem supra modum incitari, experimenta testantur. Ambo & mulier, & juvenis, quibus in potu cantharides exhibitæ erant, sanguinem minxerunt; at juvenis, pene extento, vehementer sæminam subagitavit (*b*). Nobilem quoque a drachmis duabus, quas, ad venerem excitandam, cum scinco marino, & radice satyrionis miscuerat malus medicus, insatiabile coeundi desiderium invasit, accessitque & tumor scroti, & deficiente semine sanguinis profusio & undecimo die mors (*c*). Utique nimis etiam graves pœnas furti luere debuit pius antistes, quem amica, ut in sui amorem detineret, supra cœnam exceperat, conditis pulvisculo cantharidum conspersis. Nam, postero die, cum sanguis ex ano & rigido cole proflueret, medici ex signis, quid factum erat, detexerunt, neque tamen ulla providentia fatum imminens moveri potuit (*d*). Nec melior fors militi contigit, qui, ubi cum famula tota nocte jugiter coiverat, mane valde labefactatus vetulam rogabat, quo arcano securus ad venerem redire

(*a*) Dioscorid. l. 6. c. 1. Paulus Æg. l. 5. c. 31. Scribon. Larg. c. 57. B. Silvat. cent. 3. consil. 50. (*b*) Forestus l. 24. obs. 7. p. 122. (*c*) Miscell. N. C. dec. 1. ann. 9 & 10. p. 323. (*d*) A. Paré l. 21. c. 35.

dire posset. Sumto enim, ex ejus consilio, pulvere cantharidum, dolor vesicamprehendit, urina intercipitur, inflammatur penis, brevique tempore tormenta, cum incitarentur, tollunt hominem. Ubi vero cadaver lustratur, ulcera, & in renibus, & in vesica, & ultra eam in cole reperta fuere. (a)

At ea, quæ duobus febre intermittente ægris supervenerunt, quamvis idoneos authores habeant, omnem tamen fidem superare videntur. Alter enim, cui ad quartanam discutiendam striga, feminis urticæ unciam unam, & cantharidum drachmas duas præbuerat, admistis etiam aliis, adeo vehementi æstro percitus est, ut uxor per omnia sacra dejeraret, se a binotio octuagies septies initam fuisse, ipsumque interea sæpius in lecto semen effudisse. Deinde vero, præsentibus medicis, brevi momento adhuc ter se polluit, pedem lecti pro fæmina subagitando, tandemque Libitinariis pollutionibus cessit, quibusvis remediis incassum adhibitis. Alter, inductu ancillæ, ut tertianam profligaret, ex simili potione idem sibi malum contraxit, ad quem cum evocaretur medicus, in limine domus obvia fit uxor, de præpostera mariti libidine (rarum utique mulieribus quærelæ genus) expostulans, dicendo illum quadragies una nocte hortum suum fodisse, simulque laceram nimio affricu ostentabat vulvam, remedium dolori juxta ac calori quærens. Ipse vero in tantam

(a) Lanzon. animadv. 28. t. 3. p. 478.

rabiem versus est, ut catenis, obsessi instar, ligandus fuerit &, cum eum verbis solari vellent, uti se deliciis istis immori sinerent, petiit. Ac mane mortuum hiant ore, membroque cancro affecto invenerunt ridenti similem visu, quem fardonium vocant. (a) Sed non minus prodigiosa sunt, quæ tradidit Theophrastus, auctor alioqui gravis, septuagenario coitu durasse libidinem herbæ cujusdam, cujus nomen, speciemque non posuit.

Hippocrates non extrinsecus, ad materiam evocandam, cantharidibus usus fuit, ad medicinam intro sumendam sæpius. Neque alienum est, adversus urinæ difficultatem, ὀδοντα & nonnulla etiam partium naturalium mala, forbitionibus granum unum adjicere. (b) Interdum autem evenit, ut vesica accensa sanguinem reddat, sumta quarta parte grani; (c) Maxime vero convenit, pomis venustioribus ab imo arbore pendulis, crudum cantharidum pulvisculum inspergere, & fissuram reducto putamine claudere, ut ardor & stillicidium urinæ furtum redarguant eorum, qui fructus decerptos degustaverunt. Nam is plectendo fontes, melius Lampfacenorum Deo, fures ab amoenissimo horto arcet. (d)

Si

(a) Cabrolus obs. anat. 17. p. 100. vid. Smet. miscell. l. 10. p. 547. Langium l. 1. epist. med. 47. Salmuth. l. 3. obs. 23. (b) Theod. Baronius. de operation. meiendi læsion. l. 1. c. 7. Alexand. Massar. pract. med. p. 494. H. Capiavacc. oper. p. 639. Werlhoff comm. litter. Norimb. 1733. p. 356. Tulp. l. 4. c. 26. phil. trans. no. 280. (c) P. Hermann. cynos. mat. med. t. 1. part. 2. p. 56. (d) Lang. l. 1. epist. 74.

Si quando autem sensus resoluti sunt, Aëtius docuit imponere cantharides (a) & cataplasma, quod ex his fit, multum prodesse ad capitis dolores, quos κεφαλίαν & ἡμικρανίαν nominant, si ulcuscule, quæ exinde oriuntur, diu faniem fundunt; prius vero lac quam plurimum ingeri debere, ne vesica, quæ urinam recipit, offendatur (b) Aretæus morbum quoque comitalem, in quo vehementes fricationes ad ruborem usque adhibendæ sunt, iisdem tollere conatur, & ne vesica inflammationem contrahat, tribus diebus ante, lac bibendum suadet (c). Certum est enim, cantharides, ubi cataplasmati, emplastro, vel unguentis miscentur, cuticulam non modo exulcerasse, sed urinæ etiam ardorem, sanguinis profluvium, febrem, & similia mala, excitasse. Vesicatorio faciei, quam pustulæ fœdæ occupaverant, impo-
 sito, nobilis fæmina, post tertiam, quartamve horam, summo ardore urinæ periclitata, acrem vultus sui curationem habuit (d) Eademque offensa etiam in simili, quod supra cervicem ponebatur, fuit. (e) Item cataplasma, quod ex cantharidibus & fermento panis fit, genu accommodatum, dolorem lumborum & renum excitavit, & lotium cruentum ferri sivit, non sine ejulatu (f) Notumque est, Braccum Patavinum, cum eas, consilio Montag-

(a) Ex Archigen. Tetrab. 2. Serm. 2. c. 28. (b) Ex Archigen. & Galeno Tetrab. 2. Serm. 2. c. 50. tetr. 1. Serm. 2. c. 174. (c) De curat. morb. diuturn. l. 1. c. 4. (d) A. Paré l. 21. c. 35. (e) Miscell. N. C. dec. 1. ann. 2. p. 178. (f) Hildan. cent. 6. obs. 98. p. 631.

tagnani, genubus admovisset, plus quam quinque libras sanguinis emisisse (*a*).

Quidam tradunt, si quis diu cantharides manibus triverit, digitalibus licet munitis, sæpe difficultate urinæ periclitari. (*b*) Est etiam apud Schenkium, eis, qui muscas Hispanicas in pera gestarunt, gravem fuisse sanguinis profusionem (*c*). Ita, aliis quoque authoribus, seplasiarii sibi cavere jubentur, ne eo tempore, quo hæc insecta contemunt, pulvisculos volutantes excipiant, fumendo emulsiones ex seminibus melonum (*d*).

Id omne Freindius jure ut vanum repudiavit (*e*) neque in ullo horum, qui eas quotidie tractant, unquam verum deprehenditur.

Nihil autem plus ad ipsam curandi rationem confert, quam ipsa experientia; & medicamentorum vim atque naturam ratio nunquam explicavit, utilitate & ars & inventor probatus. (*f*) Nam, quæ demum causæ, siue natura, siue morbi indoles, siue medicamenti vis sit, alvi profluvium excitent, quomodo semper illud papavere, saltem pro tempore, sistatur, ne sapientiæ quidem professores scientia comprehendunt. Quid etiam scammonææ radix ad purgandum possit, video; quod satis est: cur possit, nescio (*g*) Longeque optime dixit comicus,

(*a*) Lindestolp. de venen. p. 136. vid. Rhod. ad. Scribon. Larg. p. 277. Bartholm. cent. 5. hist. anat. 21. Stalp. v. der Wiel. cent. 1. obs. 83. (*b*) Boyle de mira effluv. subtilitat. c. 4. ab Heers obs. med. 9. p. 100. (*c*) l. 7. obs. med. 37. (*d*) Ramazin. de morb. art. fic. c. 12. (*e*) comm. de febr. 9. (*f*) Cicer. de divinat. l. 1. c. 7. (*g*) Id. l. c. 10.

micus, opium facit dormire, quia est in eo virtus dormitiva, cujus est natura sensus assoupire (a).

Hippocrates homines non ex consilio, sed potius casu, medicamenta invenisse putavit, neque artifices magis, quam plebejos. (b) Et medicina quidem nusquam non est. Siquidem etiam imperitissimæ gentes, herbas, aliaque prompta in auxilium vulnerum, morborumque noverunt &, in cæteris nationibus agrestes, litterarumque ignari, remedia casu reppererunt. (c) Fereque, ab animalibus, herbarum vires, homines primævi didicisse videntur. Nonnulli Melampodem, divinationis artibus insignem, speciei cuidam hellebori nomen suum indidisse; alii pastorem ejusdem nominis, id medicamentum invenisse, tradunt & cum capras pasto illo purgari animadverteret, earum lacte fanasse Proëtidas furentes. (d) Qua planta Anticyreus quoque in Hercule usus fuisse dicitur. (e) Sed veratrum nobis est acre venenum; at adipēs capris, & coturnicibus auget. (f) Forte eodem modo, scammonæ, tithymali, atque elaterii vis cathartica primo detecta fuit, cum & his pecudes vescantur. (g) Quin etiam animalia profuere, medicinas reperiundo, sive eorum naturis ingenitas, sive

(a) Moliere malade imaginaire. (b) de affection. c. 12. ed. Mack. t. 2. p. 319. Galen. l. 1. & 2. de simpl. med. facultat. Charter. t. 13. (c) Plinius hist. nat. l. 25. c. 2. (d) Ib. l. c. c. 5. Theophrast. hist. plant. l. 9. c. 11. Dioscorid. l. 4. c. 15. (e) Hipp. Epist. ad Cratev. Charter. t. 1. p. 19. Galen. de atra bile ib. t. 8. p. 174. (f) Lucret. l. 4. 5. (g) Hipp. l. 6. epid. Charter t. 9 p. 537. Galen. comm. in l. c. de sanitat. tuend. l. 4. t. 6. p. 151. Dioscorid. l. 2. c. 64.

five quotidie invenire judicemus. (a) Ibis Aegyptiæ, rostri aduncitate, per eam partem se perluit, qua reddi ciborum onera maxime salubre est. (b) Atque canes vomitione alvos curant. (c)

Hæc remedia casu detecta, antiquiores viri, conjectura aliqua ducti, usu explorarunt, explorata notarunt. Nihil quippe intentatum, inexpertumque priscis fuit; nihil deinde occultatum, quod non prodesse posteris vellent. (d) Reperitis deinde remediis, homines de rationibus differere coeperunt, nec post rationem remedia sunt inventa, sed post inventa remedia, ratio est quaesita.

Quidam contendunt, medicamentorum præparationes, atque misturas, gravissimis casibus opitulari, & rationis inventa esse? sed mista ingeniis constant. Non fecit antidota parens illa, ac divina rerum artifex: officinarum hæc, imo verius avaritiæ commenta sunt. Naturæ quidem opera absoluta atque perfecta gignuntur: scrupulatim vero colligere, ac miscere vires, non conjecturæ humanæ opus, sed impudentiæ est. (e) Atque hæc sola naturæ placuerat esse remedia, parata vulgo inventu facilia, ac sine impendio. Postea fraudes hominum, & ingeniorum capturæ officinas invenerunt istas, in quibus sua cuique homini venalis promittitur vita. Statim compositiones, & misturæ inexplicabiles decantantur. (f) Jam olim innu-

me-

(a) Plinius hist. nat. l. 28. c. 1. l. 27. c. 3. (b) Cicero l. 2. de nat. Deor. c. 50. Plin. l. 8. c. 27. (c) Cicer. l. c. (d) Plin. l. 25. c. 1. (e) Ib. l. 22. (f) Id. l. 24. c. 1.

merabilia misturarum genera erant: neque harum ullus modus fuit; cum & iidem effectus intra paucas compositiones sint, &, eas mutare cuilibet, cognitæ facultatibus simplicium, facile sit. Quam ob causam Plinius, mirum & indignum esse, dixit; nullam artium inconstantiorum medicina fuisse, cum sit fructuosior nulla (a). Eademque fors compositionum, quæ earum inertiam ostendit, hodie est. Loco exoletarum alia afferunt, paucis annis iterum repudianda. Voluminum, quæ eas continent, editio posterior semper purgata, atque limata vocatur. Contra simplicibus, quorum virtus usu, & experimentis cognita fuerat, idem semper mansit honos. Et quicumque expendit laboriosissimæ præparationis tædia, quid tanto dignum reperit molimine? Herculeo labori exantlato pretium nihil. Hydrargyrum, opium, rheum, ipecacuanha, Peruvianus cortex, ignis, & aqua, sunt, ut norunt optimi, in ipso opere certissima auxilia. Quæ tamen, ut cruda ab alma natura porriguntur, plus boni efficiunt, quam si negotiosa in otio arte permutata fuerint. Nil desperandum simplicitate duce, sed fallit spem laboris involuti successus. (b) Artis etiam principes Hippocrates & Sydenhamus pauca, & fere simplicia morbis opposuere auxilia.

Non posse vero comprehendere, quo modo remedia agant, patet ex eorum, qui de his disputarunt
dis-

(a) L. 29. c. 1. (b) Boerhav. orat. qua repurgat. medic. afferitur simplic.

discordia. Si conjecturas sequi velis, omnium possunt videri non improbables. Si consuetudinem, aut propriam cuivis homini naturam respicis, omnes pondus amittunt. Resolvitur enim medicamentorum vis consuetudine, & desinunt prodesse, cum opus est, quæ quotidie in usu fuerunt, æque quam nocere. (a) Ac, si quis frequentes purgationes habet, alvus cito moveri desuescit, nisi medicamentum copiosius aut sub alia forma detur. Neque in sanis venter omnibus horis solvitur, sed in plerisque, per certa & solita intervalla, quibus si non vacat, necessitatem agnoscere, dejiciendi oportunitas præterlabitur. Atque proprietatis notitia sæpe necessaria est; quia non eadem omnibus, etiam in similibus casibus opitulantur. Siquidem certæ quædam res sunt, quæ in pluribus ventrem, aut adstringunt, aut resolvunt; inveniuntur tamen in quibus aliter, atque in cæteris, idem eveniat. Et interdum, ex dato remedio, dejectio non sequitur sicut assuevit. Interdum etiam malum, quod ex vulva fæminis nasci dicunt, medicamentis ad id plerumque efficacibus, intenditur. (b) In his communium inspectio contraria est, priorum tantum salutaris, sed sæpe difficilis. Galenus, si certa peculiaris proprietatis indicia detegere potuerat, se Aesculapium medendi felicitate parem fore, existumavit. Cum vero quibusdam, ab exigua medicamenti portione, multus humor profluat, quibusdam vix dejiciendi cupiditas oriatur, Hippo-
cra-

(a) Plin. l. 28. c. 1. (b) Sydenh. p. 409. 410.

crates (a) & post eum Sydenhamus (b) optime monuerunt, eum, qui materiem supra aut infra evocaturus est, interrogare oportere, utrum ægro, ubi antea quid simile sumsit, alvus cita fuerit, & celeriter subsecuta, nec ne?

Sed ut hæc remedia modo prorsus incognito agunt; sic in morbis, qui contagio suscipiuntur, nulla acrimonia percipi potest. Venenum variosum absque ullo dolore hominem invadit, & diu sæpe latet, antequam quid mali sentitur; nam aliquot demum diebus ab insitione cruciari incipit brachium. Neque, si rabiosus canis fuit, ilico virus ejus effectum edit. Neque statim ii, quos pestifera tormenta corripunt, de dolore queruntur, vel ardore, in quadam sui corporis parte. Et non facile his opitulari est, qui venenum, vel in cibo, vel in potione sumserunt; quia non protinus sentiunt.

Igitur pleraque tam medicamenta, quam venena unice pendent a particulari prorsus indole, qua naturam instruxit humanam Conditor, neque ratione alia, quacunque demum de causa, unquam poterunt intelligi. Atque ea agunt, quatenus a natura humana ejusdemque reliquiis accepta motaque inde suos in actus deducuntur. Unusque ille, qui mutatam ab his applicatis naturam & mutantem alia caute observavit, de viribus medicamentorum apte dicet. Extra hæc, qui vel pedem movet, errat ilico, neque & in his ex ingenio

(a) De purgant. Charter. t. 10. p. 46. (b) p. 485.

nio solertissimo, vel minimum quid licet fingere (a) Galenus omnia, quæ agunt in corpus humanum, per qualitates vulgo dictas cardinales, harumque gradibus caloris agere, concepit. Cum vero quædam fiunt, quorum vires, non nisi effectu cognoscuntur, ea tota substantia agere, vel qualitate occulta, dixit. Hæc autem verba, non minus, ac id quod quæritur, obscura sunt. Et quid prohibet ad ignorantiae asylum confugere? (b) Malim me hominem, id est, plurimarum rerum inscium fateri, & hoc sum, duce Cicerone, contentus, quod etiamsi, quomodo quicquid fiat, ignorem, quid fiat intelligo. (c) Non reperio causam: latet fortasse obscuritate involuta naturæ. (d)

C A P U T XVI.

De causis magis remotis.

His veluti in conspectum quendam, quatenus scire curanti necessarium est, adductis, causas magis remotas, quarum plures jam sæpius tetigi, ulterius exequar, orsus a contagio; quo famuli, custodes, medici, chirurgi, & qui nimia cautela fæces lustrant, sæpe inficiuntur. Idque maxime intestina afficit, intactis aliis partibus, per quas tran-

(a) vid. Boerhav. orat. de honor. med. servitute (b) ab Heers. obs. med. 9. (c) de divin. l. 1. c. 9. (d) lb. c. 18.

transit. Quidam solo odore sanguinis in vase vitreo per menses inclusi & corrupti in vera tormina incidit. (a) Interdum virus tam vehemens est, ut neque sanguinis cursu subigi possit, nec in mammis emendari. Puerpera pestilenti quodam alvi profluvio prehensa, ne infantem inficeret, illum nutrici commisit; mammas vero, ad lactandum, binis catulis præbuit, qui altero die dejectionibus jugulantur. Deinde tertium, cum is ubera duxisset per biduum, tormina quoque cruciarunt: sed quartus appositus catulus strenue fuxit, sine noxa. Ipsaque puerpera se melius habens brevi convaluit & quarto decimo die sanum infantem propriis mammis admovit vegeta mater. At duæ aliæ eodem morbo implicitæ subito cum lacte toxicum mortiferum tenellis suis instillarunt. (b) Fuitque etiam hæc lues ipsis ovibus infesta. (c) Quamvis aër, qui nobis inimicus est, raro animalia afficiat.

Cum vero autumnus maxime, quo tempore pomæ succosæ maturescunt, & lævitates intestinorum, & tormina oriantur, his vulgus causam tribuit. Sed ne hi quidem magis, qui ex toto sibi temperant, quam qui fructibus immaturis vescuntur, a populari labe immunes sunt: & quæ esus fructuum insequitur alvi dejectio sæpe salutaris est, minimeque contagiosa, & facile sanatur. Atque uvas quoque & musti potum in torminibus maxime pro-

(a) John. Pringle observations on the diseases of the army p. 227. (b) Brunner. miscell. n. c. d. 2. ann. 6. p. 387. J. J. Wepfer. dissert. de dysenter malign. p. 22. (c) Id. ib. p. 19.

profuisse, irritis omnibus aliis, experientia docuit.

(a) Præter hæc morbus, ut pestilens quisque, oritur, crescit, atque decrescit. (b) Neque omnes promiscue invadit, sed aptos tantummodo ad contagium suscipiendum. (c) Et plerosque non, nisi semel in ejusmodi constitutione aggreditur. (d) Et febrium acutarum instar, certis diebus, aut ægros tollit, aut ipse finitur. (e) Etiam is, interdum veris foboles est; (f) atque vulgari temporum mutatione, tempestatumque vi suscitari videtur. Quod Galenus, cum Hippocrate, plurimis exemplis probare conatus fuit. Tempestates iis, quas memorant, similes, maxime salubres fuisse, longa observatio docuit; contra plures temperatas, & æquales, ingentes strages edidisse. Ideoque, aërem non ex vario tempestatum habitu, sed occulta quadam de causa, nocuisse, necesse fuit. Gravissima tormina anno 1538. universam fere Europam tanta ferocitate populantur, ut vix ulla civitas immunis esset; etiamsi nulla intemperies, nec temporum inæquabilitas cœlum pejus reddebat, aut ante reddiderat. Annus vero ab hoc secundus, fervidior omnibus memoria notatis, saluberrimus fuit. (g)

Tormina tamen, quæ milites infestare consue-

ve-

(a) Miscell. n. c. dec. 2. ann. 10. obs. 192. vid. Pringle l. c. p. 20. (b) Sydenh. p. 178. (c) Degner. de dysenter. p. 28. (d) Brunner miscell. n. c. d. 2. ann. 6. p. 390. (e) Ib. p. 391. Degner. l. c. p. 18. 19. 22. Sydenh. p. 179. (f) Huxham obs. de aere t. 2. p. 98. & seq. Hoffmann. med. rat. t. 4. p. 574. (g) Fernel. l. 2. de abdit. rer. Caus. c. 13. p. 112. vid. Sydenham. p. 40. 107. 191. 295.

verunt, quamvis ineunte vere leviter incipiant, post fervidam æstatem, maxime ubi exercitus humido loco castra posuit, semper periculosissima fuerunt, & magis pestifera (*a*); hæc autem ab iis, quæ per populos pervagantur, vix distant, nisi quod in castris non tam commode, quam in urbibus medicinæ locus sit, & aer, in valetudinariis, minus salubris (*b*). Atque ex eadem materie, qua putrida febris nascitur, esse videntur: nam & hæ eadem tempestate frequentiores ubique sunt; & hæc bina mala in se invicem sæpe mutantur. Frigus etiam, circa autumnum, modo febres intermittentes, modo tormina infert: & utrumque morbum in quibusdam excitat. Primæ accessiones quoque pene similes sunt. Neque alia magis regio torminibus patet, quam quæ biliosis febribus infestatur. (*c*) Sed ut ver febres maxime accendit, sic tormina, quæ eo tempore eveniunt, minus putrida, & cum inflammatione sunt, & promptius, inter initia, curantur: si vero res inveteraverit, vix ulla medicina malum intestinorum vincit (*d*).

Solet etiam interdum, ex ipsa loci regione, cruentum alvi profluvium nasci. Id Londini quotannis circa autumnum incipit, plerumque proximos non infestat, nonnunquam plures contagio opprimit. (*e*) Vulgatissimus quoque, pessimusque Brasiliensibus, & qui Indiam orientalem inhabitant,

(*a*) Pringle l. c. p. 214. 215. (*b*) Ib. p. 230. (*c*) Ib. p. 225. 226. (*d*) Ib. p. 229. (*e*) Willis de med. operat. l. 3. c. 3. p. 80.

tant, affectus hic est, pluresque ibi ægros præcipitat, quam quispiam alius. (a) Lutetiis vero Parisiorum, crebrior dejectio, qua primum mucosa, dein cruenta descendunt, omnes fere, qui adveniunt, quovis anni tempore, diutius vexat, non cives; ita tamen, ut hi in publicum prodire, & suis officiis fungi queant: neque ea contagiosa, neque cum febre est. (b)

Is autem morbus, qui & gingivas, & durissimos dentes rodere consuevit, & scorbutus a recentioribus nominatur, intus viscera sæpe tabefacit: ex his cruor manat, isque cum stercore non permixtus, absque tormentis, excernitur (c). Frequenter fæces compactæ copia ingestum cibum excedunt, colorque in eis est, modo viridis, modo cinereus. Interdum si æger victu errat, aut natura humidus est, liquida descendunt, ab omni alio fluore ventris diversa (d). Similiter in podagricis, ubi materies ventrem occupat, dejectiones & tormina fiunt.

Insultus etiam, quos hystericos vocant, metum, bilem atram, pus, quod intus hæret, faniem, morborumque judicationes, & plurima alia, quo in numero medicamenta sunt, alvum cum, vel sine torminibus ciere, alias dixi: nunc, quid a radice ænanthes fiat, dicendum. Binis, qui eam comederunt, stomachus faucesque cum rubore intumescunt.

(a) G. Piso de Medic. Brasil. l. 2. c. 14. p. 30. Bon-tius de med. Indor. c. 3. p. 64. (b) Hofman. med. rat. t. 4. part. 3. p. 527. (c) Eugalen. de scorbut. c. 7. (d) Ib. c. 6.

mescebant, mens non constabat, oculi vertebantur : nausæque erat, & sequebatur subita alvi profusio ; qua unus, duabus ab esu horis, alter, post tres interiit (a).

C A P U T . XVII.

Quid a dejectionibus venturum sit.

Similiter quoque ea, quæ in qualibet profusione eveniunt, ex magna parte supra posui ; reliqua paucis dicam. Alvus mala est ex toto suppressa. Ipsa autem dejectio sine ulla noxa est, quæ sine febre est, si celeriter desinit, si contrectato ventre nullus motus ejus sentitur, si extremam alvum spiritus sequitur. Et uno die fluere alvum sæpe pro valetudine est, atque etiam pluribus, dum febris absit & intra septimum diem id conquiescat. Purgatur enim corpus, & , quod intus læsurum erat, utiliter effunditur. Quidam certis intervallis abundantem materiam ore & alvo reddunt (b). Articulorum quoque vitia, ut podagræ, chiragræque, si juvenes tentarunt, neque callum induxerunt, solvi possunt, maximeque torminibus leniuntur, si quocunque modo venter fluit. Item in morbo comitali ante pubertatem orto ea maxime profunt, quæ per dejectiones excernuntur. Quibus
vero

(a) Stalp. v. der Wiel cent. 1. obs. 43. p. 182. (b) Galen. 1. 7. method. med. c. 9. t. 10. p. 173.

vero ex alba pituita, & corpus, & mens stupet, aut nervi resolvuntur, hos quoque vehemens alvi profusio, si accedit, levat (a). Oris resolutio etiam alvo cita finitur. Omnisque dejectio lip-
pienti prodest, & nihil plus adversus surditatem, quam biliosa alvus potest. Sed atra bilis quoque, integris visceribus, supra & infra feliciter emittitur (b). Interdum si tumores, super ulcera, subito esse desierunt, tuta profusio alvi sequitur. Galenus, ubi podagram & articulorum dolores sentire cœperunt, protinus alvum ducendo, per plures annos, bonam valetudinem præstitit: eodemque curationis genere, & attonitos, & morbum comitalem, & qui ab atra bile est, aliosque ejusmodi longos affectus, multum levavit. Sic cuidam non solum vere, sed autumnus quoque, cum quotannis in tristitiam caderet, alvus quam tenerrima servata est. Eodem authore, & mulier, cui carcinoma incepit in mamma, singulis annis, ineunte vere, medicamento, quod bilem atram evocat, bene se purgavit: & purgatione omissa, mox dolorem profundum sensit. Protinus etiam, inter initia, sanguis missus, venterque solutus, ægrum a morbo, quem ἐλεφαντίασιον vocant, vindicavit. Alvusque, ne in idem malum incideret, per singulos annos semel subduci oportuit. Præter hæc ab eo tertiana quoque, quæ æstate semper redire consueverat, biliosa alvo discussa fuit, sub finem veris (c).

Ac

(a) Vid. van Swieten comm. t. 3. p. 286. 273. (b) Ib. p. 510. (c) L. 7. method. medend. c. 9. t. 10. p. 470.

Ac ne tormina quidem periculosa sunt, si sanguis & strigmenta descendunt, dum febris, ceteræque accessiones hujus morbi absint: adeo ut etiam gravida mulier non solum conservari possit, sed etiam partum reservare, a quo hæc plerumque cito finiuntur, quamvis antea venter nullis remediis contrahatur (a). Uxor Epicharmi, antequam peperit, torminibus & vehementi dolore pressa, cruenta simul, & mucosa dejecit: sed, a partu, repente convaluit (b). Etiam prægnans, quæ, ultimo mense, hoc morbo infestabatur, non solum, vegeto foetu excusso, sanitatem recepit (c), sed ea quoque, quæ per quatuor menses, & quæ, omni graviditatis tempore, ventris fluxu debilitata erat (d). Neque ipsa tormina, quibus populus anno 1669 cruciabatur, ullam gravidam consumserunt: constititque plusquam decem, vomitu & frequenti dejectione tentatas, tam primis quam mediis ac ultimis gestationis mensibus, feliciter partus, solito tempore, edidisse (e). Ergo etiam prægnantibus id, quod alvum movet, recte datur, & vix abortus metum incutit, a quarto saltem ad septimum mensem. Sæpe eo delusæ puellæ, quod in abscondito conceperunt, publicæ luci exponere coguntur. Nihil quoque facit sabina, nil crocus, nil alia, quibus menstrua provenire dicunt (f).

Mu.

(a) Vid. Sennert. t. 1. l. 3. part. 2. sect. 2. c. 7. § 27. p. 910. Schenck. l. 4. obs. 9. (b) Hipp. epid. l. 5. text. 48. Charter. t. 9. p. 350. & epid. l. 7. p. 593. prædict. l. 2. c. 13. ed. Mack. t. 1. p. 135. (c) Sennert. l. c. (d) Mauriceau malad. des femmes gross. l. 1. c. 19. (e) Wedelius miscell. N. C. dec. 1. ann. 3. p. 22. (f) Ibid. dec. 2. ann. 3. p. 212.

Mulieri tamen gravidæ, sine modo, fusa alvus elidere partum potest (*a*). Cui sexto mense orta dejectio erat, etiamsi ipsa convaluit, partum tamen perdidit (*b*). Facile autem gravida ejusmodi casu rapi potest, si is non eodem die, quo infans excutitur, & secundæ extractæ fuerunt, aut non multo post cessat (*c*). Mulier enim, ex partu, si alvo cita laborat, in periculo mortis est (*d*). Quæ anno ætatis decimo septimo, in mendacium foro, difficulter masculum enixa erat, hæc protinus cum febre vehementi, paucis etiam, sed tenuibus dejectionibus conflictata, per totum morbum, ventrem liquidum cum sensu quasi rigoris habuit; & ubi sanguis ex naribus profluxisset decimo quarto die vitam finivit (*e*): lac quoque mulieris, quam tormina vexant, infanti pro veneno est (*f*).

Periculosa etiam alvus est, quæ inter febres fluens conquiescere hominem in cubili non patitur; utique, si quod descendit, est perliquidum, aut albidum, aut pallidum, aut spumans. Præter hæc periculum ostendit id, quod excernitur, si est exiguum, glutinosum, læve, album, idemque subpallidum; vel si, aut lividum, aut biliosum, aut cruentum, aut peioris odoris, quam ex consuetudine. Malum est etiam, quod post febres longas sincerum est. Alvus quoque varia pestifera est, & quæ

(*a*) Hipp. aph. 5. 34. (*b*) Amat. Lusitan. cent. 2. curat. 51. (*c*) Id. ib. Hipp. l. 2. prædict. c. 13. ed. Mack. t. 2. p. 135. Mauriceau l. c. (*d*) Mauriceau ib. l. 3. chap. 14. Denys verhandelinge van het ampt der vroedmeesters p. 44. (*e*) Hipp. l. 3. epid. Charter. t. 9. p. 252. (*f*) Brunner. miscell. N. C. Dec. 2. ann. 6. p. 387.

quæ strigmentum, sanguinem, bilem, viride aliquid, modo diversis temporibus, modo simul, & in mistura quadam, discreta tamen repræsentat. Sed hæc quidem potest paulo diutius trahere. In præcipiti vero jam esse denunciat, quæ liquida, eademque vel nigra vel pallida, vel pinguis est; utique si magna foeditas odoris accessit. Dejectionibus etiam, si inflammatio jecinoris accessit, aut præcordiorum, aut ventris; si immodica sitis; si longius tempus; si alvus varia; si cum dolore est, etiam mortis periculum subest; maximeque si inter hæc, tormina vetera esse cœperunt. Isque morbus maxime pueros absumit, usque ad annum decimum: cæteræ ætates facilius sustinent. Quinetiam tormina ab atra bile orsa mortifera sunt: aut si sub his, extenuato jam corpore, subito nigra alvus profluxit: facileque consumitur is, cui protinus in recenti morbo, bilis atra vel infra vel supra se ostendit. At intestinorum lævitas periculosior est, si frequens dejectio est, si venter omnibus horis, & cum sono, & sine hoc, profluit; si similiter, noctu, & interdiu; si quod excernitur, aut crudum est, aut nigrum, & præter id, etiam læve, & mali odoris; si sitis urget; si post potionem urina non redditur, (quod evenit, quia tunc liquor omnis non in vesicam, sed in intestina descendit) si os exulceratur; si rubet facies, & quasi maculis quibusdam colorum omnium distinguitur; si venter est quasi fermentatus, pinguis, atque rugosus; si & cibi cupiditas non est. Inter quæ, cum evidens mors sit,

fit, multo evidentior est, si jam in longinquum quoque id vitium est; maxime etiam, si in corpore senili est. Contra facilius a teneris ætatibus depellitur, utique, si ferri urina, & ali corpus incipit. Raro profusionem alvi, nisi ubi aut aqua inter cutim aut tabes subest, corporis colliquatio sequitur. Quæ si incidit, vix unquam curatur, & ægros, si vomere vel medicamentis dejicere coguntur, quam celerrime rapit.

Verum cuivis profluvio spatium periculosum est, interdum enim tormina ac febriculas excitat viresque consumit: neque ulla res magis viscera ad idem malum disponit. (a) Nam vasa relaxata, ubi utilis humor emittitur, imbecilliora reddi & liquida, nihil objectis, quæ prohibeant, solito itinere, effluere, manifestum est; impetus ventris prohibitus leni etiam medicamento iterum concitatur. (b) Mulierique lactanti nonnunquam quoque omnis succus, quo se sustinet, mammis exhauritur, & nisi cibi potionisque desiderium urget, corpus extenuatur. Quam ob causam, in omni fluore ventris, præcipue in lævitate intestinorum, necessarium est, non quoties libet desiderare, sed quoties necesse est, ut hæc ipsa mora, in consuetudinem oneris intestina deducat. Idque fieri posse alvus lotione ducenda testatur: nam, cum infusa est, recte præcipiunt, quantum fieri

(a) Pringle observat. on the diseas. of the army p. 218.
 (b) Hoffmann. med. rat. t. 4. part. 3. c. 7. p. 548. Sydenham. p. 189.

ri potest continere se in lectulo debere ægrum, nec primæ cupiditati dejectionis protinus cedere: ubi necesse est, tum demum desidere.

Si vero diutius ventris fluor remanet, viscera imbecillissima redduntur, adeo, ut, mortuo etiam corpore, vasa frigore contracta, liquida dimittant, resolutis intestinis. Nonnunquam summa cutis quoque relaxatur ita, ut humoris nimia abundantia per eam effluat. Nonnunquam aura in ipsis intestinis conclusa, membranas antrorsum pellit, & tumefacit: easque ita distendit, ut vim suam resiliendi prorsus amittant, in immensum fere aucta illorum capacitate. (a) Quo, ventre vehementer intento, creber intus, ex motu spiritus, sonus fit. *Τυμπανίτιδα* Græci nominarunt. Accedit ad hæc, quod ab alvi longa resolutione intestina exulcerentur, & tormina fiant: quia mucus, papillas nervosas contegens, perpetuo fluxu abripitur. Sed, ablato muco, tunicam, quæ subtus est, inflammatio afficit, & post hanc, suppuratio, & cancer. Fereque omnes, qui torminibus tolluntur, ex cancro intestinorum pereunt: nam extrema, triduo ante, jam frigescent: arteriæ parum, & non æquis intervallis, moventur; fitis, & dolor in affecto loco, desinit. Interdum, paucis horis, ante mortem, aliena loqui incipit æger. (b)

De-

(a) Pringl. l. c. p. 227. 228. vide de tympanitid. R. Mead. monit. & præcept. med. cap. 8. p. 124. 125. Smet. miscell. l. 10. p. 524. Haller. opusc. pathol. obs. 26. p. 50.

(b) Bagliv. prax. l. 1. p. 108. Pringle l. c. p. 218. G. Clighorn observat. on the diseas. in Minorca. ann. 1744. to 1749.

Degnerus, quando dolor se remiserat, (a) & quando pulsus arteriarum parvus aut inæqualis esset, ingens periculum; sed quando desisset, aut tantum intermissus esset, subito mortem instare deprehendit. (b) Et in his levissima quoque deliria vidit. (c) Singultus etiam, qui, inter initia, si quid intus coacuit, non adeo timeri debet, ubi malum inveteravit, superveniens spem tollit. (d) Atque hæc omnia canceri intestinorum notæ sunt; siquidem cui ex morbo, quod *ἑίλεον* nominant, mors in propinquo est, gelidus sudor manat (e), arteriæ minime, & creberrime micant, tandem micare desinunt. Neque aliud mortua corpora torminosorum incisa ostendunt. Intestina sexagenarii, qui quinto die morbi vitam finierat, undique vitiata erant. (f) Alii, qui ex immodica spiritus vini potatione, tormina sibi contraxerat & sæpe ex arteriis, ad duarum librarum pondus, sanguinem concretum pulcherrimi coloris dejecerat, tunicæ etiam erosæ fuerunt, & quatuor in locis perforatæ. (g) Atque cadavera eorum, quos pestifera tormina sustulerunt, intestina, modo inflammata, modo corrupta, repræsentarunt, maxime in recto, eique proxima parte coli: in tenuiori autem, vel integra, vel certe minus affecta: sæpe vero, inter

(a) de dysenter. p. 24. (b) Ib. p. 23. (c) Ib. p. 17. (d) Pringle l. c. p. 217. (e) Aretæus Cappad. l. 2. de caus. morb. acut. c. 6. (f) Hildan. de gangræn. & sphacelo c. 4. p. 774. (g) Barbette l. 4. c. 5. §. 9. p. 170. vid. River. cent. 3. obs. 2. p. 517. Bartholin. cent. 6. hist. anat. 11. Dolæum encyclop. chyrurg. p. 1376. Miscell. n. c. d. 1. ann. 3. p. 186.

ter se concreta, ut pulmo, ex laterum dolore, membranæ, quam *πλευράν* vocant, adhærere solet: reliqua etiam viscera sub præcordiis posita, plus minusve vitiata, in conspectum dederunt: & plerumque cordis ventriculos nigro cruore repletos, bilemque, in vesicula, atram, & crassam. (a)

Quidam, cum a morte intestina suppuratione vel cancro affecta vidissent, exulcerationem torminum, quæ populum invadere solent, causam esse putarunt. Atque veri quoque simile est, ulcuscula glandularum, quæ spuria vocantur, maximeque ex vasis protractis constant, multam faaniem fundere posse, quod non ita in ipsis glandulis evenit, quoniam eas vasa sanguifera tantummodo attingunt. (b) Nec minus periculum *καρκίνωμα* affert, si id fit in stomacho, circa viscera, aut intestina; sæpiusque post abscessus, qui ventrem infestarunt, integræ membranæ, aut fibræ, sive carunculæ excernuntur. Ac torminibus, quæ Indi corripiti solent, intus intestina exulcerantur: ex his primo cruor, cum quibusdam quasi mucosis manat, dein purulenta cum ramentis & corrupta intestini parte descendunt: atque cum iisdem quoque tormentum intenditur. (c) Bontius, tunicam internam, in milite, quem id malum consumserat, ex toto abrasam vidit. (d) Pringlius, circa

(a) Pringle l. c. p. 219. 220. 221. 223. 224. G. Cleg. horn. l. c. p. 227. 228. (b) Ruysch. epist. II. p. 9. (c) Bontius med. Indor. c. 3 p. 64. (d) obs. 3. p. 99.

ca intestinum rectum, partem ejus consumtam, reliquas nigras, teneras, & friabiles, proximam vero, per quæ vascula discurrent, quasi cera tumens, reperit; orbisque, quibus per membranulas sinus coli connectuntur, vitiose laxatos. (a) Alii, plures partes intimæ tunicæ undique ab intestino hominis, qui tabe & fistula ani laboraverat, diductas fuisse, invenerunt. (b) Quales etiam Ruyschius sævis torminibus ejectas depinxit. (c) Færeque membrana villosa cuticulæ, cum qua committitur, similis, eodem modo secedere videtur, ac illa, atque renasci. (d) Sæpe enim Mercurius os, faucesque erodit: sed, ubi crusta excidit, integumentum oris internum reducitur. Etiam in stomacho, & intestinis aphthæ incidere consueverunt. Nonnunquam internam quoque membranam vesicæ, per urinæ iter, descendisse, nihil nocuit. (e)

Interdum autem evenit, ut oblongum quid, & cohærens, ac si integrum intestinum sit, descendat: idque ejus suspicionem incautis movet: nam si e vasculo cruor stillat, is vel purus, fæcibus non immistus, effunditur; vel ubi in grumos coit, ac si latus araneolus esset, extenditur, adeo ut ne sanguis quidem excretus esse, videatur. (f) Inter-

(a) L. c. p. 221. (b) Medic. eff. Edinburg. t. 5. art. 2. vid. van Swieten. comm. t. 3. 184. (c) Thesaur. anat. 1. no. 6. p. 26. (d) Lieberkuhn. diff. de fabr. villor. intest. p. 16. vid. Monro medic. eff. Edinb. t. 4. part. 12. (e) Ruysch. dec. 2. advers. anat. 9. p. 25. tab. 11. vid. C. A. Koch. descript. affectus rariss. ab Boerhav. in nosocom. sanati. (f) Aretæus Capp. 1. 2. de caus. morb. diuturn. c. 9.

terdum mucus concretus pro ramentis intestino-
rum ab imperito habetur. Lipsius diu tædio-
fissimo malo conflictatus, cum purgationis cau-
sa medicamentum sumisset, ubi multum materiæ
continuæ excerni sentiret, se massam omni no-
ta intestinis similem effudisse, attonitus vidit;
vocatoque Heurnio, de vita sua actum esse, dixit,
siquidem omnia intestina dejecta erant. Is vero
ventris proluviam intuens, læto vultu, morbum
victum esse ostendit, lenta pituita, quam lucubra-
tiones coacervaverant, sub forma intestinorum,
expulsa; rediitque vir celebris ad pristinam fanita-
tem (a). Similiter in torminibus mucus, quem
glandulæ intestinorum fecernunt, cum cibis corru-
ptis coagulatus ejicitur: strigmenta quoque, quæ
fibras intestinorum mentiuntur, nihil aliud esse vi-
dentur, quam sanguinis partes gelatinosæ in fila-
menta compactæ: neque carunculæ vel pellicu-
læ, quas torminosi frequenter dimittunt, diductas
lamellas intestinorum aut tunicæ carneæ particu-
las constituunt; potius fæculas excocti quasi fe-
ri: hæque, resolutis lateribus intestinorum, velu-
ti cera, agglutinatæ, non sine periculo & cum
vehementi dolore, exturbantur, ac si pelliculæ
aut ulcuscula, aut ipsa etiam intestina essent. (b)
Et plerumque, dum vires recipit æger, venter
coacta magis reddit, quæ, cum sub tenui victu &
frequenti dejectione vix fieri possint, jam ante mor-

(a) In vita Heurnii. (b) vid. J. J. Wepfer. dissert. de
dysenter. malign. §. 8. 9. 10.

morbum in intestinis hæsisse videntur, & sæpe desidendi cupiditate noxam augent (*a*). Utique raro ab exulceratione is morbus est, neque ei frequenter ulcera superveniunt (*b*).

At corpus extenuat dejectio, & paucis horis plenus habitus cholera subitisque alvi profluviis collabascit, tumidæque venæ subsident, adeo ut armillæ cum annulis laxius hæreant, & torminibus æger supra modum emacietur. Proinde alvus, si vehementius fluit, hominem infirmat, & si conquiescere eum in cubili non patitur, continua vigilia premit. Interdum etiam, si immodice fluit, anima deficere potest. Purgationes quoque, ubi frequentes sunt, periculum afferunt: assuescit enim non ali corpus, & ob hoc infirmum erit. Nonnunquam autem, ubi tormina urgent, post potionem urina intercipitur, aut difficulter redditur, quod evenit, quia tunc liquor omnis non in vesicam, sed in intestina descendit, vel ob consortium colli vesicæ cum intestino recto. (*c*) Nervus enim, quem isciaticum appellant, podicem, partes obscænas, & quæ in pelvi posita sunt, magnis ramis prospicit. (*d*)

Ubi vero liquida descendunt, reliqua crassescunt: eoque sæpe aphthæ subsequuntur, pustulæve atque inflammationes pervagantur, modo per totum cor-

(*a*) Pringle l. c. p. 228. (*b*) vid. J. J. Wepfer. l. c. Pringle l. c. p. 217. (*c*) Hipp. l. 2. prædict. c. 13. ed. Mack. t. I. p. 135. Degner de dysenter. p. 17. 137. comm. litt. Norinberg. ann. 1733. p. 45. & 1735. p. 215. (*d*) A. Monro anat. nervor. contract.

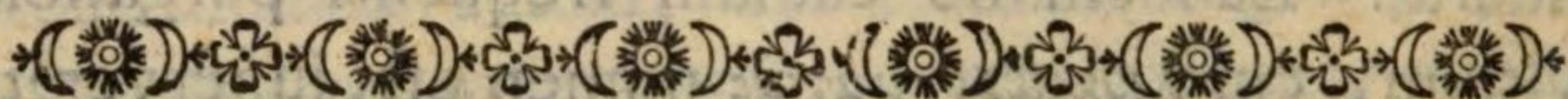
corpus, modo in parte: ac rubores, quæ aut ad nasum aut ad oculos perveniunt, jam in longinquum ac cum periculo ventrem liquidum esse, significant. *Ἐξανθήματα* nigra, livida, Indis perniciofa erant. (a) In castris quoque Hungariæ, ubi tormenta vetera esse cœperunt, pustulæ tandem rubræ, milii instar, copiose prodibant. (b) Et Neomagenfes, ejusmodi casu, interdum pustulis variorum colorum, quæ etiam in pus convertebantur, rapi solebant: nonnunquam sed raro iisdem aphthæ accedebant. (c)

At ubi pedes tument & longæ dejectiones sunt, aut dolor in imo ventre aut coxis est, aqua inter cutim instat, siquidem, coctis humoribus excretis, cruda, aquosa, quæ corpus implent, desiderat. Eandem ob causam frequenti purgationi vitium, cui *λευκοφλεγματίας* nomen est, supervenit; quod iterum medicamentis alvum molientibus discutitur.

Sed nares acutæ, collapsa tempora, oculi concavi, frigidæ languidæque aures & imis partibus leniter versæ, cutis circa frontem dura & intentata, color aut niger aut perpallidus, multo magis in acuto morbo, ad ultima jam ventum esse, testantur, si ita hæc sunt, ut neque vigilia præcesserit, neque ventris resolutio, neque inedia. Ex quibus causis interdum hæc species oritur, sed uno die finitur. Itaque diutius durans mortis index est.

(a) Bontius med. Indor. p. 106. (b) Commerc. litter. Norimb. ann 1733. p. 44. (c) Degner. l. c. p. 17.

est. Si vero in morbo vetere jam talis est, in propinquo mors est, magisque, si præter hæc oculi quoque lumen refugiunt, & illachrymant, quæque in iis alba esse debent, rubescunt, atque in iisdem venulæ pallent, pituitaque in iis innatans novissime angulis inhærescit, alterque ex his minor est, iique aut vehementer subsederunt, aut facti tumidiore sunt, perque somnum palpebræ non committuntur, sed inter has ex albo oculorum aliquid apparet, neque id fluens alvus expressit, eademque palpebræ pallent, & idem pallor labra & nares decolorat, eademque labra & nares oculique, & palpebræ & supercilia aliquave ex his pervertuntur, isque propter imbecillitatem jam non audit, aut non videt.

CAPUT XVIII.

Quomodo varia alvi profluvia curari debeant.

Prævisis omnibus, quæ pertinent ad varia alvi profluvia, ad singulorum curationes veniam. Sed antequam dico, quo modo hæc mala tollantur, non alienum videtur observationes necessarias exponere, quibus quis in torminibus contagiosis utatur adhuc integer, cum tamen securus esse non possit. Tum igitur oportet acetum saleve prunis inspergere, putridum aërem corrigere, tonitrubus nitro aut pulvere pyrio excitatis. (a) Ubi id non

(a) Boerhave consultat. circa dysenter. castrens. vid. Diemerbroeck de peste l. 2. c. 5. v. Swieten comm. t. 2. p. 123.

non juvat, iisdem remediis præservari oportet, quibus morbus, si jam præsens est, curatur (*a*) & , ut in omni pestilentia, vitare fatigationem, cruditatem, frigus, calorem, multoque magis se continere. Si quæ necessitas aegros visendi est, tum neque jejuno ambulandum est, neque saliva deglutienda est. Optimum vero est, hac lue infectos & omnes, qui cum illis commercium habent, fugere, maximeque latrinas & fellas vitare, in quibus ii desiderunt, & omnem foeditatem odoris, quantum fieri potest, cavere. (*b*) Fere etiam ista observatio, ubi milites ejusmodi morbis implicantur, adhibenda est. Satius est enim ægros, in ædificio quam maxime alto & spatiofo, modico frigori exponere, quam humido & corrupto aëre præcipitare (*c*).

Ut his autem alvi profluvia, quæ contagio nocent, arcentur & levantur, sic, si quid acre in stomacho aut in ipso sanguine hærens dejectiones excitat, leniri & corrigi debet. Sed cum veneni etiam plures causæ esse possint, quæ sæpe latent, aquam puram sanguine salubri calidiorem paulo, copiose, diu, subito offerre quam maxime expedit. Ea enim quævis acria diluit, atque eorum corpus nocendi vim infringit, estque quasi commune auxilium, solum ob id, quod vulgo notum est, & nullius pretii vituperandum. Igitur in torminibus potui, si febricula est, aqua
pura

(*a*) Degner. de dysenter. p. 163. (*b*) Degner. ib. p. 164. & seq. (*c*) Pringle l. c. p. 242.

pura calida dari debet; nullumque morbum molli-
re magis convenit. Utique haud parum pauper-
culos, qui ad fontem quendam sacrum & propi-
um, si Diis placet, adversus ea mala confuge-
runt, juvit simplex aqua fontana, melius aquæ vi-
tæ nomine digna, quam ardens spiritus vini, quo
quasi insigni remedio nimium sæpe popellus abuti
confuevit. Nonnunquam quoque sola aqua cum
paucis succo papaveris mista torminum curam ab-
solvit, bene purgatis prius intestinis (a). Frigi-
dam autem assidue potionem esse debere, Ascle-
piades affirmavit, & quidem quam frigidissimam.
Atque contra tormina, si pluribus diebus nihil
remedia juverunt vetusque jam vitium est, aquæ
bene frigida potio assumpta initium secundæ vale-
tutinis facit. Calidus juvenis, cum media æstate
biliosis dejectionibus tentaretur, ubi ob vehemen-
tem sitim, absque medicorum consilio, multam
frigida ingessit, repente, alvo adstricta, sanatus
fuit. (b) Paulus Ægineta, si multa caloris intem-
peries esset, præter potiones frigidas, esui etiam
intybum crudum dari, concedebat. (c) Modera-
tius vero, inter initia, egelidam, ubi autem visce-
ra elota sunt, ut intestina firmentur, frigida sua-
det Huxhamus. (d) Ego experimentis quemque
in se credere debere existimo, calida potius an fri-
gida utatur: quem enim frequenter cita alvus exer-
cet,

(a) Huxham. obs. de aer. t. 2. p. 107. 108. (b) Amatus
Lusitan. cent. 2. curat. med. 46. p. 177. vid. Diemerbroeck.
obs. med. 29. p. 30. (c) l. 3. c. 42. (d) obs. de aer. t.
2. p. 107. 108.

cet, si frigida potiones ventrem ejus non turbant, his utendum potissimum est. Quas in cholera quoque Aretæus Cappadox laudat, ad ventris adstrictionem. (a) Et id sæpe commode respondere, experimenta testantur. Viro militari, qui irato animo mustum ingurgitaverat, bilis supra infraque erupit, neque ullis remediis aut vomitus, aut dejectio supprimi potuit. Tandem, post quartum diem, æger, qua sitim pelleret, aquam frigidam petiit: eaque subinde hausta, gravis morbi periculum evasit. (b) Quod si vero vehementer, & vomitus & dejectio & sitis vexant, & adhuc subcruda sunt, quæ vomuntur, nondum aqua frigida, sed potius egelida danda est. At cum discussa cruditas est, tum confugiendum est ad vinum cum aqua frigida mixtum.

At tormina sæpe populum, cum siti, anxietate, vomitu, & ciborum fastidio invadere consueverunt. (c) In hoc casu, siquidem hæc putridi morbi signa sunt, aquæ acida vel acefcentia addere expedit. Edisse etiam cibos boni succi, quique minus facile corrumpuntur, prodest.

Lac vero, quibus in acutis febribus biliosæ dejectiones sunt, minus convenire credidit Galenus Hippocratem secutus. (d) Celsus tamen, ubi juxta illum enumerat morbos, in quibus lac pro veneno est, biliosæ dejectionis non meminit. Ipse quo-

(a) L. 2. de curat. morb. acutor. c. 4. (b) Hoffmam med. rat. t. 6. p. 606. (c) Degner. l. c. p. 15. Huxham. l. c. p. 99. Pringle l. c. p. 217. (d) comm. in. aph. 5. 64. Charter t. 9. 238.

quoque Hippocrates alibi auctor est, ut alvus lacte cocto abluatur. (a) Atque in torminibus, si vetustior morbus est, ex inferioribus partibus lac infundere oportet, cui prius filices igniti vel laminæ ferreæ candentes adjiciuntur, ut serum absumat. Quin etiam, sub eodem, potio ex lacte recte assumitur. (b) Recentiores, lac in omni ventris fluore offerunt. (c)

Sed magis proprium torminum medicamentum lactis serum est: eoque solo, quod multi pro arcano habent, hi morbi sæpe curantur. Id autem, & forberi, & in alvum immitti debet. (d) Sydenhamus potui serum frigidum dedit & tepido alvum elui iussit. (e) Et, cum anno 1726 tormina sævirent, rustici, qui non facile medicamentis pugnant, solo sero lactis & lacte ebutyrato morbum in omni decursu præ aliis feliciter superarunt. (f) Eadem quoque, ut & serum lactis ebutyratum adversus contagium, quod anno 1736. in agro Neomagensi grassabatur, fatis profecerunt. (g) Aqua etiam, in qua oryza cocta est, quotidie assumpta tormina Indorum levavit (h).

Neque alienum est, potiones assumere ex oleo & quæcunque glutinosa sunt, quia & acidum in se ha-

(a) De affection. c. 7. ed. Mack. t. 2. p. 311. (b) Hipp. l. 7. epid. Charter. t. 9 p. 554. 555. Galen. de aliment. facultat. l. 3. c. 15. t. 6 p. 380. de simpl. med. facultat. l. 10. t. 13. p. 280. Paulus Æg. l. 3. c. 42. (c) Hildan. de dysenter. p. 78. Sydenham. p. 102. (d) Herman. van der Heyden discours med. 1. & 2. Bagliv. prax. l. 6. c. 11. §. 1. p. 224. l. 1. p. 109. (e) p. 187. 602. (f) Hoffman. med. rat. t. 4. part. 3. (g) Degner l. c. p. 140. 153. (h) Bont. de med. Indor. p. 64.

habent, & acres humores leniunt. Valensque est adversus hunc affectum oleum olivarum (*a*); fin minus, saltem id, quod ex amygdalis aut lini seminibus premitur, dolores levat. (*b*) Degnerus decocto Radicis *Salab* quam lenissimo sic utendum memoriae prodidit. (*c*) Huxhamus autem, oleosas & gelatinosas dari portiones non nisi raro debere, dixit; & si lenimen derafa intestina desiderant, id agendum existimat, decocto albo vel emulsione amygdalarum dulcium, hisque adjiciendum esse gummi Arabicum & ex cydoniorum feminibus mucilaginem. (*d*) Ergo pinguibus quoque acida utiliter adduntur. Se ipsum a torminibus liberavit rusticus smegmate & aceto. (*e*) Et dux Hungarorum lactis florem acetumque simul per binas fistulas ex voto fuisse dicitur. (*f*) Dolaeus etiam succum limoniorum cum oleo miscuit hisque centenos sanavit. (*g*)

Maxime vero putredinem continet spiritus vitrioli, & si intus corrupta materies latet, reliquis acidis praeferrī meretur. Boerhaave aquam puram, fumo accensi sulphuris imbutam, torminosis militibus bibendam consulit. (*b*) Spiritus autem sulphuris per campanam ejusdem indolis est, ac vitrioli, atque ab eo vix differt. Sed quantum is ad putridos morbos valeat, expertus est Syden-

(*a*) Diemerbroeck obs. 29. (*b*) Degner. l. c. p. 124. (*c*) lb. p. 126. (*d*) obs. de aer. t. 2. p. 108. (*e*) miscell. n. c. dec. 3. ann. 1. p. 90. (*f*) Pringle l. c. p. 241. (*g*) Encyclop. med. l. 3. c. 5. §. 20. p. 321. (*b*) consult. ab Haller edit.

denhamus: feliciter enim in pessimis variolis, cum reliqua parum proficerent, aliquot ejus guttis solitas potiones asperfit. (a) At si bilis acris abundat, si cum dolore cruor sincerus multusque fertur, commode quoque facit acida tinctura, quæ ex rosis rubris elicitur. (b)

Similiter, cum nimia purgatio a medicamentis incidit, tum plerumque confugiendum est ad acida: nam & ii, quos acidum male habet, plurimis purgantibus non moventur, & pleraque, quæ aceto resperguntur, minus valentia fiunt. Ubi scammonium sulphure accenso fumigatur, vis purgans multum infringitur. Ellebori quoque radix & poma colocynthiaca ex aceto cocta mitescunt; sudorque elicitur Euphorbio, cui limonum succus aut vitrioli spiritus sit adjectus. (c) Horum autem cum acidis misturam Helmontius non sine causa sustulit, & cum medicamina hoc modo genium & agendi vim perdant, non immerito scammoniei correctionem per acida *castrationem* vocavit (d). Verum ut illa in plerisque medicamentis proprias facultates adimunt, sic nonnullis vires tribuunt; quale est id, quod hydragogum alvinum Boyleus appellat, in quo nitri acidum cum metallo coit. (e) Itaque, si ex eo fusior dejectio fit, alcalicis impetus ventris prohiberi debet.

Sed,

(a) Sydenh. p. 237. 238. vid. ib. p. 383. 384. (b) obs. de aer. t. 2 p. 100. ejus descriptionem vid. in pharm. Lond. p. 81. Edinburg. p. 58. medulla medicinæ universæ p. 9. (c) Pechlin. de purg. c. 17. & c. 21. (d) de febr. cap. 5. (e) vid. Boerh. chem. proc. 183.

Sed, cum vomitus utilis sit, ubi amari ructus cum dolore & gravitate præcordiorum sunt; idemque profit ei, cui pectus æstuat & frequens saliva vel nausea est, aut fonant aures, aut madent oculi, aut os amarum est; similiterque ei, qui vel cœlum, vel locum mutat, hisque, si per plures dies non vomuerunt, dolor præcordia infestat, is quoque, si sub torminibus ea signa adsunt, a medicamento petendus est. Quiescere etiam his, qui cum alvo biliosa simul & vomitu & spirandi difficultate vexantur, mulsam bibere & vomere, optimum est. (a) Neque alienum est, si pluribus diebus fluit alvus, quamvis id, quod corruptum est, jam expulsum sit, contra, quo intestinorum motus invertatur, vomitu niti. Nam longas dejectiones supprimit vomitus. Idque exemplum est eorum, quæ natura recte facit, quam medicum imitari oportet (b). Igitur sæpe necessarius est, in lævitate intestinorum æque ac in torminibus vomitus, ut Hippocrati visum est, etiam albo veratro, si cetera parum proficiunt, evocatus (c); at satius radice ipecacuanhæ, cujus usum a barbaris edoctus Piso (cum pleraque, quæ antiqui medici præceperunt, stomachum infestent) jure magna laude extollit. Vix enim apud Brasilienses quidquam adversus morbos, qui ex longa obstructio-

(a) Hipp. de victu acutor. ed. Mack. t. 2. p. 132. (b) Id. aph. 6. 15. de affect. c. 7. t. 2. p. 311. Galen. comm. in aphor. citat. t. 9. p. 256. (c) Coac. 310. ed. Mack. t. 1. p. 165. de affect. c. 7. ed. Mack. t. 2. p. 312. 313. de victu acutor. ib. p. 132.

ne fiunt, præcipueque in ventris fluore, majus momentum habet, & tutius dari potest. (*a*) Hoc quoque in variis regionibus torminum summum auxilium fuit; (*b*) quæ eo sæpe, intra unius diei spatium, incantamenti instar, finiri, vel certe levare solent. (*c*) Et id, quovis morbi tempore, quandocunque opus erat, assumptum, bis vel ter sine ulla stomachi noxa, quicquid corruptum erat, eduxit. (*d*) Licetque etiam, inter initia, delicatulis, gravidis, lactantibus, & qui ubera ducunt, radicem offerre. (*e*) Eam autem bene contritam, drachmæ ponderis, per se, abunde est sumpsisse, vel binarum in vini unciis quatuor fusam aut cum aqua coctam. Brasilienses dilutam malunt, ejusque virtutem una nocte, ubi sub dio macerata vel decocta est, liquoribus satis impertiunt: ac deinde id, quod reliquum est, sive caput mortuum, iterum simili modo ex aqua coctum dant, quod minus dejectiones & vomitus ciere videtur, sed magis adstringere; sic ut radix hæc, quam religiose servant, non solum corruptam materiem educat, verum etiam stringendo intestina confirmet. (*f*) Idemque etiam tertia decoctione, quam imbecillus com-

(*a*) de med. Brasil. p. 101. (*b*) vid. Wepfer. dissert. de dysenter. p. 45. miscell. n. c. dec. 2. ann. 10. p. 210. act. Berolin. d. 1. vol. 2. p. 25. vol. 4. p. 31. vol. 6. p. 41. 43. Hoffmann. dissert. de prudent. medicamentor. continuat. §. 11. 12. medic. ess. Edenb. t. 4. part. 2. t. 5. art. 2. Degner. l. c. p. 99. 100. Lancis. de noxiis palud. effluv. p. 283. commerc. litt. 1733. p. 44. 1735. p. 221. Huxham. obs. de aer. t. 2. p. 99. (*c*) Degner. l. c. p. 101. (*d*) lb. p. 102. (*e*) Ibid. (*f*) Piso l. c. p. 102.

commodius fert, magis adhuc præstat (*a*). Attamen, sine coctione, nostros contusa radix a scrupulo semis ad dimidiam drachmam sumpta, satis adjuvare solet: datur vero mane jejunis ex vino vel juscule, etiam, si manserit morbus, in tertiam vicem. (*b*) Verum, ut grana decem sæpe plenior vomitum eliciunt, (*c*) sic a pondere satis gravi, aliquando parum per os aut infra redditur. Tum vero post horam incalescere incipit æger & venis concitatis tandem sudor supra consuetudinem prorumpit. Ob quam causam Freindius ejus in torminibus virtutem ceteris vomendi instrumentis longe antecellere putavit. (*d*) Quo vero magis recens est, eo fortius agit. (*e*) Idque perquam tenue est, quod vomitum movet: nam si pulvis ejus per annum aëri exponitur, vomitum ciendi vires multum perdit. (*f*) Piso siccam radicem pluribus annis integram manere testatur. (*g*) Tumque minus ad vomitum sed non ad sudores efficacem dicunt. (*h*) Quidam etiam, ubi corpus inde supra & infra bene purgatum est, aliquot ejus grana, quibus nihil moveri, sed intestina tantum constringi & quasi muco obduci possint, quotidie per vices exhibent. (*i*) Helvetius autem, qui usum radicis deperditum, liberalitate Ludovici Regis, quem magnum cognominant,

(*a*) Ib. p. 28. (*b*) Geoffroy m. m. t. 2. p. 54. (*c*) Ibid. (*d*) comm. 4. de febr. (*e*) Marcgraaff hist. rer. Brasil. p. 17. (*f*) Hoffmann. dissert. de cauto vomitorior. usu obs. I. (*g*) l. c. p. 102. (*h*) Geoffroy l. c. p. 92. (*i*) Id. ibid. p. 94.

nant, denuo Europæos docuit, nullas in ea vires singulares, uti Pifoni apud Indos visum erat, ad sudorem movendum vel adversus venena detexit: sed stomachum inde tantum & infimum ventrem a bile acri, qua tormina plerumque oriuntur, purgari (*a*). Idemque, si radix assumi nequit, ex inferioribus partibus eam infundi curavit, quod sæpius in torminibus respondebat. (*b*)

Est etiam nuper medicamentum ejus rei causa adhibitum, quod vitrum antimonii ceratum nominatur. Id anno 1734. Edenburgi, in torminibus eorum, quibus solita medendi via parum juvit, plurimum profuisse dicitur (*c*) & Pringlius proprium adversus tormina auxilium multorum experientia cognitum esse, proponit. (*d*) Ipse tamen militibus grana quinque radices ipecacuanhæ bis terve alternis diebus cum uno alterove tartari, quod vomitus causa conficitur, dari maluit. Commodeque tantummodo, si nulla alia cura respondit, ad id confugit. (*e*) Similiterque Cleghorn in torminibus, quæ insulam Minorcam infestarunt, radicem ipecacuanhæ anteponendam censuit: quoniam ea tutius purgat, & hoc, modo nullas profusiones, modo ingentes tumultus excitat: (*f*) quamvis, si nimia necessitas urfit, id adhibuisse non inutile fuerit. (*g*) Du Hamelius vero, cum
tor-

(*a*) Traité des maladies p. 249. 250. 252. (*b*) Ib. p. 163. 202. (*c*) Medic. ess. t. 4. part. 11. (*d*) Ib. t. 5. part. 15. (*e*) Observat. on the diseas. of the army p. 232. 233. 234. (*f*) Observationes on the diseases in Minorca Ao. 1744. to 1749. p. 230. confer. & Baron. not. sur la chymie de Lemery 1756. (*g*) Ib.

tormina per populum, maximeque ruri in autumno pervagarentur, eaque nec radice ipecacuanhæ, nec cortice simarubæ, similive medicamento cederent, primo ventrem supra & infra mollire quæsit, deinde vitrum illud cum cera paratum conservæ rosarum miscuit & a granis sex ad octo vel decem, alternis diebus, dedit, circa vespertinum tempus, dolori per quietem succurrens. Atque eo modo id medicamentum raro vomitus facere, frequenter dejectiones augere, vix unquam ultra quartam vicem repetendum esse, expertus est. (a) Et, si nimia purgatio mulieri nocet, aut ubi tormina inveteraverunt, multum quoque prodesse testatur. (b) Quod Edinburgi etiam inter menses coërcentia annumerari solet. (c) Maximeque hoc conveniens esse dicitur & ad tormina, & ad omnem ventris fluxum, & ad lævitatem intestinorum, & ad febrim quartanam, & si menstrua mulieri pallida vel immodice proveniunt. (d) At, ne id fallat, cura major adhibenda est. Geoffroy, uno tantum alterove grano vel ad summum tribus infantum & gravidarum curationem incepit; in firmis autem a quatuor vel quinque granis sensim ad octodecim adscendit. Nonnunquam a 24 granis vix postridie duas tresve dejectiones sequi deprehendit:

(a) Acad. Royal. des scienc. a. 1746. p. 81. dans les observat. Botanico-Meteorologiques pour l'ann. 1745. mois de Septembre p. 84. d'octobre p. 85. (b) Ibid. mois d'aoust. p. 83. (c) Pharmacopœa pauperum in usum nosocom. Edenburg. p. 63. (d) Philosoph. transact. vol. 47. No. 41. p. 273.

dit: quo tamen in casu, ne in nimiam purgationem incidant, idem non nisi per longiora intervalla dare veritus fuit. Sed cum inter mulieres, quibus menstrua supra modum fluebant, quædam in utero conceperant, per hoc gravidas etiam sine noxa sanari, fortuito didicit: Ideoque tenellis quoque succurri posse, putavit; semper autem diligenter medicamenti vim explorare annifus est. Si id vomitus aut dejectiones satis ciebat, proxima vice, copiam ejus non augere, interdum etiam minuere, consueverat. Si nauseam tantummodo & crassam pituitam movebat, dimidium aut unum granum addere solitus erat. Si exigua portio prima vice assumpta ingentes dejectiones excitabat, eam ob vires ægri imbecillas, post alterum tertiumve diem, demum repetiit; quo interposito tempore, quid effecerat, & melius & certius cognosci posset. Si vomitus insequeretur, post eum, aquam tepidam subinde bibendam dedit. Quod si vero tormina excruciant venterque intentus erat & calebat, semper prius lenibus medicamentis & lotione dolorem levare debuit: sed parum referre, utrum cruenta descenderent, nec ne, morbusve sit recens, an vetustior, aut cum febre, fereque omnes servari, comperit: & febrim quoque quartanam quæ nullis remediis discuti potest, plerumque post tertium circuitum tolli, nec recidivam facere. Unum vero granum laboriose contritum magis efficax fuit, quam bina leviter contusa. Atque acida, & quæ acefcunt, omnino vitanda erant,

rant, siquidem ea vomendi vim periculose intendebant. (a) Confectio autem medicamenti, quod vitrum antimonii ceratum nominatur, habet ceræ flavæ dr. i. vitri antimonii in pulverem triti unc. i. Idque ceræ in vase ferreo liquatæ injectum & spatula subinde agitatum horam circiter semis supra modicum ignem tenetur. Quod in chartam effusum, ubi refrixit, conteritur. (b) Vixque ultra decem grana dari debet. (c) Geoffroy etiam, vitrum antimonii spiritui vini in mortario mistum similem vim habere, ostendit, & tormina æque tuto sanare, in quibusdam quoque absque ulla profusione aut gravitatis sensu juxta stomachum; quamvis a binis adscendendo ad octo grana detur: Ceramque nihil aliud efficere, quam ut, diminuta virtute, dupla vel tripla ejus quantitas sumi possit (d). Neque hoc remedium effectū dispar videtur ipecacuanhæ. (e)

Quicquid sit, Boerhaave milites, cum in castris torminibus tentarentur, inter initia, vino tantum, quod vomitus causa parari solet, & cujus binas uncias dedisse satis est, vomere voluit; nihilque præter hoc, antequam semel vomuerint, bibere: tum aquam tepidam ad uncias octo assumere & post vomitum similem haustum toties, quoties expellitur, repetere. Dein potui ipsis vini uncias quatuor dari & post horam, ad tumultus sopiendos, lacrymarum papaveris grana duo in aceti

un-

(a) Philos. transact. ib. (b) Pharmacop. Edinburg. p. 187. (c) Tabula posologica pharmacop. pauperum Edinburg. p. 76. (d) Academ. Royal. des Sciences ann. 1745. p. 162. (e) Baron not. sur la Chymie de Lemery p. 309.

unciam liquata. (a) Sed curiose prospiciendum est, ne papaver cito vomitus & dejectiones, quæ medicamentis fiunt, supprimat. Sæpe enim ex eo multa mala increscunt, interdum ipsa vita periclitatur. Quidam, cum a sex granis tartari aliquoties vomeret, neque æquo animo necessaria tormina sustineret, ubi ventris profluvio corriperetur, fumendo laudani liquidi guttas viginti, in exitum se præcipitavit (b).

Purgationes quoque in torminibus a putrida bile vel acri quavis materie orsis profunt. Nam alvus plerumque ab his siccat: eaque, cum sæpe in hoc morbo pauca descendant, si ter aut quater ducitur, plus bilis, feri & pituitæ effundit, quam natura quindecim diebus depellere potest (c). Ergo, si parum per se venter excernit, aut si corruptum est, quod excernitur, dejectiones medicamentis, raraque sed magna alvi ductione, molientiæ sunt: præcipueque rheum, quod primum ab Alexandro Tralliano præceptum (d), a pluribus proprie ad omnem ventris fluxum valere dicitur, huc aptum est, quia humores potissimum biliosos evocat & stomachum simul atque intestina leniter adstringit. Id, cum in quovis fere profluvio contagioso, tum in Neomagenfi adhibere, quam maxime necessarium fuit (e). Purgant etiam leniter corpus, atque viscera quoque firmant, & torminosa ventris profluvia coercunt glandes, quos

(a) Consultat. de dysenter. (b) medic. ess. Edinb. t. 4. part. 6. (c) Ballon. l. 2. conf. 23. t. 3. p. 162. (d) Freind. hist. medicinæ. (e) Degner l. c. p. 105.

quos myrobalanos vocant: optimaque adversus militum tormina potio fuit ex rheo & myrobalanis citrinis in aqua coctis (a). Quidam, vomitu peracto, alvum movent (b). Pringlius semper, quoties æger vomuerat, postero tertiove die rheum ad binos scrupulos aut drachmæ pondere cum pauxillo salis absynthii dedit & si nihilominus tormina atque desidendi cupiditas urgebant, iterum tertioque & quotidie paulum aliquid, habita ratione virium. Magis autem ex remissione doloris quam dejectionum cruentarum morbum levare collegit (c). Non alienum quoque est corruptam materiem supra & infra simul educere. Id faciunt rhei scrupulus unus, & jalapæ grana duodecim cum granis sex radicis Brasilensis mista & cum syrupo assumpta (d). Nunquam tamen medicamentum, quod vomitus causa sumitur, ægris, qui ramice vexantur aut sanguinis sputo laborant, recte datur; satiusque est, quoties res coëgit, ad ea quæ alvum ducunt confugere (e). Utraque vero hæc auxilia vitare oportet, ubi ex corruptis visceribus pus, vel ex cancro intestinorum putris sanies pessimique odoris descendit. Item, ubi dejectionibus inflammatio accessit, magisque etiam, si sub singultu, nervorum distentione & delirio (quæ omnia instantis canceri notæ sunt) subito nigra alvus profluxit.

Fue-

(a) Vid. Geoffr. mat. med. t. 2. p. 331. Boerhav. mat. med. p. 183. consultat. de dysent. p. 84. (b) Huxham obs. de aer. t. 2. p. 99. (c) l. c. p. 234 235. (d) Geoffroy l. c. t. 2. p. 95. 129. (e) commerc. litterar. 1735. p. 222.

Fueruntque Londini torminum genera, quibus neque alvi purgatio, neque vomitus, neque sanguinis detractio, convenire visa sunt. (a)

Præter hæc, in hoc genere morborum, medicamenta recte in alvum immittuntur: nam si purgationes stomacho ægri alienæ sunt, eas ex inferiori parte infundere oportet, quadrupla circiter portione. Fereque si acre offendit, id lotionibus corrigendum aut educendum est, cum juxta sedem dolorosæ suppurationes alvum turbent; (b) & a pure vel acri materie, non secus ac a glandibus, tum mejendi, tum dejiciendi cupiditas oriatur, illata vi motui intestinorum. Ideoque in torminibus putridis serum lactis quam optime infunditur aut aqua, in qua hordeum decoctum est, aceto adjecto. Prodest etiam nudas papillas nervorum fovere pinguibus & farinosis, ut dolor levetur & ne durum stercus diutius in intestinis hæreat, cujus desidendi cupiditate interdum dejectiones, quæ jam desinere cœperunt, revertuntur. (c) Celsus, si vetustior morbus est, ex inferioribus partibus tepidam infundendam esse, dixit, vel ptisanæ cremorem, vel lac, vel adipem liquatam, vel medullam cervinam, vel oleum, vel cum rosa butyrum, vel cum eadem album crudum ex ovis, vel aquam, in qua lini semen decoctum sit, vel si somnus non accedit, vitellos cum aqua, in qua rosæ floris folia cocta sint. Levant enim do-
lo-

(a) Willis pharm. rat. p. 45. vid. Helvet. trait. des maladies p. 307. 310. (b) Hipp. Coac. 630. (c) Pringle l. c. p. 239.

lorem hæc & mitiora ulcera efficiunt, maxime-
que utilia sunt, si cibi quoque secutum fastidium
est. Themison muria dura quam asperrima sic
utendum memoriæ prodidit. Quod auxilium pluri-
bus saluti, nonnullis exitio fuisse, Galenus testatur,
(*a*) qui tragi succo vel hircino sævo, vel cera-
sto alvum mollire maluit. (*b*) Multi tamen ex
antiquis in torminibus muriam infundunt. (*c*)
Acris autem est marina aqua, vel alia fale adjec-
to, hinc eo plus extrahit, sed minus facile susti-
netur (*d*); aqua pura calida, quæ corruptæ mate-
riæ vim miscendo frangit atque intestina eluit,
morbum ipsum mollit. Recentiores ad ulcera qua-
si digerenda therebinthinam, ne glutine suo fi-
stulam obstruat, ovi vitello bene contritam & cum
lacte mistam utiliter injiciunt, sic ut hujus sint
drachmæ sex ad illius unc. VIII. vel X. (*e*) Con-
venit etiam quoties desedit, si necessitas urget,
subluere aqua calida, in qua decoctæ verbenæ sint,
medicamentisque eis, quæ adstringunt alvum, &
quæ somno dolorem levant. Sydenhamus, ubi
ter corpus purgaverat ex inferioribus partibus,
theriacæ Andromachi sesquidrachmam in lactis
vaccini selibra liquatam indere solitus erat. (*f*)

Videndum est etiam, num dejectiones cum vel
fine

(*a*) L. 12. method. medend. c. 1. Charter t. 10. p. 275.
(*b*) Ib. p. 274. (*c*) Dioscorid. l. 5. c. 87. Paulus Ægin.
l. 3. c. 42. Aetius. tetr. 3. ferm. 1. c. 45-49. (*d*) Hoffman
med. rat. t. 3. p. 638. (*e*) Geoffroy mat. med. t. 2. p. 503.
504. Gaubius de methodo concinnand. formulas p. 418. 424.
(*f*) p. 184. 602. Gaubius l. c. p. 425.

sine febre sint. (*a*) Interdum enim febriculas excitant. Neomagi torminibus modo febres vehementes aderant, modo perquam leves, sic ut notari tempora eorum non possent. (*b*) Intestina tamen omnium, quos morbus interemit, cancer occupaverat. (*c*) Atque in insula Minorca modo acutis morbis similes accessiones esse modo vehementi dolore sed sine febre intestina torqueri videbantur, & semper, quomodocunque morbus invasit, inflammatio supervenit. (*d*) Tum vero auxilium sæpe est, quod alias vires consumit, in sanguinis detractiōe. Dolor deinde, nisi aliquid prohibet, papavere levandus est. J. C. Claudinus plures tempore, quo tormina populariter vagabantur, vena incisa, ad sanitatem perduxit. (*e*) Sæpe etiam Foresto per dimidium aevum & Donato viginti quinque annis, quibus medicinam fecerunt, id commode cessit. (*f*) Sydenhamus, tormina, ac si febres essent quibus dejectiones accedebant, consideravit, (*g*) protinusque ubi ista cœperunt, sanguinem misit. (*h*) Et quoniam ea, cum pulsu concitato, febrilis ardor antecederet, semperque febris sive levior sive vehementior adesset, Huxhamus tormina quoque pro malis, quæ febribus accedunt, habuit: adeoque incipiente morbo, sanguinem plerumque detraxit, ne in

(*a*) Hippocr. l. 2. prædiction. c. 4. ed. Mack. t. 1. p. 123. c. 13. p. 135. (*b*) Degner. l. c. p. 16. 22. (*c*) Ib. p. 23. (*d*) Clighorn. l. c. p. 226. 227. (*e*) De ingressu ad infirmos. l. 2. c. 2. p. 42. (*f*) Forest. l. 22. obs. 6. Donat. ab Altomari de medend. human. corp. mal. c. 74. p. 487. 488. (*g*) p. 182. 601. (*h*) p. 183. 601.

intestinis orta gravior inflammatio, auctis doloribus, canceri metum incuteret. (a) Ergo, si sanguinis impetus, vehementer urget, veluti in his, quibus rubet corpus, plenæque venæ tument, nullo modo melius succurritur. Idque auxilium, si vires patiuntur, maxime fieri debet, ubi solita sanguinis purgatio non provenit. Mittendus vero is est, neque nimium, neque coacervatim, scalpello leviter demisso; non enim ob copiam sui detrahatur, sed ut materiæ cursus quasi per vires avertatur. Paucus etiam sanguis ex vena sensim prorumpens, inflammationem mitigat, cruorque ex intestinis manare desinit, alio dato itinere. (b) Eaque missio sanguinis, nisi is crassus est & rursus febris accenditur, repeti non debet, ne ex corrupto malo vires deficient. (c) At Trallianus, qui papavere sæpe a medicis in initio torminum abuti conquestus est (d), si febris adest & morbi ratio patitur, non minus duabus heminis detrahi voluit. (e) Neque primis tantum diebus, torminosi detractionem ejusmodi sustinent. Interest enim, non quod tempus sit, sed quis genius morbi, & quæ vires aegri sint; adeo ut Riverius post octiduum in quadam muliere, (f) & in alia decimo octavo demum die sanguinem mittere non sit veritus (g). Quin etiam fæmina per tres annos torminibus implicata, ubi nullum profuerat aliud auxi-

(a) Obs. de aer. t. 2. p. 98. 99. (b) Aetius tetrab. 3. ferm. 1. c. 45. vid. Hoffmann. med. rat. t. 4. part. 1. p. 545. (c) Pringle l. c. p. 231. (d) l. 3. c. 21. (e) Ibid. (f) Cent. 2. obs. 57. (g) Ibid. obs. 44.

auxilium, repetita sanguinis missione, curata est. (a) Commodeque Huxhamus dixit, cum tormina, quæ populumprehendunt, raro sine quadam inflammatione intestinorum sint, omnisque inflammatio sanguinis detractionem requirat, ad vires, ætatem, pulsus, constitutionem & anni & ipsius ægri, attendendum esse. (b) Ideoque torminibus, quæ in hyemem & circa ver incidunt, hoc modo & rheo melius succurritur, quam vomitu, stomacho non ita vitioso (c) Maximeque semper morbi genus æstimari debet. Sic in alvi profluvio, quod morbillos & laterum dolores sequitur, sanguinem mittere expedit. (d).

Si vero etiam medicamentis utendum est, ubi liquida alvus pluribus diebus neglecta curari difficilius potest, remedium, quodocunque fieri potest, malum punicum excavare, exemptisque omnibus feminibus, membranas, quæ inter ea fuerunt, iterum conjicere, tum infundere cruda ova, rudiculaque miscere, deinde malum ipsum super prunam imponere, quod, dum humor intus est, non aduritur; ubi siccum esse cœpit, remove oportet, extractumque cochleari, quod intus est, edisse. Edenda est pulicula etiam, cum qua paulum ex favo vetere coctum sit. Et cera ex pomis tostis assumpta in torminibus efficax est. Johannes de Luque, cum per tres menses alvo cita excrucietur neque ullo auxilio curari posset, ubi tandem, inscio medico, autoritate vetulæ, pomum

(a) p. 189. (b) obs. de aer. t. 2. p. 105. 106. (c) Pringle l. c. p. 235. (d) Sydenham. p. 589. 266.

mum cum cera tostum assumferat, convaluit. (a) Sic adolescens quoque tria poma Borsdorffiana, in quibus cera affata erat, devorando, ad sanitatem pervenit, ventre se paulatim contrahente (b). Et cum mulierculæ in torminibus anni 1680 malum cotoneum excavassent idque cera vel alba vel citrina repletum atque indito operculo supra prunas, donec omnis cera liquata cum pomo in unitatem quandam coiret, positum, aegris dedissent, dolor quievit, fluxusque desit. (c) Horstius etiam pulverem ex cera cum gummi Arabico in pomo affato solutum multum valere dixit. (d) Eoque anno 1608, cum tormina grassarentur, plures sanavit. (e) Solenander, si diutius ventris fluxus remanebat, turturem exenteratam uncia ceræ novæ infarctam & postea ex aqua coctam vulgo, quod a medicamentis abhorret, edendam, jusque bibendum dedit. (f) Et sæpe id auxilii in his morbis magnum remedium est. Pestilens torminum genus, quod castra juxta Schenkii munimentum posita pervagabatur, nullis remediis cessit, antequam medici, qui cum Gallorum exercitu ex Italia huc venerant, auxilium, quo postea plures sanati fuerunt, reperissent. Purgabant autem prius aegros rhabarbaro; deinde lactis dulcis circa selibram cum ceræ minutim incisæ drachma una vel altera decoquebant; idque lac calidum dabant;

(a) Valeriola obs. med. l. 3. obs. 4. (b) Miscell. N. C. dec. 3. ann. 1. p. 241. (c) Ibid. dec. 2. ann. 7. p. 183. (d) l. 4. obs. 20. t. 2. p. 179. (e) t. 3. p. 70. 226. (f) consil. med. sect. 3. consil. 9. p. 338.

bant; & si nihilominus, liquida alvus manebat, idem secunda & tertia vice repetebant; quo, cum plurimi in castris hoc morbo tentarentur, ceræ albæ copia in proximæ civitatis Emerici repositoriis brevi defecit. (a) Omnes etiam terræ pingues, Melitensis, Armena, Lemnia, in quibus præsens adversus venena remedium ponitur, quia corruptæ acidam materiem miscent, putridis torminibus utiles sunt. Aptissimaque est ea aqua, in qua Boli Armenæ quam plurimum mistum est, potata. (b) Sed terrestria, quæ cruditates acidas tollunt, infantibus, quos cita alvus exercet, dari debent.

Verum in lævitate intestinorum utique adhibere oportet comprimentia, quo facilius tenendi aliquid intestinis vis sit. Ea autem, si quid corruptum intus remanet, in pejus id malum vertunt, sed, si excussa cruditas est, nisi culpa vel ægri vel curantis, morbum superant. Ergo, ut alvus supprimatur, potio esse debet exigua, siquidem eo quoque modo vacua intestina contrahi possunt. Neque is, cum omnia solitis viis effluant, tortoris vicem exhibet, qui ægrum, quamvis liquidis dejectionibus exhaustum ac ingenti siti pressum, a potu abstinet. Os etiam ejus elui potest, quamvis id tempus aptum potioni non est. Cibus autem convenit valens, frigidus, siccus, simplex ex oryza, hordeo, similique, qui quam minime corrumpi possit, panis tostus, caro assa, vinum austerum, vel

(a) Diemerbroeck annot. in obs. med. 28. p. 30. (b) v. Swieten. comm. t. 1. p. 128.

vel certe subausterum, cui cortex granatorum vel cinnamomni, vel flores balaustiorum sint infusa. Et tale vinum vel per se sumi, vel ei panis tostus, aut biscoctus intingi potest. Variis etiam medicamentis feliciter medici utuntur, ut magis, quod omnia quæ reprimunt utilia sint, appareat, quam quod quædam propriam facultatem habeant. Antiqui mespila, quoniam valide adstringunt, ventrem tenere affirmarunt (a) iisque immaturis diuturno fluore ægrum curavit Forestus (b). At Wepferus quoque liquidam alvum recte suppressit lacte, in quo rhu coriariorum & pulvis glandium decocta erant (c). Commendanturque ab aliis *querni* cortices in cerevisia decocti; (d) vel etiam *plantaginis* succus (e). Cortex quoque, qui nuper innotuit, quem *simaroubam* vocant, id malum levare consuevit (f). Atque etiam laudatur is, qui a frutice *conessi*, vel *cadagapola* detrahitur (g). Sed unusquisque ea, quæ prompta & his morbis apta comperit, præcipue omnium hanc vim habere, sibi persuasit. Oportet tamen prospicere, ne his admotis vitium contrarium per immodicas inflationes oriatur. Paulatim ergo firmari intestina debebunt, aliquibus quotidie adjectis. Pringlius, ubi a torminibus vi-

res

(a) Hipp. de victu acutor. ed. Mack. t. 2. p. 132. Galen. de alimentor. facult. l. 2. c. 25. Charter. t. 6. p. 352. (b) L. 22. c. 1. (c) dissertat. de dysenter. p. 47. (d) Miscell. N. C. dec. 3. ann. 1. p. 88. (e) Ibid. dec. 2. ann. 10. p. 227. (f) Geoffr. mat. med. t. 2. p. 211. Degner. l. c. p. 115. Werlhoff obs. de febr. p. 100. (g) Geoffr. l. c. p. 208, medic. ess. Edinburg. t. 3. part. 4.

res deficere atque intestina relaxari cœperant, neque tamen ad ultima jam ventum esse signa ostenderant, rheum & comprimantia inter se miscuit, ne corrupta materies intus maneret, & ut intestina vires suas reciperent, vel ea, donec tormina & desidendi cupiditates se remiserant, alternis vicibus dedit (*a*). Idemque auctor quoque fuit, ut militibus, (cum post frigora cruditatesque dejectiones, quæ conquieverunt, etiam si vix quidquam inutilis materiæ superfit, sæpe repetantur) hæc & quotidie & modice darentur; ejus aquæ, in qua calx liquata est, dupla portio lacti cocto mista, aut paululum corticis Peruviani cum iis, quæ leniter reprimunt aut calefaciunt, aut etiam, si id sine stomachi noxa fieri poterat, balsamus Locatelli, qui a cera præcipuam vim habet (*b*).

Alterum quoque ad omnes similes affectus pertinet, & in hoc maxime fervandum est, ut cum pleraque utilia insuavia sint, ea potissimum ex his dentur, quæ maxime æger volet. Deinde, si omnia ista fastidiet, ad excitandam cibi cupiditatem interponatur minus utile, sed magis gratum. Quidam, cum halecem salitum, aceto insperso, comedisset, a lævitate intestinorum liberatus est (*c*). Quidam, sumpta ingenti copia casei, longa tormina evasit (*d*). Cum vero ventrem nihil magis quam Venus adstringit; eaque alvo liquida friges-

cit

(*a*) L. c. p. 238. (*b*) Ibid. p. 239. 240. (*c*) Tozzi oper. t. 1. p. 185. (*d*) Miscell. N. C. dec. 3. ann. 2. p. 333.

cit, siccaque lætatur, concubitus quoque in-
teratum fluorem sanasse observatio docuit (a).
Veterinarius populari morbo graviter correptus
noctu, erecta virga, fæminam sibi proximam ad-
iit; qua cum ubi leniter rem habuisset, sanita-
tem consecutus est (b).

Sudor autem his, qui ob susceptum frigus ven-
tris fluxu laborant, eliciendus est: nam dejectio-
nes, orto sudore, finire; & ab æquali ciborum co-
pia, otiosis, sæpius ex consuetudine alvum ferri, iis
vero, qui se frequenter exercent, si sani sunt &
victus rationem habent, parum ventrem reddere,
ob validam perspirationem, supra dictum est (c).
Quam ob causam Riverius, cum in balneum tepi-
dum ivisset, facile se curare potuit (d). Ac in
peste quoque, ubi frequens vomendi cupiditas me-
dicamenta expellit, solum integumentorum pon-
dus, movendo sudores, ventrem contrahere valet
(e). Protinus igitur, febricitantem hominem mul-
tis vestimentis operire, aut calidis remediis crucia-
re, maxime alienum est, siquidem ea, dum calo-
rem ingentem ac sudores excitant, simul etiam
ventrem adstringunt (f). Sed infirmis, quorum va-
sa in mesenterio posita nihil continent, summam
cutim relaxari utile est, ut habitu corporis muta-
to,

(a) Vid. Paul. Æginet. l. 1. c. 35. Aet. tetrab. 1. serm. 3.
c. 8. Bagliv. prax. l. 1. p. 108. (b) Amatus Lusitan. cent.
2. curat. 47. vid. & Hipp. l. 7. epid. Charter. t. 9. p. 601.
Galen. l. 6. de loc. affect. t. 7. p. 579. (c) Hipp. l. 2.
prædict. c. 4. ed. Mack. t. 1. p. 123. (d) Cent. 2. obs. 59.
(e) Sydenham. p. 125. 126. (f) Glass. comm. 10. de febr. b.
p. 176.

to, arteriis, quæ in intestina exsudent, se contrahendi tempus sit. Ergo & super pectus ponatur sinapi; exulcerataque cute malagma, quod humorem evocet. Pringlius in torminibus quoque fomentis calidis vel emplastris, quæ ad extrahendum nobilia sunt, laterum quasi dolores discussit (*a*). Atque interdum cataplasmata, quæ reprimunt, toti ventri imposita maxime profunt, si his lachryma papaveris sit adjecta (*b*). Optimum ex his est, quod habet theriacæ p. iii. mastiches p. i. Vitare autem oportet frigus, quoniam summam cutim facit pallidam, & ne extremæ partes pedum inalgescant. Id enim torminibus magis, quam ulli morbo, inimicum est (*c*). Sydenhamus, quamvis post sanguinis detractionem sero lactis corruptum humorem evocasset, nonnunquam tamen ægrum curiose lectulo committendum esse, expertus est, ut ne ad eum frigus adspiret, & ibi antequam surgat, ad minimum viginti quatuor horis infudet (*d*). Exercitationes & fricationes lævitati quoque intestinorum necessariae sunt: & cum his, sol, ignis, balneum, omniaque, quæ perspirationem insensilem, quam Sanctorianam appellant, promovent. Atque, si liquida alvus diutius fertur, vehiculo sedisse, vel magis etiam equo, prodest: neque enim ulla res magis intestina confirmat.

At ea, quæ urinam moveant, si id consecuta sunt,

(*a*) L. c. p. 237. (*b*) Aet. tetr. 3. serm. i. c. 45. Paul. Æginet. l. 3. c. 42. (*c*) Hoffman. med. rat. t. 6. p. 553. (*d*) p. 187.

sunt, in aliam partem humorem avertendo profunt; si non sunt consecuta, noxam augent: itaque, nisi in quibus id promte facere consuerunt, non sunt adhibenda. Nam, quæcunque in horto nascentia boni odoris sunt, cum potione, quacum sorbentur, cito per alvum effluere possunt. Ex reliquis vero inflammatio & febres accendi solent. Quicunque tamen, epotis fontium salubrium aquis, humores copiose per vias urinæ excernunt, his alvus non nisi coacta reddit (a).

Quæ vero somno apta sunt, ut dixi, omnem impetum ventris prohibent. Nam facile papaveris lachrymæ dejectiones sistere consueverunt, & cum alvus medicamentis ducitur, sive vi Mercurii vehementius fluit, & cum tabes hominem consumit. Quin etiam tormina supprimunt catapotia, quæ ex sylvestri papavere fiunt, ex vino liquata: horumque affectus vix sine papavere curantur: siquidem ei magna illa compositionum genera, quæ in officinis adversus ventris fluxum valere dicuntur, præcipuas vires debent (b). Willisius, in torminibus *theriaca* similibusque feliciter usus est (c). Atque *extractum croci*, cui multum papaveris admistum est, Bontio apud Indos summum fuit antidotum (d). Piso identidem, si opus erat ad fluxus sistendos, & ut intestina confirmaret, *electuarium magistrale*, quod opium in se habet, dare solitus

(a) Ab Heers font. Spadan. c. 15. p. 138. (b) Vid. Galen. l. 9. de compos. medicator. secund. locos. c. 5. t. 13. p. 615. (c) De medic. operat. p. 34. (d) Med. Indor. p. 65. 67.

litus fuit (a). Verum sexcenties Wepferus hoc morbo ægros solo *laudano* liberavit (b) eoque Sydenhamus, ubi materiem evocaverat, curam absolvit (c), & qui ejus vestigia preffit Huxhamus (d). Sed impositum quoque extrinsecus papaveris succum, tali ratione, qualem ad tormina modo præcepimus vel in alvum subter datum, quod in contagio Edinburgensi maxime necessarium erat, (e) quælibet alvi profluvia suppressere, supra dictum est. Quomodocumque autem, quibus alvus liquida est, papavere pugnant, hos ante & curioso victu cavere oportet, ne inutilis materia corpori supersit & crebriore vomitu & si quis ex corpore metus est, alvi ductione: siquidem mali fomite non expulso, aut æterna requies sequitur, aut inflammatio accedit, aut certe fluxus, qui desit, post tempus aliquod hominem magis excruciat. Ob quam causam Boerhaave remedium adstringens, quod dolori per quietem occurrit, tum demum militibus dandum esse dixit, ubi venenum aut vomere aut purgare coacti ejecerunt (f). Et, quamvis interdum tormina, quibus, nulla dempta materia, per solas lachrymas papaveris opitulari potest, populum vexent (g): in castris tamen semper intus humor corpori nocet: isque ejiciendus est. Ac, alvi purgatione finita, pauxillum tantummodo papaveris dandum. Quod si vero is leviter

af-

(a) De medic. Brasil. p. 29. 30. (b) Dissertat. de dysenter. p. 46. (c) p. 183. 184. 531. 532. (d) Obs. de aëre t. 2. p. 108. (e) Medic. ess. Edinb. t. 5. part. 2. (f) consultat. de dysent. castrensi. (g) Sydenham p. 189.

assumptus somnum non facit, id, quod præcordia onerat, magis adhuc educi debere, manifestum est (a).

Si quando autem ex viscere corrupto putris materies descendit, vix, nisi eo curato, alvum recte contrahi, jam mihi sæpius dictum est. Cibi, potionesque, quæ non facile intus corrumpuntur, levior, sed crebra alvi ductio, aquæ acidulæ medicatæ præcipua sunt. Et, ubi id genus morbi est, quod scorbutum medici appellant, tormina, si fons mali corrigi potest, sponte cessabunt; neque enim ea nisi corrupti vitiosique corporis sunt.

Varias jam profluvii species si quis curiosius æstimet, facile intelliget, non omnes ab una causa pendere, & quam vanum, fallax & damnosum sit, ad has accommodare unum, qualecunque illud demum sit, medicamentum proprium, aut unam omnibus communem curandi rationem aptare. Refert enim, qualis morbus sit, quale corpus, quale cœlum, quæ ætas, quod tempus anni: minimeque in rebus multum inter se differentibus perpetuum esse præceptum auxilii potest. Fuit etiam vana opinio Gallorum; in radice ipecacuanhæ contra quævis tormina præsidium esse. Nam, ubi viscus corruptum est, citius inde præcipitantur ægri. Si quis autem de torminibus vel centum scriptores consulit, omnes pene magnas dissensiones inter se habere, deprehendet: siquidem alius vult alvum liquare, interdum etiam ducere; alius

ven-

(a) Prangle l. c. p. 236, 237.

ventrem adstringi, vel sudores moveri; alius somno dolorem levare, vel externis etiam remediis uti: contentique medici quidam auxiliis, quæ proprie adversus tormina valere dicuntur, aut, nescio qualem, consensum habent. Nihil autem horum utique perpetuum est. Ego, tum singula puto tentanda, cum & corporis, ac tempestatum habitus, & causa, & genius morbi, cæteraque fusi ventris mala, atque omnia, quæ sagax medicus intueri oportet, recte considerantur. Igitur hi, qui medicinam exercere incipiunt, dum petunt auxilium ab auctoribus, inter quos tam parum convenit, dubitant, quo potissimum medicamento utendum sit. Et sæpe, cum nondum usu exploraverint, ad quod conjectura aliqua ducti sunt, quidlibet ægris inculcant, perniciofa non discernentes a salutaribus. Ex quo apparet, medicinam subinde aliorum salute, aliorum interitu ab his tentari (a).

CAPUT XIX.

De Tenesmo.

Supereſt, ut ad illud vitium veniam, quod *τενέσμων* Græci vocant. Id modo tormina antecedit (b), modo ipsis supervenit (c), & iisdem de causis, ac

(a) Wedelius miscell. N. C. dec. 3. ann. 1. p. 87. Degner. p. 88. 89. (b) Hipp. 2. epid. Charter. t. 9. p. 136. Paulus Ægin. l. 3. c. 41. (c) Hipp. l. 1. de morb. c. 2. ed. Mack. t. 2. p. 177. Degner. p. 17.

ac illa incidere consuevit (a). In plerisque, sub finem morbi, excruciat gravissimus quasi intesti-
norum descensus, & perpetua desidendi cupiditas (b), quo fere intestinum rectum, crebris dejectionibus irritatum, mucum, quo provida natura intestina investit, dimittit, & corrupta materies, auctis viribus, huc se inclinat: quæ ut superiores partes liberat, sic hanc quoque affectamprehendit (c) adeo ut interdum anus ipse procidat (d). Sed hic dolor, qui in ano est, vix unquam per se jugulat (e) nisi jam ætate aliquis processit (f). Ac solet quidem etiam plus terroris, quam periculi adferre, multoque pejus est, sordes, inscio ægro, profluere (g). Verum, in hoc malo, lotionibus, aut medicamentis uti, quæ mitiora ulcera efficiunt, supervacuum est: neque enim exulceratio adesse videtur, neque utilia sunt, quæ loco aptantur: quia possunt, dum corpori aliena sunt, partes opportuniores facere vitio jam hærenti. Itaque id tolerandum est, donec cibus stomacho aptis vinoque vires suas recipiat æger: per hæc enim fiet, ut, cum is ex toto convaluerit, illud sponte conquiescat (h). Si vero dolor levandus est, recte diascordium, aut theriaca, ex lacte, aut decocto albo liquata injiciuntur (i).

At, si in intestino recto inflammatio est, quam
fere

(a) Hipp. de affection. c. 7. ed. Mack. t. 2. p. 312.

(b) Sydenham. p. 180. 188. Huxham. obs. de aer. t. 2. p. 100. (c) Sydenh. p. 180. 189. (d) Degner. l. c. p. 17. Bontius med. Indor. c. 5. (e) Degner. l. c. p. 24. (f) Sydenh. p. 180. (g) Degner. p. 24. (h) Sydenh. p. 188. 189. 601. (i) Huxham. l. c. aph. 5. 58.

fere dolor, & febris sequitur, alvus crebro hominem desiderare cogit, sed nihil excernit, atque anus videtur procidere: interdum etiam urinæ stillicidium supervenit (*a*):nam, inflammato podice in viris, ob consortium ejus cum collo vesicæ, urinæ exitus clauditur (*b*); contra, si ex impura Venere, vitium circa naturalia nascitur, anus quoque tædii particeps fit (*c*). Ubi is dolor cepit, in aqua calida desiderare oportet, sæpiusque ipsum anum nutrire, cui rei plura medicamenta, quæ refrigerandi vim habent, idonea sunt. Sed, cum hæc inflammatio, quæ mollis est & digito prementi cedit, dejiciendi cupiditate stercoreis ibi hærentis suspicionem moveat (*d*); vel pro hæmorrhoidibus cæcis, nam id quoque sæpe fit, sumatur, evenit interdum, ut id malum temere neglectum, in ulcus fordidum, & purulentum transeat (*e*), quo non tantum intestinum rectum procidit, sed nonnunquam invito stercorea dilabuntur, exesis animumculis (*f*). Inter notissimos morbos Indis est etiam irritus hic conatus, quo interdum nihil, nisi pituitæ, mucisque similia, interdum leviter subcruenta, & purulenta descendunt. Isque morbus, si oculi nictitant, si longæ vigiliæ sunt, si inquietudines, si cruciatus ægre finitur. *Picho Bicho* vel *Bi-*

(*a*) Hipp. de fistul. c. 5. Charter. t. 12. p. 143. (*b*) Aretæus l. 2. de caus. morb. diut. c. 4. Galen. comm. in aphor. citat. Charter. t. 9. p. 231. a paré l. 17. chap. 50. (*c*) Vid. Hildan. cent. 2. obs. 65. Astruc. de morbis Vener. t. 1. p. 378. (*d*) Paul. Ægin. l. 3. c. 41. Aet. tetrab. 3. serm. 1. c. 42. (*e*) Fernel. l. 6. c. 9. Lomm. obs. med. p. 176. (*f*) Stalp. v. der Wiel. cent. 1. obs. 89.

Bicho del culo Lusitani appellant. Nonnunquam inflammatio ani cum ulcere est; nonnunquam sanguis ex ulcere erumpit. Atque id quoque malum serpit. Id ipsum & per se nascitur, & interdum torminibus supervenit. Fitque ex his inflammatio, quæ in faniem versa, penetrando ad ipsam sphincteris carnem, ora venarum vorat, unde fluxus cruentus oritur: anusque, fædo spectaculo late diductus, cloacæ instar, turpiter patescit. Solet tamen is per se quoque male habere, ac modo fæces, cum nigræ, & duræ factæ sunt, ingenti cruciatu elidit, modo multum prominens ne has quidem exprimere potest. Itaque, iis retentis, sævi dolores, cum febre, vigilia, lassitudine, increscunt: tumque quoniam id malum celeriter serpit, sanguinis de tractione, fotu, balneo, alvi lotionibus, festinanter subveniendum est. Sæpe id, in initio, neque a medico, neque ab ipso ægro deprehenditur. Ideoque sæpe cancrum incurabilem adfert: nonnunquam, cita morte, hominem tollit. Ergo etiam medici, ubi intestinorum affectus est, protinus de ano percontari solent: neque, hercules, incolæ rationibus fidunt sed experientiæ, hinc ipsum, num quid insolitum appareat, visu & tactu explorare non dedignantur: illasque partes, si quid mali sentiunt, mox pulpæ limonum affricu tentant (a). Brasilianorumque experimento cognitum, quem intestinum rectum sic male habet, eum, si sæpius particulam pomi citrei, veluti glandem ano indit,

(a) G. Piso de Med. Brasil. l. 2. c. 11. p. 27. c. 12. p. 28. c. 16. p. 31. vid. Bontium med. Indor. c. 5. p. 68.

liberari (a). Optime etiam ab hac labe tuetur is, qui anum, quoties defedit, aqua marina, vel frigida, vel tepida, & succo limoniorum probe abluit. Distat autem ab hæmorrhoidibus hic casus eo, quod gravis capitis dolor adest, & quod ostium ani late hiat (b).

Calculus quoque in homine hoc indicio cognoscitur: nam ubi vesicæ cervicem is urget, urina difficulter redditur; anus vitii particeps pruritu laborat. Intestinum rectum, quod vesicæ adhæret, ac si calculus per se excideret, extrorsum torquetur: idemque sensus, quo fæces excreturi sumus, quoniam ambo inter se copulantur anus, & vesica, calculosum crebro desiderare cogit, & quædam mucosa acria exprimit (c). Frequens his etiam ani prolapsus esse solet.

Nonnunquam autem vehementem in ea fede pruritus vermes, qui fæminarum naturalia quoque occupant (d), excitare consueverunt (e): *Ascarides* Græcis vocantur: hique pueros maxime exercent, & ad desidendum impellunt; ab adultis etiam, cum causam molestiæ animadvertunt, subinde digitis in anum immissis, extrahuntur (f). Atque interdum ejusmodi teretes, magna copia fæcibus inesse, interdum circa femora, natesque serpere videmus (g). Dari autem eadem possunt, quæ adversus omnes lumbricos utilia, com-

(a) Miscell. N. C. dec. 1. ann. 4. 5. p. 234. (b) G. Piso l. c. c. 16. (c) Aretæus l. 2. de caus. morb. diut. c. 4. (d) Hipp. l. 2. de morb. mulier. c. 60. Chart. t. 7. d. 832. (e) Paul. Æginet. l. 4. c. 58. (f) Aetius tetr. 3. serm. 1. c. 41. (g) Fernel. Pathol. l. 6. c. 10.

communiaque esse dicuntur. Edisse etiam lupinum, & allium prodest, maxime in alvum oleum subter dedisse, aut myriam (a). Usus enim ipse docuit, ea, quibus vermes expelluntur, aut necantur, loco, quem occupant, potius indi debere. Apud antiquos jam positum est, fistulam in anum esse conijciendam, quo facilius liquor crassiora intestina repleat (b). Namque intus emortui ex inferioribus partibus facile redduntur. Cæterum medicamenta, quæ assumpta vermes enecant, parum cognita habentur.

Periculosius sæpe inanis egerendi voluntas gravidas male habet, quibus partum elidit (c). Atque in India, & apud Lusitanos semper fæminæ ejusmodi casu partum (d), & cum eo ipsam quoque vitam facile perdunt (e). Neque mirum est, (sicut Galenus dixit) vulvam, quæ contra mediam alvum orsa super rectum intestinum progreditur, vehementi deiiciendi cupiditate affici, cum sæpe etiam validos motus, & partus dolores subsequatur abortus (f). Alvi tamen difficultas, quæ ab incremento fætus oritur, minus periculi habet.

Sed idem sensus est illis, quorum in ano ex quocunque corpore moles intruditur. Id enim non potest fieri, nisi lateribus intestini recti distensis. Ideoque non ab acribus tantummodo, sed etiam sebo candelæ, & melle cocto quoque glandes & suppositoria conficiunt.

(a) Hipp. l. c. (b) Paulus Æg. & Aetius l. c. (c) Hipp. aph. 7. 27. Mauriceau malad. des femmes gross. l. 1. chap. 19 l. 2. chap. 4. (d) Bontius med. Indor. p. 68. (e) G. Piso med. Brasil. p. 28. (f) Galenus comm. in aph. 7. 27. t. 9. p. 304.

E R R A T A

Pag. 3. lin. 9. Epiglotis l. Epiglottis. p. 8. lin. 6. ambeunt l. ambiunt.
 lin. 15. deglutitionis l. deglutitionis. p. 13. lin. 5. præsertem l. præsertim
 lin. 21. unciarum, esset l. unciarum esset p. 14. l. 16. omne quod, accepit
 cogit l. omne, quod accepit, cogit p. 15. lin. 2. tenius l. tenuis p. 16 lin.
 8. capillos l. lapillos. p. 20. (a) vid. Vieussens exper. sur la structure des
 viscères p. 83-87. p. 30. lin. 13. qua l. quo lin. 15 versa l. verso p. 38. (a)
 Mead. p. 115. cites. de colic Picton. p. 210. 214. Hoffman. med. rat. t. 4.
 part. 2. p. 334. van Swieten comm. t. 1. p. 46. p. 54. lin. 9. obnoxias l.
 obnoxios. p. 59. lin. 18. alius l. alvus p. 61. lin. 6. læsurum l. læsurum
 p. 63. lin. 24. pimum l. primum p. 65. lin. 4. siquidem extrinsecus: ubi
 l. siquidem extrinsecus ubi lin. 14. fœces l. fæces p. 70. lin. 18. fœces l.
 fæces lin. 19. crascescunt l. crassescunt lin. 27. tenem l. tenuem. p. 71 lin.
 ult. uit l. ruit p. 73. lin. 19. pessimum l. pessimum. p. 74. lin. ult. nale-
 tudinarios l. valetudinarios p. 76. lin. 3. excerniter l. excernitur. p. 78.
 lin. 4. fœminæ l. fæminæ p. 80. lin. 12. fœcum l. fæcum lin. 21. exercer-
 nere l. excernere lin. 23 vedum l. necdum. p. 81. lin. 1. mortifera l. mor-
 tifera p. 82. lin. 5. densit l. derisit lin. 10. sangul l. sangui. p. 83. lin. 3.
 solitos l. solitas lin. 18. ad pus veniendum, est, l. ad pus veniendum est,
 p. 84. lin. 22. fefellit l. fefellit p. 85. lin. 18. erercet l. exercet p. 87.
 lin. 21. solis salutis l. solis spes salutis p. 88. lin. 7. adfert l. adfert p. 89.
 l. 17. purulente, l. purulenta lin. 19. vivis l. vivus p. 90. lin. 16. mula l.
 multa lin. 17. coalecere l. coalescere p. 91. lin. 8. fœcis l. fæces p. 92. lin.
 24. prorunpere l. prorumpere p. 93. lin. 22. milite l. militi p. 95. lin. 6.
 Juvenus l. Juvenis lin. 13. fœculentum l. fæculentum lin. 21. emisit l. emi-
 sit p. 97. lin. 7. stomachun l. stomachum p. 98 lin. 10. assurgit l. assur-
 gunt p. 99. lin. 11. ea morbo, implicita, l. eo morbo implicita, p. 101.
 lin. 12. ἀμωρνή l. ἀμωρνή lin. 13. fœcem l. fæcem p. 105. cap. VII l. cap.
 IX. lin. 10. eoque l. isque p. 107. cap. VIII l. cap. IX. p. 108. (a) vid.
 Vieussens exper. sur la structure des viscères p. 91. 291. lin. 20. atra-
 bilatium l. atrabilarium p. 109. cap. VIII l. cap. IX. p. 110. (a) vid.
 Vieussens l. e. p. 89. p. 111. cap. VIII l. cap. IX. p. 112. lin. 10. viriden-
 tur l. videntur lin. 12. parta l. porta lin. 21. vitiatnr l. vitiatur p. 113. cap.
 VIII l. cap. IX. lin. 16. inimicissimum l. inimicissimum p. 114. CAPUT
 IX. l. CAPUT X. lin. 9. ἀικορροισας l. ἀμορροιδας lin. 13. ortur l. oritur
 p. 115. cap. IX. l. cap. X. lin. 10. aperra l. aperta p. 117. cap. IX. l. cap.
 X. lin. 8. profusionis l. profusiones lin. 17. affecta l. affectu lin. 22. nati-
 bus l. naribus p. 119. cap. XI. l. cap. X. p. 120 lin. 24. ruba l. rubra p.
 121. cap. IX. l. cap. X. p. 123 cap. IX. l. cap. X. p. 124. lin. 16. elicun-
 tur l. eliciuntur p. 125. cap. IX. l. cap. X. lin. 20. quant l. queant p. 126.
 lin. ult. esses l. esse p. 127. cap. IX. l. cap. X. p. 127. cap. IX. l. cap. X.
 p. 128. lin. 13. herudinibus l. hirudinibus lin. 15. anus l. ani p. 132. lin.
 1. aiter l. aliter p. 140. lin. 7. vescula l. vesicula p. 145. lin. 19. pannoum
 l. pannorum p. 146. lin. 5. fœmmarum l. fæminarum p. 148. lin. 8.
 κρίνεθαι l. κρίνεσθαι p. 160. lin. 11. εὐφορίαν l. εὐφορίαν p. 169. lin. 1. tur-
 gens materia l. turgentem materiam p. 172. citat. ult. p. 495. l. p. 459.
 p. 174. lin. 11 ortos l. ortas p. 175. lin. 10. bilosa l. biliosa p. 176. lin.
 9. est l. et lin. 26. is l. in. p. 186. lin. 3. indicit l. incidit p. 187. lin. 26.
 quinqies l. quinquies p. 190. lin. 8. lique l. liqui lin. 11. quum l. quam
 lin. 23. insiatia l. insatia p. 191. lin. 15. alida l. calida lin. 16. potionem
 l. potionem p. 193. lin. 23. inveniatur l. inveniatur p. 195. lin. 19. nam
 amplius l. non amplius, p. 197. lin. 3 aptissima l. aptissima p. 198. lin.
 17. subditus l. subdita p. 202. lin. 18. viro l. vero lin. ult. fœces l. fæ-
 ces p. 208. lin. 20. anniculo l. annicula p. 210 lin. 24. liquorum l. liquo-
 rem p. 209. lin. ult. purgantum l. purgantium p. 218. (b) Groenevelt
 de tuto cantharidum usu interno p. 224. lin. 26. Æsculapium l. Æscula-
 pio.

CATALOGUS

QUORUNDAM

LIBRORUM

MEDICORUM,

*In Officinâ J. SCHREUDERI
& P. PETRI MORTIER Junioris,
Amstelodami prostantium. 1756.*

A.

Acta Societatis Regiæ Scientiarum Upsaliensis, 4. *Stockholm.* 1740. ad 1750.

— Phyfico-Medica Cæsareæ Leopoldino-Carolinæ Naturæ Curiosorum, exhibens Observationes Historicas & Experimenta, à celeberrimis Germaniæ & exterarum regionum Viris, 4. 10. vol. cum fig. *Norimb.*

Acta (Nova) Eruditorum Lipsiensium cum Supplementis & Indicibus, 4.

Albinus (B. S.) de Ossibus Corporis Humani ad Auditores suos 8. 1746.

— ej. Explicatio Tabularum Anatom. Eustachii fol. *Leidæ*, 1744. fig.

— ej. Academicarum Annotationum libri tres, 4. *Leidæ* 1755.

Alpini (Prosp.) de præfagienda vita & morte Ægrotantium libri septem, cum Præfatione H. Boerhave. Editio altera *Leiden*sis, cujus textum recensuit, passim emendavit, supplevit, citata Hippocratis loca accuravit H. D. Gaubius, cum Capitulorum & Rerum duplici Indice, 4.

Artedii (Petri) Ichthyologia, sive Opera Omnia de Piscibus Posthuma vindicavit C. Linnæus, *Lugd. Bat.* 1738. 8.

Anatomie Raisonnée par Deidier 8. *Paris* 1742.

Art de conserver sa santé, composé par l'Ecole de Salerne, traduction nouvelle en vers françois, par Mr. B. L. M. 8. *Paris* 1753.

B.

Baglivi (Georgii) Opera omnia, practica & anatomica, editio accuratissima, cui præter Dissertationes, alii tractatus præcedentibus editionibus adjuncti. Ejusdem

dem, G. Baglivi Canones de Medicinâ Solidorum; Dif-
fertat. de progressionē Terræ-Motus &c. accessit Index
rerum verborumque copiosissimus; nec non J. D. Santo-
rini Opuscula IV. de structurâ & motu fibræ, &c. 4. Lugd.
1745. fig.

Barclai (Johann.) Icon Animorum, *Dresdæ* 1733. 8.

Boerhaave (Herm.) de Morbis Oculorum Prælectiones pu-
blicæ ex Codicibus Auditorum. edit. Gotting. alterâ parte
auctior. 8. *Gotting.*

———— Praxis Medica, 5 vol. 8 *Traj. ad Rben.* 1745.

———— Prælectiones Academicæ in proprias Institutiones
Rei Medicæ, edidit & notas addidit Albertus Haller, E-
dit. 2da. 7 vol. 8. *Gotting.* 1744.

———— Aphorismi de Cognoscendis & Curandis Morbis.
ed. quinta, *Leidæ* 1737. 8.

———— Institutiones Medicæ in usus annuæ Exercitationis
domesticos. ed. sexta *Leidæ* 1746.

Boernerii (Frid.) Noctes Guelphicæ, sive Opuscula argu-
menti Medico-Litterarii, 8. *Rostock. & Wismar.* 1755.

———— Institut. Medicinæ Legalis in usum auditorum suo-
rum adornatæ, 8. *Witemb.* 1756.

Bohnii (D. Job.) de Renunciatione Vulnerum seu vulnerum
lethalium examen &c. 8. *Lips.* 1755.

Büchner (Andr. El.) Fundamenta Materiæ Medicæ ad spe-
cialem praxin accommodatæ, simplicium medicamentorum
historiam, vires, delectum, usum præparata, & in com-
pendio exhibita. 8. *Halæ* 1754.

Buchneri (ej.) Syllabus Materiæ Medicæ selectioris, cum
designatione ponderis, 8. *Halæ* 1755.

Burmanni (Joannis) Rariorum Africanarum Plantarum ad
vivum delineatarum, Iconibus ac Description. illustrat.
Collectio 4. Decades usque ad X. Compl. *Amst.* 1738.

———— Plantarum Americanarum fasciculi duo, continentes
plantas quas olim Carol. Plumierius, Botanicorum Prin-
ceps, detexit, eruitque, atque in Insulis Antillis ipse de-
pinxit. fol. *Amst.* 1755. fig.

———— Thesaurus Zylanicus 4. 1737. fig.

Burggravii (Joann. Phil.) de Aëre, Aquis & Locis Urbis
Francofurtanæ ad Mœnum Commentatio: accedit Disqui-
sitio de origine & indole Animalculorum Spermaticorum.
8 *Francof.* 1751.

C.

Cartheuseri (Fred. Aug.) Rudimenta Orychtographiæ
Viadrino-Francofurtanæ. 8. *Francof.* 1755.

Cartheuseri (Jo. Fred.) Fundamenta Materiæ Medicæ tam
Ge-

- Generalis quam Specialis in usum Academicum conscripta, 2 vol. 8. *Francfort ad Viadr.* 1750.
- Cartheuseri (Jo. Fred.) Tabulæ Formularum Medicarum, 8. 1752. *ibid.*
- Dissertatio Chymico-Physica de Genericis quibusdam Plantarum Principiis hætenus plerumque neglectis, 8. 1754. *ibid.*
- Pharmacologia Theoretico-Practica, rationi & experientiæ superstructa, 8. Berolini 1745.
- Castelli (Barthol.) Lexicon Medicum Græco-Latinum, editio nova accuratissima, Genevæ 1746. 4.
- Celsi (Aur. Corn.) de Medicinâ Libri octo cum notis varior. curâ & studio Th. J. ab Almeloveen, accedunt J. Rhadii vita & C. Celsii, Rotterod. 1750. 8.
- Commelini (Casp.) Præludia Botanica 4. Leidæ. 1715.
- Commentarii in H. Boerhaave Institutiones Medicas, studio & operâ J. G. Heyman, 7 vol. 8. 1754. *Lugd. Bat.*
- de Rebus in Scientiâ Naturæ & Medicinâ gestis, 8. *Lips.* 4 vol. & vol. 5. p. 1.
- Conringii (Herm.) Introductio in universam Artem Medicam cum præfatione F. Hoffmanni de Studio Medico recte pertractando, 4. *Halæ & Lips.* 1726.
- Coschwitz (Georg. Dan.) Manuductio ad Chirurgiam Rationalem fundamentis veris firmisque superstructam. 8. *Brunsv.* 1755.
- Consultations de Médecine par Hoffman, traduites du Latin 8 vol. 12. Paris 1754.
- Cours d'Opérations de Chirurgie par Mr. *Dionis*, 8. *Brux.* fig.
- de Chimie par *Lemery*, 8. *ibid.* 1744.
- de Chymie par Mr. N. le Fevre, 5 Edition revue corrigée & augmentée d'un grand nombre d'Opérations par Mr. du Monstier 5 vol. 12. fig. Paris 1751.

D.

- D**Egner (D. Jo. Hart.) Historia Medica de Dysenteria Bilioso-contagiosa, quæ 1736. Neomagi & in vicinis ei Pagis epidemice grassata fuit. Accedit Relatio Historica cum reponso Facultatis Medicæ Halensis de morte per Mercurium Sublim. in Emplastro adplicatum inducta, 8. *Traj. ad Rben.* 1754. ed. nov.
- Doeveren (Gual. van) Dissertatio de vermibus intestinalibus Hominum, 4. *Lugd. Bat.* 1753.
- Description des Plantes autour de Paris, par Fabregou, 6 vol. 12. fig.
- Desmographie ou Description des Ligamens du Cœur Humain 12. Partie 8. Paris 1752.

Dictionnaire Anatomique Franç. Latin. Paris 1753. 12.

———— Médicinal par J. G. 12. Brux. 1742.

———— Historique de la Médecine contenant son origine, ses progrès &c. par Mr. Eloy 2 vol. 1755. 8.

Dissertations sur les parties irritables & sensibles des animaux, par Mr. de Haller, trad. du Latin par Mr. Tissot, 8. Lausanne 1755.

———— Physique sur la force de l'imagination des Femmes enceintes sur le Fœtus, par J. Blondel trad. de l'Anglois. 8. Leide 1737.

———— pratique sur les Maux Vénériens, par Guifart 12. 1743. Paris.

Doutes, ou Observations de Mr. Klein, sur la revue des Animaux, faite par le premier Homme sur quelques Animaux des Classes des Quadrupedes & Amphibies du Systeme de la Nature de Mr. Linnæus, & des Remarques sur les Crustacés &c. traduit du Latin 8. fig. Paris 1754.

E.

Elémens de Physiologie ou Traité de la structure & des usages des différentes parties du Corps Humain traduit du Latin de Mr. Haller 8 Paris 1752.

Eschenbach (D. C. E.) Observationes quædam Anatomico Chirurgico - Medicæ rariores. 4. cum fig. *Rostoch.* 1753. fig.

Euleri (Jo. Alb.) de Machinis Hydraulicis, 4. Gotting.

Euleri (*Leonb.*) Methodus inveniendi Lineas curvas Maximi Minimive proprietate gaudentes, 4. *Lausannæ* 1744. cum fig.

———— Introd. in Analysin Infinitorum 2 vol. 1748. fig.

Eclaircissemens sur l'Analyse des Infiniment-petits, par Varrignon 4. *Paris* 1721.

Elémens d'Anatomie Raisonnée 8. *Paris* 1749.

Eloge de la Fièvre quarte 12. *Leide* 1720.

Emménologie ou Evacuation des Femmes par Freind. 12. *Paris* 1730.

Entretiens physiques d'Ariste & d'Eudoxe par Regnault 4. vol. 12. fig. *Amst.*

Essais de Médecine de la Société d'Edimbourg, 12. fig.

———— de la conformité de la Médecine Ancienne avec la Moderne, trad. de l'Anglois par Barker, 12.

———— sur l'Histoire Naturelle des Corallines & d'autres Productions Marines &c. par Mr. Ellis 4. Haye 1756. avec fig.

———— sur la Santé & sur les moyens de prolonger la Vie par Cheyne, *Paris* 1725.

Essais

Essais sur la Nature & le Choix des Alimens par Arbuthnot 12. *Paris* 1741.

Expériences de Physique par Polinieres 12. 2 vol. fig. *Paris*. 1741.

Expériences Physico-Mécaniques sur différens sujets & principalement sur la Lumière & l'Electricité, produites par le frottement du Corps traduites de l'Anglois de Mr. Hauksbee par feu Mr. de Bremond. Revuës & publiées avec un Discours préliminaire, des Remarques & des Notes par Mr. Desmaret. 2 vol. fig. 12. *Paris* 1754.

Exposition Anatomique de la structure du Corps Humain &c. par Winslow. nouv. Edit. augmentée 8. *Amsterd.*

Essays and Observations Physical and Litterary read before a society in Edinburgh, and published by them. 8. fig. 1756. 2 vol.

F.

FAbretti (Steph.) Tractatus duo; prior de Plantis & de Generatione Animalium, posterior de Homine, 4. *Norimb.* 1677.

G.

GAubii (H. D.) Libellus de Methodo concinnandi Formulas Medicorum 8. *Lugd. Bat.* 1752.

Glass (Thomæ) Commentarii XII. de Febribus ad Hippocratis Disciplinam accommodati. 8. *Amsterd.* 1743.

Gmelin (Joann. Georg.) de Novorum Vegetabilium post Creationem divinam Exordio, 8. *Tubing.* 1750.

Gorter (Joh. de) Formulæ Medicinales cum Indice virium quo ad inventas indicationes inveniuntur Medicamina, 8. *Amstelod.* 1755.

——— Praxis Medicæ Systema, de morbis generalibus & particularibus. 4. 2 vol. *Francof. & Lips.* 1755.

Grainger (Jacobi) Historia Febris Anomalæ Batavæ annorum 1746, 1747, 1748, &c. accedunt Monita siphyllica, 8. *Edimb.* 1753.

Grashuis Dissertatio de Generatione Puris. Præmio ab Academio Regia Chirurgica que floret Parisiis. A. 1746. proposito condecorata. 8. *Amst.* 1747.

——— Exercitatio medico-chirurgica de Scirrho & Sarcomate 8. *Amst.* 1741.

Gulielmini (Dominici) Opera omnia Mathematica, Hydraulica,

lica, Medica & Physica, accessit Vita Autoris a Joh. Bapt. Morgagni scripta, cum Fig. & Indicibus necessariis, 4. Gen. 1719.

Guntherus (F. G.) de Contusione, Articulatione Genu, & imprimis Læsione singulari Tendinis Communis musculorum extensorum Tibiæ, 4. Guelpherb.

Géographie Physique ou Essai sur l'Histoire Naturelle de la Terre, traduite de l'Anglois de Mr. Woodward par Mr. Noguez, 8. Amst. 1735.

———— le même Livre in 4. Paris.

H.

Haller (Alb. de) Enumeratio Plantarum Horti Regii & Agri Gottingensis, aucta & emendata. 8. Gottingæ 1753.

———— Opuscula Pathologica, partim recusa, partim inedita, quibus Sectiones Cadaverum morbosorum potissimum continentur: Accedunt experimenta de Respiratione. 8. Lausf. 1755. fig.

———— Disputationum Chirurgicarum Selectarum Collectio 4. 5 vol. fig. Lausf. 1755.

———— Primæ Lineæ Physiologiæ, in Usum Prælectionum Academicarum. 8. Gott. 1751.

———— Opuscula sua Botanica prius edita recensuit, retractavit, auxit, conjuncta edidit. 8. *ibid.* 1749.

———— Descriptio Foetus Bicipitis ad Pectora conati, ubi in Causas monstrorum ex Principiis Monstrorum Anatomicis inquiritur, 4. Hanov. 1739.

———— Iconum Anatomicarum quibus aliquæ partes Corporis humani delineatæ traduntur, 8. Fasciculi, fol. Gott. Hambergeri (G. E.) Physiologia Medica seu de Actionibus Corporis Humani sani Doctrina, 4. fig. Jenæ 1751.

Hebenstreit, (D. Jo. Ern.) Antropologia Forensis sistens Medici circa Rempublicam causasque dicendas officium, cum rerum Anatomicarum ac Physicarum quæ illud attinent expositionibus. 8. fig. Lipsf. 1753.

Heisteri (Laur.) Compend. Anatomicum totam Rem Anatomicam brevissime Complectens, edit. nova auct. & emendat. 2 vol. 8. fig. 1748.

———— Compend. Institutionum, sive Fundam. Medicinæ, cui adjecta est Methodus de Studio Medico Optimo &c. edit. auct. atque emendat. 8. 1748.

———— Compend. Medicinæ Practicæ, cui præmissa est de Medicinæ Mechanicæ præstantiâ Dissertatio, 8. 1748.

Hei-

- Heisteri (Laur.) Institutiones Chirurgicæ, 2 vol. 4to fig. Amsterd. 1750.
- Helvetii (J. Cl. Adr.) Principia Physico-Medica in Tironum Medicinæ gratiam conscripta, 4. *Francof ad Mœn.* 1754. 2 vol.
- Hippocratis Aphorismi, ex edit. Th. J. ab Almeloveen, 12. Gr. & Lat. *Glasg.* 1748. edit. eleg.
- (Magni) Coi Opuscula Aphoristica Semeiotico-Therapeutica VIII, unâ cum Jure Jurando Græce & Latine ex interpretatione Anutii Foessii, aliorumque in usum sacre Gentis Asclepiadeæ exarata, 8. *Basil.* 1748.
- Historia Morborum qui annis 1699. 1700. 1701. 1702. Wratislaviæ grassati sunt, à Colleg. Acad. Leopold. Nat. Curios. Wratislaviensis in lucem edita, præfatus est Alb. Haller, 4. *Laus.* 1748.
- Hoffmanni (Frid.) Medicina Rationalis Systematica, 4. 8 vol. *Halæ* 1739.
- Hoffmanni (Frid.) Opuscula Medico-Practica, 4. *ibid.* 1736.
- Consultationum & Responsionum Medicinalium Volumina tria, 8. *Amst.* 1735.
- Opera omnia Medico-physica, fol. XI. vol. cum supplementis. *Genevæ* 1740.
- Hundertmarck (Car. Frid.) de Mercurii Vivi & cum Salibus variis mixti summâ in Corpus Humanum vi atque efficacia, ejusque cum Sulphure laxius vel arctius conjuncti Virtute in idem nulla. Liber singularis, in quo simul varia Chimie Capita illustrantur, 4. *Lips.* 1754.
- Histoire des Plantes de l'Europe & des plus usitées de l'Asie, de l'Afrique & de l'Amérique, où l'on voit leurs figures, leurs noms, avec un Abrégé de leurs qualités, & de leurs Vertus Spécifiques, 2 vol. 12 Amsterdam. 1753.
- Naturelle Générale & Particulière avec la Description du Cabinet du Roi, 4. fig. Haye 1750, Tom. I. II. III.
- Naturelle de l'Ame, 8.
- & Mémoires de l'Académie Royale des Sciences pour 1747. in 12. 3 vol. fig. Amsterdam 1756.
- le même Livre complet depuis le commencement, faisant environ 80 vol.
- Naturelle éclaircie dans une de ses parties principales, l'Orychtologie, qui traite des Terres, des Pierres, des Métaux & autres Fossiles, avec des figures dessinées d'après nature, par M***. 4. Paris 1755.
- des Plantes autour d'Aix en Provence, Paris 1715. fig.
- Physique de la Mer, [par] le Comte de Marfigli, fol. *Amst.* 1725.
- Histoire de la Médecine, où l'on voit l'origine & le progrès

grès de cet Art, par *D. Le Clerc*. 4. Amst. 1723.
 Holland (Rich.) Observation on the small pox, 8 Lond. 1748.

I.

Juchem (Christ. Henr. van) Dissertatio Medica de variolis
 atque actione miasmatis variolosi. 4. *Lugd. Bat.* 1755.

Junckeri (D. Joan.) Conspectus Therapiæ specialis Tabulis
 CXXXVIII. omnes ad primarios morbos methodo Stah-
 lianâ tractandos, 4. *Halæ.* 1750.

Inoculation (l') justifiée, ou Dissertation pratique & ap-
 logétique sur cette méthode, avec un Essai sur la Mue de
 la Voix, par Mr. *Tissot*, 12. 1754.

Journal des Observations Physiques, Mathémat. & Botan. fai-
 tes aux Indes, 4. 2 vol. *Paris* 1725. fig.

K.

Kaempherii (Engelb.) Amœnitatum Exoticarum Politico-
 Physico-Medicarum Fasciculi V. 4. *Lemgov.* 1712. fig.

Kleinii (D. Lud. Gottfr.) Interpres Clinicus, 8. *Lips.* 1753.

— de aëre, aquis & locis Agri Erbacensis atque Breu-
 bergensis Largiodenwaldiæ Tractûs Tentamen Physico-me-
 dicum, Præfatio Historica quædam tradens: accedunt fi-
 guræ in æs incisæ, 8. *Francf.* 1754.

— (Jac. Theod.) Tentamen Herpetologiæ, cum perpetuo
 Commentario: accedit J. A. Unzeri Observatio de Teniis
 latine reddita, cum dubiis circa eandem cum fig. 4. *Gott.*
 1755.

— Selectus Rationalis Medicaminum, quorum vera
 vis est ad felicem praxin clinicam &c. 8. *Francof.* 1756.

Kloekhof (Corn. Alb.) de Morbis Animi ab infirmato tenore
 medullæ cerebri Dissertatio, 8. *Traj. ad Rhen.* 1753.

— Opuscula Medica, 8. ib. 1747.

Kühlemann (J. Ch.) Observationes quædam circa negotium
 generationis in ovibus factæ. 4. fig. *Lip/.* 1754.

Kessel (Joh. Frid.) Weitere fortsetzung der Hallerischen und
 Hamburgerischen Stzeitigkeiten von athemshohlen / 4 *Jena*
 1752.

L.

Lazeme (Jac.) Curationes Morborum, 12. 2 vol. *Mon-*
spelii. 1750.

— Tractatus de Morbis internis Capitis, 12. 1756.

Linnæi (Carol.) Oratio de necessitate peregrinationum cum O-
 ratione de Telluris habitabilis incremento, *Lugd. Bat.* 1743:

Lin-

Linnæi (Caroli) Fauna Suecica, Sistens Animalia Suecicæ Regni, 8. ibid. 1746.

—— Species plantarum exhibentes plantas recte cognitatas ad Genera relatas, 2 vol. 8. *Stoch.* 1753.

—— Systema Naturæ Sistens Regna Tria in Classes & Ordines, Genera & Species redacta, accedunt Vocabula Gallica. Edit. multò auctior & emendatior cum fig. 8. *Lugd. Batav.* 1756.

Lieutaud (Josephi) Elementa Physiologiæ juxta solertia novissimaque Physicorum Experimenta & accuratiores Anatomicarum Observationes concinnata, 8. 1749.

Loefseke (J. Lud. Leb.) Observationes Anatomico-Chirurgico-Medicæ novæ & rariores, accuratè descriptæ iconibusque illustratæ. 4. *Berol.* 1745.

Lommii (Jodoci) Observationum Medicinalium Libri III. quibus omnium Morborum signa, & quæ de his haberi possunt Præfagia, accuratissime pertractantur. Opusculum aureum. edit. novissima emendatissima, 12.

Ludolfi (Jobi) & G. G. Leibnitii commercium Epistolicum, recensuit Aug. Ben. Michaelis: 8. *Gorting.* 1755.

Ludwig (Christ. Cottl.) Institutiones Therapiæ Prælectionibus Academicis accommodatæ, 8. *Lips.* 1754.

—— de Humore inungente Commentatio, 4. *Lips.* 1754.

—— Institutiones Pathologiæ Prælectionibus Academicis accommodatæ, 8. *Lips.* 1754.

Leçons publiques sur les Maladies des Yeux par Boerhave, 12 fig. *Paris* 1749.

Lettres Bérybériennes suivies d'un Essai sur l'Esprit Hamain, par Mr. Beryber, *Berlin*, 12. 1754.

—— à un Ami sur les opérations du Caffé, par Knoll, 4. *Quedlinb.* 1752.

—— sur l'Electricité dans lesquelles on examine les dernières decouvertes faites sur cette Matière, & les conséquences que l'on en peut tirer 12. *Paris* 1753. fig.

D. W. Linden, Gründliche Chymische anmerkungen über dem Clevischen Sauer-Brunnen Wasser; und von einer neuen art den Tollén Hunds Biß zu heilen. 8. *Amst. Leipz.* 1746.

—— Gründliche Historische nachricht von Theer Wasser. 8. ibid. 1745.

M.

Mappi (Marci) Historia Plantarum Alsaticarum, posthuma opera & studio Joh. Christ. Ehrmanni, 4. *Argent* 1742. cum fig.

Mead (Rich.) Opera Medica, 8. 2 vol. *Gott.* 1745.

T

Mec

- Meckel (Joan Frid.) Tractatus Anatomico-Physiologicus de quinto Pare Nervorum Cerebri, 4. *Gotting* 1748.
- Medicamentorum Constitutio, seu Formulæ Caroli Barbeiraci, in lucem editæ ac auctæ curâ & studio Doctoris Medici Monspeſulani, 12. *Lugd.* 1751.
- Methodus discendi Artem Medicam in duas Partes diviſa, 12. 1744. fig.
- Mechanisme, ou Nouveau Traité de l'Anatomie du Globe de l'Oeil, par J. *Taylor*, 8. *Paris* 1738. fig.
- Medecine (la) d'Armée contenant des moyens aiséſ de prévenir les Maladies, & d'en guérir par Mr. de Meyſerey. 3. vol. *Paris* 1754. 12.
- Medecine & Chirurgie des Pauvres qui contient des Remedes choiſis, faciles à preparer & ſans depenſe pour la plupart des maladies internes & externes qui attaquent le corps humain par***, *Paris.* 12. 1753.
- Memoires ſur la Nature ſenſible & irritable des parties du Corps Animal par Mr. A. de Haller, 12 *Lausanne.* 1756.
- (deux) ſur le mouvement du ſang & ſur les Effets de la ſaignée fondés ſur les expériences faites ſur des Animaux par Mr. A. de Haller, 8 *Lausanne* 1756.
- Methodes de guerir les maladies, par Lazerme, 2. vol. 12.
- Medical Eſſais and Obſervations, relating to the practice of Phyſicq and Surgery, abridged from the Philoſophical Tranſactions, from their firſt publication by S. Mihler, 2 vol. 8. fig. *Lond.* 1745. fig.
- Monro Anatomy of Human Bones, 12. *Edinb.*

N.

Nicolai (Ern. Ant.) Syſtema Materiæ Medicæ ad Praxim applicatæ. *Hala* 1741. 4.

O.

- O**rdre Naturel des Ourſins de Mer & Foffiles avec des Obſervat. ſur les piquans des Ourſins de Mer & quelques Remarques ſur les Belemnites par M. T. Klein Ouvrage traduit du Latin, avec le Texte de l'Auteur 8. fig.
- Orthopédie, ou l'Art de prévenir & de corriger dans les Enfans les difformités du corps, par Mr. *Andry*, 12. *Brux.* 1743.
- Oſteographie ou Deſcription des Os de l'Adulte du Fœus &c. précédée d'une Introduction à l'Etude des Parties ſolides du corps Humain par Mr. *Tarin* avec la Myographie, & le Dictionnaire Anatomique ſuivie d'une Bibliotheque Anatom. & Phyſiolog. du même Auteur. 4. 3 vol. fig. *Paris* 1753. Phar-

P.

- P**armacopea Wirtembergica in duas partes, fol. *Studz.*
1754.
- Extemporanea Auctore Thom. Fullero, 8 *Lausf.* 1737.
- Bruxellensis 8. *Brux.* 1739. fig.
- Hermetica, 12. *Laud.* 1719.
- Pharmacopée Universelle raisonnée où l'on trouve la critique des principales preparations qui sont dans les Boutiques des Apothicaires &c. par Mr. Guiney, traduite de l'Anglois sur l'onzieme Edition par Mr. Clausien qui l'a corrigée & augmentée de beaucoup. 4. *Paris* 1749.
- Pharmacopœia Collegii Regii Medicorum Edinburgensis, 12. *Edim.* 1756. edit nitid.
- Piccolomini (Archang.) Anatome integra revisa, Tabulis explanata & Iconibus mirificæ Humani Corporis fabricae, fol. *Veronæ* 1754.
- Platneri (J. Zach.) Institut. Chirurgiæ Rationalis, adjectæ sunt Icones nonnullorum fferamentorum aliarumque rerum quæ ad Chirurgi officinam pertinent, 8. *Lips.* 1745.
- Ploucquet Principia de Substantiis & Phænomenis, 8. *Erfort.* 1753.
- Pontederæ (Julii) Anthologia sive de Florium Natura Libri tres, 4. *Patavii.* 1720.
- Pott (Jo Henr.) Observationes & Animadversion. chymicæ 2 partes 4. *Berol.* 1739.
- Physique de l'Ame humaine, par Mr. Godart, Dr. en Médecine, 8. *Berlin.* 1754.
- Pratique des Maladies aiguës, par Sauvry, *Paris.* 1720.
- de Chirurgie, par Guifard, 12.
- Platners (D. Joh. Zach.) Gründliche einleitung in die Chirurgie oder kurze anweisung aller Krankheiten / so denen Chirurgen zu kommen / 2 vol. 8. *Lips.*

R.

- R**eichel (Christ. Carol.) Diatribe de Vegetabilibus Petrefactis, 4. *Wittemb.* 1750.
- Relationes de Libris Physico-Medicis partim antiquis partim raris, Auctore Frid. Boernero Fasc. I. 8. *Vitemb.* 1756.
- Roederer (Joan. Georg.) Elementa Artis Obstetriciæ in usum Prælectionum Academicarum, 8. *Gotting.* 1753.
- Roedereri (J. G.) Demonstrat. Anatomicas Reliquasque Lectiones semestri brumali MDCCLIV. habendas indicit & Observat. Medicar. Suffocatis saturam addit, 4. *Gott.*
- de Uteri Scirrhus Commentatio Medica, 4. fig. 1756. *Gott.*

Recueil de quelques pièces intéressantes sur l'inoculation de la petite vérole, 8. Høye. 1755.

_____ de Remedies, par Mad. Fouquet, 12 *Paris* 1738, 2 vol.

_____ de Diverses Pièces sur l'Électricité, 3. vol. 12.

Règles sur la Santé, par Cheyne, 8.

S.

SChombergi (R.) *Observationes Medico-Practicæ*, 8. *Amst.* 1756.

Schmidt (Jo. Corn. Guil.) de Febre Scarlatina, 4 *Hanover* 1753.

Schulzii (Jo. Henr.) *Pathologia Generalis*. 1747.

Schuster (D. Gottw.) *Observatio Medico-Chirurgica de Chemosi summo inflammationis Oculi gradu Methodo Hippocraticæ æmula discussa*, 4. *Lips.* 1754.

Scilla (Aug.) de *Corporibus Marinis Lapidescensibus*, *Romæ* 1747.

Siccus (J. A.) de *Optimo Medico*, *Halæ* 1748. 8.

Snashall (Sam.) *Dissertat. de morbo Arquato seu ictaro ut vulgo nuncupatur*. 4. *Lugd. Bat.*

Stahlii (D. Georg. Ern.) *Fundamenta Chimiæ Dogmaticæ & Experimentalis*, annexus est Isaaci Hollandi de *Salibus & Oleis Metallorum Tractatus*, Ed. 2. auctior 4. *Norimb.* 1746. 3 vol.

Sydenhami (Thomæ) *Opera Medica in tomos duos divisa*. Ed. Nova, 4. 2 vol. *Genevæ* 1749.

Synesius de *Febribus Gr. Lat. cum notis J. St. Bernard*, 8. 1749.

Système Naturel ou Regne Animal, par classes, familles, genres & especes avec une notice de tous les Animaux, les noms grecs, & latins vulgaires, les citations des Auteurs, qui en ont écrit 2 vol. 8. fig. *Paris* 1754.

Statique des Animaux, par Hales, *Genev.* 1744. 4.

T.

Tack (Joan.) *Specimen Obstetricium de Partu difficili*, 4. *Lugd. Bat.* 1755.

Tencke (Henr.) *Instrumenta Curationis Morborum depromta ex Pharmacia Galenica & Chymica, Chirurgia & Diæta*, editio quarta, emendata, 12. *Lugd.* 1755.

Tilli (Mich. Angel.) *Catalogus Plantarum Horti Pisani*, fol. *Florent* 1723. fig.

Torti (Fr.) *Therapeutica specialis ad febres periodicas perniciosas*. edit. VI. cum *Vita Auctoris* a L. A. Muratorio conscripta, atque aliis ejusdem opusculis, 4. *Francf.* 1756.

Tour-

- Tournefort (Jof. Pitt.) *Institutiones Rei Herbariæ*, editio tertia, appendicibus aucta ab Ant. de Jussieu, 4. 3 vol. fig. Paris 1719.
- Tralles. (D. Balthaf. Ludov.) *Cogitatorum Suorum de S. Eucharistia Dilucidationes, ejusdem Vindiciæ iniquis Censoris ignoti Animadversionibus opposita.* 8. Vratisl.
- virium quæ Terreis Remediis gratis hætenus adsumptæ sunt examen Rigorofum. 4. Lipsi. 1740.
- Trew (D. Christ. Jac.) *Dissertatio de Differentiis quibusdam inter hominem natum & nascendum intercedentibus*, 4. Norimb. 1726. fig.
- Trilleri (Dan. Wilh.) *Commentatio de Pleuritide ejusque Curatione &c.*, 8. Franckf. 1740.
- Traité des Maladies aiguës des Enfans, 12. 1730.
- de la Peste, par Hecquet, Paris 1722.
- idem par Manget, 2 vol. 1722. 12.
- idem par Cottin, Paris, 1722. 12.
- idem par Govet de Rumily, Paris 1722. 12.
- des Operations de Chirurgie, par Garengéot, 12. Paris 1727. 12. 3 vol.
- des Maladies les plus fréquentes, par Helvetius. Paris 3 vol. 1731.
- des Saignées, par Sylva, 12. Amst. 1729.
- des Maladies des Os par Mr. Petit 12. 2 vol. Paris 1741.
- Traité Raisonné de la Distillation, ou la Distillation réduite en Principes avec un Traité des Odeurs par M. de Jean. 12. Paris 1753.
- des Operations de Chirurgie par le Dran 8. Brux. 1745.
- des Eaux minerales de Spa par J. A. de Limbourg 8. 1756.
- des Opérations de Chirurgie fondées sur la Méchanique des Organes de l'Homme, & sur la Théorie & la Pratique la plus autorisée par Mr. Garengéot, 3 vol. 12. fig. *ibid.* 1748.
- (Nouv.) des Instrumens de Chirurgie par le même, 2 vol. 12. La Haye 1725.
- du bon Chyle, Paris 1735. 12.
- de la Peste par Manget, Geneve 1721. 12.
- de la Matière Médicale, par Boerhave, Paris 1731. 12.
- de la Vertu des Medicamens, par le même. Paris 1729. 12.
- des Medicamens, par Sauvrey, Paris 1722. 12.
- des Eaux Minérales & des Eaux de Bourbonne les-Bains, 8.
- Traité de la Cause de la Digestion, 8. 1714.
- des Fluxions par Mr. Colin Maclaurin, trad. de l'An-

l'Anglois par le R. P. *Pézénas*, 2 vol. 4. 1749.
 Traité de la structure du Cœur, de son action & de ses ma-
 ladies, par Mr. *Senac*, 2 vol. 4. 1749.

V.

Verheyen (*Pbil.*) Corporis Humani Anatomiae Libri duo,
 4. *Brux.* 1726.
 Vertus Medecinales de l'Eau commune, 12. 2 vol. *Paris* 1730.

W.

Werlhof (Paul. Gottl.) Observationes de Febris; e-
 dit. secunda auct. & emendata. 4. *Hanov.* 1745.
 Widmeri (Georgii) Chymia Corporis Animalis cum Litho-
 geognosia & artificio aquas salvas dulcificandi, methodo
 scientificâ pertractata. 4. *Arg.* 1752.
 Wildvogeli (Christiani) Libellus de Balneis & Balneatori-
 bus. 4. *Francof. & Leips.* 1754.
 Winslow (J. B.) Expositio Anatomica structuræ Corporis
 Humanæ, 8. 4 vol. fig. *Frft. & Leips.* 1753.
 Whytt's (Robert) Essai on the Vital and other Involuntary
 motions of Animals, 8. *Edinb.* 1751.

Z.

Zinn (Joh. Gottfr.) Descriptio Anatomica Oculi Hu-
 mani iconibus illustrata. 4. fig. *Gotting.* 1755.
 — — — Observationes quædam Botanicae & Anato-
 micæ de Vasis subtilioribus Oculi & Cochleæ Auris inter-
 næ. 4. *ibid.* 1753.
 Zuingeri (Theod.) Compendium Medicinæ Universæ ex
 scriptis probatissimorum, puta Etmulleri, Waldschmedii,
 Sennerti, Wedelii, Boerhavii, aliorumque singulari ope-
 ra concinnatum. Institut. Chym. Pharm. & Prax. Med.
 edit. secunda. *Bas.* 1748. 8.
 Zumbag. (Corn.) de Pulsibus ac Urinis Fasciculus Indica-
 torius, 8. *Lugd. Bat.* 1741.
 Martinii (Georg.) in B. Eustachii Tabulas Anatomicas
 Commentaria. 8. *Edinb.* 1755.
 Pharmacopoeia Collegii Regii Medicorum Edinburgensis. 12.
Edinb. 1756.
 Tiocinum Botanicum Edinburgense, conscriptum a Car. Al-
 ston. 8. *Edinb.* 1753.

*Præter hosce Libros, omnis generis Libri, tum Latini, tum
 Gallici, apud eosdem Bibliopolas reperiuntur.*

Lambsma, Nicolaas

Ventris fluxus multiplex

Middelburg 1756

Path. 709

urn:nbn:de:bvb:12-bsb10473106-5